

T.C
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

KOCAELİ'DEKİ MİLLÎ BAYRAM KUTLAMALARININ YEREL
GAZETELERE YANSIMALARI (1923-1950)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Coşkun ÇAKMAK

Danışman
Prof. Dr. Selman YAŞAR

Temmuz-2023
BATMAN

TEZ KABUL VE ONAYI

Prof. Dr. Selman YAŞAR danışmanlığında Coşkun ÇAKMAK tarafından hazırlanan “Kocaeli’deki Milli Bayram Kutlamalarının Yerel Gazetelere Yansımaları (1923-1950)” adlı tez çalışması 28/07/2023 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan

Prof. Dr. Selman YAŞAR

.....

Üye

Doç. Dr. Fahri ÖZTEKE

.....

Üye

Doç. Dr. Ahmet İLYAS

.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Prof. Dr. Osman PAKMA
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

THESIS STATEMENT

I hereby declare that all information in this thesis has been obtained within the framework of ethical behavior and academic rules and in this study, which has been prepared in accordance With the thesis writing rules, all kinds of statements and information that do not belong to me are fully cited.

Coşkun ÇAKMAK
Tarih:

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ KOCAELİ'DEKİ MİLLÎ BAYRAM KUTLAMALARININ YEREL GAZETELERE YANSIMALARI (1923-1950)

Coşkun ÇAKMAK

BATMAN ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

Danışman

Prof. Dr. Selman YAŞAR

2023, 114 Sayfa

Jüri

Prof. Dr. Selman YAŞAR

Doç. Dr. Fahri ÖZTEKE

Doç. Dr. Ahmet İLYAS

Bayramlar, toplumu birleştiren, milli birlik ve beraberlik duygularını besleyen, milli kültürün yeni nesillere aktarılmasını sağlayan günlerdir. Türk kültüründe bayramların, törenlerin ve anma günlerinin özel bir yeri vardır. Millî Mücadele sonrası devletin uluslaşma aşmasını somutlaştırmak ve Cumhuriyet rejimin benimsenmesini sağlamak amacıyla milli bayramların kutlanmasına dikkat edilmiştir. Kocaeli’de bayram kutlamaları merkezden gönderilen programa uygun olarak, oluşturulan kutlama komitelerince şehir, kasaba ve köylere varıncaya kadar titizlikle yürütüldüğü anlaşılmıştır. Edinilen bilgiler ışığında Kocaeli’de milli bayram kutlamaları için önemli hazırlıkların yapıldığı görülmüştür. Bayramlarda yapılan törenler, konuşmalar, müsamereler, düzenlenen müsabakalar ve okunan şiirler ile devlet ile milletin kaynaşması ve yapılan inkılâpların halka benimsenmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışmada ülke genelinde milli bayram kabul edilen günlerin 1923-1950 yılları arasında Kocaeli’de nasıl kutlandığı, bayram kutlamaları için hangi hazırlıkların gerçekleştirildiği ve kutlama programlarının içeriği hakkında bilgiler sunulmuştur. Çalışmanın hazırlanmasında, belirtilen tarihler arasındaki Kocaeli yerel basınına yansıyan bilgilerden, bu konu ile ilgili kaleme alınan kaynak eserler ve akademik çalışmalardan yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bayram, Kocaeli, Kutlama, Milli Bayram.

ABSTRACT

MSC. THESIS
REFLECTIONS OF NATIONAL DAY CELEBRATIONS IN KOCAELİ IN
LOCAL NEWSPAPER (1923-1950)
Coşkun ÇAKMAK
BATMAN UNIVERSITY GRADUATE EDUCATION INSTITUTE
DEPARTMENT OF HISTORY

Advisor

Prof. Dr. Selman YAŞAR

2023, 114 Pages

Jury

Prof. Dr. Selman YAŞAR

Doç. Dr. Fahri ÖZTEKE

Doç. Dr. Ahmet İLYAS

Holidays are the days that unite the society, nourish the feelings of national unity and solidarity, and ensure the transfer of national culture to new generations. Holidays, ceremonies and commemoration days have a special place in Turkish culture. Attention was paid to the celebration of national holidays in order to embody the transnationalization of the state after the National Struggle and to ensure that the republican regime was adopted. It has been understood that the holiday celebrations in Kocaeli were carried out meticulously by the celebration committees formed in accordance with the program sent from the center, up to the cities, towns and villages. In the light of the information obtained, it was seen that important preparations were made for the national holiday celebrations in Kocaeli. With the ceremonies, speeches, performances, competitions and poems recited during the holidays, it was aimed to unite the state and the nation and to adopt the reforms made to the public.

In this study, information about how the days that are accepted as national holidays throughout the country were celebrated in Kocaeli between 1923-1950, what preparations were made for the holiday celebrations and the content of the celebration programs were presented. In the preparation of the study, the information reflected in the Kocaeli local press between the specified dates, the source works and academic studies on this subject were used.

Keywords: Holiday, Kocaeli, Celebration, National Holiday.

ÖNSÖZ

Bu çalışma “Kocaeli’deki Milli Bayram Kutlamalarının Yerel Gazetelere Yansımaları (1923-1950)” tez konusu etrafında hazırlanmıştır. Tez genel olarak 1923-1950 yılları arasında Kocaeli’de yer alan yerel gazeteler taranarak oluşturulmuştur. Çalışmamızda, Kocaeli yerel basın hayatının 1950 yılına kadar olan kısmı ele alınmıştır. Bu sebeple 1923-1950 yılları arasında Kocaeli’de yayın hayatında olan veya bu yıllar arasında yayın hayatına başlayan Kocaeli ve Resmi Kocaeli, Hür Fikir, Türk Yolu, Genç Düşünceler, Körfez, Marmara, Yeşil İzmit, Hürsöz, Demokrat Uyan, Yeni Zurna ve Vahdet Kocaeli Postası gazeteleri konumuzun kapsamına dâhil edilmiştir. Ancak yapılan arşiv incelemeleri sonucunda milli bayram haberleri için Hür Fikir, Türk Yolu, Marmara, Yeşil İzmit, Hürsöz ve Yeni Zurna gazetelerinden yararlanma imkânı bulunmuştur. Kocaeli ve Resmi Kocaeli, Genç Düşünceler, Körfez, Demokrat Uyan ve Vahdet Kocaeli Postası gazetelerinin ulaşabildiğimiz sayılarında ise milli bayramlara ait içeriklere rastlanmamıştır.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Türk kültüründeki kutlamalara, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemindeki bayramlara ve kutlamalara değinilmiş, “Bayram” ve “Milli Bayram” kavramları ele alınmıştır. İkinci bölümde yerel basının tarihsel süreci ve Kocaeli yerel basını hakkında bilgiler verilmiştir. Çalışmanın Üçüncü bölümü ise tezimizin ana kısmını oluşturmaktadır bu bölümde 1923-1950 yılları arasında Kocaeli’deki milli bayram kutlamaları hakkında yerel gazetelere yansıyan bölümlerden oluşmaktadır. Sonuç Bölümünde çalışma ile ilgili olarak yerel gazetelerde çıkan bayram haberleri ve içerikleri hakkında genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Tez konumun seçiminde ve arşiv araştırması konusunda bana yardımcı olan Sayın Doç. Dr. Ahmet İlyas’a, çalışmamın her aşamasında benden desteğini esirgemeyen değerli danışman hocam Prof. Dr. Selman Yaşar’a, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kütüphanesi, Milli Kütüphane ve İstanbul Beyazıt Kütüphanesi çalışanlarına ve benden hiçbir zaman desteğini esirgemeyen aileme teşekkür etmeyi borç bilirim.

Coşkun ÇAKMAK
Batman-2023

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR.....	xi
GİRİŞ.....	1
1. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE KADAR YAPILAN KUTLAMALAR, BAYRAM VE MİLLÎ BAYRAM ANLAYIŞI.....	7
1.1. Bayram Kavramı.....	7
1.2. Osmanlı Devleti Kadar Türklerde Bayram Anlayışı ve Yapılan Kutlamalar.....	8
1.3. Milli Bayram Kavramının Oluşumu.....	10
1.4. Osmanlı Devleti'nde Milli Bayram Anlayışının Oluşumu ve Kutlanan Bayramlar.....	11
1.5. Millî Mücadele ve Cumhuriyet Döneminde Kutlanan Bayramlar.....	15
2. YEREL BASININ TARİHSEL SÜRECİ VE KOCAELİ YEREL BASINI.....	19
2.1. Türkiye'deki Yerel Basının Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Gelişimi.....	19
2.1.1. Osmanlı Devletinde Basın.....	19
2.1.2. Millî Mücadele Döneminde Basın.....	22
2.1.3. Yerel Basının Kurulmasına Öncülük Yapan Vilayet Gazeteleri.....	22
2.2. Kocaeli Yerel Basınının Tarihsel Süreci.....	25
2.3. Kocaeli'de 1950 Yılına Kadar Yayınlanan Gazeteler.....	25
2.3.1. İlk Gazete Kocaeli ve Resmi Kocaeli Gazetesi.....	25
2.3.2. Hür Fikir Gazetesi.....	26
2.3.3. Türk Yolu Gazetesi.....	26
2.3.4. Genç Düşünceler Gazetesi.....	27
2.3.5. Körfez Gazetesi.....	27
2.3.6. Marmara Gazetesi.....	27
2.3.7. Yeşil İzmit Gazetesi.....	28
2.3.8. Hürsöz Gazetesi.....	28
2.3.9. Demokrat Uyan Gazetesi.....	29
2.3.10. Yeni Zurna Gazetesi.....	29
2.3.11. Vahdet Kocaeli Postası Gazetesi.....	29
2.4. Kocaeli'deki (İzmit) Azınlık Basını.....	29
3. KOCAELİ'DEKİ MİLLÎ BAYRAM KUTLAMALARININ YEREL GAZETELERE YANSIMALARI (1923-1950).....	31
3.1. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Kutlamalarının Yerel Gazetelere Yansımaları.....	31
3.2. 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı Kutlamalarının Yerel Gazetelere Yansımaları.....	41
3.3. 30 Ağustos Zafer Bayramı Kutlamalarının Yerel Gazetelere Yansımaları.....	46
3.4. 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı Kutlamalarının Yerel Gazetelere Yansımaları.....	58
3.5. Kocaeli (İzmit) Halkevinde Gerçekleştirilen Milli Bayram Kutlamaları.....	81
SONUÇ.....	83
KAYNAKÇA.....	86

EKLER.....	90
ÖZGEÇMİŞ.....	114

KISALTMALAR

BCA: Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

CHP: Cumhuriyet Halk Partisi

M.Ö: Milattan Önce

M.S: Milattan Sonra

S: Sayfa

T.B.M.M: Türkiye Büyük Millet Meclisi

GİRİŞ

Asya ile Avrupa kıtaları arasında önemli ulaşım yollarının kesiştiği bir bölgede bulunan Kocaeli, bugün ülkemizin ve Marmara Bölgesi'nin en önemli endüstri yerleşim yerlerinden biridir (“Kocaeli’nin Tarihçesi”, 2022). Kocaeli yarımadası, tarih boyunca siyasî, iktisadî, askerî ve coğrafi olarak büyük bir öneme haiz olmuş, İstanbul’un Anadolu ile bağlantısını sağladığı gibi, bugünde Türkiye’nin doğu-batı yönünde ulaşım ağının önemli bir noktasında yer almaktadır (Şahin ve Demirağ, 2019:1365). Kocaeli, Marmara Denizi’ne ve Karadeniz’e kıyılarının olması, birçok kültür ve turizm değerleri ile ticaret, sanayi, bilim, kültür, turizm ve sanat açısından ayrı bir öneme sahip şehirdir (“Genel Bilgiler”, 2022).

Kocaeli ismi şehre Cumhuriyet döneminde verilmiş olmakla birlikte, şehir antik çağdan itibaren farklı dönemlerde çeşitli adlar almıştır. Bugünkü Kocaeli şehrinin merkezini teşkil eden İzmit’in bilinen ilk adı Nikomedia’dır. Nikomedia 1327 yılında Osmanlı hâkimiyetine girdikten sonra İznikmid/İznikümid ve İzmid adlarını almıştır. Şehrin adı yazı dilinde İznikmid ve İzmid olarak geçmesine rağmen 17. yüzyılda yazılmış bazı yabancı kaynaklara ve Evliya Çelebi Seyahatnamesi’ne göre, halkın o dönemde dahi şehrin adını ‘İzmit’ olarak telaffuz ettiği anlaşılmaktadır. Ancak yazı dilinde İzmid adının kullanılması, İzmid ve İzmir adlarının Osmanlı Türkçesi’ndeki yazım benzerliği nedeniyle zaman zaman resmi ve özel yazışmaların yanlış şehre gitmesine sebep olmuştur. Yazım benzerliğinden kaynaklanan karışıklıklar nedeniyle gelen şikâyetler ve teklifler üzerine, 1910 yılında ‘İzmid’in ‘İzmit’ olarak yazılması kabul edilmiş ve böylece şehrin adının ‘İzmit’ olarak yazılması resmîyet kazanmıştır (Ayan, 2016: 5-6).

Nikomedia kentinin öyküsü M.Ö. 8. yüzyılda Anadolu’ya gelen Yunan kolonilerinin ilk yerleşim yerlerini kurmasıyla başlatılabilir (Alikılıç, vd. 2007, s.36). Bithynia kralı I. Nikomedes (M.Ö. 279-255) İzmit’in güneyinde bulunan Astakos kentini ele geçirilerek Bithynia Krallığı’na dâhil etmiştir. Kral I. Nikomedes harap olmuş bu kenti yeniden imar etmek yerine, M.Ö. 264-263 yılında körfezin karşı sahilinde yeni bir kent kurarak burayı Bithynia Krallığı’nın başkenti yapmıştır (Alikılıç, vd. 2007, s.36). I. Nikomedes tarafından kurulan bu kente, “*Nikomedia*” ismi verilmiştir. Nikomedia kenti sürekli gelişerek büyük bir Helenistik şehri haline gelmiş ve bulunduğu mevkinden dolayı bölgenin en önemli kenti olmuştur (Boyana, 2015: 63-64).

Roma İmparatorluğu'nun hâkimiyeti altına giren Nikomedia kenti, İmparator Diokletianus döneminde (M.S. 284–305) İmparatorluğun doğu bölgesinin merkezi olarak belirlenmiş ve (Alikılıç, vd. 2007, s.37), İmparator Diokletianus Nicomedia'yı Roma İmparatorluğu'nun başkenti yapmıştır ("Kocaeli'nin Tarihçesi", 2022). Nikomedia kentini Roma kadar güzel bir şehir yapmak isteyen imparator, kentin birçok yerini yıktırıp yeniden inşa ettirmiştir ("Başkent Nikomedia", 2022). Nikomedia kenti, bu dönemde Roma, Antakya ve İskenderiye'den sonra dünyanın dördüncü büyük kenti haline gelmiş ("Kocaeli'nin Tarihçesi", 2022) ve Roma İmparatorluğu'nun Anadolu'daki ilk başkenti olma ünvanına sahip olmuştur ("Başkent Nikomedia", 2022).

1071 Malazgirt zaferiyle, Anadolu'da askeri ve siyasi hâkimiyet Türklerin eline geçmiştir (Daş, 2016: 104). Bizans İmparatorluğu için tehdit haline gelen Türk saldırıları, Nikomedia ve çevresinde de etkili olmuştur. 11. yüzyılın son çeyreğinde, Süleyman Şah'ın Nikea (İznik) ile birlikte Nikomedia'yı da Selçuklu hâkimiyetine kattığı, 1097 yılında ilk Haçlı Seferi ile birlikte bölgenin tekrardan Bizans İmparatorluğu tarafından geri alındığı belirtilmektedir.

Osmanlı Beyliği'nin bağımsızlığını ilan etmesiyle birlikte 14. yüzyılın başlarından itibaren Anadolu'nun kuzeybatısındaki Bizans imparatorluğunun şehirleri ve kaleleri Osmanlı Beyliği'nin tehditleri ile karşı karşıya kalmış ve Kocaeli bölgesine gönderilen Akçakoca, Köse Mihal, Konuralp ve Karamürsel Gaziler, yörede önemli fetihler gerçekleştirerek Osmanlı Beyliği'nin yayıldığı alanı genişletmişlerdir. Bunlar arasında Gazi Akçakoca¹, İzmit yakınlarına kadar olan bölgeyi Osmanlı Beyliği'nin topraklarına dâhil etmeyi başarmış, ancak kentin fethini gerçekleştiremeden 1328 yılında vefat etmiştir (Alikılıç, vd. 2007, s.38-40).

İzmit'in Osmanlı devletinin eline geçmesi Orhan Bey (1326-1362) döneminde olmuştur (Lafli, 2018: 134). Orhan Bey'in (1281- 1362) Nikomediya'ya ilk saldırısı, 1333-34'tedir, ancak Orhan Bey bu saldırıda başarılı olamamıştır (İnalcık, 2015: 148). İzmit'in kesin fethi ise 1337–1338'dir. 1888 yılında bağımsız sancak olan ("Kocaeli'nin Tarihçesi", 2022) İzmit Mutasarrıflığı, 1888 yılından Cumhuriyet dönemine kadar bağımsız bir Mutasarrıflık olarak Osmanlının idari yapısının içerisinde yer almıştır (Alikılıç, vd. 2007, s.41). Millî Mücadele döneminde bir iç cephe niteliği taşıyan Kocaeli bölgesi, İstanbul ile bağlantı kurulabilmesi ve Milli kuvvetlerce kontrol altında

¹ Kocaeli Fatihi Akçakoca Bey, 1234-1328 yıllarında yaşamış Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda önemli rol oynamış, Kocaeli ve havalisinin Türk-İslâm yurdu haline gelmesinde gayret göstermiş bir Osmanlı Akıncı Beyi'dir ("Kocaeli'nin Tarihçesi", 2022).

tutulması gereken bölgelerden birisiydi (Sofuoğlu, 2006: 203-204). Millî Mücadele döneminde önce İngilizler daha sonra Yunanlılar tarafından işgal edilen Kocaeli, 28 Haziran 1921’de işgalden kurtarılmıştır (“Kocaeli’nin Tarihçesi”, 2022). Cumhuriyetin ilanından sonra idari yapıda yapılan düzenleme ile bölgeye Kocaeli fatihi Akçakoca Bey’den dolayı Akçakoca’nın yurdu anlamına gelen “Kocaeli” adı verilmiş (“Kocaeli’nin Tarihçesi”, 2022) ve 1924 yılında il olmuştur (“Genel Bilgiler”, 2022).

Avrupa’dan Asya’ya geçişin en önemli yol güzergâhı üzerinde olan Kocaeli, bu stratejik konumun doğal bir sonucu olarak, çok eski tarihlerden beri iktisadi açıdan hep önemli bir merkez olmuştur. Doğal bir liman niteliğindeki konumu ve gemi yapımına uygun orman zenginliği dolayısıyla Kocaeli iktisadi yaşamı yüzyıllar boyunca temel olarak gemicilik, kereste ticareti ve buna bağlı işler çerçevesinde gelişme göstermiştir (Ayan, 2016: 5-6). 1830’lı yıllardan itibaren tekstil sektöründe İzmit ve çevresinde kurulan devlet fabrikaları sayesinde kent sanayisi bir başka evreye girmiştir. Dokuma sektöründeki sanayileşme süreci, imparatorluğun 19. yüzyıldaki sanayileşme çabalarının en başarılı örneklerinden birini temsil etmektedir. 19. yüzyıldaki sanayi atılımları kapsamında bugünkü Kocaeli sınırları içerisinde kurulan fabrikaların bir kısmının Cumhuriyet dönemine de intikal etmiş olması, Kocaeli’nin sonraki yıllarda bir sanayi merkezine dönüşmesinin ilk adımları olduğu söylenebilir (Ayan, 2016: 30-31). Cumhuriyetle birlikte günümüze kadar devam eden hızlı bir sanayileşme süreci ile Kocaeli, Türkiye’nin önemli sanayi bölgesi durumuna gelmiştir (“Kocaeli’nin Tarihçesi”, 2022).

Her toplumun yaşadığı zaman içerisinde önem verdiği, benimsediği, kutlamak ve hatırlamak için seçtiği özel günleri bulunmaktadır (İleri, 2015: 138). Bu özel günler, toplumların inançlarından, ulus devlet olma süreçleri içinde yaşadıkları tarihi olaylardan, ortak hatıralardan ve geleneklerinden ortaya çıkmıştır (Uzun, 2010:109). Bu özel günlerden en önemlilerinden birisi ise şüphesiz ki bayramlardır (Başkaya ve Yılmaz, 2018: 3202). Bayramlar; toplumu oluşturan bireylerin birlik ve beraberlik duygusunu yoğun olarak yaşadığı ve ortak değerlerin yeni nesillere aktarıldığı günlerdir (Öztürk, 2015: 585-586). Bayramlar toplumların hafızasındaki en önemli günler olup bu günlerde insanların heyecanları artar ve insanlar büyük bir coşku içerisinde girer (Tanış, 2020: 92). “Bayram” kelimesine ilk kez Kaşgarlı Mahmut’un Divan-ı Lügat-it Türk adlı eserinde rastlanılır. Bayram, “halk arasında gülme, sevinme, bir yerin ışıklarla

bezenmesi ve orada sevinç içinde eğlenilmesi” anlamına gelmektedir (Başkaya ve Yılmaz, 2018: 3202).

Başlangıcı dini inanç ve törenlere dayanan bayramlar insanlık tarihi kadar eskidir. Toplumların tanrılarına adadıkları özel törenler bayramların ilk örnekleri olarak kabul görmüştür. Eski toplumlarda ilkbahar yağmurlarının başlaması, ilk tohumların toprağa atılması, hasat ve bağ bozumu gibi tarımla ilgili hemen her doğa olayı bayram olarak kutlanmıştır. Ayrıca kazanılan zaferlerin yıl dönümleri veya toplumun geçmişinde yaşadığı önemli dönüm noktaları da birçok toplum tarafından bayram olarak kutlanmıştır. Yukarıda ifade edildiği gibi toplumların önemli günleri kutlamak için belirlediği ve toplumun bireyleri tarafından benimsenen bayramlar farklı isimler ile çeşitli etkinlikler yapılarak kutlanmıştır (Tanış, 2020: 92).

Türk kültüründe de bayram önemli bir yer tutmaktadır (Kandil, 2010: 2-3). Türk tarihinde resmi olmayan ancak gerek matem ve gerekse sevinç günlerini anma amacıyla, örfi olarak kutlanan birçok bayramın Türk kültüründe yer aldığı bilinmektedir. Türk kültüründe farklı bir yer edinen bu günler, Yuğ törenleri mahiyetinde, matem günlerini anma biçiminde kutlanıldığı gibi; Bahar Bayramı, Nevruz, Koç Katımı, Saya, Hıdrellez adıyla belli bir günün sevincini yâd etme olarak da anılmışlardır (Taş, 2002: 352). Türkler İslamiyet’i kabul ettikten sonra da sahip oldukları eski değerlerini, yaşayış biçimlerini ve alışkanlıklarını devam ettirmişlerdir. Bayram, doğum, ölüm ve düğün gibi törenlerinde Türk adetlerini yaşatırken diğer taraftan da İslamiyet’te olan bayram ve önemli günlerle ilgili etkinlikleri de yapmaya başlamışlardır (İleri, 2015: 138). Bayram kutlamaları, Türk sosyo-kültürel tarihi açısından büyük bir önem arz etmiş, Orta Asya’daki Göktürk ve Uygur devletleri döneminden itibaren bir gelenek haline gelmiştir. Türk devletleri döneminde kutlanmaya devam eden bayramlar, Osmanlı Devleti’nde de bir gelenek halini almıştır. Meşrutiyet döneminde de Türkçülük düşüncesinin etkisi altında eski Türk bayramlarının kutlanmasına özen gösterilmiştir (Başkaya ve Yılmaz, 2018: 3202).

Fransız İhtilali’nin ardından toplumlar tek bir milli kimlik etrafında ulus devlet olarak birleşmeye başlamışlardır (Tanış, 2020: 92). Ulus devlet yapılanmalarının toplum üzerindeki tezahürlerinden biri de milli bayram olgusu olmuştur. Milli bayramlar, toplumun ulusal düzeyde birlik ve beraberliğini göstermesi açısından önemlidir (İlyas, 2018: 202). Toplumların milletleşme ve ulus devletlerini kurma süreci içinde ortaya

çıkan milli bayramlar, milletlerin ortak bir takım idealler etrafında bütünleşmesini, ortak inançlar ve değerler geliştirmesini sağlar. Türk tarihinde milli bayram kavramı ilk kez Osmanlı Devleti döneminde ortaya çıkmıştır. Devleti dağılmaktan kurtarmak için, Osmanlı milletini bir arada tutacak ortak bir değer oluşturmak için ortaya çıkan ilk milli bayram, II. Meşrutiyetin ilan günü olan, 23 Temmuz 1908 gününün resmi bir bayram olarak kutlanması olmuştur (Uzun, 2010:109-110).

Yeni Türk Devletinin kurulmasını hazırlayan süreçte ise önemli olan hadiseler yeni kutlamaların ve tarihlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır (Öztürk, 2015: 586). 23 Nisan, 19 Mayıs, 30 Ağustos ve Cumhuriyetin ilan edildiği günler zamanla Türkiye Cumhuriyeti'nin sevinç ve gurur günleri olarak tüm milletçe kutlanmaya başlanmıştır (İleri, 2015: 139-140). Bu kutlamalar işgale uğrayan vatani kurtarmak amacıyla yapılan Millî Mücadele döneminin olaylarını ve yeni kurulmuş olan Cumhuriyet Türkiye'sinde yaşanan değişim sürecini simgeleyen olaylardan ilham alınarak oluşturulmuştur. Nitekim kutlanmak veya hatırlamak üzere kabul edilen bayramların özünde vurgulanan mesajlara bakıldığında, bunların milli egemenlik, millet, bağımsızlık, devlet sevgisi ve çağdaşlık gibi kavramları içerdiği anlaşılmaktadır (Uzun, 2010: 110).

Bayram kutlamalarında başkent Ankara'da Cumhurbaşkanının katıldığı törenler daha önemli ve ön plana çıkmakla beraber tüm illerde yapılan kutlamalar da hazırlanan programa göre icra edilmiştir. Kutlama törenleri basında önemli ölçüde yer almış, telgraflarla kutlama mesajları iletilmiştir. Basında, genellikle kutlamaların büyük bir coşku içinde halkın yoğun katılımı ile gerçekleştiğinden, bayram için okulların, işyerlerinin, evlerin, resmi ve özel dairelerin bayraklarla süsleniğinden, önemli açılışların bayram günü yapıldığından, söylevlerin verildiğinden, eğlencelerin, müsamerelerin ve spor müsabakalarının düzenlendiğinden bahsedilmiştir. Ayrıca basında bu önemli günlerin değerini anlatan yazıların da yer aldığı gözlenmiştir (İleri, 2015: 141).

Bu çalışmada Cumhuriyet Dönemi'nde (1923-1950), Kocaeli'deki Milli Bayram kutlamalarının yerel gazetelere nasıl yansıdığı ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Ancak dönemin yerel basını araştırılmış bazı yıllara ait bilgilere ulaşamamıştır. Ulaşabildiğimiz kaynakların ışığında Milli Bayramların Kocaeli'de nasıl kutlandığı, hangi hazırlıkların yapıldığı, kutlamalara kimlerin katıldığı ve kutlamaların içeriği hakkında bilgiler verilmiştir. Araştırma konumuz dışında çalışmamızda ayrıca bayram

ve milli bayram kavramlarının tarihsel süreçlerinden, geçmişten günümüze Türk kültüründe kutlanan bayramlardan ve Kocaeli'nin yerel basın tarihinden bilgiler verilmiştir.

1. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE KADAR YAPILAN KUTLAMALAR, BAYRAM VE MİLLİ BAYRAM ANLAYIŞI

1.1. Bayram Kavramı

Yeryüzünde yaşayan toplumların önemli olarak gördükleri günler vardır. Bu günlerin en önemlilerinden birisi ise şüphesiz ki bayramlardır (Başkaya, 2018: 3202). Bayramlar toplumların tarih boyunca gelenek ve göreneklerinde yer etmiş, her toplumun birbiri ile bağlantılı ama kendisine özgü kutladığı ve her yıl tekrarlanan eğlence ve anma günleridir (Kandil, 2010: 1). Bayramlar, toplumların dini veya milli açıdan önemli buldukları özel günlerin anılması ve kutlanmasıdır (Taş, 2002: 352).

Özel günlerden biri olarak kabul edilen bayramlar oluşumları açısından dini ve milli bayramlar olarak ikiye ayrılabilir. Dini bayramlar, toplumların çok tanrılı dinlerden tek tanrılı dinlere geçişte anma ve kutlama alışkanlıklarının kaynağını oluşturmaktaydı. Milli bayramlar ise; milliyetçilik düşüncelerinin gelişmesiyle birlikte ulus-devletlerin felsefesini ve ulus olma düşüncesini hem halka kabul ettirme ve felsefesini yayma hem de bunu gelecek nesillere aktarma amacı güdülmüştür (Kandil, 2010: 5).

Bayram, bezrem/bezram, beyrem yada Arapça'da "tekrar dönmek" anlamına gelen "iyd" kökünden türetilmiştir (Bolat, 2007: 11). Bayram kelimesine ilk defa Kaşgarlı Mahmûd'un 11. yüzyılda yazdığı *Divan-ı Lügat-it Türk* adlı eserinde rastlanır. Kaşgarlı Mahmûd, kelimenin aslının "bedhrem" olduğunu, bu kelimeyi Oğuzların "beyrem" şekline çevirdiklerini söyler (İdem, 2021: 195). Kaşgarlı Mahmûd bayramı, "halk arasında gülme ve sevinme, bir yerin ışıklarla ve çiçeklerle bezenmesi ve orada sevinç içinde eğlenilmesi" olarak tanımlamıştır (Bolat, 2007: 12). Kaşgarlı Mahmûd'un tanımına göre bayram kelimesinden daha çok sevinç, mutluluk ve eğlence anlamları çıkmaktadır. Türklerde bayramlar, sevinme ve eğlenme günleri olarak karşılık bulmuştur (Çelepi, 2020: 35).

Toplumların yaşayışları, inançları, algılayışları, komşuları ve onlarla olan etkileşimleri, yaşadıkları çevre, gelenek ve görenekleri bayramların kutlanma nedeni ve şeklinin oluşumunda belirleyici olmuştur. Bayramlar toplumların sürekliliğini ve birbirlerini nasıl etkilendiklerini göstermektedir. Bayramlar toplumlarda farklı isimler almış ancak benzer özellikler göstermişlerdir. Bayramlar hemen hemen tüm toplumlarda eğlenmenin ve temizliğin bir sembolü olmuştur. Bayram günlerinde insanlar temiz kıyafetlerini giyer, bayram boyunca eğlenir ve yemekler yerlerdi.

1.2. Osmanlı Devleti Kadar Türklerde Bayram Anlayışı ve Yapılan Kutlamalar

Türk kültüründe bayram önemli bir yer tutmaktadır (Kandil, 2010: 2-3). Bayram kutlamaları, Türk kültür tarihi açısından büyük bir önem arz etmiş, Orta Asya'daki Göktürk ve Uygur devletlerinden itibaren bir gelenek haline gelmiştir (Başkaya ve Yılmaz, 2018: 3202). Türk tarihinde, resmi olmayan ancak gerek matem ve gerekse sevinç günlerini anma amacıyla örfi olarak kutlanan pek çok bayramın Türk sosyal yaşamında yer aldığı bilinmektedir (Taş, 2002: 352). Türkler sefere çıkmak, barış yapmak ve diğer önemli olayları çeşitli törenlerle kutlamıştır. Türk toplumunun sosyal hayatında farklı bir yer işgal eden bu törenler “toy” olarak adlandırılmıştır (Doğan, 2013: 108).

Eski Türk tören ve bayramlarında genel olarak başlıca dört unsur görülmektedir:

1. Dini inanış ve tapınma ile ilgili ritüeller; Kurban kesmek ve yağmur duasına çıkmak gibi hususlar bunlara örnek olarak gösterilebilir.
2. Hayatlarında rol oynayan nesneler; Türklerde at ve demir önemli bir yere sahiptir.
3. Eğlence ile ilgili unsurlar; Eski Türklerin bayramlarının en önemli kısmını eğlence oluşturmuştur. At ve ok yarışları yapıp, güreşler tutulduğu, neşeli şarkıların söylendiği ve kımız içildiği anlaşılmaktadır.
4. Türkler bayramlarında giyinmeye ve süslenmeye önem vermişler özellikle kıyafetlerinde kırmızı, yeşil ve sarı renkler hâkim olmuştur. Türkler bayram yerlerini de süslemeye özen göstermişler ışıklarla ve çiçeklerle süslemişlerdir.

Tarihi kayıtlara göre, Türklerin Hunlardan beri bayram ve festival türünde birçok tören ve faaliyetleri vardı (Koca, 2002: 51). Türklerin en eski tarihlerinden itibaren var olan bayram ve törenlerine örnekler verilecek olursa; Hun Türkleri ilkbaharda Mayıs ayında “Lung-Cıng” denilen yerde toplu olarak büyük bir bayram yapılmaktaydı. Çin kaynaklarından alınan bilgilere göre, Hunların milattan yüz yıllar önce 21 Mart tarihinde yemeklerini yanlarına alarak kırlara çıktıkları ve eğlendikleri görülmektedir. Bu bayramda hem inançları ile ilgili adetlerini yerlerine getirirler hem de çeşitli faaliyetler gerçekleştirirlerdi (Bolat, 2007: 13). Dini âdetleri gereği evrenin yaratıcısı “Gök Tanrı” ve kutsal sayılan “yer” için at kurban edilmekteydi. Daha sonra bayramın müsabaka ve eğlence kısmına geçilir bu kısımda Türklerin en çok sevdikleri bir spor türü olan at yarışları yapıldı. Hun Türklerinkine benzer bayram ve festivallere Göktürklerde de rastlanmaktadır (Koca, 2002: 51). Ayrıca Çin kaynaklarından, Göktürk soylularının Ötüken’de bulunan atalarının çıktığına inandıkları mağaraya giderek takdis

merasimi yaptıkları öğrenilmektedir (Erdem, 1992: 259). Uygur Türklerinde de Hunların ve Göktürklerin bayramlarına benzer kutlamaların var olduğu bilinmektedir (Bolat, 2007: 14). 840 yılından sonra yarı yerleşik hayata geçen Uygurlar, din olarak Budizm'i kabul ettikleri halde eski geleneklerini terk etmemişlerdir (Koca, 2002: 51).

İklim koşulları Türklerin alışkanlıklarına, âdet, gelenek ve göreneklerine etki eden önemli bir unsur olmuştur (Kandil, 2010: 6). Türklerde çok eskiden beri baharın gelişi ve tabiatın canlanması destanlarda, türkülerde, masallarda, şiirlerde, âşıkların kopuzlarında ve sazlarında ifade edilmiştir (Bolat, 2007: 15). Baharın gelişinin kutlandığı bayram aynı zamanda yeni yılın da başlangıcı olarak kabul edilmiş ve bu gün Kaşgarlı Mahmut'un dediği gibi "Yengi Kün" olarak adlandırılmıştır (Kandil, 2010: 7). Bu bayramlardan en dikkat çeken nevruzdur, farklı adlarla anılan nevruz, Altaylardan Balkanlara kadar uzanan geniş bir coğrafyada birçok toplum tarafından bahar bayramı olarak kutlanmaktadır. Farsça bir kelime olan nevruz, yeni gün anlamına gelir ve bu gün tabiatın yeniden canlandığına inanılır (Bolat, 2007: 15-16). Nevruz bayramı aynı zamanda yılbaşı olarak kabul görmekteydi. 21 Mart yılbaşı kabul edilen gün olmuştur (Kandil, 2010: 7).

Türklerin Nevruz Bayramında yaptıkları etkinlikler şöyle sıralanabilir; genel olarak temizlik yapılır, evlerin etrafı ve içleri temizlenir. Aile mensuplarına yeni elbiseler alınır, bayram ikramları hazırlanır, bayram yemeği yapılır, mezarlıklar ziyaretler edilir, akraba eş, dost ziyaretleri yapılır, kır gezileri düzenlenir, ateşler yakılır ve eğlenceler düzenlenir. Nevruz kutlamalarında çeşitli yarışlar ve gösteriler yapılır, seyirlik oyunlar oynanır ve şarkılar söylenir (Bolat, 2007: 16).

Selçuklular zamanında Nevruz resmi bir bayram olarak kutlanmaktaydı. Osmanlı devletinde Nevruz Bayramı kutlamalarının önemli bir yeri vardır. Nevruz günü Kayı aşiretleri Ertuğrul Gazi'nin türbesini ziyaret eder ve törenler düzenlerlerdi. Buna Yörük Bayramı adını da vermişlerdi. II. Meşrutiyet döneminde Nevruz (Ergenekon Bayramı) İttihat ve Terakki cemiyetinin uygulamış olduğu Türkçülük siyasetinin bir gereği olarak kutlanmıştır. Nevruz Bayramı Türklerde milli bilincin oluşmasında ve gelişmesinde, Türk kültürü ve kimliğinin yaygınlaşmasında gelenek, görenek, âdetlerin gelecek kuşaklara aktarılmasında önemli rol oynamıştır (Kandil, 2010: 7-8).

Türkler, İslamiyet'i kabul ettikten sonra İslam kültürünün etkisi altına girmelerine rağmen eski değerlerini, alışkanlıklarını ve yaşayış tarzlarını devam ettirmişlerdir. Türkler aynı zamanda İslam dininde olan Ramazan ve Kurban

bayramlarını kutlamaya ve önemli günler ile ilgili olan etkinlikleri de yapmaya başlamışlardır (Bolat, 2007: 17).

Gazneliler ve Büyük Selçuklular döneminde Ramazan ve Kurban Bayramı düzenli bir şekilde kutlanmıştır. Bayram kutlamaları, sabahın erken saatlerinde sultan, oğulları, yöneticiler ve sarayın diğer erbabıyla birlikte bayramgâh denilen yere gidilerek bayram namazının kılması ile başlar, saraya döndükten sonra kutlamalara yemek ve eğlence kısmıyla devam edilirdi (Piyadeoğlu, 2010: 1413).

Türklerin kutladıkları bayramlar ve bayramların kutlanış biçimleri zaman ilerledikçe değişme ve gelişme göstermiştir (Bolat, 2007: 18). Türkler arasında daha çok şenlikler ve anma günleri olarak kutlanan bayramlar, bilinen ilk Türk devleti olan Hunlardan başlayarak, Osmanlı'nın son dönemlerine kadar devam etmiş, Cumhuriyet döneminde ise mahalli olarak varlığını sürdürmüşlerdir (Taş, 2002: 352).

1.3. Milli Bayram Kavramının Oluşumu

Toplumların inanışlarına göre dini bayramları olduğu gibi resmi-milli bayramları da vardır (Çolak, 2017: 785). Bayramların hükümdarların kontrolünde düzenlenmeleri ve kutlanmaları, bayramların resmi tarafı olmuştur. Hükümdarın isteği ve kontrolünde yapılan bayramlar tarihi süreçte çeşitlenmiş, bayrak, milli marş ve milli kahramanlar gibi yeni semboller türetilerek yeni törenler oluşmaya başlamıştır. Böylece yeni bir mazi ortaya çıkarma çabası başlamış bu çerçevede ulus veya milli bayramlar ortaya çıkmıştır (Çelepi, 2020: 36).

1789 yılından sonra milliyetçi düşüncelerin gelişmesine bağlı olarak milli bayramlar önem kazanmış ve milliyetçiliğin gelişmesi birlikte çok uluslu devletlerden daha homojen devletlere geçilmiştir (Kandil, 2010: 97).

Ulus-devlet yapılanmalarının toplum üzerindeki belirtilerinden biri de milli bayram olgusu olmuştur. Milli bayramlar, toplumun ulusal düzeyde birlik ve beraberlik içinde olduğunu göstermesi açısından önemlidir. 14 Temmuz 1790'da ilk kez toplumsallaşmanın ve uluslaşmanın yansıması olarak kutlanan Fransız İhtilali bayramı birçok ulusa örnek olmuştur. Ayrıca Almanya'nın 1870 yılında Fransa'ya karşı kazandığı Sedan Savaşı'nı, Alman ulusçuluğu canlı tutmak amacıyla 1871 yılından itibaren milli bir zafer olarak kutlamaları da milli bayram kavramı etrafında düşünülebilir (İlyas, 2018: 202).

Bayramların nasıl ve hangi tarihten itibaren kutlandığını bilmek çok önemlidir. Çünkü ülkelerin tarihsel olarak geçirdikleri evreler ve önemli günler o ülkelerin milli bayramları olmuştur (Çelepi, 2020: 36). Diğer devletlerde olduğu gibi Türklerde de

hayatlarında önemli bir yer edinen bazı günlere bir özellik ve anlam yükleyerek bu günleri “Milli Bayram” olarak kutlamışlardır (Çolak, 2017: 785).

1.4. Osmanlı Devleti’nde Milli Bayram Anlayışının Oluşumu ve Kutlanan Bayramlar

Orta Asya’daki Göktürk ve Uygur devletleri döneminden itibaren bir gelenek haline gelen bayram kutlamaları, Türk sosyo-kültürel tarihi açısından büyük bir önem arz etmiş ve Osmanlı Devletinde de bir gelenek halini gelmiştir (Başkaya ve Yılmaz, 2018: 3202). Osmanlı Devleti’nde hem dini bayramlar hem de her yıl tekrarlanan bayramlar ve törenler vardır. Bunların birkaçına örnek verecek olursak; Divan-ı Hümayun toplantıları, Culus, Selamlık, Kılıç Alayı, Dini Bayramlar ve Kandillerdir. Türkler tarafından eski çağlardan beri kutlanan Nevruz, Osmanlı Devletinde de bahar bayramı ve yeni yılın başlangıcı olarak kutlanmaya devam edilmiştir (Bolat, 2007: 19-20).

Daha önce üzerinde durduğumuz Bayram kelimesi, “bezrem/bezrfun, beyrem” veya Arapça tekrar dönmek anlamına gelen “iyd” kökünden türemiş, adet halini alan sevinç veya keder yada bir araya toplanma günü anlamına gelmektedir (Çolak, 2008: 198). Osmanlı Devleti’nin son zamanlarında milli bayramlar ve TBMM açıldıktan sonraki günlerde kabul edilen ilk milli bayramlar ve bayram kutlamaları da “iyd” olarak isimlendirilmiştir. Osmanlı Devleti döneminde “İyd-i Edhâ” Kurban bayramı, “İyd-i Fıtır” Ramazan Bayramı olarak isimlendirilmiştir. Önemli gün ve zaferlerin yıldönümleri de yine “İyd-i Ekber” olarak anılmıştır (Çolak, 2017: 787). Bayram günlerinde büyüklerin ve çocukların eğlendikleri yerlere “İydgah”, bayram için yazılmış şiirlere ise “İydiyye” adı verilmiştir (Taş, 2002: 352).

İktidarı elinde bulunduran İttihat ve Terakki Partisi bir taraftan dış politikada içinde bulunduğu yalnızlıktan kurtulmaya çalışırken, bir taraftan da içeride birlik ve beraberliği sağlamaya çalışıyordu (Şahingöz, 1999: 194). Meşrutiyet’in ilanı ile tekrar açılan parlamentoda tüm Osmanlı unsurlarına temsil imkânı verilmesiyle birlikte Osmanlı Devleti’nin çöküşünün engellenebileceğine inanılmıştır. Bu düşünceden hareketle hem yeni rejimin meşruiyetini sağlamak hem de yeni bir “Osmanlı kimliği” yaratma amacını hayata geçirebilmek için (Çolak, 2017: 787-788), milleti topyekûn ilgilendiren ve kucaklayan milli günlere ihtiyaç duyulması, II. Meşrutiyet’in ilanından sonra tartışılmaya başlanmıştır (Şahingöz, 1999: 195). Bu sebeple İkinci Meşrutiyet döneminde Türkçülük düşüncesi etrafında birleşen İttihat ve Terakki yönetimi ve aydınlar, milletin katılacağı ve heyecan duyacağı, nesilden nesle aktarılacak ve milli

duyguları canlı tutacak milli bayram kavramını gündeme getirmişlerdir (Doğaner, 2007: 119). Bir kavram olarak milli bayram Osmanlı Devletinde ilk olarak II. Meşrutiyetin ilanıyla ortaya çıkmıştır (Çelepi, 2020: 36).

Osmanlı Devleti'nin dağılmasını engellemek için, Osmanlı milletini bir arada tutacak ortak bir değer oluşturma isteğinin bir sonucu olarak ortaya çıkan ilk milli bayram, II. Meşrutiyetin ilanı olan, 10 Temmuz 1324 (23 Temmuz 1908) gününün resmi bayram olarak kutlanması olmuştur (Uzun, 2010: 110).

Osmanlı Devleti'nde milli bayram belirleme konusu ilk defa, İzmit mebusu Ahmet Müfit Bey'in başvurusu üzerine olmuştur (Çolak, 2017: 788). İzmit Mebusu Ahmet Müfit Bey, milli bir bayram olarak kabul edilmesi için Osmanlı Beyliği'nin bağımsızlığını ilan ettiği 27 Ocak 1299 (4 Kanunu Sani 1299) gününün, "İstiklal-i Osmani" günü adıyla milli bayram olarak kabul edilmesine dair takriri Melis'e sunmuştur (İdem, 2021:195). Bu takrir görüşülürken İstanbul Mebusu Hüseyin Cahit Bey, Osmanlı'nın kuruluş günü yerine, Osmanlı için övünç kaynağı olarak gördüğü 10 Temmuz'un (1324) milli bayram olarak kutlanmasını (Yamak, 2008: 326), şu sözlerle ileri sürmüştür: "*Tarihi Osmanimizi tetkik edecek olursak, bu mefahiri milliye pek çok buluruz. Hâlbuki bizim için en birinci medarı iftihar 10 Temmuz tarihidir.*" (Çolak, 2017: 789).

Böylece mebuslardan bazıları Osmanlı Devletinin kuruluş gününün, bazıları da 10 Temmuz'un (1324) millî bayram olarak ilan edilmesi gerektiğini öne sürerlerken, meclisteki mebuslardan bir kısmı ise hem Osmanlı Devleti'nin kuruluş gününün hem de 10 Temmuz 1324 tarihinin milli bayram olarak kabul edilmesini istemişlerdir (Şahingöz, 1999: 195).

"İyd-i Milli"nin tespiti ile ilgili meclisteki bu uzun tartışmalardan da anlaşılacağı gibi, milli bayram için iki tarih ön plana çıkarılmıştır: Bunlardan biri 27 Ocak Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıldönümü diğeri ise 10 Temmuz 1324 (23 Temmuz 1908) II. Meşrutiyet'in ilan edildiği tarihtir. 26 Ocak 1909 tarihindeki meclis oturumunda bu iki günden hangisinin milli bayram olarak kabul edilmesi gerektiği veya her ikisinin de milli bayram olarak kabul edilip edilemeyeceği konusunda kesin bir sonuca varılmaması üzerine, aynı gün yapılan oylama sonucunda söz konusu kanuna son şeklinin verilmesi için konunun Layiha Encümeni'ne gönderilmesi çoğunlukla kabul edilmiştir (Çolak, 2017:792).

Bunun üzerine Layiha Encümeni, 10 Temmuz'un (1324) milli bayram olarak kabul edilmesiyle o günün öneminin ve niteliğinin halkın zihnine işleneceğini ve

Anayasa'nın yüceltilmesine bir zemin sağlayabileceği görüşünü ifade etmiştir (Yamak, 2008: 327). Layiha Encümeni'nin 10 Temmuz'un (1324) milli bayram olarak kabul edilmesine dair görüşü Meclis-i Mebusan'da görüşülmüş ve 10 Temmuz 1324 (23 Temmuz 1908) gününün "Milli Bayram" olarak kutlanmasına 1 Haziran 1909 tarihinde karar verilmiştir. Meclis-i Mebusan'da kabul edilen bu karar Sadrazama sunulmuştur (Çolak,2017:793-794).

Sadrazam 3 Temmuz 1909 tarihinde yayınladığı emirde 10 Temmuz 1324 (23 Temmuz 1908) gününün milli bayram olarak kabul edilmesi için kanun yapılmasını belirtmiştir. Osmanlı Mebusan Meclisi, 5 Temmuz 1909 tarihli oturumunda bir maddelik "*Her sene 10 Temmuz 1324 tarihinin ayad-ı resmiye-i Osmaniyyeden addine dair*" kanun ile 10 Temmuz gününü milli bayram olarak ilan etmiştir. Bu gün resmî tatil olarak kabul edilmiş ve "İyd-i Ekber" olarak kutlanması gelenek haline getirilmiştir (İdem, 2021:195). Çıkarılan kanun, 11 Temmuz 1909 tarihinde Takvim-i Vekayi'de yayınlanarak resmen yürürlüğe sokulmuştur (Çolak, 2017: 795). Böylece meşrutiyetin ilan edildiği 10 Temmuz 1324 (23 Temmuz 1908) tarihi, Osmanlı Devleti'nin ilk resmi milli bayramı olarak 1909 yılından itibaren kutlanmaya başlamıştır (Yamak, 2008: 327-328).

Milli bayramların temeli, 23 Temmuz 1909 tarihinde atılmış ve bu tarih milli bayram olarak kutlanmaya başlamıştır. Milli bayram olgusu bu vesile ile resmi bir kimlik kazanmıştır. II. Meşrutiyet dönemine kadar dini bayramların hüküm sürdüğü ve padişahın güç gösterilerine sahne olan meşruiyet ortamı yerini, sınırlı da olsa halkın yönetime katıldığı günün kutlanmasına bırakmış ve adına da Hürriyet Bayramı denilmiştir (Çelepi, 2020: 36). Hürriyet Bayramı olarak anılan bu bayram başlarda geniş bir katılımı kutlanırken, Birinci Dünya Savaşı'nın olumsuz şartlarından dolayı gölgelenmiş, Millî Mücadele döneminde de ülkenin işgal altında olması nedeniyle 1919-1920 yıllarında kutlanması hükümet tarafından yasaklanmış, 1921-1922 yıllarında ise yine işgal nedeniyle kutlanamamıştır (Doğaner, 2007: 119-120). Mütareke yıllarında kutlanamayan 10 Temmuz, beş yıl aradan sonra İstanbul'da 1923 yılında, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti tarafından düzenlenen törenlerle kutlanmıştır. 10 Temmuz Bayramının kutlanmasına Cumhuriyet ilan edildikten sonra da devam edilmiştir.

Cumhuriyet'in ilan edildiği 29 Ekim günü 1925 yılında kabul eden kanun ile milli bayram olarak ilan edilmiştir. Kanun ile Türkiye'de ve dışarıda devlet namına sadece Cumhuriyet'in ilan edildiği 29 Ekim günü milli bayram merasimi yapılacağı hükmü de getirilmiştir. 10 Temmuz Bayramı 1935 yılına kadar kutlanmaya devam

edildiyse de 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı'na oranla önemi giderek azalmıştır. 27 Mayıs 1935 tarihinde kabul edilen “Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında” kanunla sadece 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı ulusal bayram olarak kabul edilmiş ve bu kanunla 10 Temmuz günü milli bayramlar ve genel tatil günleri dışında bırakılmıştır (Yamak, 2008: 340-341).

Osmanlı aydınları ve Darülfünun öğrencileri bu bayramın dışında Osmanlı Devleti'nin kurulduğu tarihin de kutlanması amacıyla 1913 yılında büyük bir merasim ve yürüyüş tertip etmişlerdir (Alparslan, 2017: 96). İlk kutlamalar 30 Aralık 1913 tarihinde başlamıştır (Şahingöz, 1999: 195). İstiklâl-i Osmani gününde, halktaki millî duyguları uyandırmak, son yıllarda halkta görülen karamsarlık havasının dağıtmak amacıyla Osmanlı Devleti'nin kurulması ile ilgili tiyatro gösterileri sahneye konmuştur. Sahnelenen tiyatro gösterilerinde Osmanlı Devleti'nin zor günlerinde halka moral olabilecek ve istenirse tekrar o büyük ve ihtişamlı günlere dönülebileceği hisleri veren eserler verilmeye çalışılmıştır (Kandil, 2010: 54). 1913 yılında İstanbul'da başlayan kutlama törenleri, daha sonraki yıllarda resmen ilan edilmiş bir gün olmamasına rağmen 30 Aralık'ta bütün ülkede devlet erkânının katıldığı ve okulların tatil edildiği resmi bir tören halini almıştır. Özellikle Birinci Dünya Savaşının başladığı ve devam ettiği yıllarda büyük törenler ve fener alayları düzenlenerek milletin heyecanı diri tutulmaya çalışılmıştır. Birinci Dünya Savaşından sonra İstanbul'un işgali sırasında törenler yapılmamış birkaç gazetede küçük yazılar çıkmışsa da 1919 yılından itibaren yine aynı heyecanla ve işgal bölgesi dışındaki şehir ve kasabalarda kutlanmasına devam edilmiştir (Şahingöz, 1999: 197-198).

Mustafa Kemal Paşa girilen bağımsızlık mücadelesinde halkı bilinçlendirmek, millî heyecanı canlandırmak ve diri tutmak amacıyla dini ve milli bayramlar ile özel günlerden yararlanmıştır. Mustafa Kemal böyle günlerden yararlanarak ve mitingler düzenleyerek halkı bilinçlendirmek istemiştir. İstiklâl-i Osmani Bayramı da bu günlerden biriydi. Millî Mücadele yıllarında İstiklâl-i Osmani kutlamaları yaygın bir şekilde kutlanmaya devam edilmiştir (Kandil, 2010: 86-91).

İstiklâl-i Osmani günü mütareke sonrasının zor şartları altında da kutlanmaya devam edilmiştir. Bu kutlamalar büyük toplantılarla ülkenin her tarafında icra edilmiştir. Mustafa Kemal “bilumum” kayıtlı tamiminde bu günün kutlanmasını istemiş ve bu tamim üzerine Anadolu'nun pek çok şehir ve kasabasında mitingler ve törenler yapılmıştır (Şahingöz, 1999:198). Meclis-i Mebusan da Osmanlı'nın kuruluş yılı resmi bir bayram olarak kabul edilmemesine rağmen, gerek birçok kurum ve kuruluş

tarafından ve gerekse halk arasında bu günün yıl dönümlerinde şenlikler ve tebrikleşmeler şeklindeki anmalar Cumhuriyet Bayramı'nın kabul edilmesine kadar devam etmişti (Taş, 2002: 355).

Osmanlı Devleti'nde II. Meşrutiyet döneminde kutlanan bayramlardan bir diğeri ise 1916-1917 yıllarında kutlanan ve Gençlik ve Spor Bayramının başlangıcını oluşturacak olan “İdman Bayramı”dır (Alparslan, 2017: 96). Bu bayramın dışında Osmanlı Devleti'nde 2 Mayıs 1916 tarihinde kutlandığı anlaşılan “Çocuklar Bayramı” ve milli bayram veya resmi bayram olarak görülmeyen ancak 1908 yılından itibaren kutlanan “Amele Bayramı” kutlamaları olmuştur (Uzun, 2010:110).

1.5. Millî Mücadele ve Cumhuriyet Döneminde Kutlanan Bayramlar

Türk tarihinde Millî Mücadele dönemi olarak anılan 1920–1921 yılları Türk milleti için en kritik yıllar olmuştur. Çünkü Yunan saldırılarının iç bölgelere kadar gelmesi, İstanbul'un resmen işgal edilmesi, iç isyanlar ve TBMM'nin açılması gibi gelişmeler bu yıllar içerisinde olmuştur (Bolat, 2007: 39). Osmanlı Devleti'nde II. Meşrutiyet döneminde ortaya çıkan milli bayram kutlama geleneği, TBMM açıldıktan sonra da devam etmiştir. Bir başka ifadeyle, TBMM'nin açılmasıyla birlikte ulus-devlet sembollerinden biri olan milli bayram geleneği de şekillenmeye başlanmış ve (İdem, 2021:195), ülke genelinde kutlanması ve milli bayram olarak kabul edilmesi istenilen günler kanun teklifleri ile meclis gündemine getirilmiştir (Alparslan, 2017: 96).

Millî Mücadele ile başlayan ve Cumhuriyetin ilanı ile devam eden süreçte tüm yurttaki kutlanan milli bayramlar şunlar olmuştur:

Millî Mücadele Dönemi'nin ilk bayramı 23 Nisan Bayramı'dır (Başkaya ve Yılmaz, 2018: 3202). 23 Nisan 1921 günü Saruhan Mebusu Refik Şevket Bey ve arkadaşları, 23 Nisanın “*İyd-i Milli Addi*” yani milli bayram olarak kutlanması için mecliste görüşme gerçekleştirilmesini teklif etmişlerdir. Teklifte, milli tarihimiz için çok önemli bir gün olarak gördükleri, TBMM'nin açılış gününün milletin hatırında kalması için milli bayram ilan edilmesi istemişlerdir (Bolat, 2007: 39). Aynı şekilde İçel Mebusu Şevki Bey de benzer bir kanun teklifinde bulunmuştur (Doğan, 2013:109-110).

Her iki kanun teklifi de 23 Nisan 1921 tarihinde mecliste görüşülmeye başlanmıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda “23 Nisan'ın Milli Bayram Addine Dair Kanun” kabul edilerek 23 Nisan Türkiye'nin ilk milli bayramı olmuştur. Bu bayram 1929 yılına kadar “Milli Bayram” ismiyle kutlanmış, 23 Nisan 1929'da ise adı “Çocuk Bayramı” olarak değiştirilmiştir (Alparslan, 2017: 96). Bu bayram, erken Cumhuriyet yıllarında “Çocuk Bayramı” / “Çocuk Haftası” etkinlikleriyle iç içe geçmiştir. Nedeni

ise, bir hayır kurumu olan Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin, 1927 yılında almış olduğu bir karar ile 23 Nisan gününü “Çocuk Bayramı” 1929 yılında ise 23–30 Nisan günleri arasını, “Çocuk Haftası” olarak kabul etmesiydi. Bu nedenle 23 Nisan, dönemin kamuoyunca “Hâkimiyet-i Milliye Bayramı” ya da “Ulusal Egemenlik Bayramı”ndan ziyade “Çocuk Bayramı” olarak biliniyordu (Aslan, 2011: 59-60). 23 Nisan Bayramı 27 Mayıs 1935 tarihine kadar “Çocuk Bayramı” ismi ile kutlanmış ancak bu tarihte çıkarılan bir kanun ile adı “Ulusal Egemenlik Bayramı” olarak değiştirilmiştir (Alparlan, 2017: 96). 1981 yılında yapılan yeni bir düzenlemeyle de “23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı” olarak kutlanmaya devam edilmiştir (Doğan, 2013: 110).

Saltanatın kaldırıldığı günün milli bayram olarak kabul edilmesi için de Sivas Mebusu Rauf Bey tarafından meclise bir kanun teklifi verilmiştir. Teklif bir yıl sonra meclis gündemine getirilmiş ve 24 Ekim 1923'te görüşülerek bu günün “Hâkimiyet Bayramı” olarak kutlanmasına karar verilmiştir. 1935 yılına kadar kutlanan bu bayram 2739 sayılı kanunla yürürlükten kaldırılmıştır (Alparlan, 2017: 97).

1 Kasım 1922 tarihinde Saltanatın kaldırılmasıyla yeni bir dönemin başlangıcının fitili ateşlenmiş, Cumhuriyet rejiminin en doğru rejim olduğunu düşünen Mustafa Kemal için şartlar tam anlamıyla olgunlaşmıştır. Nihayet, 29 Ekim 1923 tarihinde Millî Mücadele 'yi büyük başarı ve özveriyle yürütmüş olan Mustafa Kemal Paşa ve Büyük Millet Meclisi, Cumhuriyeti ilan etmiştir (Başkaya ve Yılmaz, 2018. 3202).

Cumhuriyet'in ilan edildiği günün resmi anlamda Milli Bayram olarak kabul edilmesi 1925 yılında gerçekleşmiştir (Bolat, 2007: 370). Ülke genelinde büyük bir coşku ile karşılanan bu günün milli bayram olarak kutlanması için Hariciye Vekâlet'ince düzenlenen kanun teklifi, 8 Şubat 1925 tarihinde Meclise gönderilmiştir. Kanun teklifi 19 Nisan 1925'te mecliste görüşülmeye başlanmış ve teklif büyük bir çoğunlukla kabul edilmiştir. 23 Nisan 1925'de Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 628 sayılı “*Cumhuriyet'in İlânına Müsadif 29 Teşrin-i Evvel Gününün Millî Bayram Adı Hakkında Kanun*” ile 29 Ekim 1925'ten itibaren bu günün hem dışarıda hem içeride devlet ve hükümet adına milli tören yapılarak kutlanmasına karar verilmiştir (Alparlan, 2017: 97). Bu kanun ile Cumhuriyet Bayramı ilk defa yurt içinde hükümet tarafından yurtdışında ise elçiler, maslahatgüzarlar, şebbenderler ve şebbender vekilleri önderliğinde milli bir bayram olarak kutlanmaya başlanmıştır (İdem, 2021:196). Resmi olarak bayram ilan edilmeden önce 1924 yılında yapılan merasim

devlet tarafından organize edilmiş, kararname yayımlanarak ilk olarak yapılan tören büyük bir özenle tertip edilmiş ve resmi tatil olması nedeniyle geniş bir katılım olmuştur (Doğaner, 2007: 120). 1925 yılından itibaren milli bayram olarak kutlanmaya başlanan Cumhuriyet Bayramı için yapılan hazırlık ve merasimler 1933 yılına kadar hemen hemen aynı program çerçevesinde yapılmıştır. 1933 yılı Cumhuriyet'in ilanının onuncu yılı olması nedeniyle özel bir öneme sahip olmuş (İdem, 2021:196), ve bu doğrultuda Cumhuriyet Bayramı'nın 10. yıldönümünü kutlama hazırlıklarının idaresini, bizzat hükümet üzerine almıştır (Alparslan, 2017: 98).

Cumhuriyet bayramı kutlamalarının, bir düzen içinde yürütülmesi ve bütün ülkede ortak bir şuur ile kutlanması için 27 Mayıs 1935'te "Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Kanunu" kabul edilmiştir. Bu kanun ile birlikte Meşrutiyet'in ilan günü olan Hürriyet Bayramı ile Saltanatın kaldırıldığı gün olan Hâkimiyet Bayramı kutlamaları son bulmuştur. Cumhuriyet'in ilan edildiği gün olan 29 Ekim "ulusal bayram" olarak ilan edilmiş ve devlet adına yalnız o gün tören yapılmasına karar verilmiştir (İdem, 2021: 196).

Millî Mücadele sonrasında kutlanılan ulusal bayramlardan biri de 30 Ağustos Zafer Bayramı'dır (İlyas, 2018: 205). 30 Ağustos 1922 gününün İstiklal Savaşının kazanılmasında önemli bir yer teşkil ettiği ve bu nedenle de bu günün Cumhuriyet, ordu ve donanmasının Zafer Bayramı olarak kutlanması için meclis başkanlığına bir kanun teklifi verilmiştir. Bu teklif 1 Nisan 1926' da meclis tarafından görüşülmüş ve yapılan görüşmeler neticesinde (Doğan, 2013: 110), 12 Nisan 1926 tarihinde çıkarılan 795 sayılı kanun ile 30 Ağustos Zaferinin resmi bayram olarak kutlanması kararı alınmıştır (İlyas, 2018: 205). Kara, Deniz ve Hava Kuvvetlerince kutlanacak bu bayram günü, bütün daire ve okullar tatil edilecek; Milli Müdafaa Vekâleti tarafından hazırlanılan bir program dâhilinde Dumlupınar'da askeri bir tören tertip edilecektir (Aslan, 2011: 119). Zafer Bayramı yurt genelinde milli bir bayram olarak kutlanmadan önce 30 Ağustos 1924 tarihinde Batı Cephesi'nde düşmana son darbenin vurulduğu yer olan Afyon'da büyük bir coşkuyla kutlanmış ve Afyon'daki bu ilk Zafer Bayramı törenlerine Reisicumhur Gazi Mustafa Kemal'de gelmiştir.

Son olarak kabul edilen bayram 19 Mayıs Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı olmuştur (Başkaya ve Yılmaz, 2018: 3202-3203). 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı'nın, resmi bir bayram olarak kabul edilme süreci diğer bayramların kabul edilme süreçlerinden daha farklı olmuş, bu günün ulusal düzeyde kutlanan bir bayram olarak kabul edilmesinde, birçok farklı etken rol oynamıştır. Bunlardan ilki ve belki de

en önemlisi, Atatürk'ün Samsun'a çıkıp, Millî Mücadeleyi buradan başlatmış olmasının onuruna ve bugünün unutulmaması için, 19 Mayıs gününün Samsun halkı tarafından "Gazi Günü" olarak 1926 yılından itibaren kutlanmış olmasıdır (Uzun, 2010: 111). Samsun halkı 19 Mayıs'ta Samsun'a ayak basan Atatürk'ü anmak için bu günü yerel bir bayram olarak ilan etmişlerdir. Samsun halkı uzun yıllar bu bayramı yerel bir bayram olarak kutlamaya devam etmiş (Başkaya ve Yılmaz, 2018: 3203), ve bu günün resmi bir bayram olarak kabul edilmesi için çalışmışlardır (Uzun, 2010: 111).

1935 tarihli Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanunu² ile 29 Ekim Cumhuriyet'in ilanı, 30 Ağustos Zaferi ve 23 Nisan Ulusun Egemenliği bayram olarak kutlanılmasına karar verilmiştir (Deniz, 2011: 69). 19 Mayıs Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı 1935 yılında çıkarılan ulusal bayramlara ilişkin kanun içerisinde yer almamıştır. Bayramın ismi hakkında da bir çelişki yaşanmış, 19 Mayıs günü kutlamaları, "Atatürk Spor Günü", "Atatürk Spor Bayramı", "Atatürk Günü", "İdman Bayramı", "19 Mayıs Bayramı" "Jimnastik Bayramı", "Atatürk Spor Merasimi", "19 Mayıs Şenlikleri", "İdman Şenlikleri", "Jimnastik Şenlikleri" gibi farklı isimler altında anılmıştır (İlyas, 2018: 205).

Nihayetinde Samsun halkının uzun yıllar süren girişimleriyle, Atatürk ve İşçileri Bakanlığı'nın da devreye girmesi üzerine (Başkaya ve Yılmaz, 2018: 3203), 19 Mayıs günü, 20 Haziran 1938 tarihinde çıkarılan "Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkındaki 2739 Sayılı Kanuna Ek Kanun" olarak, "Gençlik ve Spor Bayramı" olarak kabul edilmiştir (Uzun, 2010: 110). Böylece 19 Mayıs gününün "Gençlik ve Spor Bayramı" olarak kutlanmasına karar verilmişti (Alparslan, 2017: 97). 1981 yılında ise çıkarılan 2429 sayılı kanun ile bayramın ismi "19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı" olmuştur.

Bu özel günler, işgale uğrayan vatani kurtarmak amacıyla yapılan Millî Mücadele döneminin gelişmelerini ve yeni bir kimlikle kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşanan değişim sürecini simgeleyen olaylardan ilham alarak oluşturulmuşlardır. Nitekim kutlanmak veya anılmak üzere kabul edilen bayramların özünde vurgulanmak istenen mesajlara bakıldığında, bunların bağımsızlık, milli egemenlik, çağdaşlık, millet ve devlet sevgisi ile devlete bağlılık gibi kavramları içermektedir (Uzun, 2010: 110).

² Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun, Resmi Gazete neşir ve ilanı:1/VI/1935-Sayı:3017, No:2739, Kabul Tarihi:27-V-1935 (tbmm.gov.tr).

2. YEREL BASININ TARİHSEL SÜRECİ VE KOCAELİ YEREL BASINI

2.1. Türkiye’deki Yerel Basının Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Gelişimi

Basın, günlük veya haftalık olarak, güncel olaylara dair bilgileri veren yayınların tümüdür. İnsan, çevresinde ve dünyada olup bitenleri öğrenme ve öğrendiklerini başkalarına iletme ihtiyacı duyar (İbrahimov, 2016: 83-84). İnsanların haberleşme ihtiyacı ile yazının, kâğıdın ve matbaanın gelişimi ile birlikte ortaya çıkan basın kavramının ön önemli unsurlarından biri gazetelerdir. Gazeteciliğin toplumun haber elde etme, eğlendirme, kamuoyu adına otoriteyi denetleme, kamuoyu ve gündem oluşturma gibi çok sayıda görevi bulunmaktadır.

Dünyadaki ilk gazete Mısır’da 3500 yıl önce Nil boylarında bulunan pişmiş tuğladan yapılan bir tablettir. Mısır’da matbaaya rastlanılmamıştır. Sümerler, devletin emirlerini ve ülkelerindeki haberleri halka iletme için basit bir matbaa icat etmişlerdir. Sümerlerde ilk matbaanın en basit şekli bulunmuştur. Sümerlerden sonra matbaa, Orta Asya’da Uygur Türklerinde görülmüştür. Avrupa matbaa 1440 yılında kurulmuştur. Osmanlı devletinde ise ilk matbaa 1726 yılında III. Ahmet’in fermanı ile Sait Mehmet Efendi (?-1761) ve İbrahim Müteferrika (1674-1745) öncülüğünde faaliyete geçmiştir (Şimşek, 2018: 158-161). Böylelikle İbrahim Müteferrika ile Sait Efendi öncülüğünde Türkçe basım yapan ilk matbaa kurulmuş oldu. Kurulan bu matbaada, Vankulu Lûgati adıyla bilinen ilk kitap basılmıştır (Taşkın, 2016: 187). İbrahim Müteferrika’nın ölümüne kadar bu matbaada çoğu tarih, coğrafya, lûgat ve gramer türünden olmak üzere toplam on yedi kitabın basımı yapılmıştır (İbrahimov, 2016: 85).

2.1.1. Osmanlı Devletinde Basın

Osmanlı devletinin sınırları içerisinde ilk gazete 1795 yılında İstanbul’daki Fransa Büyükelçiliği’nin matbaasında *Bulletins des Nouvelles* adıyla Fransızca olarak basılmıştır (Uçak ve Erdal, 2018, s.94). Yine Büyükelçilik tarafından 1796 yılında basılan *Gazette Française de Constantinople* (İstanbul’un Fransız gazetesi), Osmanlı devletindeki ilk gazeteler olmuşlardır. Bu gazeteler, Fransız Devrimi’nin düşüncelerini yaymayı amaçlamıştır. Osmanlı devletinde İstanbul dışında ilk gazete İzmir’de yayınlanmıştır. *Le Spectateur* (1821) ve *Le Courier de Smyrne* (1828) adlı gazeteler Alexandre Blackque tarafından İzmir’de çıkarılmıştır (Aydeniz, 2007: 10-11).

Osmanlı devletinin hüküm sürdüğü topraklarda ilk Türkçe gazete, Vali Kavalalı Mehmet Ali Paşa (1769-1849) tarafından 1828 yılında Mısır’da, “Vaka-i Mısıriye” adıyla yarı Türkçe, yarı Arapça olarak çıkarılmıştır (Uçak ve Erdal, 2018, s.94). Gazete

ilk sayısında çıkarılma amacının tarım, endüstri ve öteki alanlardaki gelişmelerin takip edilmesi ve toplumu koruyacak tedbirlerin alınması olduğu belirtmiştir. Mehmet Ali Paşa “Vakayi-i Mısriye” den sonra yani 1830 yılında Girit’te “Vakayi-i Giridiye” adında bir gazete yayımlatmıştır (Topuz, 2003: 13-15).

II. Mahmut, Abdülmecit ve Abdülaziz’in padişahlık yıllarını kapsayan “Tanzimat Dönemi” olarak anılan dönem bir anlamda, Türk basınının doğuş dönemidir (Kapaklı, 2014: 244). Tanzimat dönemi, Türk basın tarihinin en önemli dönemlerinden birisidir (İbrahimov, 2016: 85). Çünkü ilk gazeteler bu dönemin ürünüdür ve bu dönemde, çok kısa bir zaman diliminde irili ufaklı birçok gazete yayın hayatına girmiştir (Kapaklı, 2014: 244).

Osmanlı basını, eğer Mısır’da çıkarılan Vekay-i Mısriyye’yi saymazsak, ilk defa II. Mahmut tarafından 1831’de “Takvimi Vekayi” adlı gazetenin çıkarılmasıyla başlamıştır. Her ne kadar Takvim-i Vekayi’nin çıkarılmasından daha evvel İstanbul ve İzmir’de Fransızca ağırlıklı gazeteler ve bir Osmanlı vilayeti olan Mısır’da bir gazete çıkarılmışsa da, Takvim-i Vekayi’nin İstanbul’da ve Türkçe olarak çıkarılması, Takvim-i Vekayi’ye ilk Osmanlı gazetesi olma özelliğini vermiştir (Benek, 2016: 30). Osmanlı devletinin resmi yayın organı olan Takvim-i Vekayi, devlet memurları ve aydınlar başta olmak üzere vatandaşlara duyuruları, haberleri ve gelişmeleri ulaştırmak amacıyla çıkarılmıştır (Taşkın, 2016: 187-188). 1831 yılında İstanbul’da devlet eliyle çıkarılan ilk Türkçe gazete olan Takvim-i Vekayi’nin yayın hayatına başlamasıyla birlikte Osmanlı devletinin basın tarihi başlamıştır (Benek, 2016: 37).

Tanzimat döneminin ikinci gazetesi, İngiliz vatandaşı William Churchill tarafından 1840’da çıkarılan “Ceride-i Havadis” adında gazetedir. İlk defa özel teşebbüs tarafından basılan gazete olması ve kuruluşunda özel sermayenin yer almış olması açısından önemlidir (Benek, 2016: 31). Bu gazete her ne kadar bağımsız olarak çıkarılmışsa da daha sonra ekonomik sorunlar nedeniyle devletten yardım talebinde bulunmuş ve Osmanlı devleti tarafından finanse edildiği için devletin yarı resmi yayın organı olarak yayın faaliyetlerine devam etmiştir (Demir, 2014: 85).

Osmanlı devletinde batılı anlamda gazetecilik 1860-1867 yılları arasında çıkarılan Tercüman Ahval ile başlamıştır (Şimşek, 2018: 161). Tercüman-ı Ahval gazetesi Şinasi (1826-1871) ve Agâh Efendi (1832-1887) tarafından yayınlanmıştır. Bu gazete devletten bağımsız ve özel bir gazete hüviyetindedir. Tercüman Ahval çıkarıldıktan iki sene sonra Şinasi bu gazeteden ayrılarak Tasvir-i Efkâr gazetesini çıkarmaya başlamıştır. Daha sonra Ali Suavi (1839-1878) tarafından Muhbir Gazetesi,

Namık Kemal (1840-1888) ve Ziya Bey tarafından Hürriyet Gazetesi çıkarılmıştır. Muhbir ve Hürriyet gazeteleri devlete muhalif olmuşlar bu gazeteleri ilk muhalif gazeteler olarak adlandırabiliriz (Demir, 2014: 85).

Osmanlı basını yeni gazetelerle devamlı gelişmeye çalışmıştır. Nitekim Kanun-i Esasi ile ortaya çıkan uygun ortam ile gazete ve gazeteci sayılarında artış olmuştur. Bu dönemde birçok yeni gazete yayın hayatına başlamıştır (Benek, 2016: 35). Sultan II. Abdülhamid'in meşrutiyeti ilan ederek meclisi açması basında büyük bir beğeni toplamıştır. Daha sonra II. Abdülhamid'in (1842-1918) meclisi feshetmesi gazetecilerin sert tepkisini çekmiş ve bu durum nedeniyle iktidar ile basın arasında sert bir mücadele başlamıştır. İktidar ile basın arasındaki mücadelede çok sayıda basın organı kapatılmış ve pek çok gazeteci de sürgün edilmiştir. II. Abdülhamid zamanında basın üstündeki sıkı kontrol ve baskı gazetelerin yurt dışına taşınmasına sebep olmuştur (Demirtaş, 2016: 51-53).

1908'de II. Meşrutiyet'in ilan edilmesiyle birlikte gerekse ulusal gerek yerel gazetelerin sayılarında önemli bir artış olmuştur (Atçeken, 2018: 26). II. Meşrutiyet'in ilanından iki gün sonra İstanbul'da yayınlanan bütün gazeteler sansürsüz olarak yayınlanmıştır. Bu durum hem Osmanlı'da basın rejiminin değiştiğinin açık bir kanıtı hem de özgürlüğün fiili bir kanıtıydı. Bu nedenle II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Osmanlı basınında adeta bir yayın patlaması yaşanmıştır. Farklı düşüncelerde ve dillerde gazete ve dergi yayın hayatına girmiştir. II. Meşrutiyet'in ilanından sonraki ilk iki ay içerisinde 200'ün üzerinde gazeteye yayın hakkı tanınmıştır. 1908-1909 tarihleri arasında sadece İstanbul'da yayınlanan gazete ve dergi sayısı 353'e ulaşmıştı (Demirtaş, 2016: 51-53). Gazeteler için büyük bir özgürlük dönemi başlamış ve basın hayatı tam bir özgürlük havasına kavuşmuştur. O dönemde yayınlanan gazetelerde, anayasa, eşitlik, özgürlük ve meşrutiyet kavramlarını övücü ateşli ve heyecanlı yazılar yayınlanmıştır (Nalcıoğlu, s.230).

II. Meşrutiyetin ilk zamanlarında görülen sınırsız hürriyet, zamanla kısıtlanmaya başlamış, gazeteler birbiri ardına kapatılmış ve bazı gazeteciler de sürgün edilmiştir. Basın hayatındaki özgürlük çok uzun sürmemiş, kanuni düzenlemeler ve sansürlerle basın tekrardan baskıcı bir rejime maruz kalmıştır. II. Meşrutiyet döneminin neredeyse tamamında iktidarda olan İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin basın hayatında yapılan uygulamalarına genel olarak bakıldığında, istibdat dönemini aratan bir sansür uygulandığı görülmüştür (Demirtaş, 2016: 57-58).

2.1.2. Millî Mücadele Döneminde Basın

Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla beraber gazeteler, ya kapanmış ya da iktidarda bulunan İttihat ve Terakki Partisi'nin gözetiminde yayınlanmışlardır. Osmanlı'nın I. Dünya Savaşı'na katılmasıyla birlikte basın hayatı II. Meşrutiyet öncesinde yaşanan durgunluğa dönmüş, bu durgunluk Millî Mücadele dönemine kadar devam etmiştir (Uçak ve Erdal, 2018, s.96).

Millî Mücadele dönemine gelindiğinde Anadolu'nun farklı bölgelerinde “Millî Mücadele Basını” ortaya çıkmıştır (Şimşek, 2018: 158-161). Mustafa Kemal, Erzurum ve Sivas kongrelerinin yapıldığı tarihlerde ülke içerisindeki olayları, ulusal bağımsızlık hareketini başlatanlara halkın göstermiş olduğu desteği ve güveni yurtiçi ve yurtdışındaki halka iletmek için İrade-i Milliye ve Hâkimiyet-i Milliye gazetelerinin çıkarılmasını sağlamıştır (Demirtaş, 2016: 59). 1919 - 1922 yılları arasında çıkarılan gazeteler, Millî Mücadeleyi destekleyen ve desteklemeyen gazeteler olarak iki guruba ayrılmıştır. Millî Mücadele yanlısı gazeteler bu dönemde Millî Mücadele'nin teşkilatlanmasını sağlama ve halkı bilinçlendirme görevini üstlenmiştir (Uçak ve Erdal, 2018, s.96-97). Kurtuluş savaşı döneminde basın ve yerel basın milli birlik ruhunun oluşturulması için bilgilendirme ve propaganda aracı olarak kullanılmıştır (Şimşek, 2018: 159). Kurtuluş Savaşı'nda büyük oranda tek ses olan İstanbul ve Anadolu yerel basınında, Cumhuriyet ilan edildikten sonra farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Mayıs 1919'dan 1938 yılının sonuna kadar geçen süre zarfında Türkiye'de 176'sı İstanbul'da olmak üzere 406'sı Anadolu'da toplam 582 gazete yayınlanmıştır (Uçak ve Erdal, 2018, s.97-98).

2.1.3. Yerel Basının Kurulmasına Öncülük Yapan Vilayet Gazeteleri

Osmanlı devletinin mahalli idarelerinde ilk büyük düzenleme, 7 Kasım 1864 tarihinde çıkarılan nizamnameyle eyalet sisteminin kaldırılarak vilayet sistemine geçilmesi ile yapılmıştır (Kapaklı, 2014: 245). Vilayetler oluşturulduktan sonra bu bölgelerde devletin kırtasiye giderlerini karşılamak için matbaalar kurulmuştur. (Şimşek, 2018: 161). Kurulan bu matbaalarda öncelikle kırtasiye işlerine ağırlık verilmişse de takvimlerin, yıllıkların, dini, edebi ve bilimsel eserlerin de basımı yapılmıştır. Yine bu matbaalarda birçok ilde “Resmi Vilayet Gazetesi” çıkarılmaya başlanmıştır (Kapaklı, 2014: 246). Bugünkü anlamda yerel gazeteciliğin temelleri Vilayet gazeteleri ile atılmıştır (Çığ, 2007: 46). Vilayet Gazeteleri taşra ile merkez arasındaki haberleşmenin ve ülkedeki gazeteciliğin gelişmesinde önemli bir aracı olduğu için önem arz etmektedir (Benek, 2016: 33).

XIX. yüzyıldan itibaren Osmanlı devletinin vilayet merkezlerinde matbaalar kurulmasına önem verilmiş ve hemen her vilayette resmi bir matbaa kurulmuş ve vilayetlerin yayın organı olan vilayet gazeteleri çıkarılmıştır (Taşkın, 2016: 188). Bunun ilk örneği, Suriye’deki iç karışıklığı önlemek için görevlendirilen ve olağanüstü yetkiler verilen Fuat Paşa 1860 yılında Beyrut’ta çıkarılan “Hadikat al Ahbar” adında Arapça gazeteyi yerel yönetimin resmi yayın organı yapmıştır. Böylelikle Osmanlı devletinde Türkçe-Arapça olarak ilk yerel gazete çıkarılmıştır (Atabek, 2012: 64). Vilayet gazeteleri arasında ikinci sırada ise Mithat Paşa’nın Tuna Valisi olduğu dönemde 1865 yılında Rusçuk’ta çıkardığı “Tuna gazetesi” bulunmaktadır (Çığ, 2007: 47). Gazetenin yayın hayatını düzenli bir şekilde 1 Haziran 1877 tarihine kadar devam etmiştir (İbrahimov, 2016: 87). Önemli vilayet gazetelerinden birisi de 1866 yılında Trablusgarp’ta yayınlanan “Trablusgarp” gazetesidir (Çığ, 2007: 47). Bu uygulama sonucunda 1876 yılında Osmanlı devletinin İstanbul dışında 22’si vilayet gazetesi olmak üzere 29 gazete yayınlanmaktaydı (Kapaklı, 2014: 246).

Vilayet gazetelerinin içeriğinde, Padişah ile ilgili haberlerin yanında yasal düzenlemeler, kamu görevlilerinin atamaları, hükümet, vilayet ve kamu kuruluşlarının çalışmaları, merkez ve taşra yönetimlerden bilgiler yer almaktadır (Uçak ve Erdal, 2018, s.95). Yerel basının kurulmasında öncülük yapan vilayet gazeteleri, hükümetin bildirimlerini ve kararlarını uzak vilayetlere ulaştırmayı amaçlamış ve bu görevini yerine getirmeye çalışmıştır. Amacı üst düzey yöneticilerin yeni düzenlemelerden haberlerinin olmasını sağlamaktır (Atçeken, 2018: 26). Osmanlı devletinin son yıllarına kadar farklı merkezlerde yayınlanan vilayet gazeteleri, yayımlandıkları bölgelerde genellikle ilk süreli yayın organı olmuşlar ve bu bölgelerin kültür hayatına önemli katkıda bulunmuşlardır (Uçak ve Erdal, 2018, s.96). Osmanlı devletinde yerel gazeteciliğin finansörü ve ilk patronu merkezi hükümettir. İlk yerel gazeteler devletin bütçesinden ayrılan ödenekler ile hükümet memurları tarafından çıkarılmıştır (Atabek, 2012: 67).

Birinci Dünya Savaşı’na kadar geçen dönemde yerel gazetelerin sayıları devletin desteğiyle artmaya devam etmiş, savaşın başlamasıyla yerel gazetelerde durgunluk dönemi başlamış gazetelerin bazıları da kapanmak mecburiyetinde kalmıştır. Savaş nedeniyle sayıları azalan yerel gazetelere Millî Mücadele döneminde halkın da destek vermesiyle birlikte hızla yenileri eklenmiştir (Uçak ve Erdal, 2018, s.93). Millî Mücadele esnasında önemli görevler üstlenen Anadolu gazeteleri 1919 yılının sonlarına doğru devletin hemen her yerine yayılmıştır. Bunlara; Erzurum’da Albayrak ve Envar-i Şarkîye, Edirne’de Ahali, Balıkesir’de İzmir’e Doğru, Antalya’da Anadolu, Trabzon’da

İstiklal, Kayseri’de Adana’ya Doğru, ayrıca Kastamonu’da Açıksöz, Adana’da Yeni Adana ve Konya’da ki Öğüt örnek olarak gösterilir (Gündüz, 2007: 94).

Kurtuluş Savaşı yılları Türkiye’de yerel basının en etkin olduğu ve halkla bütünleştiği bir dönemdir. Mustafa Kemal’in “Fazilet adaları” olarak nitelendirdiği yerel gazeteler, o dönemde hem Anadolu halkının düşman işgali karşısında göstermiş olduğu direnişin sesi olmuş hem de kurtuluş hareketinin öncülüğünü yapmıştır. Mustafa Kemal kurtuluş mücadelesini sürekli yayın organlarıyla desteklemiş, mesajlarını Anadolu halkına güç koşullarda yayımlattığı gazetelerle iletmıştır. Anadolu’nun dört bir yanında Millî Mücadeleye destek veren ve zor şartlar altında yayınlanan birçok yerel gazete vardı. Anadolu basınının tek amacı Kurtuluş mücadelesinin başarıyla sonuçlanmasıydı (Atabek, 2012: 65-66).

Cumhuriyet Türkiye’inde yerel gazetecilik konusunda yapılan araştırmalar rakamlara döküldüğünde karşımıza şu tablo çıkar: 1919 Mayıs ayından 1938 yılının sonuna kadar geçen zaman zarfında Türkiye Cumhuriyeti topraklarında 582 gazete çıkarılmıştır (Aydeniz, 2007: 15). 1940 yılı bilgilerine göre çıkarılan yayın sayısı, 113 gazetenin ve 227 derginin olduğu belirlenmiştir. Çok partili siyasal yaşamın başladığı 1946 yılında 194, 1947’de 322, 1948’de 408, 1949’da ise 420 gazete çıkarılmıştır. Verilen bilgilere göre çok partili sisteme geçilmesiyle birlikte gazete sayısının hızla arttığı görülmektedir. Türkiye’de 1960 yılında yayınlanan gazete sayısı 942 iken bu sayı 1961 yılında 472’ye düşmüştür. Devam eden yıllarda Resmi ilan yayınlama hakkı olan yerel gazete sayısının 1962 yılında 300, 1963 yılından 1970’e kadar bu sayının 169 ile 198 arasında değiştiği, 1970 yılında ise Resmi ilan yayınlama hakkı kazanamamışlarla birlikte Türkiye’deki yerel gazete sayısının 1100’e ulaştığı belirlenmiştir. 1980 sonrasında yıllara göre farklılıklar olsa da 600 ile 800 arasında gazete yayınlandığını ortaya koyulmuştur. Basın İlan Kurumunun 1999 yılı verilerine göre, Türkiye’de çıkarılan gazetelerin toplam sayısı 759’dur (Uçak ve Erdal, 2018, s.98-101).

Yerel basın, ülkenin çeşitli yörelerinde, il, ilçe ve beldelerde yayınlanan yayınlandıkları bölgenin sorunlarını dile getiren, haberlerini veren ve halkın isteklerini ilgili kişilere iletmeyi amaçlayan yazılı basın organlarıdır (Girgin, 2007: 245). Türkiye’de yerel basının ortaya çıkması ve gelişmesi geçmişten günümüze kadar devlet tarafından desteklenmektedir. Çünkü ulusal ve yerel basının var olma sebebi devlettir (Şimşek, 2018: 163).

2.2. Kocaeli Yerel Basınının Tarihsel Süreci

Kocaeli şehrinin basın tarihi 19'uncu yüzyılın ortalarına kadar dayanmaktadır. Şehirde gazete ilk olarak Ermeniler tarafından çıkarılmıştır (Çelik, 2019:1035). Kocaeli'de basın gayrimüslimlerin elinde bulunuyordu. Şehir merkezinde ve ilçelerde Ermeniler tarafından kurulmuş olan matbaalar, yayınlanan dergiler ve gazeteler bulunmaktaydı (Çimen, 2017: 11-17). Kocaeli'de ilk matbaa 1863 yılında Akmeşe'de Ermeni manastırının yanında Mardros Mavyan adında bir Ermeni tarafından kurulmuştur (Kocaeli İl Yıllığı, 1967: 113). Bu matbaa da daha çok manastırın ihtiyacı olan kitaplar ve kâğıtlar basılmıştır. Bu matbaadan sonra İzmit'te ilk matbaa I. Dünya Savaşının olduğu yıllarda, Ermeni tehciri sırasında Maryan adlı bir Ermeni tarafından terk edilerek bırakılan taşbaskı matbaanın Mutasarrıflığa geçmesiyle kurulmuştur. 1915-1916 yıllarına kadar İzmit'te bir Türk matbaası bulunmuyordu. Kentte ilk gazete, bu taşbaskı makinede "Kocaeli" adıyla çıkarılmıştır (Koç, 2010: 4). 30 Nisan 1918'de yayınlanmaya başlayan Kocaeli Gazetesi, Kocaeli'nin ilk Türkçe gazetesi olmuştur. Kocaeli Gazetesi kendinden sonra çıkarılacak olan gazetelere öncülük etmiştir (Çimen, 2017: 17). Kocaeli'de yerel basın Kurtuluş savaşı yıllarında pek etkin değildi. Cumhuriyet'in kurulmasının ardından, özellikle 1930 yıllardan sonra kentte önemli bir yayıncılık anlayışının oluştuğunu, birden fazla gazetenin yayınlanmaya başladığını görmekteyiz (Çağlar, 2007: 4). Çok partili hayata geçildikten sonra da Kocaeli'de çok sayıda gazete yayınlanmaya başlamıştır (Çelik, 2019: 1035). 1960 yılından sonra getirilmiş olan resmi ilan düzenlemeleri ve entertip zorunluluğu Kocaeli'de çoğu gazetenin kapanmasına ve gazete sayısının ikiye düşmesine sebep olmuştur. Bu dönemde bazı gazeteler, entertip zorunluluğu bulunmayan ilçelerde çıkarılmaya başlanmıştır (Şimşek, 2007: 210).

2.3 Kocaeli'de 1950 Yılına Kadar Yayınlanan Gazeteler

2.3.1. İlk Gazete Kocaeli ve Resmi Kocaeli Gazetesi

Gazetenin ilk sayısı 30 Nisan 1918 tarihinde İzmit Mutasarrıfı İbrahim Süreyya (Yiğit) tarafından çıkarılmıştır. Gazete, İzmit Mutasarrıflığı tarafından Ermeni tehciri sırasında devralınan Mardros Maryan'ın matbaasında basılmıştır. Gazete İzmit'in işgali sebebiyle faaliyetlerini bir süreliğine durdurmak zorunda kalmış ancak 28 Haziran 1921'de şehir işgalden kurtarıldıktan sonra yayın hayatına devam etmiştir (Çimen, 2017: 12). Mutasarrıflık yazı işleri müdürü Tevfik Bey'in yönetiminde haftalık yayınlanan Kocaeli Gazetesi genellikle renkli kâğıda basılıyordu (Kocaeli İl Yıllığı, 1973: 139). Gazetede mutasarrıflık haberleri, tayinler, nakiller ve resmi kararlar

yayınlanıyordu. Gazetenin resmi nitelikte olması sebebiyle gazetede siyasi haber ve yorumlardan uzak duruluyordu (Çimen, 2017: 12). Perşembe günleri haftalık olarak yayınlanan gazete (Çelik, 2019:1035), 1933 yılına kadar yayın hayatında kalmıştır. (Çağlar, 2007: 11).

Kocaeli gazetesinin Resmi Kocaeli olarak değişmesinin harf inkılabı sonrasında gerçekleştiği düşünülmektedir. Haftalık olarak yayınına devam eden gazete Perşembe günleri çıkmaktadır. Gazetenin sayıları incelendiğinde; Dünyadan haberleri, il genel meclisi kararları, resmi ilanlar ve Cumhuriyet kanunlarının duyurulması gibi haberler ve ilanlar bulunmaktadır (Şimşek, 2007: 105). İzmit Hükümet Konağı'ndan idare edildiği belirtilen gazete faydalı yazılara sayfalarının açık olduğu duyurusunda bulunmuştur. Bazı araştırmacılar gazetenin Harf Devrimi sonrası yayınlandığını ileri sürmektedirler. Bugünkü anlamda bir resmi gazete görünümünde değildir. Gazete de aynı zamanda kamu kurumlarının ilanlarının yanı sıra özel ilanlar da yayınlanmaktadır (Çağlar, 2007: 85).

2.3.2. Hür Fikir Gazetesi

Ocak 1924'te yayınlanmaya başlayan Hür Fikir gazetesi, “dini, içtimai, siyasi, edebi ve inkılapçı bir Cumhuriyet gazetesi” olarak tarif edilmiştir (Saltık, 2018: 1221). Hür Fikir gazetesi Kılıçzade Hakkı Bey (1872-1960) tarafından haftada bir yayınlanmaktaydı. Cumhuriyetçi bir gazete olan Hür Fikir gazetesi sayfalarında ağırlıklı olarak şehir, memleket haberleri, edebi yazılara ve Cumhuriyet Halk Partisi haberlerine yer vermekteydi (Çimen, 2017: 19).

Kılıçzade Hakkı Bey gazetenin Mustafa Kemal'in isteği üzerine çıkarıldığını ileri sürmüş ve gazeteyi çıkarmaktaki amaçlarının, bu tarihi dönemde inkılaplara canla başla sahip çıkmak ve inkılapların gerçekleşmesine katkı da bulunmak olduğunu söylemiştir. Gazetenin halk için, cemiyet için, Cumhuriyetin ahlak ve akidelerini tahkim için çıkarıldığının altını çizmiştir. Hür Fikir gazetesi Ocak 1924'ten Temmuz 1931 yılına kadar aralıksız her hafta yayınlanmıştır (Çelik, 2019: 1039). Gazete Kılıçzade Hakkı Bey'in milletvekili olmasıyla 1931'de kapanmıştır (Çimen, 2017: 19).

Kılıçzade Hakkı Bey en uzun basın faaliyetlerini Kocaeli'de yaşamıştır. 1917 yılında Muhacirun Umum Müdürü olarak kente gelmiş ve 1931'de Muş Milletvekili seçilene kadar da burada yaşamıştır. Kocaeli şehrinin basın hayatında önemli bir çığır açmıştır (Çelik, 2019: 1048).

2.3.3 Türk Yolu Gazetesi

Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra İzmit'te yayınlanmaya başlayan Türk Yolu gazetesi, İttihatçıların önemli isimlerinden biri olan ve tutuklanarak Malta'ya

sürgüne gönderilen Rıfat Bey (Yüce) (1879-1952) tarafından çıkarılmıştır (Çelik, 2019: 1035). Türk Yolu gazetesi “Türk Ocakları yayın organı” olarak 13 Eylül 1924 tarihinde çıkarılmaya başlanmıştır (Çimen, 2017: 20). Her hafta pazar günleri çıkarılan Türk Yolu gazetesinin “Cumhuriyetçi ve Türkçü bir halk gazetesi” olduğu belirtiliyordu (Saltık, 2018: 1221). Türk Yolu gazetesi ilk çıktığı yıllarda haftada bir çıkarılırken daha sonra yayım süresi 28 Mart 1939 tarihinde Salı ve Cuma günleri olmak üzere haftada iki güne çıkarılmıştır. 1940’lı yıllardan sonra özellikle Cumhuriyet Halk Partisi’nin yayın organı gibi yayın yapmaya başlamıştır. Türk Yolu gazetesi 24 Temmuz 1941 Perşembe gününden itibaren günlük olarak çıkarılmaya başlanmıştır. Gazete 1 Mart 1962 tarihinde Bizimşehir gazetesi ile birleşmiştir (Çimen, 2017: 20-21).

Cumhuriyet Halk Partisi’nin eminliğini yapan Rıfat Yüce’nin Türk Yolu gazetesi ve Kılıçzade Hakkı Bey’in Hür Fikir gazetesi Cumhuriyet rejiminin ve inkılapların savunuculuğunu yapmıştır (Çelik, 2019: 1035).

2.3.4. Genç Düşünceler Gazetesi

1 Kasım 1928 tarihinde ilk sayısı çıkan gazetenin başyazarı ve sorumlu müdürü daha önce Hür Fikir gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü yapan, Kumandanoğlu Kasım Tevfik’tir. Haftalık perşembe günleri çıkan gazete “gençliğin ifadesidir” ibaresini kullanmıştır (Şimşek, 2007: 111). Söz konusu nüshada gazetenin adında, haber başlıklarında ve rakamlarda Latin harfleri kullanılmış, haberlerin detay ve açıklamalarında ise Osmanlıca harfler kullanılmıştır (Saltık, 2018: 1221).

25 Mayıs 1935’te toplanan Birinci Basın Kongresi esnasında muhtelif dildeki resmi ve özel gündelik gazetelerin sayısı 38, gündelik olmayan gazetelerin sayısı 78 idi. Bu kongre sırasında, İzmit’te sadece günlük olmayan bir gazete çıkarılmaktaydı. Kongreye İzmit’te çıkarılan ve günlük olmayan Türk Yolu gazetesi adına Rıfat Yüce temsilci olarak katılmıştır. 1935 yılında Kocaeli’nde ne günlük bir gazete ne de bir dergi bulunmaktaydı (Koç, 2010: 2).

2.3.5. Körfez Gazetesi

Cevdet Yakup Baykal ve Avukat Sedat Pek tarafından çıkarılan gazete 1938’de yayın hayatına başlamıştır. Haftada iki kez yayınlanan gazete 39.sayısından sonra yayın hayatını durdurmuştur (Kocaeli İl Yıllığı, 1973: 139). Körfez gazetesi “Cumhuriyetçi Halkçı” bir gazeteydi (Çimen, 2017: 22).

2.3.6. Marmara Gazetesi

Gazetenin ilk sayısı 29 Ekim 1938 tarihinde yayınlanmıştır. Gazetenin imtiyaz sahibi ve yayın müdürü Dr. Hasan Ömer’dir. 1938’de haftalık çıkarılan gazete 1939

yılından 1943 yılına kadar haftada iki gün, 1944 yılında günlük olarak çıkarılmıştır (Şimşek, 2007: 117-118).

Dr. Hasan Ömer “Başlarken” adlı yazısında gazetenin çıkarılma amacını şöyle belirtmiştir; *“Yolumuz Atatürk yoludur, Atatürk; dehasıyla ihya ettiği bu vatanın en aziz ve en mukaddes varlığıdır. Bütün şarkın izinde yürüdüğü ve bütün garbın takdirle hayran kaldığı Atatürk, gazetemiz içinde ilham kaynağı olacak ve büyük eserlerinin belgeleri Marmara sahifelerine nakşolunacaktır. Hadiseleri realist bir görüşle yazacağız. Bilhassa zengin ve rengin bir tarihi, cömertçe verimi olan ve temiz bir kalkınma planıyla hareketlenen Kocaeli’nin büyük bir boşluğunu, gönlümüzün taze ideali ve samimi tatlılığı ile durduran neşir vazifemizi yapmağa çalışacağız. Marmara bu karakteri taşıyan bir gazete olacaktır”* (Çimen, 2017: 23).

2.3.7. Yeşil İzmit Gazetesi

Yeşil İzmit gazetesinin ilk sayısı 21 Ağustos 1943 tarihinde yayınlanmıştır. 4 sayfa 5 sütun şeklinde çıkarılan gazetenin ilk iki sayfasında ulusal haberlere, üçüncü sayfasında edebi yazılara, dördüncü sayfasında reklamlara ve ilanlara yer verilmiştir. Çarşamba ve Cumartesi günleri çıkarılan “Cumhuriyetçi Halkçı” gazetedir (Çimen, 2017: 23). Gazetenin kurucuları Cevdet Baykal ve Hakkı Gündüz ‘dür. İkinci Dünya Savaşı’nın zor şartları içerisinde doğan gazetenin ömrü çok kısa olmuştur (Şimşek, 2007: 121).

Cumhuriyet döneminin ilk çeyreğinde İzmit’te Türk Yolu gazetesi dışında Resmi Kocaeli, Hür Fikir, Genç Düşünceler, Yeşil İzmit, Körfez ve Marmara gazeteleri uzun bir basın hayatı yaşama şansı bulamamışlardır (Ünal, 2020: 1005).

2.3.8. Hürsöz Gazetesi

Gazete 1948’de Selahattin Telser tarafından kurulmuştur. Gazetenin ilk sayısı 22 Eylül 1949 tarihinde yayınlanmıştır (Çağlar, 2007: 13). Gazetenin adının altında “Günlük müstakil siyasi gazete” ibaresi bulunmaktadır. Halkın, hakkın ve demokrasinin kuvvetli savunucusu gündelik siyasi gazetedir (Koç, 2010: 10). Haftada bir gün sadece Perşembe günleri çıkarılan Hürsöz gazetesi 2 Ağustos 1950 Çarşamba gününden itibaren günlük olarak çıkarılmaya başlanmıştır.

Gazetenin ilk sayısında “Niçin Çıkıyoruz?” adlı başlıkta gazetenin çıkarılma amacı şu şekilde belirtilmiştir; *“Gazetemiz Kocaeli’nin Hadise ve dertlerine en çok alakadar olacak kuvvetli tenkit ile yapıcı bir zihniyetin mahsulü bulunacaktır. Bizi manen teşvik ve destekleyen büyük bir halk kitlesi ile karşı karşıya bulunduğumuza inanarak bunlara faydalı olmaya çalışacağız”* (Çimen, 2017: 24).

24 Eylül 1949 tarihli Türk Yolu gazetesinin üçüncü sayfasında “*Demiryolunda radyo tamirciliği yapan Demokrat Parti azasından Selahattin Telser, Hürsöz isimli haftalık bir gazete neşrine başlamıştır. Tebrik eder, başarılar dileriz*” diyerek verilen haber aslında İzmit’te yayımlanan tek gazete olma hususunun sona erdiği ve başka gazetelerinde sırada olduğunun habercisiydi (Ünal, 2020: 1005). Gazetenin yayın hayatı 22 Eylül 1999 tarihinde çıkan son sayısı ile sona ermiştir (Koç, 2010: 17).

2.3.9. Demokrat Uyan Gazetesi

Gazeteci ve matbaacı Şefik Güler’e göre, soyadı mirza olan daktilo tamircisi tarafından 1950 seçimleri öncesinde çıkarılmıştır. Gazete seçimlerden sonra kapanmıştır. Demokrat Uyan gazetesi haftalık olarak çıkarılmaktaydı (Şimşek, 2007: 123).

2.3.10. Yeni Zurna Gazetesi

23 Eylül 1950 tarihinde yayınlanan siyasi mizahi bir gazetedir. Haftalık olarak yayınlanan bu gazete, toplam 12 sayı yayımlanmıştır. Gazetenin son sayısı 16 Aralık 1950 tarihli (Çimen, 2017: 25).

2.3.11. Vahdet Kocaeli Postası Gazetesi

İlk sayısı 5 Nisan 1950 tarihinde N. Ertuğrul Akalın tarafından çıkarılan müstakil siyasi gazetedir. Gazetenin logosunun sol tarafına sahibi ve adresi yazılmıştır, hemen altında “*İdealimize uygun yazılara sahifelerimiz açıktır. Gelen evrak neşredilsin edilmesin geri çevrilmez*” ibaresi bulunmaktadır (Şimşek, 2007: 128).

2.4. Kocaeli’deki (İzmit) Azınlık Basını

Kocaeli’deki yayıncılık faaliyetlerini başlatanlar, batıdaki gelişmeleri yakından takip eden azınlıklar olmuştur. İzmit’e ilk matbaayı getiren ve ilk gazeteyi çıkaranlar yine azınlıklar, Ermeniler olmuştur. Tibudar Teotik isminde bir araştırmacı İzmit’teki matbaacılık faaliyetlerini başlatan milletin Ermeniler olduğunu belirtmiştir. Ermeniler, şehirde Akmeşe, Aslanbey, Bahçecik ve İzmit merkezine yerleşmişlerdir (Çağlar, 2007: 119-121).

İzmit’te yayınlanan ilk yayın organının Harpartsum Keropyan’ın elle hazırlayıp dağıttığı Surhantag (Ulak) isimli mizah dergisi olduğu kaydedilmiştir. İzmit’te Ermenilerin yerleşim bölgesi olan Bahçecik’te diğer bir yayın organı olarak Panper Bardızagyan’ın (Bahçecik Sözcüsü) çıkartılmaya başlandığı belirtilmiştir (Şimşek, 2007: 58-59). Bu iki yayın organından sonra İzmit’te basılı olarak ilk dergi Abraham Muradyan’ın ilk sayısını 1 Mayıs 1850 yılında okuyucularıyla buluşturduğu Hayrenaser (Vatansever) adlı dergi oluşturmaktadır (Çağlar, 2007: 121). Yayın hayatı daha sonra

Huys (Ümit), Pütania (Bitinya), Kışer (Gece), Paros (Fener), Meğu (Arı) ve Baykar (Mücadele) adlarıyla yayınlanan gazeteler ve dergilerle devam etmiştir (Çelik, 2019: 1035).

3. KOCAELİ'DEKİ MİLLİ BAYRAM KUTLAMALARININ YEREL GAZETELERE YANSIMALARI (1923-1950)

3.1. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Kutlamalarının Yerel Gazetelere Yansımaları

23 Nisan Türkiye'nin ilk milli bayramı olmuştur. Bu bayram 1929 yılına kadar "milli bayram" ismiyle kutlanmış, 23 Nisan 1929'da adı "*Çocuk Bayramı*" olarak değiştirilmiştir. 23 Nisan 27 Mayıs 1935'e kadar "*Çocuk Bayramı*" ismi ile kutlanmış ancak bu tarihte çıkarılan bir kanunla bu defa adı "*Ulusal Egemenlik Bayramı*" olarak değiştirilmiştir. 1981 yılında yapılan yeni bir düzenlemeyle de "*23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı*" olarak kutlanmıştır (Doğan, 2013: 110).

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlamaları için Kocaeli'nin yerel gazetelerine göz attığımızda 1929 yılına ait Hür Fikir gazetesine göre, milli iradenin hâkim olduğu günün yıl dönümü çok parlak bir şekilde tesit (kutlama) edilmiştir. Şehrimiz çok samimi ve parlak tezahürat içinde çalkalanmıştır. Şehir bandosunun eşliğinde okullar tam bir intizam ve mükemmeliyet içerisinde şehri baştanbaşa dolaşmışlar, Belediye, Ocak, Fırka ve Vilayet önünde durarak şarkılar söylemişlerdir. Aynı gün gazete yazarlarından Rıza Oruç tarafından Çocuğa dair küçük sözler yazılmıştır (Hür Fikir, 25 Nisan 1929: 1). Gündüz öğleden sonra, Ortaokul talim heyeti tarafından velilere bir çay ziyafeti ve nutuklar verilmiştir. Nutuklardan sonra pastalar yenilmiş, çaylar içilmiş sonrasında Vali Bey'in canlı bir nutku ile müsamereye son verilmiştir. Gece de Himaye-i Etfal yararına sinemada okullar tarafından bir müsamere verilmiştir. Müsamere geç vakte kadar devam etmiştir. Tertip edilecek olan öğrenci çay programı yayınlanmış, yayınlanan programın sırası aşındaki gibi oluşmuştur:

1. İstiklal Marşı, 2. Müdür tarafından birkaç söz, 3. Mustafa Kemal Marşı, 4. Şiir, 5. Bahar, 6. Monolog, 7. Viyolonsel, piyano, 8. Eski ve yeni kimya dersi (Bir mukayese), 9. Tahassür (Özleyiş, özlem), 10. Vatan müdafaasında gençler ne yapmak kabiliyetindedir, 11. Yedi sağırlar, 12. Veda Koro (Hür Fikir, 25 Nisan 1929: 4).

1930 yılının Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlamalarına bakıldığında, Yarının büyükleri olan bugünün küçüklerini yetiştirmek ve onları düşünmek vazifemiz olduğundan gazeteler günler öncesinden 23 Nisan günü Himaye-i Etfal'e yardım yapılmasından söz etmiştir (Türk Yolu, 14 Nisan 1930: 1). Millet'in taç giydiği, hakiki hürriyete kavuştuğu günün yıl dönümü 23 Nisan günü coşkun tezahürat ve sonsuz bir samimiyet ve neşe içinde tesit (kutlama) edildi. Saat 9'da başlayan merasim 12'ye kadar

devam etmiştir. Mektepliler temiz muntazam kıyafetleriyle birer çiçek kadar süslü, güzel ve zariftiler. Akçakoca Mektebinin otomobil içinde temsil ettiği “Himayei Etfal Şefak Timsali” cidden çok güzel olmuştur. Velhasıl dün gülündü, eğlenildi ve çocuk haftasının ilk günü olan dün çok güzel kutlanmıştır. Hür Fikir gazetesinde “Çocuklar Milletın En Kıymetli Hazinesidir”, “Çocuk Nedir?”, “23 Nisan”, “Çocuk Hazinedir”, “Çocuk ile Çiçek” başlıklı yazılar kaleme alınmıştır. Türk çocukları adına Türk Ocağı reisi Şeref Bey’in vermiş olduğu nutuktan alıntı yapılmıştır (Hür Fikir, 24 Nisan 1930: 1-4). Kandıra, Gebze ve Karamürsel’de Hâkimiyeti Milliye ve Çocuk Bayramı 23 Nisan günü çok parlak surette kutlanmıştır (Hür Fikir, 1 Mayıs 1930: 4).

1931 yılı kutlamalarına bağılı olarak Çocuk haftasının ilk günü olan 23 Nisan’ın yaklaşması nedeniyle şehirde günler öncesinden hazırlıklara başlanmıştır (Türk Yolu, 13 Nisan 1931: 3). 23 Nisan günü Hür Fikir gazetesinde yazılanlar şöyledir: “Bugün iki bayram birden idrak ediyoruz: Biri çocuk, diğeri de hâkimiyeti milliye bayramı... Bugün milletin taç giydiğı, hakiki serbestisine kavuştuğı günün yıl dönümü aynı zamanda yarının yaşatıcı ve yükselticilerinin bayram günüdür. Bu münasebetle memleketin her tarafında bugün coşkun tezahürat yapılıyor, her taraf temiz, neşeli, şen seslerle çalkalanıyor. 23 Nisan Çocuk Bayramıdır. Ey hayır sahipleri, çocukları sevindiriniz, onları düşününüz ve çocuk günü denilen bugün, onların yegâne penahi (penah=sığınma) olan Himayei Etfal cemiyetine yardımını unutmayınız” (Hür Fikir, 23 Nisan 1931: 1). Çocuk haftası araya giren kurban bayramı ile beraber belirlenen programa göre devam etti, bu sene birkaç bayram bir araya gelmesi ve nisanın son günlerinin güzel ve güneşli havası da bayramın neşe içinde geçmesine yardım etmiştir. 23 Nisan çocuk haftasında okullarımız müsamereler, Ortaokul öğrencileri tarafından konser ve Yeni Turan Okulu küçükleri tarafından balo verilmiştir. Balonun güzel ve cazibesinden dolayı müdür ve öğretmenler takdir edilmiştir (Hür Fikir, 8 Mayıs 1931: 1-3).

1936 yılına gelindiğinde Türkyolu gazetesi 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının Kocaeli’de nasıl kutlandığını 29 Nisan 1936 tarihli sayısında okuyucularına aktarmıştır. Bayramdan bir gün önce her tarafta sonsuz sevinç ve kıvanç içinde olmuş ve her vatandaş bayramı sabırsızlıkla beklemiştir. Bayram günü güzel İzmit şerefli bayraklarımızla bezenmiş, okullar ve halk Akçakoca okuluna doğru bir sel gibi akmıştır. Bütün okullar ve halk Akçakoca Okulu önünde toplanmıştır. Yeni Turan Okulu çok alkış almıştır. Saat 9.30’da istiklal marşı çalınmış ve derin bir sessizlik içinde

hazır ol vaziyetinde dinlenmiştir. İlkokul öğrencilerinin içli ve heyecanlı şiirleri sevinç ile dinlenmiş ve alkışlanmıştır. Söylevlerde Türk ulusunun egemenliğini bütün acuna (dünya, evren) tanıttıran 23 Nisan bayramının yüceliğinden, Atatürk'ün yarattığı devrimlerden, Türk çocuğunun bayramından önemle bahsedilmiş ve şiddetle alkışlanmıştır. Söylevler bittikten sonra geçit resmi yapılmış, bu büyük günün canlı ve heyecanlı töreni kıvançla bitmiştir. Gece yeşil İzmit'in her tarafı süslenmiş, bezenmiş ve elektrik dalgaları içine boğulmuştur. Tören geç vakitlere kadar devam etmiştir. Hafta içi Ulugazi İlkokulunda müsamere yapılmıştır. Necati Bey Okulu salonunda güzide halk kitleleri önünde Yeni Turan Okulunun verdiği müsamere çok canlı, heyecanlı ve zengin olmuştur (Türk Yolu, 29 Nisan 1936: 1-2).

1937 yılının yerel gazetelerine bakıldığında bu yıl ki 23 Nisan'a ait merasim ve şenlik programı yayınlanmıştır. Programda bayram günü resmi daireler tatil edilecek, hususi müesseseler, dükkânlar ve evler gündüz bayraklarla gece ışıklarla süslenecek ve aydınlatılacaktır. Askeri kıt'alar, okullar, spor kulüpleri, cemiyetler ve halk saat 10'da Cumhuriyet alanında hazır bulunacak, törene istiklal marşı ile başlanacaktır. Halkevi ve Çocuk Esirgeme Kurumu namlarına söylevler verilecektir. Söylevlerden sonra anıta çelenk koyulacak ve geçit resmi yapılacaktır. Gece saat 21'de Ulugazi okulunda velilere müsamere ve çocuk hakkında konferans verilecektir. 24 Nisan Cumartesi günkü programda saat 14 ve 16'da Necati Bey Okulunda çocuklara sinema gösterilecektir.

25 Nisan pazar günü Necati Bey Okulunda saat 16'da 1930 doğumlulardan başlayarak 1934 doğumlu çocuklara kadar yaşları itibari ile Gürbüz çocuk müsabakası yapılacaktır. Birinci ve ikinci olanlara hediyeler verilecektir. Müsabakadan sonra Halk Bankasının çocuk kumbara ikramiyesi çekilecektir. 26 Nisan Pazartesi günü Ulugazi okulunda çocuk balosu verilecektir. 27 Nisan Salı günü İlkokullar arasında davetler yapılacaktır. 28 Nisan Çarşamba günü gece saat 21'de Necati Bey Okulu salonunda anne ve babalara sinema gösterilecek ve çocuk hakkında konferans verilecektir. 29 Nisan Perşembe günü saat 17'de Halkevinde çocuk kütüphanesinin açılış töreni yapılacaktır. Çocuk bayramı olan bu bir hafta boyunca her gün askeri bando çocuk bahçesinde çocuklara güzel parçalar çalacak, çocuklar için eğlence vasıtaları ve salıncaklar temin edilecektir (Türk Yolu, 22 Nisan 1937: 1).

23 Nisan günü Türk Yolu gazetesi, merasim ve şenlik programına göre gerçekleştirilen faaliyetleri yazmıştır. 23 Nisan Cuma günü sabah erkenden bütün

okullarda çocukların kaynaşmış ve binaların süslenmiştir. Halkevi adına kimyager Celal, Nuri Özdoğan, Çocuk Esirgeme Kurumu'ndan Kemal Arat ve öğrenciler ateşli söylevler vermiştir. 1930, 1931, 1932, 1933 ve 1934 doğumlu 28 çocuk arasında gülbüz çocuk müsabakası yapılmış, ilk defa yapılmış olmasına rağmen müsabakaya büyük alaka gösterilmiştir. Bu müsabakada birinci ve ikinci olanların doğum yıllarına göre isimleri Türk Yolu gazetesinde yazılmıştır. Geyve kazasının Omurbey köyünden 33 öğrenci öğretmenleri ile birlikte Pazar günü İzmit'e gelmiş, iki gece İzmit okullarının misafiri olmuşlardır. Çocuklar İzmit'te görülebilecek her yeri gördükten sonra kâğıt fabrikasını da gezerek Geyve'ye dönmüşlerdir (Türk Yolu, 29 Nisan 1937: 1). Çocuklar için bir balo verilmiş, bir çocuk kütüphanesi açılmış ve İzmit Çocuk Esirgeme Kurumu bu hafta çocuklar için büyük fedakârlıklar yapmıştır.

Kocaeli'nin ilçesi Kandıra'da 23 Nisan bayramının nasıl geçtiği konusunda şunlar söylenmiştir; kalabalık bir halk kitlesi ile kutlanmış, gece Halkevi salonunda ilkokul öğrencilerinin verdiği müsamere çok kalabalık olmuştur. Çocuk Esirgeme Kurumu on altı yavruya elbise ve ayakkabı giydirerek onları sevindirmiştir. Çocuk Esirgeme Kurumu başkanı, azaları ve giydirilen on altı çocuğun birlikte çekildiği fotoğrafa yer verilmiştir (Türk Yolu, 6 Mayıs 1937: 1).

Her yıl ulusal bayram olarak ilk kutlanan 23 Nisan Milli Hâkimiyet ve Çocuk Bayramı 1939 yılında da fevkalade bir merasimle kutlanması için günler öncesinden hazırlıklara başlandığı anlaşılmaktadır (Marmara, 19 Nisan 1939: 1).

26 Nisan günü Marmara gazetesinde Lalehan Ünlü Türk tarafından “23 Nisan Çocuk Bayramı İzmit'te Nasıl Geçti” yazı kaleme alınmıştır. Türk yazısında şunları yazmıştır: 23 Nisanımı nasıl geçirdin, neler gördün şuraya yazar mısın? diye sorduğumuz 8 yaşlarındaki minik bir kızın gözleri sevinçle parladı. Uzattığımız kâğıda şunları yazmıştır: Ebedi Şef Atatürk'ümüzün Türk çocuklarına yani bizlere armağan ettiği 23 Nisanı ben şu şekilde kutladım. Sizlere de kutlu olsun. 23 Nisan sabahı erkenden okula gittim. İçimde büyük bir sevinç vardı. Çünkü bu güne yetiştiğime çok memnundum. Tabur olarak Ortaokulları bekledik. Ortaokullar Yeni Turan önünden geçerken biz de arkalarından yürüdük, Ebedi Şef'in heykeli önünde bütün okullar bizi bekliyordu. Tören istiklal marşı ile başladı. Sonra Orta Okul öğretmeni Bay Nuri Doğan bir söylev verdi. Bir bay şiir okudu. Arkadaşlarımızdan bir kaç da söylev verdiler, şiir okudular. Sonrada Askerlerimiz ve biz geçit resmini yaptık. Okula geldikten sonra

evlerimize dağıldık. Ankara Çocuk Esirgeme Kurumundaki arkadaşlarımın şiirlerini akşam radyoda dinleyerek çok sevindim. İşte ben 23 Nisanımı böyle geçirdim (Marmara, 26 Nisan 1939: 4).

Kandıra'da 23 Nisan çocuk bayramına iştirak eden bir köy okulu takdirler kazanmış, bayrama iştirak eden köy okulu yavruları Kaymakam Fehmi Özkan ile Marmara gazetesi objektifiyle fotoğraf çektirmişlerdir. Kandıra Bozburun divanının çalışkan ve yılmaz öğretmeni Talat Bey tahsilindeki köy yavruları kasabaya gelerek halkevinde bir müsamere verdiler. Kasaba halkına tatlı saatler yaşattılar. Köy yavruları tarafından kasabadaki kardeşlerine ve halka gösterdikleri orijinal gösteriler ve bilhassa kız ve erkek yavruların koro halinde milli havalarına kıymetli öğretmen Talat Bey'in kemanla refakat etmeleri herkese heyecanlı dakikalar ve saatler yaşatmışlardır (Marmara, 10 Mayıs 1939: 1).

1940 yılı 23 Nisan Çocuk Bayramında, çocuk haftası boyunca yapılacak olan etkinlikler detaylı bir şekilde Marmara gazetesi tarafından gün gün açıklanmıştır. Merasim günü bütün resmi daireler, hususi müesseseler, dükkânlar ve evler gündüz bayraklarla gece ışıklar ile süslenecek ve aydınlatılacaklardır. Saat 10'da herkes Cumhuriyet meydanında hazır bulunulacaktır. Çocuk esirgeme Kurumu namına söylevler verilecek ve iki öğrenci tarafından şiir okunacaktır. Ardında geçit resmi yapılacaktır. Saat 16'da Çocuk esirgeme Kurumu tarafından Necati Bey Okulu halkevi salonunda gürbüz çocuk müsabakası yapılacaktır. Halkevi, belediye ve Emniyet Müdürlüğü binaları önünde eğlenceler yapılacaktır.

24 Nisan Çarşamba günü saat 14'de çocuklara parasız sinema gösterilecektir. Saat 17'den 18'e kadar Çocuk esirgeme Kurumu tarafından halkevi radyosunda çocuk saati yayını yapılacak ve bu program bir hafta devam edecektir. 25 Nisan günü ilkokullar arasında davetler yapılacaktır. Halkevi radyosunda bir konferans verilecektir. 26 Nisan Cuma günü öğleden sonra Ulugazi Okulunda bir çocuk balosu verilecektir. Gece 20.30'da Yeni Turan öğrencileri tarafından halkevi salonunda bir müsamere verilecektir. 27 Nisan'da halkevi radyosundan konferans verilecektir. 28 Nisan günü öğleden sonra öğrencilere Necati Bey salonunda parasız sinema gösterilecektir. 29 Nisan'da halkevi radyosundan bir konferans verilecektir (Marmara, 20 Nisan 1940: 1-4).

İkinci Dünya Savaşı'nın hissettirdiği olumsuz havaya rağmen vatandaşların morallerine yüksek tutmak amacıyla milli bayramların kutlanmasına özen gösterilmiştir. Bu sebeple 1940 yılında tüm yurttaki olduğu gibi Kocaeli'de de 23 Nisan Hâkimiyeti Milliye ve Çocuk Bayramı coşkulu bir tezahüratla kutlanmıştır. Kıymetli hatip Nuri Doğan, günün tarihi kıymetini anlatan söylevini müteakip minik yavruların okudukları şiirler uzunca alkışlanmışlardır (Marmara, 24 Nisan 1940: 1).

Kocaeli'de olduğu gibi Gebze'de de 23 Nisan Çocuk Bayramı büyük bir merasimle kutlanmıştır. Halk tarafından sevilen değerli öğretmen Münir Özgüç'ün 27 dakika süren nutkunda Hâkimiyeti Milliye ve Çocuk Bayramının tarihçesi yapılarak bu günün kıymeti anlatılmıştır. Tören minik yavruların geçit resmi ile son bulmuştur. 23 Nisan Çocuk Bayramı nedeniyle Ortaokul öğrencileri “Konca” vapuru ile Gölcüğe gitmişler, eğlenceli bir öğle yemeğinden sonra şehre geri dönmüşlerdir. 23 Nisan Çocuk Bayramı nedeniyle çocuk haftası için düzenlenen programın başında karagöz oyunları gelmiştir (Marmara, 27 Nisan 1940: 3).

1941 yılına gelindiğinde ise, milli bayramlar arasında önemli bir yere sahip olan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının Kocaeli'de yarın coşkulu tezahüratla kutlanacağı bildirilmiştir. Türk Yolu gazetesi 22 Nisan günü “Yarın milli hâkimiyet ve çocuk bayramıdır. Ebedi Şef Atatürk'ün Büyük millet meclisini açarak hâkimiyetin millette olduğunu ilan ettiği büyük bayram günüdür. Bugün aynı zamanda Çocuk Bayramıdır. 23 Nisan Türk'ün zaferler, şanlılar, bayramlar ve mefahirler (Övünülecek şeyler) ile dolu günlerinin mutlu bir başlangıcıdır. Bugün büyük bir harp felaketi içinde yüzen dünyada hür ve müstakil Türkiye, şan ve şerefle 23 Nisan Milli Hâkimiyet Bayramını kutlamaktadır. Milletin, başımızdaki milli kahraman İnönü'ye, serhatlerde vatanı bekleyen aslan ordumuza, uyanık ve tedbirli hükümetimize tam bir itimat ve güveni vardır. Bu sebeptir ki dünya harbi kapımıza kadar gelmiş olduğu halde faciayı soğukkanlılık ve sükûnetle müşahade ediyoruz. Çünkü kendimize, bağlılığımıza ve Şefimize güveniyoruz. Sevgili çocuklar, aziz vatandaşlar 23 Nisan bayramınız kutlu olsun” cümlelerini sayfalarına taşımıştır.

Yine 22 Nisan günü gazetede 23 Nisan Bayramına ait merasim programı yayınlanmıştır. Merasim süresince gerçekleştirilecek faaliyetlerin ayrıntıları gün gün okurlara aktarılmıştır. Buna göre, 23 Nisan Çarşamba günü bütün resmi daireler, hususi müesseseler, dükkânlar, evler gündüz bayraklarla donatılacak ve gece

ışıklandırılacaktır. Halkevi Çocuk Esirgeme Kurumu namına söylevler verilecek ve iki talebe tarafından şiirler okunacaktır. Öğleden sonra saat 16'da Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından Necati Bey Okulu salonunda gürbüz çocuk müsabakası yapılacaktır. Gece halkevi temsil kolu amatörleri tarafından Necati Bey Okulu salonunda bir temsil verilecek, Halkevi, Belediye ve Emniyet Müdürlüğü binaları önünde muhtelif eğlenceler yapılacaktır.

24 Nisan Perşembe günü okullar arasında davetler yapılacaktır. Saat 17'den 18'e kadar Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından halkevi radyosunda çocuk saati yayını yapılacak ve bu program aynı saatlerde bir hafta devam edecektir. Aynı gün öğleden sonra köylü halkımıza halk sinemasında parasız sinema gösterilecek ve kendilerine bir konferans verilecektir. 25 Nisan Cuma günü Necati Bey salonunda çocuklara parasız sinema gösterilecektir. 26 Nisan Cumartesi günü akşamı Necati Bey Okulu salonunda halkevi temsil kolu amatörleri tarafından bir temsil verilecektir. 27 Nisan Pazar günü halkevi radyosunda bir konferans verilecektir. 28 Nisan Pazartesi günü Necati Bey Okulu salonunda çocuklara parasız sinema gösterilecektir. 29 Nisan Salı günü halkevi radyosunda çocuk yayınından sonra bir konferans verilecektir (Türk Yolu, 22 Nisan 1941: 1-3).

1942 yılının 23 Nisan Çocuk ve Egemenlik Bayramını candan kutlamak için bütün okullarda hazırlıklara başlanmıştır. Büyük Millet Meclisinin kurtuluşu ve 23 Nisan Çocuk Bayramına ait merasim programı yayınlanmıştır. Bu yıl da bayramın güzel ve renkli geçmesi için büyük bir çaba sarf edilmiştir. Yine bayram günü şehir bayraklarla donatılacak ve ışıklarla süslenecektir. Bayramın güzel olması için çocuklar için çalışmalar yapılacak, söylevler, konferanslar ve müsamereler verilecek, şiirler okunacak ve sinemalar gösterilecektir. Okullardaki hazırlıklara azami ölçüde dikkat edilecektir (Marmara, 22 Nisan 1942: 1-4).

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının 22'inci yıl dönümü yurdun dört bucağında olduğu gibi İzmit'te de sevinç, kıvanç ve gönençle kutlanmıştır. Tören, anıtın önünde şehir bandosunun Türk bayrağı direğe çekilirken çaldığı istiklal marşı ile başlamıştır. Bunu takiben Yunus Nüzhet Unat 23 Nisanın önemini belirten veciz bir nutuk vermiştir. Bundan sonra gençlik adına Avni Öztüre söz söylemiştir. Günün ehemmiyeti ve bundan doğan tezahürün yarattığı sevinci gösteren şiir ve nutuklardan sonra geçit resmi yapılmıştır. Bugünün manasını ispatlayan halkın tezahüratı olumsuz

havaya rağmen gece geç vakitlere kadar devam etmiştir. Marmara gazetesi halkın bayramını kutlamış gazetede çocuğun önemini anlatan bir yazı kaleme alınmıştır (Marmara, 25 Nisan 1942: 1-3).

Vilayetimizin en şirin köylerinden (günümüzde ilçe konumunda) biri olan Derince de 23 Nisan Çocuk ve Milli Hâkimiyet Bayramı gündüz ve gece coşkun tezahüratla kutlanmıştır. Derince ilkokul başöğretmeni bu günün ehemmiyetini anlatan parlak bir söylevde bulunmuş, birçok öğrenci şiir ve manzume okumuştur. Derince ilkokul bahçesinde spor müsabakaları yapılmış ve kazananlara mükâfatlar verilmiştir. Zeybek, kazaska, milli oyunlar, kara ve deniz oyunları oynanmıştır. Bu büyük günün şerefine Derince Çocuk Esirgeme Kurumu dokuz fakir ve kimsesiz çocuğa ayakkabı almış ve kitaplarını temin etmiştir. Halkevi müsamere salonunda çocuklara parasız kukla oynattırılarak, hoş ve eğlenceli bayram geçirmeleri sağlanmıştır (Marmara, 29 Nisan 1942: 3).

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlamaları için geçmiş yıllarda olduğu gibi 1943 yılında da şehirde hazırlıklara başlanmıştır (Marmara, 21 Nisan 1943: 3). 23 Nisan günü Türk Yolu gazetesi sayfalarında, “Bugün, Atamızı yürekten anarak, İnönü ve vatan uğrunda ölmeye değer olan ahdimizi tazeleyerek bayram yapıyoruz. İnsanlara ve insanlığa örnek olan Türkiye, yirminci asır vahşilerine insanlık öğretiyor. Yeryüzünde sulh ve sükûn ülkesi olan Türkiye dünya milletlerinin hayranlığını topluyor. Dünya eşi ve mislini asla görmediği müthiş bir harp felaketi içinde yuvarlanıp dururken, sulh ve sükûn ülkesi olan mesut Türkiye’nin mesut insanları, yeni bir bayram daha idrak etmenin bu bayramı olanca şevk ile kutlamanın sevinç ve heyecanı içindedir. Milli Hâkimiyet ve Çocuk bayramına bu sevgi bu saygı ve bu ruh haletini duya duya kavuşmak bizim için gerçekten zevkli ve şevkli bir hadisedir. Çünkü Büyük Millet Meclisinin şerefli ve büyük hatıralarını anarak, atamızı yürekten yâd ederek gelecek zamanlarımız için kuvvet bularak bayram yapıyor, İnönü ve vatan uğrunda ölmeye olan ahdimizi tazeleyerek bahtiyarlanıyoruz” cümlelerine yer vermiştir (Türk Yolu, 23 Nisan 1943: 1). Büyük Millet Meclisinin kurtuluşu ve 23 Nisan Çocuk Bayramına ait merasim programı yayınlanmış ve bu seneki program geçmiş yıllardaki merasim programlardan çok bir farklılık arz etmediği anlaşılmaktadır (Marmara, 24 Nisan 1943: 1).

23 Nisan Milli Hâkimiyet ve Çocuk Bayramı yurdun diğer bölgelerinde olduğu gibi 1943 senesinde de şehrimizde de parlak ve heyecanlı şekilde kutlanmış, Atatürk’ün

aziz adı ve İnönü sevgisi ta göklere kadar yükselmiştir. Şehrimiz şanlı bayrağımızla süslenmiş ve donatılmıştır. Halkevinin tertip ettiği program gereğince törene Atatürk anıtı önünde saat 10'da başlandı. Halk, okullar ve sporcular Cumhuriyet meydanını ve çevresini doldurmuştu. Çocuk Esirgeme Kurumu adına bu milli günün manasını tebarüz ettiren Nuri Doğan ve Mehmet Ali Kayman tarafından söylevler verildi. Okullar tarafından da heyecanlı şiirler okunmuştur. Gece balo verilmiş ve şenliklerle güzel bir gece yaşanmıştır (Türk Yolu, 24 Nisan 1943: 1). Kandıra'da da 23 Nisan Çocuk bayramı büyük tezahüratla kutlanmıştır. Kandıra Cumhuriyet alanında günün tarihi değerini belirten söylevler verilmiştir. Söylevlerden sonra minik yavrular tarafından şiirler okunmuştur. Aynı günün gecesi halkevi salonunda verilen temsil büyük bir kitle tarafından seyredilmiştir (Marmara, 24 Nisan 1943: 2).

23 Nisan Bayramı münasebetiyle Milli Şefin 1943 yılında vermiş olduğu beyanat yayınlanmıştır (Türk Yolu, 24 Nisan 1943: 1). Milli Şef'in beyanında şunları söylemiştir: *“Sandıklı ilkokulunun birinci sınıf öğrencilerinden bir mektup aldım. Gülerek ve oynayarak dünkü bayrama hazırlandıklarını söylüyorlardı. Doğru, temiz, çalışkan yurtsever olmaya ve büyükleri gibi birer çalışma, bilme ve yurt koruma kahramanı olacaklarına söz veriyorlardı. Sandıklıdaki çocuklarımın yazıları beni çok memnun etti. Bayramı onların arasında geçirmek isterdim. Şimdi bütün memlekette yavrularımızın sevinç içinde bulunduklarını düşünerek bahtiyarlık duyarken Sandıklıyı da hatırlıyorum, oradakilere ve akıllı öğretmenlerine teşekkür ediyorum. Milli hâkimiyet bayramını çocuk bayramıyla birleştirmek bir tesadüf değildir. Cumhuriyetçiler çocuklarımızın ifade ettikleri bütün varlıklarla Milli hâkimiyetin sağlam temellerini bulmuşlardır. Çocuklarımızın gelecek insan cemiyetleri için çok esaslı ve canlı olarak hazırlanmaları bizim işlerimizin en ehemmiyetlisi ve en zevklisidir. Çocuklarımızın neşe ile dolu, kendilerine güvenen, ellerinden her iş gelir ve geleceklerine sarsılmaz imanlı olarak yetişmelerini takip ediyoruz. Çocuklarımıza, anne ve babalarına, büyüklerine bu günü hür vatanın en neşeli bir günü olarak geçirmelerini dilerim”* (Marmara, 24 Nisan 1943: 1).

1947 yılının kutlamalarına bakıldığında okullar çocuk bayramının çok güzel olması için büyük emek harcamaktadır (Türk Yolu, 19 Nisan 1947: 1). Türk Yolu gazetesi bugün, *“Bugün Milli Hâkimiyet ve Çocuk Bayramıdır. Hâkimiyetin kayıtsız şartsız Türk milletine geçtiği ve milli iradenin tecelli ettiği bu mutlu günün yıl dönümü, yurdun her tarafında olduğu gibi şehrimizde de büyük ve güzel bir törenle kutlanacak,*

Atatürk ve İnönü sevgisi ve saygısı göklere kadar yükselecektir. Dünya henüz beklediği sulh, sükûn ve huzur âlemine kavuşmamıştır. Türk milleti bugün yürekte gelen bir coşkunlukla milli hâkimiyet bayramını kutlarken, vatanı ve istiklali için her türlü fedakârlığa, ölüme hazır bulunmakta, Milli kahraman İnönü'nün etrafında ve emrinde dimdik durmaktadır. Bugün göklere kadar yükselen tezahürat, Türk milletinin bu değişmez kararını selamlamaktadır. Sevgili Türk çocukları ve kahraman Türk Milleti! Bayramınız Kutlu Olsun!" cümlelerini okurlarına aktarmıştır. *"Yarının Büyüklerine"* başlıklı yazıda Türk devletinin temelini dört esas üzerine kurulduğundan söz edilmiş ve esaslar şöyle sıralanmıştır: Milli İman, Milli Toprak, Milli Egemenlik ve Milli Hürriyet (Türk Yolu, 23 Nisan 1947: 1).

1947 yılında kapsamlı bir programla icra edilen 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı yurdun her tarafında olduğu gibi Kocaeli'de de güzel ve coşkun bir törenle kutlanmıştır. Her yıl olduğu gibi bu yıl da bayram nedeniyle resmi daireler, müessese ve binalar, dükkânlar bayraklarla donatılmış ve yeşil dallarla süslenmiştir. Gece her taraf bol ışıklarla aydınlatılmıştır. Çocuk Esirgeme Kurumunun seçtiği bir heyet sabahleyin saat 9'da Necati Bey Okulu bahçesinde toplanan öğrencilerin bayramlarını kutlamış ve şekerleme dağıtmıştır. Saat 9.30'da okullar, spor kulüpleri, teşekküller ve sayısı 15 bini bulan bir halk kitlesi Cumhuriyet alanını doldurmuştur.

Saat 9.45'te Valimiz Rüknettin Nasuhioğlu, komutanlar ve beraberindeki zevat okulları teftiş ederek bayramlarını kutlamıştır. Bundan sonra törene askeri bandonun çaldığı istiklal marşı ile başlamış, direğe şanlı bayrağımız çekilmiş, bunu müteakip Lise öğretmenlerinden Nuri Özdoğan tarafından günün manasını tebarüz ettiren bir söylev verilmiş, öğrencilerde ateşli ve heyecanlı şiirler okumuştur. Söylev ve şiirlerden sonra anıta çelenkler konulmuştur. Çelenklerden sonra geçit resmi başlamıştır. Geçit resmi çok canlı olmuş, temiz kıyafetleri, sevimli yüzleri ile geçen öğrenciler halkımızın sevgi tezahürleriyle alkışlanmıştır. Kâğıt fabrikası çırak kursunun yeni bandosu büyük ilgi ile karşılanmıştır. Milli kıyafetleri ile geçen öğrencilerimiz de çok sevgi toplamıştır. Anıttaki törene bu surette son verilmiştir. Aynı gün saat 17-18 arasında Halkevi hoparlöründe çocuk yayını yapılmıştır. Bu programa çocuk haftası boyunca devam edilecek ve okullar tarafından müsamereler verilecektir (Türk Yolu, 24 Nisan 1947: 1).

3.2. 19 Mayıs Atatürk' ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı Kutlamalarının Yerel Gazetelere Yansımaları

Türkiye Cumhuriyetinde milli bayram olarak en son kabul edilen bayram 19 Mayıs Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı olmuştur (Başkaya ve Yılmaz, 2018: 3202-3203). 19 Mayıs Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı 1935 yılında çıkarılan ulusal bayramlara ilişkin kanun içerisinde yer almamıştır (İlyas, 2018: 205). 1938 tarihinde çıkarılan ek kanun ile “*Gençlik ve Spor Bayramı*” olarak kabul edilmiştir. Yıllar içerisinde ismi hakkında çelişkiler yaşanmış, bayramın ismi 1981 yılında çıkarılan 2429 sayılı kanun ile “*19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı*” olmuştur (Uzun, 2010: 110).

Geçmişte idman şenlikleri olarak da geçen 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı Kocaeli’de 1930 yılındaki şenlikler tersane meydanında muvaffakiyetle yapılmıştır. Ortaokul beden terbiyesi öğretmeni Galip Bey tarafından bir nutuk verilmiştir. Nutkun ardından Ortaokul talebeleri temiz ve muntazam kıyafetleri ile geçit resmine başlamışlardır (Hür Fikir, 29 Mayıs 1930: 1).

Daha öncede belirtildiği gibi ismi hakkında çelişkiler yaşanan 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı, 1936 yılı kutlamalarında Türk Yolu gazetesi “Atatürk Günü Spor ve Mektepliler Bayramı” ismini kullanmıştır. Kocaeli’de 1936 yılındaki bayram canlı ve parlak bir şekilde kutlanmıştır. Bayramdan bir gün önce yeşil İzmit’in her köşe ve bucağında hummalı bir çalışma ve uğraşma görülmüştür. Halkevinin yaptığı programa göre saat tam sekiz buçukta Ortaokul karşısındaki sahaya Ortaokul kız ve erkek öğrencileri ve sporcular toplanmıştır. Şehir bandosu önce yürüyüş marşı çala çala demiryolundan Atatürk anıtının önüne gelinmiştir. İstiklal marşından sonra Nuri Özdoğan anıtın önünde bir söylev gerçekleştirmiştir. Mektepliler, sporcular ve halk bir sel gibi spor sahasına akıyordu. Spor sahasında tribünler, ağaç altları ve yeşillikler insanlar ile dolmuştur. Önde şehir bandosu eşliğinde geçit resmi yapılmıştır (Türk Yolu, 20 Mayıs 1936: 1). Bisiklet yarışları, koşular ve bayrak yarışı yapılmıştır. Halkevi başkanı Rifat Yüce tarafından birinci ve ikincilere madalyalar takılmış ve tören 13.30’da sona ermiştir (Türk Yolu, 20 Mayıs 1936: 1).

1937 yılı 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı kutlamalarına bakıldığında yapılan bütün hazırlıklardan sonra halkın bayrama iştirak etmesiyle birlikte bayram bu sene geçmiş yıllardan daha geniş ve kapsamlı olmuştur. Çarşamba günü sabahleyin bütün binalar bayraklarla süslenmiş ve vecizeler uygun yerlere asılmıştır.

Ortaokul öğretmenlerinden Kerim Oktay tarafından bu günün mana ve mahiyetini ifade eden bir söylev verilmiştir. Ortaokul öğrencileri tarafından jimnastik gösterileri ve atletizm sporcuları tarafından da atletizm hareketleri yapılmıştır. Valilik önünde geçit resmi yapıldıktan sonra Alay Atatürk anıtının önüne gelerek Atatürk marşı söylendikten sonra anıta Halkevi, okullar ve belediye tarafından çelenk konulmuştur. Gazetenin hacmi müsait olmadığından spor bayramının nasıl geçtiği gelecek sayıda ayrıntılı şekilde yazılacağı belirtilmiştir (Türk Yolu, 20 Mayıs 1937: 1).

Geçen sayıda 19 Mayıs spor bayramının nasıl gerçekleştiği ayrıntılı olarak verileceği bildirilmişti. Gazetede yazılanlara bakıldığında halkın bu yılki bayrama alakanın geçmiş yıllara nazaran daha fazla olduğu görülmüştür. Kırmızı bezler üzerine yazılmış vecizeler dikkat çekmiştir. *“Bugün Güleceğiz”, “Vücudunu ve Kafanı İşlet”, “Dik Dur Doğru Konuş”, “Her Yaşta Hareket”, “Şen Ol Genç Kalasın”* gibi vecizeler yazılmıştır. Spor sahası bayraklar ile süslenmiştir. Tribün ve çadırlar hınca hınç insanlar ile dolmuş, birçok aile ayakta durmuştur. Vali kürsüye çıkarak bir söylev vermiş ve söylevi sık sık alkışlanmıştır. Ortaokul öğretmenlerinden Kerim Oktay’da kürsüye çıkarak bir hitabede bulunmuştur. Kız öğrencilerinin yapmış olduğu jimnastik ile erkek öğrencilerinin yaptığı hareketler ve yürüyüşlerindeki intizam takdir toplamıştır (Türk Yolu, 27 Mayıs 1937: 1).

1939 yılının yerel gazetelerine bakıldığında, Marmara gazetesi 17 Mayıs günü *“19 Mayıs Spor ve gençlik Bayramı Türk İnkılabının Doğuş Günü”* manşetiyle okurları ile buluşmuştur. Gazetede sayfalarında bayram için, 19 Mayıs, Türk kurtuluş ve istiklalinin ilk merhalesi ve müjdecisidir. O gün Türkün makûs talihinde doğan Atatürk güneşi, Türk semasındaki kara ve zalim bulutları birer birer dağıtarak ülkeye hayat vermenin harikalar yaratmanın başı ve başlangıcı olmuştur. Ebedi Şef arkasında inkılabın ve Cumhuriyetin bekçisi olarak yenilmez ve yiğit bir ordu bıraktığı gibi, bu günün ateşli, inançlı ve enerjik gençliğini de bırakmış, Cumhuriyeti bu gençliğe emanet etmiştir. Türk gençliği, Türk ordusu, Türk nesli bu gün Milli Şef İnönü’nün izinde ve emrinde aynı yolda yürümekte ve yükselmektedir. 19 Mayıs Spor ve Gençlik Bayramı bütün millete kutlu olsun cümlelerine yer vermiştir.

1939 yılı Atatürk’ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı kutlamaları için Vali ve Parti başkanımız Ziya Tekeli’nin başkanlığında teşekkül eden komite oluşturulmuş. Bu yıl gerçekleştirilecek olan bayramının her bakımdan neşeli ve eğlenceli olması için

hazırlıklar bir kat daha artmış ve şehirde bayramın parlak ve eşsiz bir merasimle kutlanması için bir program hazırlanmıştır. Halkın bayrama iştirakinin temini için çalışılmış ve köylülerin de bayramda bulunması arzu edilmiştir. Spor teşekkülleri tarafından bayrama iştirak hazırlıkları yapılmış, Kağıtspor ve İzmit Gücü takımları arasında müsabakalar tertip edilmiştir. Büyük bayramın manası halka izah edilecek, Halkevi tarafından radyo neşriyatı yapılacaktır (Marmara, 17 Mayıs 1939: 1).

1939 yılında Gençlik ve Spor Bayramı Kocaeli’de gerekli hazırlıklar tamamlandıktan sonra fevkalade bir merasim ile kutlanmış ve İzmit büyük milli günlerinden birisini coşkun tezahürat arasında yaşamıştır. Daha sabahleyin erken saatte şehirde insan hareketliliği olmuştur. Binalar, daireler, dükkânlar bayraklarla süslenmiş, caddeler temizletilecek sulatılmış, yer yer vecizeler asılmış ve bol ışık tertibatı alınmıştır. Saat 8.30’da Atatürk anıtının önü çocuklar ile dolmuştur. Muazzam bir kalabalık spor sahasına doğru akmaya başlamış ve spor sahası saatinden çok önce dolmuştur. İstiklal marşı okunduktan sonra Nuri Doğan alkışlar arasında kürsüye geldi. Nuri Doğan önce Ebedi Şefin hatırasına hürmeten bir dakika sükût edilmesini istedi daha sonra 19 Mayıs’ın manasını, 19 Mayıs gençliğine gönülleri Atatürk aşkı ile yanan İzmit halkına anlatmaya başlamıştır. Nuri Doğan’dan sonra Orta Okul beden terbiyesi öğretmeni Kerim de spor ve gençlik bayramında Türk gençliğine ve spora verilen ehemmiyeti belirtmiştir. Bundan sonra geçit resmi başlamıştır. Gerek kız ve gerekse erkek talebelerin, beden hareketleri halk tarafından takdirlerle karşılanarak alkışlanmışlardır. Gece, şehrimiz bol ışıklar ile tenvir (aydınlatma) edilmiş, her taraf pırıl pırıl yanmıştır (Marmara, 24 Mayıs 1939: 1-2).

1940 yılının 19 Mayıs kutlamaları için hazırlıklara günler öncesinden başlanmış, Marmara gazetesi 15 Mayıs günü, Atatürk’ün Samsuna ayak bastığı ve Türk gençliğinin bayramı olan 19 Mayıs’ın merasim programını yayınlanmış bu program aynı zamanda davetiye yerine geçmiştir. Geçmiş bayramlarda olduğu gibi 19 Mayıs günü bütün binalar gündüz bayraklarla donatılacak ve ışıklarla aydınlatılacaktır. Şehrin müsait yerlerine ve tören alanlarına belediye tarafından vecizeler asılacaktır. Saat 9.30’da okullar ve sporcular spor sahasındaki yerlerini tamamen almış bulunacaklar. İstiklal marşından sonra tören başkanı ve bir talebe tarafından 19 Mayıs gününün tarihi kıymeti ve sporun ulusun beden kabiliyeti ve karakterini yükseltme konusunda ve yurt müdafaasında oynadığı rolü belirten nutuklar söyleyecektir. Halkın önünde geçit resmi yapıldıktan sonra okulların jimnastik gösterileri başlayacaktır. Saat 15’de spor

sahasında İzmit gençleriyle İstanbul'dan gelecek Vefa takımı arasında bir futbol maçı yapılacaktır. Spor sahasına bayrak çekilecek, anıt ve spor sahasında duruş vaziyetlerine ait krokiler Nafia Müdürlüğü ve Maarif Müdürlüğü tarafından hazırlanacaktır. Cumhuriyet meydanı ve spor sahasındaki intizam Deniz Komutanlığı ve Emniyet Müdürlüğünce temin edilecektir (Marmara, 15 Mayıs 1940: 3).

Marmara gazetesinde 18 Mayıs günü 19 Mayıs hakkında şunları söylemiştir: “19 Mayıs Türk’ün en mutlu günüdür kutlu olsun, Türk yurdunun kan ağladığı milletin esarete alıştırılmak istendiği ve bayrakların karalara büründüğü o günlerde Mustafa Kemal, Türk milletinin haksızlığa, zorbalığa ve esarete teşahhüs etmiş isyanı şeklinde belirdi, yurdu istiladan, milleti esaretten kurtarmak için kendisini Anadolu’ya attı. İşte bu tarih onun bu uğurda Anadolu’ya ilk ayak bastığı günün tarihidir. İşte biz bütün Türk milleti o günün her yıl dönümünü Atatürk’ün Cumhuriyeti kendilerine emanet ettiği gençliğin hareket bayramı olarak kutluyoruz” (Marmara, 18 Mayıs 1940: 1). 1940 yılı 19 Mayıs Spor ve Gençlik Bayramı kutlamaları geçmiş yıllardaki gibi sevinçli geçmiştir (Marmara, 22 Mayıs 1940: 1).

1941 yılı içerisindeki Gençlik bayramı, şehrimizde fevkalade heyecanla kutlanmış, daha sabahın erken saatlerinde şehrin her tarafı bayraklarla ve vecizelerle süslenmiş caddeler temizlenmiş tertip edilen programa göre saat 9’da Cumhuriyet meydanında toplanılmıştır (Türk Yolu, 20 Mayıs 1941: 1).

1943 yılı kutlamaları için belirlenen programa göre 18 Mayıs günü Türk Yolu gazetesinde spor bayramında yapılacak işlerin hülasası (özet) yayınlanmıştır. Spor bayramında, 19 Mayıs Çarşamba günü gündüz bayraklarla ve gece ışıklandırmak suretiyle şehir süslenecek. Kız enstitüsü ve ortaokul talebeleri saat 8.30’da ve kulüpler doğruca anıta geçeceklerdir. Muhtelif teşekküller tarafından anıta çelenkler konacaktır. Saat 9.30’da sahaya gidilecektir. Saat tam 10’da Vali beraberinde Askeri komutanlar ve diğer teşekküller, talebe ve sporcuları selamladıktan sonra yerlerini alacaklardır. Töreni müteakip nutuklar söylenecek, nutuklardan sonra okullar ve sporcular geçit resmi yapacaklardır. Saat 14’te İzmit Gençlik Kağıtspor atletleri ve 16’da Gençlik Kulübü ile Gölcük Spor Birliği arasında futbol müsabakası yapılacaktır (Türk Yolu, 18 Mayıs 1943: 1). Bayramın neşe ve heyecan içinde kutlanması için icap eden her türlü hazırlıklar yapılmıştır. Bayram günü yapılacaklar için 19 Mayıs günü Türk Yolu gazetesi okurlarına şunları aktarmıştır: 19 Mayıs Spor ve Gençlik Bayramı bugün

yurdun her tarafında muazzam tezahüratla kutlanacaktır. Erzurum, Samsun ve Edirne'den atletlerimizin ellerinde taşınan Vatan toprağı ve gençlik bayrağı da bugün saat 11'de Milli Şefimize tevdi (verme, bırakma) edilecektir. Şehrimizde güzel bir tören yapılacaktır. Ortaokul ve ilkokullar, sporcular ve muhtelif teşekküllerle halk bu bayrama iştirak edecektir. Bugün öğleden sonra Kağıtspor ve Gençlik Kulübü arasında bir maç yapılacaktır (Türk Yolu, 19 Mayıs 1943: 1).

19 Mayıs'ın 1943 yılı kutlamaları Kocaeli'de fevkaladede bir şekilde kutlanmış, bu mutlu gün sebebiyle şehrin her tarafı süslenmiş, şehre bayraklar ve vecizeler asılmıştır. İzmit halkı akın halinde caddeleri doldurmuştur. Tertip edilen programa göre saat 8.30'da Kız Enstitüsü, Ortaokul talebeleri, ilkokul ve sporcular Atatürk anıtı önünde toplanmıştır. Anıta çelenkler konulduktan sonra doğruca stadyuma gidildi. Stadyumu on binlerce halk doldurmuştu. 19 Mayıs gününün tarihi kıymeti ve ehemmiyeti hakkında Sayın Valimiz tarafından çok veciz, güzel bir nutuk söylenerek Atamıza ve Milli Şefimize milletçe duyulan sarsılmaz bağlılık bildirildi. Kız enstitüsü ve Ortaokul talebeleri tarafından beden hareketleri yapılmıştır. Önce kız sonra erkek talebeler jimnastik hareketleri yaptılar. Muazzam kıyafetler ve sevimli yüzleriyle talebelerimiz çok takdir, alkış ve sevgi topladılar. Bu sene havanın güzel olması neşeyi arttırmıştır (Türk Yolu, 20 Mayıs 1943: 1).

1947 yılı 19 Mayıs Gençlik Bayramı Kocaeli'de her yıldan daha güzel ve daha eşsiz bir törenle kutlandı, Atatürk ve İnönü sevgisi İzmit göklerine kadar yükseldi. Her yıl olduğu gibi bu yıl da dükkânlar, resmi ve diğer binalar bayrağımızla süslenmiştir. Cadde ve yollar sabahın erken saatlerinde halkla kaynaşıyordu. Lise öğretmenlerinden Nuri Özdoğan kısa bir söylev vermiştir. Müteakiben spor şenliklerinin yapılacağı stadyuma gidildi. Stadyumun her tarafı bir insan mahşeri halindeydi. Bandonun iştiraki ile *“Dağ başını duman almış”* marşı söylenmiştir. Vali Rüknettın Nasuhioğlu, şimdiye kadar söylediğı nutukların en güzel ve heyecanlısını söyledi ve dedi ki: *“Yıkılan bir ülkenin yerine yükselen şerefli ve kudretli milli iradeye müstenit (dayanan) Cumhuriyet bugün kurulmuştur. Gençler yolumuz çizilmiştir. Bu yolu Atatürk çizdi. Bu yol hakikat ve şeref yoludur. Bu yolun üzerinde düne, bugüne, yarına meşale tutarak istikamet gösteren büyük bir insan var: Aziz İnönü. Bu yolda faziletinle, şerefınle ve temiz nasiyenle yürüyeceksın”*. Türk Yolu gazetesi 2. sayfasında Vali Rüknettın Nasuhioğlu'nun söylediğı Nutuk'un tam metnine yer vermiştir. Bir öğrencide günün manasını belirten güzel bir söylev vermiştir. Nutuklardan sonra Halkevi Başkanı İhsan

Akköseoğlu okullarda iyi derece alan öğrencilere halkevinin armağanlarını vermiştir. Geçit resmi çok güzel olmuştur. Spor şenliklerinde kız ve erkek talebeler büyük başarı göstermiştir. Kâğıt fabrikası çırak okulu talebelerinin müzikle beraber yaptıkları beden hareketleri büyük ilgi ve takdir uyandırmıştır. Öğleden sonra atletizm hareketleri ve futbol maçı yapılmıştır. Zengin bir spor günü yaşanmış, sahanın intizamı da çok güzel olmuştur. Türk Yolu tarafından kutlamalarda emekleri geçenler yürekten takdir edilmiştir (Türk Yolu, 20 Mayıs 1947: 1-2).

1947 yılı Gençlik bayramı kutlamaları önceden belirlenen talimatlar doğrultusunda bu yıl diğer yıllardan daha canlı ve hareketli olmuştur. Dün sınırlardan getirilen mukaddes topraklar törenle yerlerine kondu ve yine bu sebeple Başbuğumuz Milli Şef bütün gençliğe ve Türklüğe bir hitabede bulunmuştur. Bütün Türkiye’de halk gençlik bayramına katıldı. Tören yalnız başkentte değil il, ilçe ve bucaklarda hatta köylerde bile yapılmıştır. Gençlik bayramı kır gezileri yapmak için uygun bir zamana rastlaması da ayrı bir zevk ve neşe vermiştir. Bundan dolayı mevsim nedeniyle İzmit’te dün birçok aile kırlara ve bağlara gezmeye gitmiştir (Türk Yolu, 20 Mayıs 1947: 1).

1950 yılı Gençlik ve Spor Bayramı kutlamaları için yararlanabildiğim yerel gazete Hürsöz gazetesi olmuştur. Hürsöz gazetesi bu yıl ki bayramın İzmit stadında yapılacağını yazmıştır (Hürsöz, 27 Mayıs 1950: 1).

3.3. 30 Ağustos Zafer Bayramı Kutlamalarının Yerel Gazetelere Yansımaları

Millî Mücadele sonrasında kutlanılan milli bayramlardan biri de 30 Ağustos Zafer Bayramı’dır (İlyas, 2018: 205). İstiklal Savaşının kazanılmasında önemli bir yer teşkil ettiği için bu günün Zafer Bayramı olarak kutlanması için kanun teklifi verilmiş (Doğan, 2013: 110), verilen teklif mecliste görüşüldükten sonra 12 Nisan 1926 tarihinde çıkarılan 795 Sayılı kanun ile 30 Ağustos Zaferinin resmi bayram olarak kutlanmasına karar verilmiştir (İlyas, 2018: 205).

Kocaeli’de 1929 yılı Zafer Bayramı aziz vatan toprağı üzerinde coşkun bir surette kutlanmıştır. Meşum (kötü, uğursuz) istila siyasetinin yıkıldığı ve Türk inkılabının bütün medeniyet cihanına şerefle doğduğu o mesut gün coşkun bir inşirah (ferahlık) içinde idrak edilmiştir. Gece şehirde fener alayları yapıldı. Tayyare cemiyeti tarafından müsamereler verildi. Verilen müsamereler çok güzel olmuş ve halka güzel bir gece yaşatılmıştır (Hür Fikir, 5 Eylül 1929: 1-4).

1930 yılının Zafer Bayramı için yerel basında yazılanlara bakıldığında, bayram Kocaeli’de coşkun tezahürat içinde kutlanmış, zafer meydanında heyecanlı nutuklar söylenmiştir. Kahraman kara ve deniz efradımızın geçit resmi dakikalarca alkışlanmıştır. Gece de fener alayları tertip edilmiş büyük, küçük bu büyük bayramı sevinçle kutlamıştır (Hür Fikir, 4 Eylül 1930: 3).

1931 yılında Zafer ve Tayyare Bayramı kutlamalarının Kocaeli’de nasıl geçtiği konusunda Türk Yolu gazetesi okurlarına şu bilgileri aktarmıştır: Dün İzmit baştanbaşa bayraklarla, dallarla ve neşelerle bezenmiştir. Tayyare meydanında yapılacak olan merasim için halk akın akın yollara düşmüştür. Kahraman zabitlerimizden Niyazi Bey tarafından zafer gününün nasıl yaratıldığı bir harita önünde açık bir şekilde anlatılmıştır. Ardından Ortaokul Müdürü Şeref Bey tarafından kısa fakat ateşli bir nutuk söylenmiştir. Bir gün evvel meydanlığa inen Karamürsel tayyaresinin isim koyma merasimi yapılmıştır. Öğleden sonra Tersane bahçesinde spor bayramı yapıldı. Programda ilk müsabaka bisiklet yarışydı. Yavaş yürüme, 10 kilometre bisiklet yarışı, halat çekme, uzun atlama ve güreş müsabakaları yapılmıştır. Ayrıca deniz yarışları da tertip edilmiştir. Daha sonra İzmit İttihat spor ve Hereke-Karamürsel muhteliti arasında nezih ve çok güzel bir futbol maçı yapılmıştır. Gece askerlerimiz tarafından Manastır civarında çok güzel hazırlanan bir müsamere verilmiştir. Müsamere ve eğlenceler sabaha karşı son bulmuş, askerler tarafından tertip edilen fener alayı gece şen bir kabile halinde şehri dolaşmıştır (Türk Yolu, 31 Ağustos 1931: 1).

1935 yılı içerisindeki kutlamalara bakıldığında ise 30 Ağustos Zafer Bayramı şehirde büyük tezahüratla kutlanmıştır. 30 Ağustos sabahı önceki yıllarda olduğu gibi bütün resmi ve özel daireler, dükkânlar bayraklar ve defne dalları ile süslenmiştir. Daha erkenden halk tören yerine gelmiş ve tören saat 10’da erkinlik marşı ile başlamıştır. Tersane kapısı önünde Alaydan bir subay tarafından Başkomutanlık Meydan Muharebesi anlatılmıştır. Bu söylevden sonra Türk Hava Kurumu ve öğrenciler tarafından söylevler verilmiştir. Söylevden sonra geçiş töreni başlamış, törenden sonra Atatürk anıtına çelenk konulduktan sonra gündüz töreni bitmiştir. Saat 12’de 21 pare top atılmış ve fabrikalar düdük çalarak bayrama iştirak etmişlerdir. Spor alanında sporcular tarafından çeşitli spor etkinlikleri yapılmıştır. Gece büyük bir fener alayı, Parti, Halkevi ve Belediye önlerinde, Cumhuriyet alanında, denizde, iskelede ve belediye bahçesi yanında gece eğlenceleri ve meşaleler ile ateş eğlenceleri yapılmıştır. Zafer bayramı nedeniyle Atatürk orduya derin sevgilerini bildirmiştir. Atatürk yurdun

her tarafından kutlama mesajları almış, bundan çok duygulanan Atatürk teşekkürlerini Anadolu ajansı ile iletilmesini emretmiştir (Türk Yolu, 2 Eylül 1935: 1-2).

30 Ağustos zaferinin on beşinci yıldönümü olan 1937 yılına gelindiğinde ise, Kocaeli Vilayeti namına Dumlupınar Meçhul Asker abidesinde yapılacak merasimde bulunmak üzere üç kişilik heyet oluşturulmuştur. Merasime, Umumi meclis adına daimi encümen azasından Türkyolu gazetesi sahibi B. Rıfat Yüce, Parti ve Halkevinin temsilen parti vilayet heyeti üyesinden kâğıt fabrikasından kimyager B. Celal ve vilayet merkez belediyesini temsilen de belediye azası B. Ferit Aral katılacaktır. Dumlupınar Meçhul Asker abidesine konulacak çelengi yanlarından götürecek olan heyet, 29 Ağustos Pazar günü İzmit'ten hareket edecektir.

Türk Yolu gazetesi tarafından 26 Ağustos günü 1937 yılında Zafer Bayramında uygulanacak olan bayram programı yayınlanmıştır. Programa göre, bayram günü resmi daireler, ait binalar, evler ve dükkânlar bayraklar ve yeşillikler ile süslenecek gece tenvirat (aydınlatma) yapılacaktır. Resmi daireler, müesseseler ve hususi teşekküller gerekli gördükleri yerlerde tak³ yapabilirler. Saat 10'da başlayacak olan törene bütün halk iştirak edecektir. Halk törenden belediye tarafından mahallelerde ilan edilerek haberdar edilecektir. Tören ve geçiş merasimine iştirak edecek kıta ve kurullar saat 9.30'da yerlerini alacaklardır. Törene halk bandosu ile çalınacak istiklal marşı ile başlanacaktır. İstiklal marşından sonra 30 Ağustos zaferi hakkında nutuklar söylenecektir. Nutuklardan sonra geçit resmi başlayacaktır. Geçitten sonra Atatürk anıtına törenle çelenk konulacaktır (Türk Yolu, 26 Ağustos 1937: 1).

1937 yılı 30 Ağustos Zafer Bayramında sabah daha erken saatlerde dükkânlar ve müesseseler bayraklar ve defne dalları ile süslenmiş, halk coşkulu bir bayram yapmak için hazırlanmıştır. Bu günün mana ve yüksek ehemmiyetini anlatan nutuklar verilmiştir. Amiral Hulusi tarafından heyecanlı ve bayramın büyüklüğünü ifade eden bir söylev verilmiştir. Gece fener alayları yapılmış, muhtelif yerlerde çalan şehir ve tümen bandoları dinlenmiştir. Necati Bey Okulunda halka parasız sinema gösterilmiştir (Türk Yolu, 2 Eylül 1937: 1).

³ Tak: Millî bayramlarda veya önemli bir olayı anmak için düzenlenen şenliklerde, geçit yapılacak caddelere geçici olarak kurulan, yazılar ve çiçeklerle süslenen kemer (Türk Dil Kurumu).

1939 yılının Zafer Bayramı kutlamaları için Marmara gazetesine baktığımızda, 30 Ağustos günü Marmara gazetesi “*Türk’ün Yükseliş ve Ünleniş Günü 30 Ağustos Başkomutanlık Meydan Muharebesi*” manşetini atmıştır. Hür, ileri mesut ve kuvvetli Türkiye’nin Büyük Başbuğu İnönü’ye, yenilmez yiğit ve kahraman ordumuza minnet ve şükranlar bildirilmiştir. Bugün 30 Ağustos Zafer ve Tayyare Bayramıdır. Bu büyük zafer, bugün yurdun her tarafında muazzam bir törenle kutlanmaktadır. Şehrimizde aynı coşkun tezahürat içindedir. Her yer zafer takları, yeşil yapraklar ve şanlı bayrağımızla süslenmiştir. Büyük merasime gitmek üzere caddelerden sel halinde insan akmaktadır. Gazetede aynı gün M. Turhan Tan tarafından 30 Ağustos Başkomutanlık Meydan Muharebesini anlatan bir yazı kaleme alınmıştır. Ayrıca gazetede bayrama dair şiirler ve yazılar da yazılmıştır (Marmara, 30 Ağustos 1939: 1-2).

30 Ağustos zaferinin on yedinci yıldönümü Kocaeli’de fevkalade bir merasimle kutlanmıştır. Şehrin her tarafı daha sabahtan süslenmiş, yer yer zafer takları kurulmuş, şanlı bayrağımız nazlı nazlı dalgalanmaya başlamıştır. Havanın yağışlı olmasına rağmen halk sokaklara dökülmüş cadde ve sokaklardan sel gibi akarak merasimin yapılacağı tersane içini ve önünü doldurmuştu. Ordunun en kıdemsiz subayı Asteğmen Hakkı, gür ve heyecanlı bir sesle 30 Ağustos zaferini anlattı. Bundan sonra Üssü Bahri Komutanı Hulusi kürsüye gelerek bayramın manasını anlatmıştır. Türk Hava Cemiyeti adına öğretmen Nuri Doğan yeri göğü inleyen bir hitabede bulundu. “Türk milleti büyük Zafer Bayramının 17’inci yıl dönümünü büyük bir zevk ve kıvanç içinde kutluyor...” diye başlayan üstadın nutku sık sık kesiliyor yaşa sesleri duyuluyordu. Nutuk bittikten sonra yiğit ordumuzun geçit resmi başlamıştır. Geçit resminden sonra anıta gidilmiştir. Abide önünde ihtiram (saygı) resmi yapıldı. Şehitlikte aziz şehitlerimizin hatırası hürmetle anılmıştır. Gece fener alayları ve eğlenceler tertip edilmiş, geç vakitlere kadar neşeli bir gün yaşanmıştır (Marmara, 2 Eylül 1939: 1-2).

1940 yılı Zafer Bayramı kutlamalarına bakıldığında, Marmara gazetesi 30 Ağustos günü 1940 yılına ait Zafer Bayramı kutlama programını okurlarına sunmuştur. Daha önceki yıllarda olduğu gibi bu yılda 30 Ağustos günü resmi daireler, müesseseler ve hususi teşekküllere ait binalar, evler ve dükkânlar bayraklarla ve yeşilliklerle süslenecek geceleyin de tenvirat yapılacaktır. Resmi daireler, müesseseler ve hususi teşekküller lüzum gördükleri yerlere tak yaptırabilirler. Saat 10’da başlayacak olan törene bütün halk iştirak edecektir. Belediye bu sene de mahallelerde ilan ederek halkı törenden haberdar edecektir. Törene ve geçiş merasimine iştirak edecekler

belirlenmiştir. Belirlenen kurum ve kişiler tarafından nutuklar verilecektir. Gündüz kışla, ordugâhlarda ve tersanede askerler tarafından eğlenceler yapılacaktır. Gece fener alayları tertip edilecektir. Fener alayını piyade alayından tayin edilen bir yüzbaşı idare edecektir. Emniyet koordinatörlüğünde halkevinde, belediyede ve Cumhuriyet meydanında gece eğlenceleri yapılacaktır. Gece saat 21.30'da kâğıt fabrikası salonunda bir balo verilecektir (Marmara, 28 Ağustos 1940: 4).

Program dâhilinde yürütülen 1940 yılı Zafer Bayramı kutlamalarında gece şehrin içi baştanbaşa ışıklarla donatılmıştır. Üssü Bahri'de toplanan erler ve sporcular birbirini takiben Vali ve komutanların önünden geçip, çarşı içini dolaşıp Atatürk'ün anıtının önüne geldiler. Merasim burada istiklal marşıyla son bulmuştur. Birçok resmi ve hususi müesseseler tarafından abideye çelenk konulmuştur (Marmara, 31 Ağustos 1940: 1).

1941 yılında gerçekleştirilecek olan Zafer Bayramı için hazırlıklar tüm yurttaki gibi Kocaeli'de de günler öncesinden başlamış, bayramı huzur ve rahat içinde şuurlu bir heyecanla kutlamak için hazırlıklar yapılmıştır. 1941 yılı için hazırlanan Dumlupınar'daki büyük merasimin programı 20 Ağustos günü Marmara gazetesi tarafından yayınlanmıştır (Marmara, 20 Ağustos 1941: 1). Bayramın bu sene Kocaeli'de her senekinden daha canlı, renkli ve hareketli olması düşünülmektedir. Çünkü bayram için hazırlanan programın tatbiki için bizzat Vali yardımcısı İsmail Vehbi Berk görevlendirilmiştir. Tayyare meydanında muazzam bir geçit resmi yapılacaktır. Geçit resmine şehrimizde bulunan aslan ordumuz bütün teçhizatları ile iştirak edecektir. Bayram akşamı yeni yapılan halkevimizin geniş salonlarında 500 kişilik bir balo verilecektir (Türk Yolu, 22 Ağustos 1941: 1).

27 Ağustos 1941 tarihinde Marmara gazetesinde Zafer Bayramı kutlama programı yayınlanmıştır. Program geçmiş yıllarda belirtilen hususlardan bir farklılık arz etmemiştir (Marmara, 27 Ağustos 1941: 1). Türk Yolu gazetesi 30 Ağustos Zafer Bayramı şerefine fevkalade bir nüsha neşredeceğini yazmış ve yarınki sayıda birçok güzel ve alakalı yazılardan başka Saffet Baba'nın yazdığı 30 Ağustos Destanı'nın bilhassa okunmasını tavsiye etmiştir. Bu destanda büyük zaferin büyük menkıbeleri şiirleştirildiği ve destanın bizi heyecandan heyecana sürükleyeceği belirtilmiştir (Türk Yolu, 29 Ağustos 1941: 1). 30 Ağustos günü yerel gazetelerde Zafer Bayramı kutlayan manşetler atılmıştır. Marmara gazetesi bayram günü Atatürk'ün söylemiş olduğu bazı vecizeleri okurlarına iletmiştir (Marmara, 30 Ağustos 1941: 1).

Bayram günü Türk Yolu gazetesinde Cevdet Yakup şu cümleleri kaleme almıştır: “Bu ıııklı ve yeşil dünya bugün yine o şanlı zaferlerinden birini, 30 Ağustos Zafer Bayramını kutlamaktadır. Sabah şafak sökerken, Türk vatanı Başkomutanlık Meydan Muharebesinin zafer ve şen şenlikleri ile coşa coşa bayram yapmaktadır. Bütün millet ayakta, İnönü kahramanının etrafında olanca hayatıyatı ve aslan ordusuyla yeni Türkiye’nin hâliki büyük Atatürk’ün bu büyük zaferini terennüm etmektedir. Türk milleti, bu derece zalim ve vahim anlarda daha çok karanlıklaşan günlerde bile istikbale asla sarsılmaz bir güvenle bakmak cesaretini gösteren ve bunu nefsinde bulan tek eşsiz millettir. İstiklal ve yaşamak aşkımız, zalim ve zorbalıktan nefretimiz, hür doğmak, hür yaşamak ve hür ölmek kaygımız, bu gün daha canlı daha renkli ve daha manalı olarak vücut bulmaktadır. Çünkü biz, rüzgarın dalından kopardığı bir yaprak gibi nereye sürükleyeceğini ne tarafa gideceğini bilmeyen bir millet değil tarihin seyrini değiştiren ve ona istikamet veren bir milletiz ihanetler, musibetler türlü türlü ve renk renk felaketlere uğradığımız en acı günlerde bile yeis (üzüntü) nedir bilmeyen, korku nedir tanımayan yaşamak cevheri içinde kaynayan koca bir millettir” (Türk Yolu, 30 Ağustos 1941: 1).

1941 yılı kutlamalarında talimatlar doğrultusunda gerekli hazırlıklar tamamlandıktan sonra bayram İzmit’te şimdiye kadar eşi ve benzeri asla görülmemiş muazzam tezahüratla kutlanmıştır. Daha şafak sökerken caddeler, yollar, sokaklar insan kalabalığı ile dolup taşıyor kalabalık tayyare meydanına doğru gidiyordu. Şehir bir gelin gibi süslenmişti yer yer taklar kurulmuş şanlı bayrağımız bütün bina ve müesseselerde şerefle dalgalanmaya başlamıştı. Tayyare meydanı on binlerce halkla dolmuştur. Genç bir subay çok heyecanlı ve çok gür bir sesle 30 Ağustos zaferini anlattı. Ardından Korgeneral Muzaffer Ergüder kürsüye gelerek halkı heyecanlar içinde bırakan mühim bir nutuk söylemiştir. Korgeneral Muzaffer Ergüder dedi ki: “*Yeni harpte motorlu bir ordunun 8 haftada 600 kilometre gittiğini söylüyorlar, biz çarıklı ayaklarımızla 9 günde dövüşe dövüşe 350 kilometre yürüdük, Aziz Atam! Gerekirse arkadaki şehitlerin saflarına iltihakta gecikmeyeceğiz; buna ant içiyoruz. Büyük başbuğumuz İnönü! Yeni bir dövüşe karar verdiği gün buna hazırız. Ordunla milletinle beraber İnönü’m sen sağol*”. Geçit resmi bir buçuk saat devam etti. Tam teçhizatları ile yerleri titrete titrete geçen yağız ve yiğit yüzlü Mehmetçik her gönüle en büyük teminatı rahat ve huzuru veriyor. Ardı arkası kesilmez coşkun bir sel halinde akıp geçişi milleti coşturarak kendinden geçiriyordu (Türk Yolu, 31 Ağustos 1941: 1-2).

Kandıra’da Zafer Bayramı büyük bir coşkuyla kutlanmıştır. İstiklal marşından sonra sırası ile: Ordu, Belediye, Halkevi ve Cumhuriyet Halk Partisi tarafından gençlik namına nutuklar söylenmiştir. Merasimden sonra, voleybol ve futbol müsabakaları yapılmış ve gece halkevinde bir aile toplantısı tertip edilmiştir (Marmara, 3 Eylül 1941: 3).

23 Ağustos 1942 tarihinde Türk Yolu gazetesi sayfalarında Zafer Bayramının 20. yıl dönümü olan 1942 yılında bayramın şehirde muazzam bir şekilde kutlanacağını, hazırlıkların önemle devam ettiğini ve törenin büyük zaferin şanına bir kudrette olacağını yazmıştır. Günlerden beri ilgili daireler zafer bayramının renkli, hareketli ve manalı olması için büyük gayret ve emek harcamaktadırlar. Bütün halkın ve köylülerin bayrama katılabilmesi için tören Tayyare meydanında yapılacaktır. Dumlupınar’da yapılacak merasime vilayeti temsil edecek olan heyet belirlenmiştir. Törenin bu yıl üstün, güzel ve ihtişamlı olacağı belirtilmiştir (Türk Yolu, 23 Ağustos 1942: 1).

Marmara gazetesi de 26 Ağustos günü bayram kutlamaları için okurlarına şu bilgileri vermiştir: 30 Ağustos Başkomutanlık meydan muharebesinin yıl dönümü yurdun her tarafında olduğu gibi şehrimizde de büyük bir tezahüratla kutlanacaktır. Bu büyük kutlama için hazırlıklara ehemmiyetle devam edilmektedir. Bu törene halk ve köylülerimizin iştirak etmelerinin temini için icap eden tertibat alınarak törenin tayyare alanında yapılmasına karar verilmiştir. Dumlupınar’da yapılacak törene, Vilayetimiz adına Vilayet meclisi umumi azasından Şaim Emiroğlu ile CHP adına da CHP Merkez kaza heyeti reisi Sadettin Yalım giderek muhteşem çelenklerini meçhul asker abidesine koyacaklardır (Marmara, 26 Ağustos 1942: 1-3).

29 Ağustos günü Marmara gazetesinde 30 Ağustos Zafer Bayramı dolayısıyla yazılanlar şöyledir: “30 Ağustos, ruhlarda alevlenip dimağlarda şahlanan milli kalkınmanın düşmanın tasdik ettirdiği gündür. 30 Ağustos, Türk’ün hürriyet için yaşamak için nasıl öldüğünü dünya milletlerine gösterdiği bir gündür. 30 Ağustos, makine kudretinin Türk azim ve imanı önünde aczini itiraf ettiği gündür. 30 Ağustos, Avrupa emperyalizminin sükût ettiği gündür. 30 Ağustos, insan mantığını alt üst eden siyasi ve askeri bir zafer günüdür. 30 Ağustos bir tesadüf eseri değildir. O, fenalığa karşı şuurlu bir kalkınmadır. Türk varlığına karşı hazırlanan korkunç suikast ve işlenilmek istenilen cinayetteki isabetsizliği dünya milletleri bu zaferle anladılar. Ve bildiler ki tarihin “BÜYÜK MİLLET” diye vasıflandırdığı Türk milletini aynı tarih

sayfalarına “*Çöken Millet*” diye geçirmek imkânsızdır. O milletlerin şefleri ki (Türk mağlup edilmez öldürülür) demişlerdi. Türk ölmediğine göre mağlup da olmamıştır. Bugün aynı kimseler sağ olsalardı bu sözü (Türk mağlup edilmez, öldürülmez) diye tashihe mecbur olacaklardı. Biz kendi toprak bütünlüğümüz içinde mutlak bir hürriyet için savaştık. Dayandığımız prensipler çok üstündü. Hak ve adalete dayanıyordu. Sevr ile bize uzatılan “ÖLÜM” kararını değil, yaşamak için kendimiz tarafından verilen “Ya Ölüm Ya İstiklal” kararını kabul ettik. Onların verdiği hürriyeti değil ezeli malımız olan kendi hürriyetimizi tercih ettik. Ve Avrupa’nın haris ve emperyalist efendileri Türk’ün ebedi sembolünü Avrupa kıyılarından düşman ölüleri ile dolan Akdeniz kıyılarında dalgalanırken gördüler. 30 Ağustos kelimesi tarihin iki büyük adamına olan bağlılığımızı tazeliyor. ATATÜRK, İNÖNÜ, yaşayan nesiller boyunca her ferdin büyük hatırası önünde hürmetle eğileceği “Atatürk ve bugün etrafında toplandığımız Milli Şef İnönü” 30 Ağustos zaferi ile tarihimizin yeni bir devrini açtılar. Ve bugün bütün insanlığın gıpta ve hayranlığını çeken inkılap Türkiye’sini yarattılar. Biz kuvvetimize, milli tesanütümüze güveniyor, dayandığımız prensiplerin üstünlüğüne inanıyoruz. Bütün millet, bugün Milli kalkınmanın heyecanı içinde yaşıyor” (Marmara, 29 Ağustos 1942: 1-2).

Türkyolu gazetesi 30 Ağustos günü, bugün ilk vazifemizin Ebedi Türkiye’yi ebedileştiren Ebedi Şefe tazim ve minnetimizi tekrarlamamızı, sonra yüzümüzü milli kahramanımıza çevirip gök ve yeryüzünü çınlatmamızı ve bütün milletçe emrinde olduğumuzu söylemiştir. Cevdet Baykal tarafından “*Zafer Destanı*” şiiri yazılmıştır. Türk Hava Kurumunun Zafer Bayramı münasebetiyle bir beyanname yayınlamıştır. Başkomutanlık muharebesini ve 30 Ağustos’un önemini anlatan yazılar kaleme alınmıştır. Gazetenin ikinci sayfasında Korgeneral Muzaffer Ergüder’in mühim bir söylev vereceğinden söz edilmiş ve yine aynı sayfada İlhan Demren’e ait “*Zafer Kahramanlarına*” adlı şiire de yer verilmiştir (Türk Yolu, 30 Ağustos 1942: 1-2).

1942 yılı Zafer Bayramı kutlamalarının yerel gazetelere yansımalarına bakıldığında, büyük zaferimiz yağın yağmura rağmen emsalsiz bir heyecan ve içten gelen sevgi ile kutlanmıştır. Şehrin muhtelif yerlerine zafer takları kurulmuş, al bayraklar asılmış ve milli renkler ile her taraf gelin gibi süslenmiştir. Ordunun en kıdemsiz subayı yeri göğü çınlatan ateşli bir sesle 30 Ağustos’u anlatmış ve lazım olduğu zaman emre hazır olduklarını, 30 Ağustoslar yaratmak için tetikte

bulunduklarını söylemiştir. İkinci sayfada Korgeneral Muzaffer Ergüder'in söylediği Nutuk'a yer verilmiştir (Türk Yolu, 1 Eylül 1942: 1-2).

30 Ağustos Zafer Bayramı münasebetiyle şehrimizin Üssü Bahri salonlarında yapılan ordu balosu samimi bir hava ve coşkun bir neşe yaratmıştır. İyi bir caz takımı ortalığı neşelendirmiş bil hassa gençleri coşturmuştur. Oynanan milli havalar büyük bir zevk ve takdir ile seyredilmiştir. Gençler ve subaylar hep bir ağızdan gür ve ahenkli sesleriyle Harbiyeliler marşını söylemişlerdir. Kandıra'da 29 Ağustos günü akşamı Alay tarafından halkevi salonunda verilen balo çok neşeli ve samimi geçmiştir. Ayrıca gece fener alayı yapılmış ve şehir bandosu halkımıza neşeli bir gece yaşatmıştır (Marmara, 2 Eylül 1942: 3). Kandıra, Geyve, Gebze, Gölcük, Karasu muhabirlerinden alınan telgraflarda, buralarda zafer bayramının büyük tezahüratlarla kutlandığı, aslan ordumuza, Ebedi ve Milli Şefimize minnet, şükran ve saygıların sunulduğu bildirilmiştir (Türk Yolu, 2 Eylül 1942: 1).

Zafer Bayramının 21. yıl dönümüne tekâmül eden 1943 yılına gelindiğinde ise, bayram hazırlıkları ve kutlamaları için Marmara gazetesinde 26 Ağustos günü 30 Ağustos Zafer Bayramı programı yayınlanmıştır. Bu yıl da önceki yıllarda olduğu gibi kapsamlı bir kutlama programı hazırlanmıştır (Marmara, 26 Ağustos 1943: 1). Zafer Bayramının 21. yıl dönümünün yurdun her tarafında ve şehirde emsalsiz törenle kutlanması için hazırlıklarda sona gelinmiştir. Tören tayyare meydanında olacaktır. Korgeneral Muzaffer Ergüder güzel ve parlak nutuklarından birini verecektir. Muazzam bir geçit resmi yapılacaktır (Yeşil İzmit, 28 Ağustos 1943: 1).

29 Ağustos günü Marmara gazetesinde, “Türklüğün, kahraman ve imanlı orduları zulmet, cinayet ve fecaatin bütün müteşebbislerini rezil ve zelil edecek ehliyettedir. Yarın tayyare alanındaki merasimde askeri birliklerin, müessese ve sivil teşekküllerin yapacağı geçit resmi, kahraman ordularımızın yenilmez kuvvet ve ehliyetini gözlerimizin önünde bir kere daha serecek, bütün dünyaya nasıl bir Milli varlık olduğunu gösterecektir. Biz; bu kuvvet, bu enerji ve bu ilham ile yaşıyoruz ve ona güveniyoruz” cümlelerine yer verilmiştir (Marmara, 29 Ağustos 1943: 1). Marmara gazetesinde 30 Ağustos günü ise, 30 Ağustosun önemi anlatan yazılar kaleme alınmış ve Zafer Bayramı için sayfalarına şu cümleleri taşımıştır: “Tarihe kahramanlık destanları armağan eden büyük Türk ulusu, devlet büyüklerinin şaşmaz ve yanılmaz siyaseti sayesinde sulh ve sükûn içinde idrak ettiği 30 Ağustos Zafer bayramını

kutlarken Cumhuriyet idarecilerine karşı olan güven ve bağlılığı bir kere daha tekrarlamakta iftihar duyar” (Marmara, 30 Ağustos 1943: 1).

1943 yılında Zafer Bayramı kutlamaları için oluşturulan programa göre yapılan hazırlıklar sona erdikten sonra bayramın 21. yıl dönümü Kocaeli’de büyük bir coşkuyla kutlanmıştır. Marmara gazetesi, 30 Ağustos Zafer Bayramı münasebetiyle genç subaylardan Ali Argun’un verdiği söylevi yayınlamıştır (Marmara, 31 Ağustos 1943: 1-2). Bayram günü bütün vatandaşlar, töreninin yapıldığı tayyare meydanını mahşer gibi doldurmuşlardı. Yiğit ve yağız yüzlü Mehmet, gök gürler gibi heybetli gürliyordu. Türk bayrağı ağır ağır direğe çekilirken genç bir Teğmenin yeri göğü çınlatan gür sesi karşı yamaçlarda yankılanmaya başladı. Genç subay, ateş ve alevden sözlerle 30 Ağustosunu anlattı ve yeni yeni 30 Ağustoslar yaratmaya hazır bir Türk Ordusunun bulunduğunu belirtti. Bundan sonra Korgeneral Muzaffer Ergüder Kürsüye çıktı ve her kelimesi milli hislerimizi hoşnut eden önemli bir nutuk söyledi. Korgeneral nutkunda 30 Ağustos zaferinin çek veciz bir tarihçesini çizmiş, bu ordu siyasetin susup da sözün kendisine verildiği gün vazifesini yapacak, kendi uğrunda harcanan millet nimetlerinin hakkını ödeyeceğinden söz etmiş ve nutkunu, İsmet İnönü’ye hitaben topyekûn bir şekilde emrine hazırız, “*Ordunla, Milletinle Sen Sağol*” diyerek bitirmiştir. Nutuktan sonra yapılan geçit resmi çok heybetli olmuş, yiğit ve arslan Mehmetçik uzun uzun alkışlanmıştır. Zafer Bayramı münasebetiyle Halkevi salonunda verilen zafer balosu muhteşem olmuştur (Yeşil İzmit, 1 Eylül 1943: 1-3).

1944 yılı Zafer Bayramı kutlamalarının da geçmiş yıllarda olduğu gibi Kocaeli’de heyecanlı ve coşkulu bir şekilde geçmesi için kutlama programı hazırlanmıştır. Türk Yolu gazetesi de bu kutlama programını ve Türk Hava Kurumunun Zafer Bayramı ile ilgili beyannamesini okurlarına aktarmıştır. 30 Ağustos günü Türkyolu gazetesi kırmızı beyaz renklere bezenmiş bir şekilde; “*Zafer Bayramımız Kutlu Olsun*” manşetiyle çıkmıştır. Aynı gün gazetede Zafer Bayramı hakkında şiirler ve yazılar yazılmış ve 30 Ağustos’un yurdun dört bucağında engin heyecan ile kutlandığı belirtilmiştir (Türk Yolu, 30 Ağustos 1944: 1).

1945 yılı kutlamalarına bakıldığında, Zafer Bayramının 23. yıl dönümü kutlamalarının görkemli bir şekilde yapılması için çok zengin bir program hazırlanmış ve halkımızın da büyük bayrama katılması için gerekli olan tedbirler alınmıştır. Bayram yurdun her tarafında olduğu gibi şehirde de fevkalade heyecanla ve büyük tezahüratla

kutlanacaktır. Dumlupınar'daki merasime halkevi adına Halkevi Başkanı İhsan Akköseoğlu ile İl namına daimi encümen üyesinden Şevket Kökçü gidecektir (Türk Yolu, 29 Ağustos 1945: 1).

30 Ağustos 1945 tarihinde Türk Yolu gazetesi “*Zafer Bayramımız Kutlu Olsun*” manşetiyle yayınlanmıştır. Cevdet Baykal tarafından Destan adlı şiir yazılmıştır. Aynı gün Türk Yolu gazetesi 30 Ağustos için okurlarına şunları aktarmıştır: “İkinci dünya harbinin zafer çanları çalar ve müttefik orduları Tokyo sokaklarında zafer geçit resmi yaparken, Türk milleti de en büyük zafer bayramını kutlamanın sevinç ve heyecanı içindedir. Bugün yurdun her tarafında şanlı Türk bayrağının vatan ufuklarında dalgalanışı, bağımsız Türkiye'nin şan ve şerefine yârı ağyara karşı bir defa haykırmakta ve Türk milletinin bu vatan için ölmeye hazır olduğunu bir defa daha dünyaya ilan etmektedir. Yenilmez aslan Türk ordusu 30 Ağustoslar yaratmak için daima vazife başındadır. Ebedi Şefin ruhunu şâdetmek Milli kahramanımız İnönü'nün güvenine hak kazanmak, Türk ordusunun ve Türk milletinin en baş vazifesidir. Biz 30 Ağustos bu inanç bu güven ve bu anlayışla kutluyoruz. O gaza ve şüheda meydanlarında bu vatanın namusu, bağımsızlığı için can verenlerin aziz hatıralarını minnetle anar Ebedi Ataya, Milli Şefe ve kahraman orduya şükranlar sunarız.”

Yine aynı gün Türk Yolu gazetesinde Rıfat Yüce bu gün için, “30 Ağustos tarihi Türk milleti için en mukaddes bir bayramdır. Bugün başkomutanlık meydan dövüşünün 23'üncü yıl dönümü günüdür. Bu günün yalnız Türk tarihinde değil, insanlığın tarihinde açtığı yeni yolun enginliğini o tarihten bugüne kadar geçen zaman içindeki olayları bir gözden geçirdiğimizde Ulusumuzun elde ettiği faydaları anlatmakta hiç de tereddüt edilmez. Çünkü meydandadır. Bugün öyle bir gündür ki, Türk ulusunun esaret altına sokmak isteyenlerin bütün ümitlerini kırmıştır. 23 yıl evvel kahraman ordumuzun her hareketi bütün dünyayı hayran bırakmıştır. Ordumuz o gün nasıl fedakârlıklar göstermişse bugün de aynı fedakârlıkta bulunacağında hiç şüphe ve tereddüdümüz yoktur. Yaşasın Türk ordusu başımızda var olsun Milli Şefimiz İnönü” cümlelerini kaleme almıştır (Türk Yolu, 30 Ağustos 1945: 1-2).

Hazırlanan zengin programa göre 30 Ağustos'un 23. yıl dönümü Kocaeli'de tayyare meydanında çok güzel ve heyecanlı bir törenle kutlanmıştır. Şehrin her tarafı bayraklarla ve yeşil dallarla süslenmiştir. Genç bir subay 30 Ağustos zaferinin nasıl kazanıldığını anlatan ve sık sık alkışlanan heyecanlı bir nutuk söylemiştir. Bu nutka

müteakip Korgeneral Mahmut Berköz kürsüye gelerek 30 Ağustos'u ve bu büyük zaferin şanlı menkıbelerini heyecanla anlattı ve büyük atamızın manevi huzurunda tâzimle eğilerek Milli Şefimize hürmet ve minnetlerini belirterek söylevini bitirmiştir. Korgeneralimizin bu çok değerli sözleri halkımızın coşkun ve sürekli alkışları ile karşılandı. Nutuklardan sonra geçit resmi başladı. Yenilmez Türk ordusunun sert ve dik adımlarla rap rap geçişi şiddetle alkışlanmıştır. Gece verilen zafer balosu çok muhteşem ve güzel oldu. Şehir gelin gibi donatılmış, fener alayları ve yer yer eğlenceler tertip edilmiştir (Türk Yolu, 31 Ağustos 1945: 1). Kocaeli'nin Gölcük ilçesine bağlı Değirmendere beldesinde de zafer bayramı çok güzel ve eğlenceli bir şekilde kutlanmıştır. Bilhassa halkevinin verdiği temsil çok güzel olmuş ve binlerce halk tarafından seyredilerek gençlerimiz alkışlanmıştır (Türk Yolu, 4 Eylül 1945: 1).

1946 yılı 30 Ağustos Zafer ve Tayyare Bayramının yurdun her tarafında olduğu gibi Kocaeli'de de heyecanlı bir törenle kutlanıldığı anlaşılmaktadır. 31 Ağustos günü Türk Yolu gazetesi bayramın nasıl gerçekleştiğini şu bilgilerle aktarmıştır; Şehir bayraklar ve taklar ile süslenmiş, caddeler temizlenip sulanmıştır. Atatürk anıtında yapılan törenden sonra uçak alanında kahraman ordumuzun bütün birlikleri toplanmıştır. İstiklal marşından sonra genç bir subay zafer ve şehadet destanının nasıl kazanıldığını heyecanlı bir sesle anlatmıştır. Genç subay uzun uzun alkışlanmış ardından Korgeneral Mahmut Berköz 30 Ağustos'u bütün manasıyla anlatan bir nutuk söylemiştir. Korgeneral, İnönü'ye saygılarını sunarak şehitlerimizi hürmetle anarak ve gazilerimizi tebci (yüceltme) ederek nutkunu sonlandırmıştır. Geçit resmi çok muntazam ve heyecanlı olmuştur. Gece verilen bahçe partisi çok güzel ve neşeli geçmiştir. Fener alayları yapılmış ve milli oyunlar oynanmıştır (Türk Yolu, 31 Ağustos 1946: 1-2).

1948 yılı Zafer ve Tayyare Bayramı kutlamalarının Halkevi önünde büyük ve parlak bir törenle yapılacağı bildirilmiş. Geçmiş bayramlarda olduğu gibi şehir taklar ve bayraklarla süslenmiştir. 29 Ağustos günü Türk Yolu gazetesi tarafından bayramda gerçekleştirilecek faaliyetlerin bilgileri okurlara aktarılmıştır. Buna göre Saat 9.30'da Komutanlık binasında Korgeneral Nurettin Baransel tebrikleri kabul edecektir. Genç bir subay ile Korgeneral tarafından günün manasını anlatan söylevler verilecektir. Gece fener alayları ile muhtelif eğlenceler ve orduvinde bahçe partisi verilecektir (Türk Yolu, 29 Ağustos 1948: 1). 1948 yılı Zafer bayramı daha evvelkiler gibi heyecanla

kutlanmış ve kahraman ordumuzun geçit resmi çok güzel olmuştur. Bayram şenlikleri sabaha kadar devam etmiştir (Türk Yolu, 31 Ağustos 1948: 1).

30 Ağustos'un 1950 yılı kutlamaları Kocaeli'nin her yerinde büyük bir merasimle gerçekleştirilecektir (Hürsöz, 28 Ağustos 1950: 1). Büyük ve şanlı Zafer Bayramımız 28'inci yıl dönümü şehirde muazzam bir törenle kutlanacaktır. Türkyolu gazetesi, bu mutlu günde Başkomutan Atatürk'ün aziz hatırasını, kahraman ve şanlı ordumuza güven ve minnetlerini sunarak şehitlerimizin mübarek hatıralarını anmıştır. Gazete tarafından büyük Türk milletinin zafer bayramı kutlanmıştır (Türk Yolu, 30 Ağustos 1950: 1-2). Bayram bu yıl da şehirde coşkuyla kutlanmış, yapılan geçit resmi çok heyecanlı olmuştur (Türk Yolu, 31 Ağustos 1950: 1). Sabahtan yapılan töreni gece takip etmiş, gece de şehir ışıklarla süslenmiş ve bayram kutlanmıştır (Hürsöz, 1 Eylül 1950: 1).

3.4. 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı Kutlamalarının Yerel Gazetelere Yansımaları

Cumhuriyet'in ilan edildiği günün milli bayram olarak kabul edilmesi 1925 yılında gerçekleşmiştir (Bolat, 2007: 370). 23 Nisan 1925'de Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 628 sayılı "*Cumhuriyet'in İlânına Müsadif 29 Teşrin-i Evvel Gününün Millî Bayram Adı Hakkında Kanun*" ile 29 Ekim 1925'ten itibaren Cumhuriyet Bayramının yurt içinde ve yurtdışında milli bir bayram olarak kutlanmasına karar verilmiştir (Alparslan, 2017: 97-98). Dönemin hükümetleri tarafından Cumhuriyet'in Bayramı törenlerine büyük önem verilmiştir. Valiliklere iletilen talimatnamelerde, il genelinde yapılacak törenlerin heyecanlı ve yoğun geçmesi için özel çaba sarf edilmesi istenmiştir. Kocaeli'de il genelinde yapılacak Cumhuriyet Bayramı kutlamalarında bütün hazırlıklar verilen talimatlar doğrultusunda hassasiyetle gerçekleştirilmiştir. Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin en önemli günü hiç şüphe yok ki Cumhuriyetin ilan edildiği gün olan 29 Ekim 1923 tarihidir. Bu bağlamda Kocaeli'de Valilik ve kurumlar bayramın en iyi şekilde kutlanması için gerekli olan hazırlıkları yapmışlardır. Yurdun hemen her yerinde olduğu gibi Kocaeli'de de Cumhuriyet Bayramı kutlamaları bir plan ve programa göre yapılmıştır (Tanış, 2020: 94).

1930 yılının Cumhuriyet Bayramı için şehrimizde fevkalade merasimle tesit (kutlama) edilmesi için hazırlıklara günler öncesinden başlanmıştır (Hür Fikir, 23 Ekim 1930: 1). 30 Ekim günü Hür Fikir gazetesi "*Yaşasın Cumhuriyet*" manşetiyle

yayınlanmıştır. Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın büyük hitabesinden Cumhuriyetin ilanına dair bir parça nakledilmiştir (Hür Fikir, 30 Ekim 1930: 1).

1930 yılında Cumhuriyet Bayramının yıl dönümü şehirde emsalsiz tezahürat ve neşe içinde kutlanmıştır. Mekteplerimizin müştereken yaptıkları otomobil içindeki “*Cumhuriyet Timsali*” çok takdir uyandırdı ve alkışlandı. İstiklal marşı derin bir huşu içinde dinlendikten sonra Akçakoca okulunun güzide yavrularından Sabri tarafından herkeste çok takdir hisleri uyandıran bir manzume okunmuştur. Ondan sonra halk namına Ortaokul Müdürü Şeref Bey gür sesi ile çok güzel bir hitabe de bulundu ve halkın derin minnet şükranını bu büyük bayram münasebetiyle hükümete arz etmiştir. Vali Eşref Bey tarafından çok heyecanlı ve çok müessir (dokunaklı) bir söylev verilmiştir. Vali Eşref Bey dedi ki: “*Cumhuriyet Fazilettir. Cumhuriyet dürüst yoldur. Bu yoldan çıkanlar bu yolu takip etmek istemeyen kara kuvvet kahredilecektir. Şuursuz her türlü hareketler boğulmaya mahkûmdur*” dedikten sonra şu sözleri söyledi: “*Ey aziz yavrular Cumhuriyet sizindir, siz Cumhuriyetsiniz: bu gün sürurla geziniz, eğleniniz siz büyüdük ve yükseldikçe Cumhuriyetle büyüyecek ve omuzlarınızın üzerinde şerefle yükselecektir*”. Vali beyin çok candan alkışlanan ve herkeste derin sevgi ve hürmet uyandıran sözlerinden sonra kabul resmi yapılmıştır. Fırka karargâhı önünde geçit resmi başlamış ve şehir dolaşmıştır. Valinin faaliyetleri ile tamiri ikmal (bitirme) edilen beşinci ilk mektebin küşat (açılış) merasimi derin bir sevinç ve tezahür içinde yapılmıştır. Gece şehirde muazzam bir fener alayı yapılmış halk geç vakte kadar eğlenmiştir. Üssü Bahri komutanlığında verilen balo çok derin bir muhabbet havası içinde sabaha kadar devam etmiştir. Küşat merasimi yapılan beşinci ilk mektebin güzel salonunda ilk defa müsamere verilmiş ve müsamere itina ile hazırlanmıştır. Cumhuriyet bayramının 1930 kutlamalarında yapılan en güzel şeyler belediye önündeki tak ile tütün inhisarının ve fırka karargâhının önündeki taktır. Adapazarı, Karamürsel, Geyve ve Gebze’de bayram sevinç ve neşe içinde geçmiştir (Hür Fikir, 30 Ekim 1930: 1-3).

Kocaeli’de 1931 yılı Cumhuriyet Bayramı kutlamaları şehirde çok parlak bir şekilde geçmesi için hazırlıklara başlanmıştır. Bil hassa da Halk Fırkasında ve belediyede hummalı bir hazırlıklar yapılmıştır. Alınan haberlere göre şehirde merasime iştirak edecek 3500 talebe olmasından dolayı merasim hükümet civarındaki meydanda icra edilecektir. Gece belediye, Halk Fırkası ve Sakarya kışlası önünde bando müzika olacaktır. Necati Bey okulunda Cumhuriyet Halk Fırkası tarafından balo verilecektir (Türk Yolu, 26 Ekim 1931: 1). Türk Yolu gazetesinde paylaşılan 29 *Teşrinievvel*

Şehrimizde Nasıl Tesit Edildi? başlıklı yazı ile şehirde yapılan kutlamalar hakkında şu bilgiler verilmiştir; Yurdun her tarafında olduğu gibi Cumhuriyet Bayramı Kocaeli’de de coşkun tezahüratla kutlanmıştır. Bu büyük gün güzel ve ılık bir sabahla karşılanmış ve İzmit o gün güzel taklar ve kırmızı beyaz bayraklarla bezenmiştir. Gece coşkun şenlikler ve fener alayları icra edilmiş, bu büyük gün bir meserret (sevinç) havası içinde geçmiştir. Necati Bey Okulunda verilen balo çok nezih ve eğlenceli olmuş, baloda danslar, monologlar ve eğlenceler geç vakte kadar devam etmiştir (Türk Yolu, 2 Kasım 1931: 1).

Cumhuriyet Halk Partisi tarafından 1934 yılında Cumhuriyet’in On Birinci Yıl Dönümü Kutlama Programı yayınlanmıştır. Kutlama programına göre, 29 Teşrinievvel 1934 Pazartesi günü saat 9’da Vali tarafından Vilayet makamında kabul resmi yapılacaktır. Saat 10’da halk ve teşekküller Cumhuriyet meydanında yerlerini alacaklardır. Yerin en büyük devlet adamı yanında en büyük askeri komutan olduğu halde huzurda bulunanların önünden geçerek ve her grubun karşısında durarak cumhuriyet ve inkılap sevgisini besleyecek kısa sözlerle herkesin bayramını kutlayacaktır. Gazi hazretlerinin heykeline çelenk koyulacak müteakiben geçit resmi yapılacaktır. Merasimi iştirak eden askerler ve kabileler geçit resminden sonra Ömer ağa mezarlığındaki şehitliğe gideceklerdir. Şehitlikte bir hatip tarafından kısa bir nutuk verilecektir. Öğleden sonra saat 13’de spor sahasında ve koşuculara arasında koşulara başlanacak, uzun atlama, halat çekme ve yavaş gitme müsabakaları yapılacaktır. Saat 14’de Muallim Nuri Doğan Bey tarafından saat 15’de Halk Fırkası önünde avukat Sedat Bey tarafından umuma hitaben Cumhuriyetin feyizleri ve eserleri hakkında konferanslar verilecektir. Saat 16’da Halk sinemasında Orta mektep müdürü Şeref Bey tarafındna bir konferans verilecektir. Gece saat 20’de halk Cumhuriyet Halk Fırkası önünde toplanacaktır. Burada fırka reisi Esat Bey tarafından bir nutuk verilecektir. Ardından asker ve halk fener alayı ile Cumhuriyet meydanına gidecektir. Milli marşlar söylenerek fener alayına son verilecektir. Saat 21’de Necati Bey mektebi halk salonunda Halk evi tarafından bir temsil verilecektir. Saat 20’den itibaren Tersane, Halk Fırkası ve Belediye önünde eğlenceler tertip edilecektir. Gece saat 22’de Ulugazi mektebinde halkevi tarafından bir balo verilecektir. Bayram günü bütün şehir, resmi ve hususi daireler bayraklarla ve yeşil dallarla süslenecektir. Umumi caddelere belediye tarafından levhalar ve bayraklar asılarak tezyinat (göz alıcı süsler, bezekler) yapılacaktır. Bu program bir davetiye hükmündedir (BCA, 490.1.0.0.1146.20.1.: 10).

Cumhuriyet'in on birinci yıl dönümü kutlamalarına bakıldığında sabah erkenden şehir bayraklarla ve yeşil dallarla süslenmişti. Halk en temiz elbiseleri ile sokaklara dökülmüştü. Şehir anaları tribünde yerlerini almıştı. Kalabalık önünde Vali vekili ve Paşalar dolaşarak halkın ve askerin büyük bayramını kutladılar. Vali vekili Hasan Faik Bey heyecanlı bir nutuk söylemiştir. Geçit resmine katılan küçük talebelerin geçişi halkın neşesini körüklemiştir. Geçit resmi bittikten sonra bütün kabileler şehitler abidesine gittiler. Şehit anaları ellerinde taşıdıkları bayraklarla abideyi kucaklar gibi sokulmuşlardı. Öğleden sonra Adapazarı Halkevi spor takımıyla İzmit Halkevi sporcuları arasında futbol müsabakası ve ayrıca 100, 200, 400 ve 1500 metre yaya koşuları, cirit atmak, yüksek atlamak ve bayrak yarışları müsabakaları yapıldı. Bayram günü İzmit heyecanlı bir spor günü yaşadı. Yine öğleden sonra Muallim Nuri Doğan tarafından ve Halk Fırkası önünde avukat Ali Sedat Bey tarafından cumhuriyetin feyizlerini gösteren konferanslar verildi. Bayram gecesine mahsus bir balo verilmiştir (BCA, 490.1.0.0.1146.20.1.: 6-9).

1935 yılında Kocaeli'de Cumhuriyetin 12. yıldönümü bayramı için hazırlıklara başlanmış ve ayrıntılı kutlama programı hazırlanmıştır. Kutlama programda yer maddeler aşağıdaki gibidir;

1. *Cumhuriyet bayramı 28 birinci teşrin öğleden sonra başlar 30 birinci teşrin akşamına kadar devam eder.*
2. *Bayramın her üç gününde öğle vakti top atılır.*
3. *Bayramın birinci günü öğleden sonra bayram davullarla mahallelerde duyurulur. Gece 20.30'da okullar tarafından Necati Bey okulundan bir temsil verilecektir.*
4. *Bayramın ikinci günü devlet adına İlbay tarafından il dairesinde saat 8.30'dan 9.30'a kadar tören yapılacaktır. Teşrifata dahil olanlar bu törene katılacaklardır.*
5. *Törenden sonra yapılacak geçit resmine erler, okullar ve diğer birliklerle halk ve köylüler katılacaklardır. Bunlar tersanenin içindeki alanda ve krokideki kendilerine ayrılan yerlerde duracaklardır. Bu alana köprüünün karşısındaki kapıdan gireceklerdir. Bunlar hareket ettikleri yerden buraya gelinceye kadar ulusal şarkımızı söyleyeceklerdir. Saat 9.30'da herkes yerini tamamen almış olacaktır.*

6. *İlbaylıkta (Valilik) tören bittikten sonra Vali yanında tüm komutan olduğu halde geçit resmine iştirak edecek erler ve diğer birlikleri ayrı ayrı teftiş edecek bayramlarını kutlayacaktır.*
7. *Buna müteakip İlbay ve komutan tribündeki yerlerine gelecek bu sırada halk kürsüsünden bir söylev verilecektir. Komutanlıktan verilecek buyruk üzerine geçit resmine başlanacaktır. Tribünde işçil, yeğitler, şehit anaları, yüksek işyarlar, sporcu subaylar, ulusal kurullar için yer ayrılmıştır.*
8. *Geçit resmine iştirak edenler gelirlerken olduğu gibi tribünden yüz metre uzaklaştıktan sonra da tekrar ulusal şarkılarını söyleyeceklerdir.*
9. *Geçit resmi sırası şöyledir:*

A: Ordu

B: *İstiklal ve devrim için canlarını, uzuvlar vermiş kahramanları temsilen her rütbeden subay ve er melüller ile ihtiyar gaziler ve şehit anaları bayraklarla (yürüyemeyecek halde olanlar için tribünden yer ayrılmıştır)*

C: *Üniformalı yedek subaylar*

Ç: *Jandarma ve Polis*

D: *Okullar*

E: *Sporcular*

F: *Ulusal kurullar*

G: *Esnaf, köylüler ve halk*

10. *Geçit resmi sırasında halkımız kendine ayrılan yerlerde duracaklar ve bayrağımıza ve geçide iştirak edeceklere karşı şapkalarını çıkarıp saygı gösterecekleri gibi önlerinden geçerken de alkışlayacaklardır.*
11. *Geçit resminden sonra demiryolu takiben doğruca anıtın çevresinde yer alacaklar. Burada da halk hatibi söylev verecektir. Bu söyleme müteakip burada hazırlanacak bir direğe bayrağımız çekilecek ve süel (askeri) bando tarafından istiklal marşı çalınacaktır. Marş bitince il, komutanlık, uray (belediye) halkevi ve sair birlikler tarafından anıta birer çelenk konacaktır.*

12. Saat 13'de her kurum mümessilleri şehitliğe gidip oraya birer çelenk koyacaklardır. Halk kürsüsünde bir söylev verilecektir.
13. Civar köylerden atlı olarak geleceklerde geçit resmine iştirak ettirileceği cihetle bunlar saat 9'a kadar urayın göstereceği yerde kalacaklardır. Buradan toplu olarak kendilerine ayrılmış olan yere geleceklerdir.
14. Saat 3'de halkevi tarafından uray bahçesinde (hava müsait olmadığı takdirde Necati Bey okulunda) bir temsil verilecektir.
15. Saat 14'de spor alanında erlerimiz tarafından spor şenlikleri yapılacaktır.
16. Gece saat 20.00'de er, okullar ve halk tarafından fener alayı yapılacak; bu fener alayında da ulusal şarkımız söylenecektir. Fener alayına iştirak edecekler cumhuriyetimizin ilanına tesadüf eden saat 20.15 geçe anıtın etrafında toplanacaklar ve bunun etrafında dolaştıktan sonra alaylarına devam edeceklerdir. Paçta ve anıtta halk kürsülerinden söylev verilecektir.
17. Saat 21'de Ulugazi okulunda balo verilecektir.
18. Bayramın üçüncü günü saat 13'de Necati Bey okulunda ilkokullar tarafından bir temsil verilecektir.
19. Saat 15'de erler ve spor birlikleri arasında spor alanında maçlar yapılacaktır.
20. Saat 20.30'da halkevi tarafından Necati Bey okulunda bir temsil verilecektir.
21. Bayramın her üç gününde de resmi ve hususi daireler, okullar, evler ve dükkânlar bayraklarla donatılacak ve bayram geceleri fenerlerle tenvir (aydınlatma) edilecektir.
22. Bu programın tatbikine il, komutanlık ve uray bakacaktır (Türk Yolu, 23 Ekim 1935: 1-3).

28 Ekim 1935 tarihli Türkyolu gazetesi Kocaeli'de Cumhuriyet devrinde yapılan işlerden ve ilde on iki yılda 98 tane mektep yapıldığından bahsedilmiştir. Ayrıca şehrin her tarafında bayram hazırlıklarının yapıldığı ve bundan ötürü taklara pek önem verildiği yazılmıştır. İzmit esnafı gösterit için esnaf arasında bir tak yapılmasına karar vermiş ve bunun içinde gereğini yapmıştır (Türk Yolu, 28 Ekim 1935: 1).

1936 yılına gelindiğinde ise Türk Yolu gazetesi 22 Ekim 1936 tarihli sayısında "Gazetemiz Cumhuriyet bayramında ilimize ve bilhassa halkevi çalışmalarına ait resimlerle bezenmiş olarak sekiz sayfa çıkacaktır" duyurusu bulunmaktadır (Türk Yolu,

22 Ekim 1936: 1). Türkyolu gazetesi gerçekten de 29 Ekim 1936'da sekiz sayfa olarak "Cumhuriyetimiz On  Yaşında" manşeti ile çıkmıştır. Gazetede Cumhuriyetin öneminden söz edilen yazılar yazılmıştır. (Türk Yolu, 29 Ekim 1936: 1).

Cumhuriyet Bayramının 13'üncü yıl dönümü kutlamaları için her yıl olduğu gibi bu yılda günler öncesinden bayram programı gönderilmiştir. Bu yıl ki bayram programı da kutlamaların anlamlı ve gösterişli olması için geçmiş yıllardaki gibi özenli bir şekilde hazırlanmıştır. Buna göre; Cumhuriyet bayramı 28 birinci teşrin öğleden başlayarak 30 birinci teşrin akşamına kadar devam edecektir. Bayramın her üç gnde öğle vakti top atılacak. Top atma işi birinci ve üçüncü günü belediye, ikinci günü ss Bahri (denizss) tarafından yapılacaktır. Bayramın birinci günü öğleden sonra bayram davullarla mahallelerde belediye vasıtası ile duyurulacak. Gecede halkevi temsil kolu tarafından saat 21'de Bay Necati okulunda bir temsil verilecektir. Bayramın ikinci günü saat 08.30'da halkevi okuma salonunda bütün sporcular partiye bağlılıklarına dair parti başkanı bir söylev verecek ve bu syleve sporcular tarafından cevap verilecektir.

Devlet adına Vali tarafından vilayet dairesinde saat 9.30'dan 10'a kadar tören yapılacaktır. Teşrifata dâhil olanların sırası belirtilerek bu sıraya uyulması istenmiştir. Geçit resmine sel (askeri) birlikler, okullar ve diğer teşekküller ile halk ve köylüler katılacaktır. Vilayette tören bittikten sonra Vali yanında tüm ss Bahri komutanları olduğu halde geçide iştirak edecek erler, okullar ve diğer teşekkülleri ayrı ayrı teftiş ederek bayramlarını kutlayacaktır. Buna müteakip Vali ve komutan tribndeki yerlerine gelecek bu sırada halk kürsüsünden bir söylev verilecektir. Komutanlıktan verilecek buyruk üzerine geçit resmine başlanacaktır. Tribünde iğil, yeğitler, şehit anaları, yüksek işyarlar, sporcular, subaylar, ulusal kurullar için yer ayrılmıştır.

Geçit resmi sırası Ordu, İstiklal ve devrim için canlarını, uzuvlarını vermiş kahramanları temsilen her rütbeden subay, er melller ile ihtiyar gaziler ve şehit anaları bayraklarla (yürüyemeyecek halde olanlar için tribünden yer ayrılmıştır), üniformalı yedek subaylar, Jandarma ve Polis, Mektepliler, İşçiler, Sporcular, Ulusal cemiyetler, Kızılay, ocuk Esirgeme, Türk Hava Kurumu, Türk Kültür Ulusal Ekonomisi Arttırma Cemiyetleri ve sair teşekküller, Köylü, şehirli ve her sınıf yaya halk, Atlılar şeklinde olacaktır. Halk kürsüsünde bir söylev verilecektir. Saat 16'da halkevi bandosu tarafından parti kurağı önünde (hava yağmurlu olursa) okuma salonunda mzika çalacak halka milli oyunlar oynattırılacaktır. Birinci, ikinci ve üçüncü gün sporcular

tarafından spor şenlikleri ve oyunları yapılacaktır. Gece saat 20’de asker, ortaokulları münasip talebeleri, sporcular ve halk tarafından fener alayı yapılacak ve bu fener alayında da ulusal şarkılarımız söylenecek. Fener alayına iştirak edecekler cumhuriyetimizin ilanına tesadüf eden saat 20.15 geçe anıtın etrafında toplanacaklar ve bunun etrafında dolaştıktan sonra alaylarına devam edeceklerdir. Vilayet tarafından saat 21.30’da Ulugazi okulunda balo verilecektir. Bu gecede Bay Necati okulunda halkevi tarafından temsil verilecektir.

Resmi ve hususi daireler gündüz bayraklarla gece fenerlerle süslenecek ve aydınlatılacak. Bayramın üçüncü günü saat 13’ten sonra Ulugazi ve Bay Necati okullarında okullar tarafından temsiller verilecektir. Köylerde ve nahiye merkezlerinde ateş yakmak, davul çaldırmak ve tank yapmak suretiyle on üçüncü yıl dönümü kutlanacaktır. Ve bilhassa mektebi bulunan köylerde öğretmenler tarafından halka söylevler verilecek ve öğrenciler ile müsamereler tertip edilecek. Okul olmayan ufak köylerde merkezi bir köyde toplanılarak üç gün şenlikler yapılacaktır. Nahiyyeye bağlı köy muhtarları köylerinde yapacakları şenliklerin programını nahiye müdürlerine kendilerine icap eden direktifleri vereceklerdir. Merkeze bağlı olan köy muhtarları da yapacağı işleri ilçe komutanlığına gösterecek ve oradan alacağı direktif üzerine hareket edecektir. Programın tatbiki için emniyet müdürü, merkez komutanlığı ve belediye görevlendirilmiştir

Ayrıca bu üç gün zarfında halk kürsülerinin nerelerde bulunacağı ve buralarda hangi saatlerde kimler tarafından söylev verileceği belirtilmiştir (Türk Yolu, 22 Ekim 1936: 3)⁴.

1937 yılı için yapılacak olan kutlama faaliyetlerine dair 21 Ekim’de Türk Yolu gazetesinde Cumhuriyet bayramının 14’üncü yıl dönümü kutlama programı yayınlanmıştır. Programda şu hususlardan bahsedilmiştir: bayramın başlangıç ve bitiş zamanı belli edilmiş olup yine bayramın her üç gününde de öğle vakti top atışı yapılacaktır. Bayramın birinci günü bayramın davullarla mahallelerde duyurulacağı ve gece saat 21’de Necati Bey okulunda Orta Mektep tarafından müsamere verilecek ve sinema gösterilecektir. Vilayet dairesinde saat 9.30’dan 10’a kadar tören yapılacaktır. Teşrifata dâhil olacakların sırası belirtilmiştir. Törenden sonra geçit resminin yapılacağı ve geçit resminin sırasının nasıl olacağı ayrıntılı şekilde belirtilmiştir. Bu üç gün

⁴ Cumhuriyet Bayramının On Üçüncü Yıldönümü Kutlama Programı, BCA, 490.1.0.0.1146.20.1.: 19-25.

zarfında halk kürsülerinin nerelerde bulunacağı ve buralarda hangi saatlerde kimler tarafından söylev verileceği gösterilmiştir. Programın tatbiki için kimlerin görevlendirildiği programda yazılmıştır. Gazetenin ikinci sayfasında Ziya Vehpi Altürk tarafından yazılan “*Cumhuriyet*” adlı bir şiire yer verilmiştir (Türk Yolu, 21 Ekim 1937: 1).

1937 yılının Cumhuriyet bayramının nasıl gerçekleştiğini Türk Yolu gazetesi sayfalarına taşımıştır. Bu yıl da muhtelif yerlerde takalar kurulmuş, resmi ve hususi daireler, mağazalar, dükkânlar ve evler yeşillikler ile süslenmiş ve bayraklarla bezenmiştir. Toplar atılmış, mahalle ve çarşılarında davullar çalınmıştır. İlkokul tarafından bir merasim verilmiştir. Geçit merasimi pek muntazam olmuştur. Nutuklar okunmuş ve bütün halk ve askerler tarafından onuncu yıl marşı söylenmiştir. Şehir baştanbaşa elektrik ile aydınlatılmış ve halk aydınlığın arasında gezinmiş ve eğlenmiştir. Necati Bey okulunda halka parasız olarak sinema gösterisi yapılmıştır. Düzenlenen balo pek nezih olmuş ve sabaha kadar devam etmiştir. Ayrıca gazete Gebze’de Cumhuriyet Bayramının şimdiye kadar görülmemiş bir şekilde kutlandığı, Gebze’de halkın görülmemiş şekilde kaynaştığı, akşama kadar halkevi bandosunun çaldığı milli havalarla halkın coştığı, eğlendiği, fener alayının ve açılış törenlerinin yapıldığı bilgilerini okurları ile paylaşmıştır (Türk Yolu, 4 Kasım 1937: 1-2).

1938 yılına gelindiğinde ise, Cumhuriyet Bayramı hazırlıklarında 10. yıl kutlamaları örnek alınmış, bu yıl bayramın 15. yıldönümü olması sebebiyle de kutlamalara çok önem verilmiştir. Cumhuriyetin on beşinci yıl dönümü kutlamak üzere vilayet hususi bütçesine konulmuştur (BCA, 490.1.0.0.1144.20.1.: 3).

29 Ekim 1938 Cumartesi günü Marmara gazetesi Cumhuriyetimizin kuruluş yıl dönümünde ilk sayısını çıkartarak “*Cumhuriyetimiz 15 Yaşında*” manşetiyle yayın hayatına başlamıştır. “*Dün 13 milyonduk, bugün 18 milyonuz yarın 20 milyon olacağız Sivas’tan Erzincan’a vardık; Erzurum’a ulaşıyoruz, yarın Van kıyılarındayız*” başlığı altında on beş yıllık Cumhuriyet’in bize neler getirdiğinden okurlarına bahsetmiştir. Aynı gün gazetede 15 senede Kocaeli’nin her tarafında canlı bir imar hareketi ve kalkınma faaliyeti gerçekleştiğinden, köy kalkınmasının filizlendiği ilk vilayet olduğundan, iktisadi, sosyal, bayındırlık, kültür, sağlık, eğitim, belediye ve ziraat alanlarında büyük gelişmelerin yaşandığından, 15 yıl zarfında Kocaeli’de büyük inkılapların, yükselişlerin ve ileri gidişlerin hız kazanmış olduğundan ve dünkü enkaz

üzerinde Atatürk medeniyetinin kök saldığından söz edilmiştir (Marmara, 29 Ekim 1938: 1-3).

Kocaeli’de Cumhuriyetimizin 15. yıl dönümü candan bir tezahüratla kutlanmış, İzmit emsalsiz bir sevinç içinde çalkalanmıştır. Bol ve manalı bir ışık nuru içinde alev alev yanan şehrimiz eşine şimdiye kadar rastlamadığı bir bayram yapmıştır. Bayram gecede bütün coşkunuğu ile devam etmiş. Parti, belediye ve emniyet daireleri önünde çeşitli eğlenceler ve milli oyunlar tertip edilmiştir. Halkevi hoparlöründen konferanslar dinletilmiştir. Halk hatipleri şehrin muhtelif yerlerinde nutuklar söylemişlerdir (Marmara, 2 Kasım 1938: 1-3).

1939-1945 yılları arasında Cumhuriyet Bayramı kutlamaları hazırlıklarına ilişkin basında yer alan bilgilere göre kutlama ve hazırlıklar ile ilgili verilen talimatların birbirlerine yakın olduğu anlaşılmıştır. Bu talimatlarda, kutlama programının 28 Ekim günü öğleden sonra başlayıp, 30 Ekim günü akşama kadar devam edeceği belirtilmiştir (İleri, 2015; 148).

1939 yılı Cumhuriyet bayramı hazırlıklarının Cumhuriyet bayramının emsalsiz bir şekilde kutlanması için teşekkül eden komitenin faaliyete geçtiği ve gereken tedbirleri alarak icap eden hazırlıkların bitmek üzere olduğu anlaşılmaktadır (Marmara, 18 Ekim 1939: 1). Şehirde Cumhuriyet bayramı hazırlıklarına devam edilmiş ve Cumhuriyet Halk Partisi’nin hazırlamış olduğu talimat doğrultusunda Cumhuriyet’in 16’ıncı yıl dönümünün her yıl olduğu gibi bu sene de mükemmel bir şekilde kutlanması için faaliyete geçilmiştir. Bütün basın, 16 senelik bu büyük eserin verimli neticeleri hakkında vatandaşların en iyi şekilde aydınlanacağı yayını yapmak için hazırlanmıştır. İzmit’teki Atatürk anıtı ve demiryolu etrafındaki asfalt ve beton caddeler elektrikler ile donatılmıştır (Marmara, 25 Ekim 1939: 1).

Marmara gazetesi 29 Ekim günü ise “*Cumhuriyetimiz 16 Yaşında*” manşetiyle okurlarıyla buluşmuş, gazete Cumhuriyetimizin 16’ıncı yıl dönümünü kutlamıştır. 29 Ekim günü Marmara gazetesinde Mustafa Ersiper tarafından “*Türkiye Cumhuriyeti Nasıl Doğdu*” başlıklı bir yazı kaleme alınmıştır. Ersiper yazısında Erzurum ve Sivas kongrelerinden, istiklal mücadelesinden, muharebelerden, Mudanya mütarekesinden, Lozan antlaşmasından ve Cumhuriyetin ilan edilme sürecinden bahsetmiştir Cumhuriyet’in 16’ıncı bayramı şerefine halkevinin temsil kolu elemanları tarafından 29 Ekim günü gecesi Necati Bey Okulu halkevi salonunda “*Pazartesi, Perşembe*” isimli

temsil verilecektir. Gazete ayrıca Cumhuriyet'in 16 yılında büyük Türk milletinin milli irade sayesinde azimle yarattığı büyük eserleri de okurlarına aktarmıştır. Cumhuriyet'in 16'ıncı yılı şerefine Vali Ziya Tekeli ve eşleri namına 30 Ekim gecesi Ulugazi Okulunda mükemmel bir balonun verileceği bilgisi sunulmuştur. Cumhuriyet bayramının 16'ıncı yıl dönümü kutlama programı yayınlanmıştır. Bu yıl ki programa bakıldığında Cumhuriyet'in güzel ve coşkulu bir şekilde kutlanması için hazırlıkların kusursuz olmasına özen gösterildiği görülmektedir. Çocuk Esirgeme Kurumu, yardım ve sevgiye muhtaç kimsesiz çocukların bayramda sevindirilmesi dileğinde bulunmuştur. Cumhuriyet bayramı hazırlıkları tamamen bitirilerek şehir baştanbaşa donatılmıştır. Halkevi önünde şehir bandosu cumartesi günü saat 13'ten itibaren İzmit halkını muhtelif milli marşlar ile neşelendirmişlerdir. Okullar muntazam bir şekilde süslenmiştir. Halk neşe ve gurur içinde büyük gününü kutlamaktadır. Belediyenin önüne muntazam bir tak kurulmuştur. Belediyenin dışında çeşitli yerlerde de taklar kurulmuş ve bu takların üzerine 16 rakamı yazılmıştır (Marmara, 29 Ekim 1939: 5-8).

Marmara gazetesi 1 Kasım günü, Milli Şefimiz İsmet İnönü'nün Türk milletine yapmış olduğu hitabeyi ve İzmit'te Cumhuriyet bayramının nasıl kutlandığını okuyucularına iletmiştir. Yine aynı gün gazetede şunlar yazılmıştır; “Şehirde yapılan merasim pek parlak olmuş ve günün erken saatlerinde sokaklarda insan kalabalığı göze çarpmıştır. Caddelerde ve sokaklarda büyük bir sevinç ve neşe görüldü, anıta çıkan bütün yollar vatandaşlar tarafından kapandı ve anıtın etrafı iğne atsan yere düşmeyecek bir haldeydi”. Maarif Müdürü Kemal Ermat tarafından Cumhuriyetin kuruluşu hakkında bir söylev verilmiş ve Ortaokul son sınıf öğrencilerinden Zihni “*Ebedi Şefimiz Atatürk*” isimli şiiri okumuştur. Gece fener alayı tertip edilmiş ve halk geceyi neşe içinde geçirmiştir (Marmara, 1 Kasım 1939: 1-3).

1940 yılına gelindiğinde ise Cumhuriyet bayramının on yedinci yıldönümün emsalsiz bir şekilde kutlanması için toplantılar yapılmış, programın esasları çizilmiş ve balonun Vilayet konağında verileceği belirtilmiştir. Şehirde Cumhuriyet bayramında yeni bir halkevi açılışının da yapılacağı bildirilmiştir (Marmara, 23 Ekim 1940: 1). Marmara gazetesi Cumhuriyet bayramının açılış töreni münasebetiyle Başvekil Dr. Refik Saydam tarafından radyodan söylenen nutka yer vermiştir. Cumhuriyet bayramında şehrin ana caddeleri halk kitlesi ile dolmuş, küçük, büyük herkes bu büyük günü neşe ile karşılamışlardı. Büyük bir intizam içinde geçit resmi yapılmıştır. Seferberlik Müdürü Asım Bey, mektepli bir genç, Belediye Başkanı ve bir halk çok

güzel söylevlerde bulunmuşlardır. Gece kâğıt fabrikasının yeni yaptırmış olduğu kantin binasının salonunda Valimiz ve sayın eşleri tarafından bir balo verilmiş ve bayram geç vakitlere kadar coşkun bir neşe içerisinde geçmiştir (Marmara, 31 Ekim 1940: 1-2).

1941 yılı kutlamalarına bakıldığında ise tüm yurttaki olduğu gibi Kocaeli’de de Cumhuriyet Bayramı hazırlıkları başlamış, Cumhuriyet’in 18’inci yıl dönümü kutlama programı yayınlanmıştır. Cumhuriyetimizin 18’inci yıl dönümü büyük bir heyecan ile kutlamaya hazırlanılmıştır (Marmara, 22 Ekim 1941: 1). Marmara gazetesi 29 Ekim günü “*Cumhuriyetimizin 18’inci Yıl Dönümü Yurdun Her Tarafında Büyük Tezahüratla Kutlanıyor*” manşetiyle çıkmıştır. Atatürk ve İsmet İnönü’nün fotoğraflarına yer verilmiştir. Cumhuriyet Bayramı nedeniyle farklı yazarlar tarafından yazılar kaleme alınmıştır (Marmara, 29 Ekim 1941: 1).

1941 yılı Cumhuriyet Bayramı Türk Yolu gazetesine tarafından okurlarına aktarılmıştır. Gazete 29 Ekim günü, Cumhuriyet Bayramı “*Türk Genci! Atatürk Cumhuriyeti Sana Emanet Etti*” manşetiyle yayınlanmıştır. Gazete tarafından Milletin büyük bayramı kutlanmıştır. Türk Yolu gazetesinde Cumhuriyet bayramı için Cevdet Baykal tarafından şu cümleler yazılmıştır: “Bugün ilk vazifemiz yüzümüzü Türk’ün kabesine çevirmek, devletimizin banisi, Cumhuriyetimizin kurucusu, eşsiz kahraman atamızın kutsal adını ve aziz hatırasını anmak ve sonra en büyüğümüze, milletin makûs talihini yenen ünlü askere, Türk’ün muzaffer Başbuğuna milletçe duyduğumu güven, inanç, bağlılık ve gurur duygularını en gür ve en heybetli sesimizle haykırmak ve tekrarlamaktır. Yer ve gökyüzü bu hissin ifadeleri ve heyecanı ile inlesin dursun. Bizi 18 Milyon Türk’ün bu ateş yakar ve bu güneş hayatlandırırken, deccal çıksa, kıyamet kopsa, dünya batsa bunların hepsi kendi mihveri etrafında döner ve Türk vatanı her türlü kahir, musibet ve afetlerden masun kalır. Çünkü biz varız, kuvvetliyiz, bir ve beraberiz. Şanlı ordumuza, büyük hükümetimize, kahraman komutanlarımıza, fedakâr milletimize ve büyük Şefimiz İnönü’ye inanıyor ve güveniyoruz.”

Yine aynı gün Türk Yolu’nda Turgut Baykal tarafından “*29 İlk Teşrin*” şiiri yazılmıştır. Gazetenin sahibi Rıfat Yüce tarafından “*Cumhuriyetimiz 18 Yaşında*” yazısı yayınlanmıştır. Yazıda Cumhuriyetin öneminden ve Cumhuriyet’in 18 yıl içinde yaptığı işlerden bahsedilmiştir. “*Cumhuriyet Eserleri ile Dolu Bir Vilayet Kocaeli*” başlıklı yazıda ise: 18 yıllık Cumhuriyet döneminde Kocaeli’de sağlık, belediye, nafia (bayındırlık), fabrika, hususi muhasebe, zirai ve baytari faaliyet, köycülük, posta ve

telgraf alanlarında yapılan işler kısaca anlatılmaya çalışılmıştır (Türk Yolu, 29 Ekim 1941:1-4).

Cumhuriyet'in 18. yıl kutlamalarının nasıl gerçekleştiği konusunda Türk Yolu gazetesi şu bilgileri vermiştir: Başvekil Doktor Refik Saydam bugün saat 12.50'de radyoda söylediği aşağıdaki hitabe ile Cumhuriyet Bayramı kutlama törenini açmıştır. Cumhuriyetimizin 18'inci yıl dönümü merasimi şehrimizde emsalsiz merasim ve tezahüratla kutlanmıştır. İzmit halkı daha sabah erkenden bütün caddeleri doldurmuş ve merasimin yapılacağı tayyare meydanı günün ilk saatlerinde mahşer gibi kaynaşmaya başlamıştır. Şehir bayraklarla ve yeşil ağaçlarla, yer yer taklarla süslenmiş günün manasını ifade eden vecizeler caddelere asılmıştır. Vali Ziya Tekeli vilayette sabah saat 9'dan 9.30'a kadar tebrikleri kabul etmiştir. Belediye reisi Kemal Öz bir nutuk söyleyerek Cumhuriyet bayramının büyük manasını uzun bir nutukla izah ederek atamızın aziz hatırasını anmış, Milli Şefimize milletçe duyduğumuz saygı ve inancı tebarüz ettirmiş, kahraman ordumuzu övmüştür. Çok alkışlanan bu nutuktan sonra Orta Okuldan Burhan Akçakoca ile küçük bir yavru heyecanlı vatan manzumeleri okumuşlardır. Tam teçhizatları ile geçen yiğit ve aslan ordumuzla, milli kıyafetleri ile at üzerinde geçen yüzlerce köylümüz, okullar, beden terbiyesi Kağıtspor takımı, inhisar işçileri ve esnafların geçişleri çok güzel olmuştur. Gece her taraf pırıl pırıl nurlar içinde yandı, eğlenceler tertip edildi (Türk Yolu, 31 Ekim 1941: 1).

Cumhuriyet Bayramında gerçekleştirilen halkevi radyo yayını da güzel olmuş, gök ve gür sesli Nuri Doğan'ın heybetli sesi İzmit ufuklarını çın çın çınlatmış, şair Yunus Nüzhet "*Büyük Bayram*" isimli güzel destanı okumuştur (Türk Yolu, 1 Kasım 1941: 1).

1942 yılında günler öncesinden başlanan Cumhuriyet Bayramı'nın 19'uncu yıl dönümü hazırlıklarına devam edilmiş ve halkevi temsil kolunda güzel bir müsamere hazırlığı yapılmıştır (Türk Yolu, 25 Ekim 1942: 1). Türk Yolu gazetesinde 28 Ekim günü Cumhuriyet bayramımızda halkevi temsil kolu gençleri tarafından verilecek olan müsamerenin çok güzel olması için çalışmalara devam edildiğinden ve bu temsilde Nedim Erk ve Avni Duysak gibi çoktan hasret kaldığımız şahsiyetleri alkışlamak bahtiyarlığına erişileceğinden bahsedilmiştir (Türk Yolu, 28 Ekim 1942: 1).

Türk Yolu gazetesi 29 Ekim günü "*Büyük Bayramın 19'uncu Yılı Kutlu Olsun*" manşetiyle kırmızı beyaz olarak çıkmış, bugünkü sayıda Cumhuriyet'in ilanı, faydaları

ve önemi anlatılmıştır (Türk Yolu, 29 Ekim 1942: 1). Cumhuriyet Bayramı kutlamaları için önceki yıllara benzer bir şekilde şehrin her tarafı zafer takları ile süslenmiş, bayraklar ile donatılmış, resmi ve hususi müesseseler elektrik ile aydınlatılmıştır. Bu yıl da bayram şenliklerinin çok geniş ve şumullü (kapsamlı) olabilmesi için gerekli olan bütün tertibat alınmıştır. Perşembe günü devlet adına Vali tarafından Vilayet makamında resmi kabul yapılacaktır (Marmara, 29 Ekim 1942: 1).

Cumhuriyet Bayramı'nın 19'uncu yıl dönümünde Kocaeli'de yapılan bayram kutlamalarından bahseden Türk Yolu gazetesi, bayram günü hakkında şu bilgileri aktarmıştır: Büyük bayramımızın eşsiz bir törenle kutlanmış, İzmit'in büyük günlerinden birini şevk ve neşeyle geçirmiştir. Kahraman ordumuzun geçit resmi çok heybetli olmuş ve Mehmetçik yürekten alkışlanmıştır. Atatürk ve İnönü sevgisi İzmit semalarında dalgalanmıştır. Caddeler ve sokaklardan insan selleri akıyor, caddeler baştanbaşa vecizelerle, al beyaz renklerle, şanlı bayrağımız ve zafer takları ile süslenmiştir. Atatürk anıtının önleri, saray bahçe ve saat kulesi sırtları, tekeli caddesi, tersane önleri ve istasyona giden cadde bayrama katılanlar ile dolup taşmıştır.

Vali Ziya Tekeli saat 9 'da, vilayette komutan ve teşrifata dâhil zatların tebriklerini kabul ettikten sonra Korgeneral Muzaffer Ergüder, Tümgeneral Abdullah Lavla beraber kahraman ordunun, okul ve sporcuların cemiyet mümessillerini teftiş ve bayramlarını tebrik etmiştir. Teftiş bittikten sonra istiklal marşı çalınmış, şanlı sancak şeref direğine çekilmiş ve abideye çelenkler konmuştur. Bundan sona Baro Reisi avukat Sedat Pek büyük bayramın manasını çok veciz bir şekilde canlandıran güzel nutuk söylemiştir. Ortaokul talebesinden Bayan Sacide de heyecanlı bir nutuk söylemiştir. İlkokul talebelerinden İlhan Çınar ve Perihan Aymende ateş ve alevden şiirler okumuşlar çok çok alkışlanmışlardır. Nutuktan sonra geçit resmi başlamış, çok muntazam ve çok heybetli bir şekilde geçen aslan ordumuz halk tarafından yürekten alkışlanmıştır. Ortaokul kız sanat enstitüsü ve ilkokulların temiz kıyafetleri, sevimli yüzleri ve geçişleri çok takdir toplamıştır. Selüloz sanayi müessesesi sporcuları ve itfaiye gurubunun geçişleri de beğenilmiştir. İnhisar idaresinin emek vererek meydana getirdiği eserler çok alaka ve alkış toplamıştır. Sayın Baş Müdür Reşat Köprülüü tebrik ederiz denilmiştir. Esnaflarımız da kendi sanatlarını gösteren remizlerle (simgelerle) geçit remine iştirak etmişler. Merasim esnasında limanda bulunan gemiler düdük çalarak ve top atarak bayrama katıldılar. Gece İzmit pırıl pırıl yanan bir nur beldesine benzemiştir. Caddeler insanlar ile mahşerleşiyor, halk gülüp eğleniyordu. Halkevinde

verilen devlet balosu da büyük neşe içinde sabaha kadar devam etmiştir (Türk Yolu, 30 Ekim 1942: 1).

Marmara gazetesi de Kocaeli’de 1942 yılının Cumhuriyet Bayramı kutlamalarının nasıl geçtiği hususunda okurlarına şu notları aktarmıştır: Mili büyük bayramımız şehirde coşkun bir tezahüratla kutlanmıştır. Kahraman ordumuzun geçit resmi uzun uzun alkışlanmıştır. Avukat Sedat Pek’in hitabesinden sonra mektepli gençler bu büyük günün tarihi kıymetini anlatan şiir ve nutuklar söylemişlerdir. Şehrin muhtelif yerlerinde yapılan gece eğlenceleri sabaha kadar devam etmiştir. Elektrik ampulleri ile süslenen resmi ve hususi binalar gecenin karanlığında efsanevi bir manzara arz etmiştir. Halkevinde verile balo çok şen bir hava içinde geçmiştir (Marmara, 31 Ekim 1942: 2).

Kocaeli’nin yerel gazetelerinden Yeşil İzmit’e göre Cumhuriyetimizin 20’inci yıl dönümü olan 1943 yılı şenlikleri yarın öğleden sonra Başvekil Saraçoğlu’nun söyleyeceği nutukla başlayacaktır. Bütün Türk dünyası bu mesut hadiseyi idrak etmenin olanca zevk, heyecan ve gururu içerisinde. Şehrimizde bayramın emsalsiz bir mana ve tezahür taşıması için yapılan hazırlıklar sona ermiş, her yıl olduğu gibi bu yıl da şehrin her tarafı vecizeler, taklar ve bayraklar ile süslenmiştir (Yeşil İzmit, 27 Ekim 1943: 1-3).

Marmara gazetesinde 27 Ekim günü, Cumhuriyet Bayramının 20’inci yıl dönümü kutlama programının bir kısmı (Marmara, 27 Ekim 1943: 2), 28 ve 29 Ekim günü de kutlama programının kalan kısmı yayınlanmıştır. Bayram hazırlıkları arasında kız enstitüsü, ortaokul ve ilkokullar izcilik işlerine önem verilmiş, geçit resmi için izcilerin ve diğer okulların çalışmalarına hız verilmiştir. Halkın bütün dileği sürekli yağan yağmurların bayramın iyi geçirilmesi için ara vermesidir. İlkokullarda hummalı bir faaliyet göze çarpmaktadır. Müzik öğretmeni Ahmet Okan’ın öncülüğünde yapılacak olan çocuk neşriyatının listeleri hazırlanmıştır. Çalışmalara zevkle devam edilmiştir. İsimleri ve numaraları yazılan çocuklar 29 Ekim Cuma günü öğleden sonra saat 14’de Halkevi önünde İzmit halkına bu bayram dolayısıyla duydukları sevinçleri aktaracaklardır (Marmara, 28-29 Ekim 1943: 1-2). Marmara gazetesinde ayrıca 29 Ekim günü Cumhuriyetin 20’inci yıl dönümü nedeniyle farklı yazarlar tarafından çeşitli konularda yazılar da yazılmıştır (Marmara, 29 Ekim 1943: 1-4).

1943 yılı Cumhuriyet Bayramı kutlamalarının nasıl gerçekleştiği konusunda yerel gazetelerden Marmara ve Yeşil İzmit'in aktardığı bilgilere bakıldığında ise, Başvekil Şükrü Saraçoğlu'nun radyodan söylediği hitabe ile Cumhuriyet Bayramı açılmıştır. Sabahın saat sekizi, İzmit sokak, yol ve caddeleri muazzam bir halk yığını ile kaynaşüyor. Her taraf şanlı bayrağımızla, vecizelerle, taklarla ve yeşil dallarla süslenmiştir. Okullar tarafından şiirler okunmuştur. Türk ordusuna olan inanç ve güven İzmit semalarında yâd edilmiştir. İzmit en heyecanlı günlerinden birini yaşamıştır. Cumhuriyet Bayramın 20'inci yıl dönümü münasebetiyle şehirde muazzam bir merasim yapılmıştır. Ordu, gençlerimiz ve çocuklarımız büyük bir intizamla vazifelerini yapmışlardır. Herkesin yüzünde ve gönlünde sulh ve sükûn içinde büyük millet bayramını kutlamanın engin sevinci ve heyecanı vardır. Gece İzmit bir ışık nuru içinde yanıyor caddelerden insan selleri akıyordu (Marmara, 30 Ekim 1943: 1, Yeşil İzmit, 30 Ekim 1943: 1). Yine 30 Ekim günü Yeşil İzmit gazetesi tarafından Türk ordusuna ve gençliğine hitaben yazılar yazılmış ve bayramda ortaya çıkan aksaklıklar ve yapılan yanlış davranışlar gazete tarafından eleştirilmiştir (Yeşil İzmit, 30 Ekim 1943: 2-3).

1944 yılı Cumhuriyet Bayramının da önceki bayramlar gibi belli bir program dâhilinde kutlanması içi hazırlıklar yapılmıştır. Türk Yolu gazetesi 22 Ekim günü Cumhuriyet bayramı 21'inci yıl dönümü kutlama talimatının hazırlandığını ve Büyük bayramımızın renkli, hareketli ve coşkun törenle kutlanacağını yazmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin 21. yaşını bitirdiğinden, Türk milletinin en büyük milli bayramı olduğundan söz edilmiştir.

Cumhuriyetin 21. yıldönümü kutlamaları için CHP Umumi İdare Heyeti tarafından talimat hazırlanmıştır. 28 Ekim 1944 saat 13'de başlayıp 30 Ekim saat 24'e kadar sürecek olan 21. yıl dönümü bayramı bütün yurttaki bu talimata göre kutlanacaktır. Parti Umumi İdare Heyetince hazırlanan talimata göre 21. yıl dönümü yurtiçi bütün şehir, kasaba ve köylerde, kara, deniz ve havada bütün halkı ilgilendirecek bir coşkunlukla kutlanacaktır. Memleket dışında Türk Elçi ve Konsolosluklarında bayram törenle ve Elçiliğin veya Konsoloslüğün bulunduğu bölgedeki Türk vatandaşlarının iştirakiyle kutlanacaktır. Bayram, Cumhuriyetin iyiliklerini halka duyuracak ve anlatacak şekilde sesli, renkli, fikirli ve manalı olmalıdır. Bayram şenliklerine bütün halkın iştiraki ve ilgilenmesi için tedbirler alınacaktır. Vilayet, kaza, nahiye ve köylerde kutlama işinin düzenlenmesi için Kutlama Komitesi kurulacaktır. Kutlama Komite, bayram dolayısıyla nasıl tören yapılacağına, şehir ve kasaba içinde bayram hangi

yerlerde ve ne gibi gösteri ve şekillerde kutlanacağına dair hazırladığı programı bayramdan en az on gün önce bastırıp dağıtacaktır. Basın vasıtaları bulunmayan yerlerde davul çaldırarak ilan olunacak ve uygun görülecek başka vasıtalarından da faydalanılacaktır (Türk Yolu, 22 Ekim 1944: 1-2).

24 Ekim günü Cumhuriyetin 21. Yıl dönümü kutlanma talimatının devamı yayınlanmıştır. Talimata göre bayram dolayısıyla şehir ve kasabalar süslenecektir. Ancak bu süslemelerin bayrama mahsus olduğunu anlatmak ve bayramın tesirini ölçülü bir şekilde devam ettirmek için süslemeye vaktinden evvel başlanmamasına, taklar bayramın bitmesiyle beraber ortadan kaldırılmasına dikkat edilmelidir. Caddelere ve meydanlara asılacak vecizelerin ve yapılacak takların yerleri kutlama Komitesi tarafından tespit edilecektir. Herkes bayram günü en yeni temiz elbiselerini giyecektir. Bayram töreninin yapılacağı Cumhuriyet Meydanı bayramdan önce temizlenmeli ve düzeltilmelidir. En büyük sivil amir ile askeri komutana bir tribün ve bunların yanında da geçide iştirak edemeyecek üniformalı subaylara, malul gazilere ve şehit analarına tribün yapılmalıdır. Bu son tribün (Kahramanlar Tribünü) olarak ayrılmalıdır.

Şehir ve kasabalar bütün resmi daireler, Belediye ve Hususi İdareler, CHP binaları, Halkevleri ve Halkodaları, resmi ve hususi okullar, bankalar, ticarethaneler, ev dükkânlar, deniz ve kara vasıtaları, istasyonlar, limanlar, spor kulüpleri, şehir ve kasabalardaki meydanlar ve caddeler donatılacak ve süslenecektir. Çocukları en çok ilgilendiren salıncak, atlıkarınca, kukla ve diğer eğlenceler Cumhuriyet bayramına şehir ve kasabanın alışılmış yerlerinde eskisinden daha düzenli bir surette hazırlanacaktır. Süsleme için kullanılacak başlıca vasıtalar: Bayrakla, mersin, meşe, taflan ve zeytin dalları gibi yeşillikler, kırmızı beyaz kurdele, vecize levhaları ve taklardır. Her yere mümkün olduğu kadar bayrak asılması ve Milli bayrak ve parti bayraklarının mümkün olduğu kadar temiz, düzgün ve talimata uygun olmasına dikkat edilmelidir. Bu yıl Cumhuriyetin 21'inci yılı olduğunu belirtmek üzere 21 rakamı büyük olarak en çok görünen yerlere konulacaktır. Geceleri elektrik olmayan yerlerde lüks veya radyum lambasından fenerlerden ve meşalelerden istifade olunur. Minareler ziya (ışık) tertibatı ile donanacak ve inkılaba ait vecizeler ile mahyalar kurulacaktır. Gece şenliklerinin güzelliğini ve coşkunluğunu arttıracak olan şenlik fişeklerinden başka, havagazı ve elektrik tesisatı olan yerlerde bu ışıklandırma vasıtalarından istifade edilecektir (Türk Yolu, 24 Ekim 1944: 2).

25 Ekim ve 27 Ekim günü de Türk Yolu gazetesinde kutlama talimatının yayınlanmasına devam edilmiştir. Talimatın devamında: şenlik fişeklerinin, havagazı ve elektrik tesisatı olmadığı yerlerde büyük meşaleler ve ateşler yakılarak gece şenliğinin güzelliği ve parlaklığı arttırılacaktır. İnkılabın heyecanını tazelemek, arttırmak için törene iştirak ettirilmek üzere şehir ve kasabaya yakın köylerden atlı ve yaya kadın, erkek köylüler çağırılacaktır. Bayramda cumhuriyetin feyizlerini anlatacak ve yayacak bir programla radyodan istifade edilecektir. Mızıka istiklal marşını çalacak, mızıka olmayan yerlerde okul talebeleri hep bir ağızdan istiklal marşını söyleyecek. Çok yayılmış olan onuncu yıl marşı da söylenebilir.

Geçit resminin düzgün yapılması için önceden tören durumunun krokiye göre düzenlenmiş olması gerekir. Geçit resmi sırası ordu, İstiklal ve devrim için canlarını, uzuvlarını vermiş kahramanları temsilen her rütbeden subay, erat, malul ve ihtiyar gaziler ve şehit anaları (yürüyemeyecek halde olanlar için tribünden yer ayrılmıştır), üniformalı yedek subaylar, polis kıtaları, izciler, mektepliler, sporcular ve ulusal cemiyetler şeklinde olmuştur. Halkın ulusal kıyafetleri ile geçmesi uygun olur. Şehir veya kasabalara yakın yerlerden gelecek köylülerde yayalar önde atlılar arkada olacak şekilde bulunacaklar. Tören bittikten sonra halk, kutlama komitesi tarafından sıralanmış ve belirtilmiş programa göre eğlencelerden, konferanslardan ve toplantılardan faydalanacaktır. Bu program her yerin durumuna ve imkânlarına göre sıralanmıştır. Konferansların verilmesi için okullardan, halkevleri ve halkodalarından, belediye salonlarından, kulüplerden, cemiyetlerden, sinemalardan ve hatta büyükçe kahveler gibi hususi yerlerden yararlanılacaktır (Türk Yolu, 25-27 Ekim 1944: 2).

29 Ekim günü Türk Yolu gazetesi "*Cumhuriyetimiz 21 Yaşında*" manşetiyle yayınlanmıştır. Aynı gün gazetede Cumhuriyet ve Cumhuriyet bayramı hakkında yazılar, kutlama mesajları ve şiirler yazılmıştır (Türk Yolu, 29 Ekim 1944: 1).

Hazırlanan kutlama talimatına göre yapılan kutlamalara sayfalarında yer veren Türk Yolu gazetesi, şehirdeki Cumhuriyet bayramının çok neşeli ve güzel geçtiğini, bilhassa geçit resminin eşsiz olduğu, atamızın hatırasının minnetle yâd edildiğini belirtmiştir. Cumhuriyet bayramının yurdun her tarafında olduğu gibi şehirde de fevkalade heyecan ve fevkalade şenlikler ile kutlandığından, şehrin her tarafının milli renklerle süslenişinden ve donatıldığından, resmi dairelerde ve evlerde bayrağımızın şanlı bir şekilde dalgalandığından, caddelerde vecizelerin görüldüğünden, kurulan tarakların bu eşsiz güne ayrı bir hususiyet ve mana verdiğinden söz edilmiştir. Yollar, caddeler ve sokaklar sabahın erken saatlerinde mahşer gibi dolup taşmış. Atatürk

anıtının önünde binlerce insan toplanmıştır. Vali Tekeli'nin saat 10'dan 10.30' a kadar tebrikleri kabul etmiş ve resmi kabulden sonra Vali geçit resmine katılanların bayramını kutlamıştır. Törene şehir bandosunun çaldığı istiklal marşı ile başlanmıştır. Hazırlanan direğe şanlı bayrağımız çekilerek selam verilmiştir. Anıta çelenkler konmuştur. Bu sırada gür ve ateşten bir ses duyulmuştur. Nuri Özdoğan tarafından okunan Cumhuriyetin manasını belirten hitabe sık sık alkışlar ile kesilmiştir. Törenden sonra bir heyet şehitliğe giderek şehitlerimizin aziz hatıralarını anarak çelenk bırakılmıştır. Işıkların yanmamasına rağmen vatandaşlar ay mehtabı altında caddeleri doldurarak geç vakitlere kadar bayramı kutlamışlardır. Cumhuriyet bayramı münasebetiyle şehirde devlet tarafından verilen Cumhuriyet balosunu Pazar günü akşamı kâğıt fabrikasının salonunda verilmiştir.

Türk Yolu gazetesi tarafından Türkiye Cumhuriyeti'nin 21'inci yıl dönümü münasebetiyle İsmet İnönü'nün Türk milletine ve İngiliz Kralının İsmet İnönü'ye gönderdiği mesajlar okurlara aktarılmıştır. Cumhuriyeti'nin 21'inci yıl dönümü münasebetiyle Reisicumhur İsmet İnönü bugün Türk milletine şu sözleri söylemiştir:

“Cumhuriyet bayramını vatandaşlarım için en iyi dileklerle kutluyorum. Cumhuriyet ileri bir insan cemiyetinin hür, vatansever, çalışkan bir vatandaş yaşayışının memleket imarının devridir. Onun için Cumhuriyet bayramını en sevinçli günümüz olarak karşılıyoruz. Türkiye'yi bütün vatandaşlar için eşit adaletin yurdu, insanlık ailesinin faydalı ve yardımcı bir uzuv olarak ilerletmek başlıca emelimizdir.

Fikir ve vicdan hürriyeti ile vatani korumak duygularının içinde, anarşiden uzak bir memleket idaresi bize en geniş feyizler vereceğine inanıyoruz. Yeni nesillerimizin vazife severlikte ve vazife uğrunda bir fedakârlığı göze alacak karakterde yetişmeleri başlıca amacımızdır. İnsanlığın yeni ve ileri ve her millet için emniyetli nizama kavuşması yolunda icap ederse hissemize düşecek vazifeleri yerine getirmek için daima hazır bulunmalıyız. Vatandaşlarımızı saygılar ve engin sevgilerimle selamlıyorum” (Türk Yolu, 31 Ekim 1944: 1).

29 Ekim 1945 tarihli Cumhuriyet Bayramı, dün Başbakanımızın veciz bir söylevi ile başlamıştır. Başbakanımız 22 yılda yapılan Cumhuriyet iş ve eserleri anlatmıştır. Kocaeli'de bayram dün başlamış ve halkımız engin bir neşe ile yer yer yapılmakta olan şenliklere ve temsillere katılmıştır. 29 Ekim günü Türk Yolu gazetesinde, *“Büyük bayramımız kutlu olsun, bugün ilk vazifemiz Atamızın aziz*

hatırasını anmak, sonra milli kahramanımıza milletçe duyduğumuz minnet ve şükranı tazelemektir. Türk milleti Atatürk'ün çizdiği şaşmaz, inhiraf kabul etmez ve değişmez yoldadır. Bizi beklediğimiz yeşil yarınlara kavuşturacak olan tek yol Atatürk yoludur” mesajları yer almıştır. Aynı gazetede Cumhuriyet devrinde Kocaeli vilayetinde yapılan işlerden de söz edilmiştir.

1945 yılı Cumhuriyet kutlamaları için hazırlanan programda ilk olarak 29 Ekim günü sabah saat 8.30'da teşrifata dâhil olan teşekkül ve müesseseler Vilayet makamında Vali tarafından kabul edilerek tebrikatta bulunacaktır. Ardından saat 9.30'da okul ve müesseselerle diğer teşekküller Atatürk anıtı önünde toplanacaklar ve burada istiklal marşı okunduktan sonra halk adına Cumhuriyetin anlam ve önemini anlatan söylev verilecektir. Söylevden sonra okul öğrencileri tarafından şiirler okunacaktır. Söylev ve şiirlerden sonra geçit resmi yapılacaktır. Akşam devlet adına kâğıt fabrikası salonunda bir balo verilecek, halkevi tarafından radyo yayını yapılacak, gece halkevi salonunda “Akın” piyesi temsil edilecektir. Gece de fener alayları tertiplenecektir. Şehrimiz bu gün için bir gelin gibi süslenmiş yer yer taklar kurulmuştur (Türk Yolu, 29 Ekim 1945: 1-5).

30 ve 31 Ekim günü Türk Yolu gazetesinde çıkan Cumhuriyet Bayramı haberlerine bakıldığında, altı yıldan beri devam eden ikinci dünya savaşının sona ermesi nedeniyle Cumhuriyetimizin 22'inci yıldönümü geçen senelere göre daha üstün kutlanmıştır. Havanın gayet güzel oluşu da on binlerce halkın bayrama katılmasını sağlamıştır. Lise öğretmenlerinden Nuri Özdoğan ilk hitabeyi vermiş ve kulakları çınlatmıştır. Lise öğrencilerinden bir genç İnönü şiirini okudu, yine başka bir öğrenci Cumhuriyetin kısaca önemini belirterek kutladı, en son Ulugazi okulundan bir yavru Cumhuriyet hakkında edindiği bilgiyi kendi kafasında inceleyerek sıralaması ve heyecanlı okuyuşu takdirle alkışlanmıştır. Geçit resminde kahraman ordumuz vakur adımlarla Vali ve komutanların önünden alkışlar arasında geçmiştir. Saat Şehrin her tarafı bayraklarla süslenmiştir. Halkevinin hoparlörü inim inim inlemekte Cumhuriyetin feyizlerinden bahsetmiştir. Gece fener alayları, halkevi salonunda lisenin akın piyesi ve kâğıt fabrikası salonunda da Cumhuriyet balosu verilmiştir (Türk Yolu, 30 Ekim 1945: 1-2).

Gölcük ilçesi İhsaniye köyünde Cumhuriyetin 22'nci yıl dönümü coşkun tezahüratla kutlanmış, bayram için bütün hazırlıklar yapılarak köyün toplanma yerinde

taklar yapılmıştır. Köy baştanbaşa yeşilliklerle süslenerek bayraklarla donatılmıştır. Kazanın öğretmeni Baha Yalçınkaya ve CHP bucak idare heyeti üyelerinden Kemal Özer ile öğrencilerden birkaçının söylevleri ile bayramın büyüklüğü anlatılmıştır. Halk neşe içinde geç vakitlere kadar bayramı kutlamıştır (Türk Yolu, 31 Ekim 1945: 1).

Cumhuriyet Bayramı'nın 23'üncü yıl dönümü 1946 yılı kutlamaları dün 13'de Başbakan Recep Peker'in veciz nutku ile başlamıştır. Son alınan tedbirlerden ve ekonomik durumları anlatan Başbakanımızın alınan tedbirlerin mutlaka muvaffak olacağını söylemiştir.

29 Ekim günü "*Büyük Bayram Türk Milletine Kutlu Olsun*" manşetiyle okurlarına seslenen Türk Yolu gazetesinde, Atatürk Türkiye'sinin bu mutlu günün eşsiz tezahürleri içinde bayraklaştığı, büyük muvaffakiyetli eserlerimizin durmadan devam ettiği ve maksadına doğru ilerlediği, İstiklal ve Cumhuriyeti korumak için yirmi milyon Türk'ün her an fedakârlığa ve ölüme hazır olduğu yazılmıştır. Muvaffakiyetli eserlerin, ileri hamlelerin, ihtilallerin her yıl arta arta değişmeden amaçlarına doğru hızlandığı, demir ağların Yozgat'tan Van Gölü'ne kadar uzandığı, fabrika bacalarının her şehirde tütmeye başladığı, her şehrin yeni ve güzel binalar ile süslendiği, su, elektrik ve yol işlerinin devam ettiğinden bahsedilmiştir. Cumhuriyete ve inkılaba inanmış milyonlarca genç yetiştiren üniversitelerin, sanat okullarının, liselerin, çeşitli meslek okullarının ve her vatandaşa ilk tahsil bilgisi verecek ilkokullarımızın var olduğu anlatılmıştır (Türk Yolu, 29 Ekim 1946: 1). Türk Yolu gazetesinde 30 Ekim günü Cumhuriyetimizin 23'üncü yıl dönümü hakkında yazılar kaleme alınmış, yazılarda Cumhuriyetin kazanımlarından ve inkılaplardan söz edilmiştir.

1946 yılı Cumhuriyet Bayramı kutlamaları yurdun her tarafında olduğu gibi Kocaeli'de de güzel ve heyecanlı bir şekilde kutlanmış, havanın güzel ve ılık olması bayramın neşesini arttırmıştır. Sabahın erken saatlerinde İzmit caddeleri halkla dolup taşmaya başlamış, yollar taklarla, yeşil dallarla ve şanlı bayrağımız ile süslenmiştir. Saat 9'dan sonra tertemiz kıyafetleriyle askeri birlikler, lise, kız ve erkek sanat okulları öğrencileri, ilkokul öğrencileri, Selüloz sanayi müessesesi çırak okulu öğrencileri, sporcular, itfaiyeciler ve bekçiler meydan yerlerini almışlardı. Vali saat 10'dan 10.30'a kadar Vilayet makamında protokolü kabul etmiştir. Daha sonra Vali beraberindekiler ile askeri birlikleri, okulları ve sporcuları tefriş etmiş ve bayramlarını kutlamıştır. Anıta çelenkler konulmuş ve bundan sonra lise öğretmeni Nuri Özdoğan günün büyük

manasını belirten heyecanlı bir nutuk söylemiş, Atamızı hürmetle anarak Milli Şefimize Türk milletinin sarsılmaz sevgi ve imanını belirtmiştir. Öğrenciler de şiir ve manzumeler okumuştur. Akşam elektrik ışıkları içinde İzmit pırıl pırıl yanmış, fener alayları tertip edilmiş, sabaha kadar eğlenilmiştir. Devlet adına kâğıt fabrikasında bir balo verilmiştir. Yapılan tören çok güzel olmuş ve geçit resmine iştirak eden birliklerimiz, okullar ve kâğıt fabrikası sporcuları alkışlanmıştır (Türk Yolu, 30 Ekim 1946: 1-2).

Kocaeli’de 1948 yılı Cumhuriyet Bayramı kapsamlı bir programla icra edilecektir. Türkyolu gazetesi 28 Ekim günü, Cumhuriyet Bayramının 25’inci yıl dönümü programında gün gün yapılacak faaliyetleri yayınlamıştır. İlk gün olan 28 Ekim günü; Cumhuriyet bayramı saat 13’de başlayacak 30 Ekim saat 24’ e kadar devam edecektir. Aynı gün saat 13.30’da Vali Fazlı Güleç tarafından verilecek söylev ile Cumhuriyet Bayramının 25’inci yıl dönümü bayramı açılacaktır. Yine bugün belediye tarafından top atılarak bayram ilan edilecektir. Okullarda öğretmenler Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından tertiplenen programa göre öğrencilere konferanslar verilecektir. Komutanlık, tersane, belediye, tekel idaresi ve selüloz sanayi müessesesi önüne taklar yapılacaktır ve bu takların üzerine 25 rakamı yazılacaktır.

29 Ekim günü; saat 9.30’dan 10’a kadar Vilayet makamında kabul resmi yapılacaktır. Kabul resminden sonra Vali yanındaki heyet ile Cumhuriyet alanındaki anıta gidecek, orada bulunan askeri bando tarafından istiklal marşımız çalınacak ve bayrağımız çekilecektir. Daha sonra Halkevi önünde geçit resmi yapılacaktır. Askeri bando tarafından istiklal marşı çalınacak ve tören başlanacaktır. İstiklal marşı okunduktan sonra Deniz komutanlığı tarafından verilecek işaret üzerine fabrikalar, deniz vasıtaları ve istasyonda bulunan lokomotifler üç dakika sürecek şekilde düdük çalarak tören ve merasimi tes’id (tebrik) edeceklerdir. Bu sırada Vali ve refakatindekiler tören alanında bulunan askeri birlikleri, okulları ve diğer teşekkülleri teftiş edip bayramlarını kutlayacak ve ardından geçit resmine başlanacaktır. Geçit resminde askeri birliklerin geçişinde askeri bando, okullar ve sivil teşekküllerin geçişinde şehir bandosu görev alacaktır. Geçit resminden sonra bir bölük er askeri bando ile birlikte şehitliğe gidip çelenk koyacaktır. Saat 12’de 21 top atılacaktır. Saat 16’da halkevi tarafından hazırlanmış programa göre halkevi radyosundan neşriyat yapılacaktır. Saat 19’da fener alayı yapılacaktır.

30 Ekim günü ise; spor sahasında tebliğ edilecek programa göre spor müsabakaları yapılacaktır. Halkevi tarafından Ankara radyosundan naklen neşriyat yapılacaktır. Gece halkevi salonunda müsamere verilecektir. Üç gün boyunca resmi daireler, binalar ve dükkânlar bayrak ve yeşillikler ile süslenecek ve geceleri elektrik ile aydınlatılacaktır. Bayram günleri Emniyet müdürü ile Jandarma alay ve merkez komutanları tarafından intizam ve inzibat tedbirleri alınacaktır. 4-7 yaşındaki çocuklara, ailelerine ve ilkokul öğrencilerine halkevinde halkevi tarafından çay ziyafeti verilecektir (Türk Yolu, 28 Ekim 1948: 1-2).

29 günü çıkan Türkyolu gazetesinde “*Büyük Bayram Türk Milletine Kutlu Olsun*” manşeti atılmış, Cumhuriyetin eserlerini ve yapılan yenilikleri anlatan yazılar kaleme alınmıştır. Vali Fazlı Güleç ve Belediye Reisi Kemal Öz Cumhuriyet Bayramı münasebetiyle basın mensuplarına demeçlerde bulunmuştur. Dün yapılan faaliyetlerin ve geçit resminin çok güzel olduğundan bahsedilmiştir (Türk Yolu, 29 Ekim 1948: 1-2).

Türk Yolu gazetesi 31 Ekim günü yayınlanan sayısında 29 Ekim günü yapılan faaliyetlerin nasıl gerçekleştiği konusunda şu bilgileri aktarmıştır: Cumhuriyet Bayramının ikinci günü de heyecanlı ve güzel gösteriler ile geçmiştir. Spor sahasında yapılan Kağıtspor emeklilerinin maçı hayli gülünç geçmiştir. Halkevi hoparlöründen yapılan neşriyat ilgi görmüştür. 4-7 yaşları arasında bulunan çocuklara halkevinde verilen müsamere güzel olmuştur. Gece boyunca eğlenceler devam etmiştir. Valimiz cezaevini ziyaret etmiş ve oradakilerin bayramlarını kutlamıştır.

Gazete sahibi Rıfat Yüce “*25’inci Cumhuriyet Bayramı Çok Hareketli Oldu*” başlıklı yazısında; üç gündür yurt içi ve yurtdışında kutlanan Cumhuriyetimizin 25’inci yıl dönümünün şehrimizde de eşsiz bir şekilde kutlandığından, yurtdışında çok ilgi gördüğünden, Türkiye’de Türk olan ve Türk tabiiyetinde bulunan her kimse Cumhuriyeti benimsemiş ve kendine mal etmiş olduğuna dair tereddüt ve şüphe kalmadığından bahsetmiştir. Cumhuriyetimizin 25’inci yıl dönümü ile ilgili, İngiltere Kralı ve Amerika Başkanı Truman’ın İsmet İnönü’ye gönderdikleri mesajlara yer verilmiştir (Türk Yolu, 31 Ekim 1948: 1-2).

1950 yılının Cumhuriyet Bayramı kutlamaları için Kocaeli’nin yerel gazetelerine baktığımızda 26 günü Hürsöz gazetesi bu yıl ki Cumhuriyet Bayramı kutlama programı yayınlamıştır. Belirlenen programda bayramın üç günü boyunca yapılacak olanlar ve kabul resminin protokol sırası belirtilmiştir (Hürsöz, 26 Ekim 1950: 2). Hürsöz 28 Ekim

günü ise “*Cumhuriyetimizin Yirmi Yedinci Yılına İdrak Ediyoruz Bu Bayram Aziz Türk Milletine Kutlu Olsun*” manşetiyle yayınlanmıştır. Atatürk’ün büyük bir resmine ve gençliğe hitabesine yer vermiştir (Hürsöz, 28 Ekim 1950: 1). Yeni Zurna gazetesinde ise 28 Ekim günü bayram için yazılanlar şunlardır: “Yarın Cumhuriyetimizin 27’inci yaşını kutluyoruz. Bil hassa yarınki bayramımız Cumhuriyet kelimesinin tam manasını fiilen yaşayan demokratik bir devrin ilk bayramı olarak kutlandığından daha önemlidir. Bugün Türk milleti, tek bayrak altında toplanmışsa bunu temin eden Cumhuriyet rejiminin ruhudur. Bizi bir ve kuvvetli yapan bu kutsal Cumhuriyetçilik ruhudur. Bu ruh olmasaydı dünyayı sağa sola sürükleyen cereyanlara göğüs geremezdik. Bu inanış imanı olmasaydı barış cenneti olan vatanımızda huzur ve sükûn içinde rahat ve mesut bayram edemezdik. Örnek bir rejim olarak yaşayacak olan Cumhuriyetimize Yaşasın diye gönülden haykırıyoruz” (Yeni Zurna, 28 Ekim 1950: 1). Türk Yolu gazetesine baktığımızda 29 Ekim günü “*Büyük Bayram, Büyük Milletimize Kutlu Olsun*” manşeti atılmış, Atatürk’ten bir hatıra olarak İzmit ziyareti sırasında ki bir fotoğrafı koyulmuştur. Atatürk’ün Türk gençliğine hitabesine yer verilmiştir. Cumhuriyet’in 27’inci yıl dönümü ve Cumhuriyetin nasıl ilan edildiği konularında yazılar kaleme alınmıştır (Türk Yolu, 29 Ekim 1950: 1-2).

1950 yılında Cumhuriyet Bayramımız yurdun her tarafında olduğu gibi Kocaeli’de de büyük tezahüratlar ile kutlanmış, gece fener alayları ve çeşitli eğlenceler tertip edilmiştir. Halkevi salonunda da bir konser verilmiştir (Türk Yolu, 31 Ekim 1950: 1).

3.5 Kocaeli (İzmit) Halkevinde Gerçekleştirilen Milli Bayram Kutlamaları

Halkevleri, ilk defa 19 Şubat 1932 tarihinde açılmıştır (Olgun, 2010: 506). Halkevleri, 1932-1951 yılları arasında faaliyet gösteren Halkçılık ilkesinin en önemli uygulaması olmuş ve 1951 yılına kadar 479 adet Halkevi açılmıştır. Halkevleriyle, milli kültür unsurlarının ortaya çıkarılması ve okul çağını geçmiş bireylere Cumhuriyetin ideallerinin ve faydalarının anlatılması amaçlanmıştır. Halkevleri bir halk üniversitesi olarak görülmüş ve cumhuriyetin ideallerini anlatma, modern hayata alışma ve sosyal hayatın canlandırılması konularında faaliyetlerde bulunmuştur (Aker, 2016: 1317-1318). Halkevleri her yurttaşın yetenek ve isteklerine göre tercih edebileceği bir çalışma alanı bulabilmesi amacıyla dokuz şubeye ayrılmıştır. Bunlar: 1-Dil, Edebiyat, Tarih, 2-Güzel Sanatlar, 3-Temsil, 4- Spor, 5-İçtimai Yardım, 6-Halk Dershaneleri ve Kurslar, 7-Kütüphane ve Neşriyat, 8-Köycüler, 9-Müze ve Sergi şubeleridir.

İzmit Halkevi, Müze ve Sergi Şubesi hariç diğer sekiz şube ile birlikte 24 Haziran 1932 tarihinde açılmıştır. İzmit Halkevi kendisine ait bir binası olmadığı için ilk zamanlar Cumhuriyet Halk Partisi binasına yerleşmiş ancak binada Halkevine ait bir levha bulunmadığı gibi binanın yetersizliği nedeniyle kendine ayrılmış yer dahi bulamamıştır. Binanın yetersizliği nedeniyle Halkevi Temsil Şubesi çalışmalarını geçici olarak tahsis edilen Necati Bey Okulu'nda sürdürmüştür. İzmit'te bir halkevi binası yapılması fikri ciddi manada ilk defa 11 Şubat 1935 tarihinde toplanan Cumhuriyet Halk Partisi İl Kongresinde konuşulmuş ve İzmit sahilinde yapılacak Halkevi binasının temeli 10 Ağustos 1938 tarihinde atılmış, İzmit Halkevi binasının resmi açılışı 22 Şubat 1942 tarihinde yapılmıştır (Olgun, 2010: 511-513).

Çalışmalarını geçici olarak Necati Bey Okulu'nda sürdüren Halkevi Temsil Şubesi tarafından 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlamaları için Necati Bey Okulu salonunda halk kitlesi önünde müsamereler verilmiş, çocuklara, anne ve babalara sinema gösterisi yapılmış, anne ve babalara çocuk hakkında konferanslar verilmiştir. Çocuk bayramı olan bu bir hafta boyunca her gün askeri bando çocuk bahçesinde çocuklara güzel parçalar çalınmış, çocuklar için eğlence vasıtaları ve salıncaklar temin edilmiştir. Halkevi radyosundan konferanslar verilmiştir. Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından halkevi radyosunda çocuk saati yayını yapılacak ve bu program aynı saatlerde bir hafta devam edecektir. Köylü halkımıza halk sinemasında parasız sinema gösterilerek ve kendilerine konferanslar verilmiştir. Halkevi müsamere salonunda çocuklara parasız kukla oynattırılarak, hoş ve eğlenceli bayram geçirmeleri sağlanmıştır. Çocuklar arasında Gürbüz çocuk müsabakası yapılmış, Birinci ve ikinci olanlara hediyeler verilmiştir.

Milli bayram kutlamalarının olduğu günlerde Halkevinde halka parasız sinema gösterisi yapılmış, aile toplantıları tertip edilmiş, verilen balolar çok nezih ve eğlenceli olmuş ve balolarda danslar, monologlar ve eğlenceler geç vakte kadar devam etmiştir. Bayram günlerinde halkevi tarafından radyo yayını yapılmış, söylevler verilmiş ve Halkevi hoparlöründen konferanslar dinletilmiş. Çocuklara, ailelere ve öğrencilere halkevinde halkevi tarafından çay ziyafetleri ve konserler verilmiştir (Türk Yolu ve Marmara 1936-1942).

SONUÇ

Bayramlar, vatandaşların devlete olan bağlılığını ve güvenini sağlayan, birlik ve beraberlik duygusunu pekiştiren ve bir milletin geçmişini hatırlamasına yardımcı olan günler olmuştur. Türk kültüründe bayram kutlamaları önemli bir yer tutmuş, Orta Asya'daki Göktürk ve Uygur devletlerinden itibaren bir gelenek haline gelmiştir. Fransız İhtilali'yle birlikte milliyetçi düşüncelerin gelişmesine bağlı olarak ulus devletler kurulmuş ve böylece bayrak, milli marş ve milli bayram gibi kavramlar ortaya çıkmaya başlamıştır.

Osmanlı Devleti'nde milli bayram kavramı ilk defa II. Meşrutiyet döneminde kullanılmaya başlanmış ve II. Meşrutiyetin ilan edildiği 23 Temmuz gününün resmi bayram olarak kutlanmasına karar verilmiştir. “İyd-i Milli” adı verilen bu bayram Osmanlı Devleti'nin ilk resmi bayram olmuştur. “İyd-i Milli” bayramı 1909 yılından itibaren büyük bir coşku ve heyecanla kutlanırken, Birinci Dünya Savaşı ve Millî Mücadele yıllarında sadece devlet büyüklerinin katıldığı bayram haline gelmiştir.

Millî Mücadelenin kazanılması ve bağımsız Türk Devletinin temellerinin atılması ile bayram kutlamalarında değişiklikler olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nin gurur duyduğu günler olan 23 Nisan, 19 Mayıs, 30 Ağustos ve Cumhuriyetin ilan edildiği 29 Ekim günleri zaman geçtikçe milli bayram olarak kutlanmaya başlamıştır. Millî bayramlar Cumhuriyet'in ilk yıllarında merkezden gönderilen talimatlara göre oldukça gösterişli ve yediden yetmişe herkesin katıldığı tam bir bayram havası içerisinde kutlanmıştır. Bu yıllarda tüm yurttaki yapılan bayram kutlamalarındaki temel amaç, Cumhuriyet rejimi ile halkın bütünleşmesinin sağlanması ve inkılapların halk tarafından benimsenmesi olmuştur. Sonraki yıllarda yapılan bayram kutlamalarında ise önceden belirlenen talimatlara uygun olarak gerekli hazırlıkların yapıldığı, kutlama komitelerinin kurulduğu, bütün hazırlıkların bir programa göre yürütüldüğü ve kutlamaların coşkulu bir şekilde geçmesi için özen gösterildiği anlaşılmaktadır.

Millî bayramların neşeli ve coşkulu bir şekilde kutlandığı yerlerden biri de Kocaeli olmuştur. Millî bayram kutlamaları tüm yurttaki olduğu gibi Kocaeli Vilayetinde de merkezden illere gönderilen programlara uygun olarak büyük bir coşku ve sevinç ile başta Vali olmak üzere kamu görevlilerinin, halkın, öğrencilerin, askerlerin, sivil toplum örgütlerinin ve esnaf kuruluşlarının aktif katılımıyla kutlanmış ve bu programlar doğrultusunda törenler yapılmıştır.

Kocaeli’de bayram kutlamaları için hazırlıklar günler öncesinden başlatılarak belli bir program dâhilinde uygulanmaya çalışılmıştır. Halkın bu önemli günleri en iyi şekilde geçirmesi için gündüz ve gece için ayrı ayrı kutlama programları yapılmıştır. Ancak araştırılan yıllarda bayram kutlama programlarının birbirine çok yakın olduğu da anlaşılmaktadır. Bayram günlerinde caddeler, meydanlar, resmi ve özel daireler, okullar, işyerleri ve evler baştanbaşa bayraklarla, çiçeklerle, taklarla, yeşilliklerle ve defne dallarıyla süslenmiştir. Bayramlarda devlet erkânı tarafından yapılan söylevlerin dışında halkın törenlere katılımını sağlamak için şiirler okunmuş, eğlenceler, müsamereler ve spor müsabakaları düzenlenmiştir. Geceleri balolar, yemekli eğlenceler ve fener alayları tertip edilmiş ve bayram günleri gece yapılan faaliyetler ile son bulmuştur. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramında kutlama alanlarında çocukların ilgisini çekecek şekilde salıncaklar, atlıkarıncalar ve çeşitli eğlenceler hazırlanmıştır. Halkevi de çocuk haftası boyunca tertip ettiği müsamereler ve eğlenceler ile Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramında aktif bir rol oynamıştır. Bayram günlerinde şehrin kalabalık olduğu, çevre köy ve kazalardan halkın şehir merkezine gelerek bayramlara katıldıkları görülmüştür.

Bayram törenlerinde Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet İnönü’nün başarıları hakkında konuşmalar yapılmıştır. Cumhuriyet’in yararlarını anlatan söylevler verilmiştir. Bayram kutlamalarında şehrin çeşitli yerlerine halk kürsüleri kurulmuş, bu kürsülerin nerelerde kurulacağı ve kimlerin buralarda konuşma yapacağı hazırlanan bayram kutlama programlarında yayınlanmıştır. Vatandaşlar tarafından büyük ilgi gören bu konuşmalarda ilke ve inkılapların anlam ve önemi anlatılmış, Cumhuriyet rejimine ve inkılaplara sahip çıkılması yönünde mesajlar verilmiştir. Yapılan müsamerelerde, konferanslarda ve söylevlerde vatan, millet ve bağımsızlık gibi önemli konulardan bahsedilmiştir.

Kocaeli halkı kutlamalara büyük önem vermiş, halk milli bayramlara ve bu günlerde yapılan etkinliklere büyük bir ilgi göstermiş, tören alanları yaşlısı-genci, köylüsü-şehirlisi ile hınca hınç dolmuş ve bayramlar oldukça coşkulu ve gösterişli bir şekilde kutlanmıştır. Kocaeli’deki bayram kutlamalarına yerel basının da ilgisi büyük olmuş, yerel gazeteler bayramlar ile ilgili haberlere sayfalarında yer vermiştir. Yerel gazetelerde bayram kutlama programları yayınlanmış ve bu önemli günlerin önemini anlatan yazılar ve şiirler yazılmıştır. Ayrıca yerel basında Cumhuriyet rejimi ile eski

kurumların kaldırılarak yerine yenilerinin getirildiği laik, modern ve çağdaş bir düzenin kurulmaya çalışıldığından söz edilmiştir.

KAYNAKÇA

Araştırma Eserler

- Akter, A., 2016, İzmit (Kocaeli) Halkevi Temsil Şubesinin Çalışmaları (1923-1951), *Gazi Süleyman Paşa ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu Bildirileri-III*, Kocaeli, 1317-1328.
- Alikılıç, D., Sağlamçubukcu, S.A., Koltuk, N., Şahin, E., Yılmaz, H.F., 2017, Osmanlı Belgelerinde Kocaeli, Şennur Kaya (ed.) *Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı Yayınları-40*, İstanbul, 36-41.
- Alpaslan, E., 2017, Tek Parti Döneminde Adana’da Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları (1933-1943), *Çukurova Araştırmaları Dergisi*, 3 (1), 93-119.
- Aslan, D.A., 2011, Cumhuriyetin Törenselleşmesi: Ulus-Devlet İnşa Sürecinde Milli Bayramlar (1923-1938), Doktora Tezi, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü*, Ankara, 59-119.
- Atabek, N., 2012, Tarihsel Süreçte Türkiye’de Yerel Basın ve Yerel Yönetimler, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 0 (23), 63-74.
- Atçeken, K., 2018, Resmi İlan Desteği ve Yerel Basın İlişkisi, *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü E-Dergi*, 1(2), s. 25-32.
- Ayan, E., 2016, Osmanlı Döneminde Kocaeli Sanayiinin Tarihi Gelişimi ve Osmanlı’da Sanayileşme Çabalarının Analizi, *İnsan&İnsan*, (9), 5-35.
- Aydeniz, H., 2007, Tarihsel ve Literal Açısından Yerel Gazetecilik, Suat Gezgin (ed.), *Türkiye’de Yerel Basın*, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları*, İstanbul, 1-27.
- Başkaya, M., Yılmaz, M., 2018, Cumhuriyetin İlk Yıllarında Trabzon’da Milli Bayram Kutlamaları (1923-1950), *Journal of Social And Humanities Sciences Research (Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi)*, 5 (27), 3201-3215.
- Benek, M.K., 2016, Osmanlı’da Basının Doğuşu ve II. Meşrutiyete Kadarki Gelişimi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (6-7), 27-39.
- Bolat, B.S., 2007, Milli Bayram Olgusu ve Türkiye’de Yapılan Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları (1923–1960), Doktora Tezi, *Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü*, Ankara, 11-370.
- Boyana, H., 2015, Nikomedeia Kenti ve Men Kültü, *Uluslararası Gazi Akçakoca ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu Bildirileri*, Kocaeli, 61-71.
- Çağlar, B., 2007, Kocaeli’deki Yerel Gazetelerin Tarihsel ve Teknolojik Gelişimi, Yüksek Lisans Tezi, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Kocaeli, 4-121.
- Çelepi M.S., 2020, Toplumsal Anımsamanın Millî Bayramlar ile Gerçekleşmesi: 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Örneği, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22, 30-43.
- Çelik, E.T., 2019, Hür Fikir Gazetesi’ne Göre Serbest Cumhuriyet Fırkası ve Kocaeli’de Yansımaları, *Uluslararası Orhan Gazi ve Kocaeli Tarihi-Kültürü Sempozyumu-V*, Kocaeli, 1035-1051.
- Çığ, Ü., 2007, 19. Yüzyılda Osmanlı’da Gazetecilik Hareketleri: Takvim-i Vekayi’den Vilayet ve Özel Girişim Gazetelerine, Suat Gezgin (ed.), *Türkiye’de Yerel Basın*, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları*, İstanbul, 29-76.
- Çimen, B., 2017, Kocaeli Basın Tarihi (1847-2017), Yüksek Lisans Tezi, *Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Zonguldak, 11-25.
- Çolak, F., 2008, Osmanlı Devleti’nde 10 Temmuz İyd-i Milli’si Üzerine, *Türk- İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, (6), 197-213.

- Çolak, F., 2017, II. Meşrutiyet Dönemi'nde Meclis-i Mebusan'da Milli Bayram Tartışmaları ve Başkentte İyd-i Milli Kutlamaları, *V. Uluslararası Osmanlı İstanbulu Sempozyumu Bildirileri*, İstanbul, 785-809.
- Daş, M., 2016, Bizans Döneminde Kocaeli, *Uluslararası Karamürsel Alp ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu Bildirileri-II*, Kocaeli, 101-104.
- Demir, K., 2014, Osmanlı'da Basının Doğuşu ve Gazeteler, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (5), 57-88.
- Demirtaş, O., 2016, Başlangıçtan Günümüze Türk Basınında Alternatiflik Arayışları ve Alternatif Medya Olgusu, Doktora Tezi, *Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul, 51-59.
- Deniz, Ö., 2011, Cumhuriyet Döneminde Tatil Kavramı ve 1935 Tarihli Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Kanunu, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 11 (23), 57-72.
- Doğan, H., 2013, Yozgat'ta Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları (1925- 1943), *The Journal of Academic Social Science Studies (Akademik Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi)*, 6 (5), 107-125.
- Doğaner, Y., 2007, Cumhuriyet'in Onuncu Yıl Kutlamaları, *Askerî Tarih Araştırmaları Dergisi*, (9), 119-143.
- Erdem, S., 1992, "Bayram", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 5, İstanbul, 257-259.
- Girgin, A., 2007, Türkiye'de Yerel Basın ve Resmi İlan, Suat Gezgin (ed.), Türkiye'de Yerel Basın, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları*, İstanbul, 243-260.
- Gündüz, U., 2007, Kurtuluş Savaşı'nda Yerel Basının Rolü, Suat Gezgin (ed.), Türkiye'de Yerel Basın, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları*, İstanbul, 89-106.
- İbrahimov, O., 2016, Osmanlı Devleti'nde İlk Basın Yayın Faaliyetleri ve Tuna Gazetesi, *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (5), 82-94.
- İdem, T., 2021, Erzurum'da Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları (1938-1944), *International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences (Uluslararası Ekonomi, Politika, Beşeri Bilimler ve Sosyal Bilimler Dergisi)*, 4(4), 195-206.
- İleri, T., 2015, Amasya'da Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları (1925-1943), *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (5), 137-155.
- İlyas, A., 2018, Yerel Basına Göre 1935-1950 Yılları Arasında Urfa'da Mahalli ve Milli Bayram Kutlamaları, *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (16), 201-215.
- İnalcık, H., 2015, Koca-Eli Yöresinin Fethi, *Uluslararası Gazi Akçakoca ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu Bildirileri*, Kocaeli, 147-151.
- Kandil, İ., 2010, Türk Basınında Osmanlı Bağımsızlık Günü Kutlamaları, Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü*, İstanbul, 2-91.
- Kapaklı, K., 2014 Başlangıçtan Bugüne Urfa Basını, *Marmara İletişim Dergisi*, 10 (10), 243-256.
- Koca, S., 2002, "Eski Türklerde Bayram ve Festivaller", *Yeni Türkiye Yayınları Türkler Ansiklopedisi*, 3, Ankara, 51-57.
- Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, Kocaeli'nin Tarihçesi [online], <https://www.kocaeli.bel.tr/tr/main/pages/tarihce/16> [Erişim Tarihi: 14 Şubat 2022].

- Kocaeli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Genel Bilgiler [online], <https://kocaeli.ktb.gov.tr/TR-69185/genel-bilgiler.html> [Erişim Tarihi: 29 Eylül 2022].
- Kocaeli Ticaret Odası, Kocaeli'nin Tarihi [online], <http://koto.org.tr/kocaeli-nin-tarihi-> [Erişim Tarihi: 16 Şubat 2022].
- Kocaeli Valiliği, 1967 Kocaeli İl Yıllığı, 113.
- Kocaeli Valiliği, 1973 Kocaeli İl Yıllığı, 139.
- Koç, H., 2010, Hür Söz Gazetesi Çerçevesinde İzmit Şehrinin Siyasi, Ekonomik ve Sosyal Yapısı (1951–1955), Yüksek Lisans Tezi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Konya, 2-17.
- Laflı, E., 2018, Azizler Kenti İzmit: Geç Antik Çağ ve Bizans Dönemlerinde Nikomedia'nın Önemli Bazı Dini Şahsiyetleri, *Çoban Mustafa Paşa ve Kocaeli Tarihi-Kültürü Sempozyumu Bildirileri-IV*, Kocaeli, 131-161.
- Nalcioğlu, B.U., Türk Basın Tarihi, Ders Notu, *İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi*, İstanbul, 230.
- Olgun, K., 2010, İzmit (Kocaeli) Halkevi Temsil Şubesinin Çalışmaları (1923-1951), *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 26 (78), 505-534.
- Öztürk, G., 2015, Niğde'de Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları (1926-1948), *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2015 14(3), 585-599.
- Piyadeoğlu, C., 2010, Gazneliler ve Büyük Selçuklular'da Bayramlar ve Bayram Kutlamaları, *Turkish Studies (Türkçe Çalışmaları)*, 5 (4), 1412-1420.
- Saltık, E., 2018, Harf İnkılabının Kocaeli Basınına Yansımaları, *Uluslararası Çoban Mustafa Paşa ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu Bildirileri-IV*, Kocaeli, 1211-1233.
- Sevinç, A.Ü., 2020, Başkent Nikomedia [online], Time Kocaeli, <https://www.timekocaeli.com/kategoriler/kose-yazisi/baskent-nikomedia> [Erişim Tarihi: 16 Şubat 2022].
- Sofuoğlu, A., 2006, Millî Mücadele Döneminde Kocaeli, *Atatürk Araştırma Merkezi*, Ankara, 203-204.
- Şahin, E., Demirağ, S., 2019, Cumhuriyet Dönemi Kocaeli Vilâyeti Mülkî Yapılanma Tarihi II (1954- 2012), *Uluslararası Orhan Gazi ve Kocaeli Tarihi-Kültürü Sempozyumu-V*, Kocaeli, 1365-1395.
- Şahingöz, M., 1999, Osmanlı'dan Millî Mücadele ye İstiklal-i Osmani Günü Kutlamaları, *Osmanlı*, 1, 194-201.
- Şimşek, S., 2007, Kocaeli Basın Tarihi (1848-2002), *Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları*, Kocaeli, 57-210.
- Şimşek, G., 2018, Geçmişten Günümüze Osmaniye'de Yerel Basın, *The Online Journal of Communication and Media (Çevrimiçi İletişim ve Medya Dergisi)*, *İletişim Çalışmaları Kitabı*, Sakarya, s. 158-173.
- Tanış, C., 2020, Milli Şef Döneminde Kırşehir'de Cumhuriyet Bayramı Hazırlıkları ve Kutlamaları, *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, TBMM 100. Yıl Özel Sayısı, 91-108.
- Taş, N.F., 2002, "Türk Meclislerinin Kabul Ettiği Bayramlar", *Yeni Türkiye Yayınları Türkler Ansiklopedisi*, , 16Ankara, 352-362.
- Taşkın, Ü., 2016, Vilayet ve Maarif Salnamelerine Göre Balkan Vilayetlerindeki Matbaa ve Gazeteler, *Türk Basın Tarihi Uluslararası Sempozyumu*, Elazığ, 187-229.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kocaeli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Genel Bilgiler [online], <https://kocaeli.ktb.gov.tr/TR-69185/genel-bilgiler.html> [Erişim Tarihi: 20 Eylül 2022].

- Topuz H., 2003, II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi, *Remzi Kitapevi*, İstanbul, 13-15.
- Uçak, O., Erkal, A., 2019, Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Yerel Basının Gelişim Süreci, *Selçuk İletişim*, 12 (1), 92-122.
- Uzun, H., 2010, Milletin İradesiyle Oluşan Bir Bayram: Atatürk'ü Anma 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı ve Atatürk Döneminde Kutlanması, *Karadeniz Araştırmaları*, 6 (24), 109-125.
- Ünal, M., 2020, Kocaeli Basın Tarihinde Selahattin Telser ve Hürsöz Gazetesi, *Uluslararası Millî Mücadelede Servetiye Cephesi ve Kocaeli Tarihi-Kültürü Sempozyumu-V*, Kocaeli, 1005-1052.
- Yamak, S., 2008, Meşrutiyetin Bayramı: "10 Temmuz İd-i Millisi", *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (38), 323-342.

Arşiv Belgeleri

BCA, 490.1.0.0.1146.20.1.: 6-9

Sürelî Yayınlar

Hürsöz Gazetesi
 Hür Fikir Gazetesi
 Marmara Gazetesi
 Türk Yolu Gazetesi
 Yeni Zurna Gazetesi
 Yeşil İzmit Gazetesi

EKLER:

Ek-1: 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı

Ek-1.1: Hür Fikir Gazetesi 1930 Yılı 23 Nisan Çocuk Bayramı

Sayı 3 kuruştur

[perşembe günleri çıkar]

23 Nisan 1930

Hedefi : hürriyet aşkı ve fazileti tamin, fikir hürriyetini ve cumhuriyet akidesini tahkikdir

Kocaeli mebusan Resitpa

Hür fikir

(Cumhuriyetle hâkim kanundur)

SAYI : 310 [Dinin yaşamaktır] YIL : 7

« Halaskâr ulu Rehberimizin izinde yürüyen : içtimat , siyasi , edebi , inkılapçı cumhuriyet gazetesidir »

Sayı 3 kuruştur

Te'asis tarihi : 1924

Yılı 3 , altı aylığı 1,5 lira

Bedeli peşin gönderilmemiş -
ce abona kayı edilmiş .

Adi ilanların satırından 10
kurşun alınıp . 5 satır kadar
olan ilanların bedeli maktu-
an 1 liradır . Devamlı ilanlar
için tenzilat yapılır . Banka
ve büyük ticarethanelerle
alım ve satımlar ilanata hu-
susi ücretle tabiidir . Havadis
arasında yalnızca ilânların
satır bir liradır . Gazete ilân-
lar yüzünden mesuliyet ka-
bul etmez .

Müvessir, sahibi, basımcı
Kılıçoğlu Hakkı

Yazı işleri için
Riz

Cumhuriyet
ve aykırı yu-
rutanlar
insanlar
Şahsiyetleri
mu-
gayir mütalabe ve mübala-
haslar için sütunlarınıza ka-
palıdır .

Yazı işleri için Hür Fikir
tehrir müdürlüğüne mura-
caat olunur .

Adres : İsmail Hür Fikir

Ahlak ve Terbiye

Bir iki hafta evvel baş Muharririmizin kendisine gön-
rilmis ve Hürfikirde bundan bahsedilmiş bulunan, söyüp
sayan, bir mektup cemiyetimizin ahlak ve terbiyesi iliba-
rile beu çok düşündürdü..

Muhakkaktır ki imzasını, yazısını ve hüviyetini gizlemek
suretile, kimse karşı olursa olsun, tahkir setimi, iftira,
tehdit her nevi levsiyat saçan bir mektubun sahibi
şüphesiz dünyada ki insanların en namussuzu ve en rezili-
dir. Hattı bunları insanlar arasına karıştırmak bile insa-
lar ve insanlık için bir hakarettir. Bu fasileden olanlara
verilecek vasıflar lugatlarda yok değildir; fakat biz elimi-
zi ve dilimizi kirletmekten çok çekiniriz.

Apdhamit devrinde «mubbiri sadık» imzalı curnallara
revac verilmiş olması o zamanki osmanlı cemiyetinin
ahlakını son derece fesada sürüklemiştir. Fesadın ise bir
manası da çürümek ve kokmaktır.

İttihat-terakki ile ondan sonra türeyen ve üreyen
cemiyetler de geçen ve geçmesi lazım gelen bir devrin
fena huylarına muhtelif şekillerde tevarüs etmiş bulundu.

Bunları barada sayıp dökecek değiliz; çünkü bugüne
kadar luzumundan fazlası söylenmiş ve yazılmıştır; arta-
kalınlarını da tarih söyleyecektir.

Ancak ümit etmiş ki Cumhuriyetin ilânından sonra
okadar fırtınalar geçirmiş olan bir cemiyet, cumhuriye-
tin şıarı olan fazilete temayül etmiş bulunacaktır. Lâkin
görülyorki henüz bundan uzaktayız. Şayamı şükrandı ki
hastalık unumü değildi; ve şu ümit ile mîteselliyiz ki
böyle bir mektup yazmak bayalığını irtikâp etmiş olan
kimse bugün kü gençliğe mensup ve merbut değildir;
illa çok daha feci olurdu. Ben zümresinden bulunduğum
gençliği bundan tenzih etmek isterim zira ne bunu
havsalam ahır, ne de başka türlü düşünebilirim. Bunun
mürteki bir halde çürümüş bir tabakaya mensup olacaktı-
r. Mamafî adetleri ne kadar az olursa olsun yine cemiyet
için bir lekedirler.

Böyle bir hitaba mazhar olan bir başkası olsaydı; belki
sesini hiç çıkarmazdı. Ahlakı seciyesi ve açık yürekliliği,
bütün kendisini tanıyanlarca, bilinen ustadımız, bunu
karilerine sükûnetle hikâye ederken, mürteki bir ve em-
saline açdı. İşte arada ki fazilet farkı!

Hadiseyi çok iğreç bulduğum için kısa keseceğim.

Lâkin ahlak ve terbiyeye taalluk ettiği için, terbiye
ile istigal etmekte bulunanların, chemmiyetle dikkat-
larını celbetmeği bir vazife bildim.

Çocuklara ahlak aşılamaya memur olanların dusturu
şunlar olsun:

Mertlik ve açık yüreklilik!

R. Oruç.

23 Nisan çocuk bayramı

Coşkun tezahurat ve neşe içinde tesit edildi.

Milletin inşâ ettiği, hakiki hürri-
yet kavuştuğu günün yul dönümü
dün coşkun tezahurat ve neşe ile
tamamıyet ve neşe içinde tesit edil-
di.

Saat dokuzda başlayan merasim on
ikiye kadar devam etti. Mektepliler
temiz giyimli kıyafetlerle birer
çocuk kalar süsü, güzel ve zarifdiler.
Esnad muskasının alenkarer nağme-
lerine saşmaz bir süren ve neşe için-
de ayak yuturan bu yavrular Bele-
diye, Ocak, Fırka ve sonrada vilâyete
ugradılar. Kendilerince Halk Fırkası
binasında şekerler dağıldı. Ve Ocak
reisi Ortamektep müdürü Şeref Bey
tarafından bir kıymetli dereceliğünüz

grayet açık bir ifade ile güzel bir nu-
bul irat edildi.

Küçük ve saaf ellerden kopan
nilyesin's alkışlar de günün en coş-
kun emelleri ve en teniz arınların
kuvvet buluşu görüyor, hissediliyor-
du.

Akca koca mektebinin otomobil
içinde tesit ettiği « ilimyeletici -
Şefak tınalı » cidden çok güzeldi.
Mektep talim heyetini bu muvaffaki-
yetinden dolayı tahrik ederiz.

Velhasıl dün günün, eğlenceli ve
23 Nisan Büyük Millet Meclisinin
kışadını yul dönümü ve coşuk haf-
tasının ilk günü olan dün çok güzel
tesit edildi.

Yine Çocuk ile Çicek

Çocun senenin (Çocuk haftası) nâ
(Çocuk) ile (Çicek) in başta boyka
noktalarından biribirlerine benzerliğinin
den balımsız; bu sene de aynı mev-
zu üzerindeyiz.

Eğer çocuk bir şüminizin dediği
gibi: (Mîcceret zamanı meflumun için

neşmushlas bir itikbal) ise o itik-
balın parlaklığını, güzelliğini ancak ve
ancak sıhhatli, gürbüz bir coşgun
yanaklarında ki pembelele beraber
sarı bir çiğün güdeleri nurandran
sarı renkleri gösterir.

(Altıncı Sayfa 3 de)

Çarşamba
24
Nisan
1940

IDARE YERİ :
Demiryolu Yavuz Sokak
hususi daire
Tel İmit Marmara
Telefon İmit 37
Neşredilmeyen yazılar
iade edilmez
Günü geçmiş sayıların
nushası 15 kuruştur

Marmara

SENE : 2 SAYI : 119

Cumartesi ve Çarşamba günleri çıkar altı ok içinde halk gazetesi

İlanların

Beher satırı
7.5 kuruş

Seneligi
Altı aylığı

250
125 Kuruş

Sayısı her yerde 3 kuruştur

23 Nisan Hakimiyeti Milliye ve Çocuk Bayramı şehrimizde coşkun bir tezahüratla kutlulandı

Ebedî Şefimiz

Millî Şefimiz İsmet İnönünün nurlu izi üzerinde ileri hamleler yapıp, bölünmez çelikten bir kale gibi, etrafında daima

HAZIRIZ

Bizlere mutlu bayramlar, Cumhuriyet hükümetinde Büyük millet Meclisinin ilk olarak açıldığı, 23 Nisan 1920 senesinin yıl dönümü, şehrimizde çok parlak bir tezahüratla kutlulandı. Kıymetli hatibimiz Nuri Doğan, günün tarihî kıymetini tebarüz ettiren söylevini müteakip mini, mini yavruların okudukları şiir-

ler, uzun, uzun alkışlanmıştı.

Zaferden, zaferde koşan kahraman ordumuzun geçişi, hal kın sürekli alkışlarıyla karşılanmıştı.

Barbarosun hafidleri, genç bahriyelilerimizin, intizam içinde tam bir ahenkle geçişi, unumi bir taktir uyandırmıştı. Löhne iştirak eden okullarla muhtelif

spor teşekküllerinin, parlak geçişleri göze çarpmakta idi.

Bu geçişler Ulu Türk milletinin Dumlupınar, Sakarya, İnönü ve daha saymakla bitmeyen bir çok şanlı zaferlerinin hatırasıdır. Öyle bir hatıra ki: Her Türkçe heyecan verir, her Türkçe Ulu Önder Atatürkün (Ne mutlu Türküm diyene) sözünü hatırlatır.

Millî Şefimiz

23 Nisan

Eğemenliğimize sahip olarak, hür ve müstakil Türk bütünlüğünü bütün dünyaya o gün bildirmiştik

Yazan : CİHAAT SAĞAŞ

Allahın kâmcısı diye tanı-larak, Avrupada dehşet ve korku salan, Attilanın ahfadından olan büyük Türk ulusu, saltanatın son zamanlardaki ihmali yüzünden, yavaş ve fakat daimi bir surette inhidama doğru gitmekte idi.

Bu korkunç vaziyeti göz önünde bulunduran düşmanlarımız, miras sevdasında kapılaraq, leş kargaları gibi, güzel

ve idareyi sayesinde, vatanımıza saldıran düşman orduları üzerine yıldırım süratıyla inerek, hayat umdukları vatanımız onlar için bir mezar oldu.

Tarih boyunca uzanan, Türk-lüğün yüksek şecaati karşısında, vatan parçasından hayat sahası arayanların büyük gafletlerine şaşmamak mümkün mü? Türk kudret ve kuvvetinin açık bir remzi olan, Cum

Ankara - Sanat öğretmen okulu Talebeleri şehrimizde

Öğretmen Ahmet Çetin Türkün başkanlığı altında onbeş kişiden mürekkep olan Ankara Sanat öğretmen okulu talebeleri şehrimize gelerek mesleki incelemelerde bulunmuşlardır.

Ankara - Eskişehir - İzmit üzeri yapılan bu fetkik gezilerinde, öğrencilere muhiti tanıtarak onların ameli bilgilerini derinleştirmek esas tutulmuş-

Şehrimiz Güreşçileriyle, Bursalı Güreşçiler arasında yapılan

Güreş müsabakası heyecanlı oldu

İzmit Güreşçileri altı güreşte bütün rakiplerini yenerel
BİRİNCİLİĞİ KAZANDILAR

Serbest ve greko-romen olarak iki müsabaka yapmak üzere geçen hafta şehrimize gelen Bursa güreşçileri müsabakalarını halkevi gösterit salonunda kesif bir seyirci kalabalığı önünde hep bir ağızdan söylenen İstiklâl marşını mütela her iki taraf gü-

Ek-1.3: 1942 Yılı Marmara Gazetesi Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı

Marmara

Cumartesi ve Çarşamba günleri çıkar altıncı içinde halk gazetesi

Sene : 3 Sayı : 263 Cumartesi 25 Nisan 1942 Sayısı her yerde 3 kuruştur

Gelecek sayımızda

Marmara: içtimai meselelerimizi halletmek için azmetmiş bulunmaktadır.

Bu uğurda bir anket açacağız. Ankete şehrinin sever her gurttaş iştirak edebilecektir.

Ulusal Egemenlik ve çocuk B a y r a m ı

Şehrimizde coşkun tezahüratla kutlandı..

İzmit halkı bir kere daha Atasına minnet ve şükran hislerini sundu..

İstiklâl ve özgürlük tarihi mizin başlangıcı olan 23 Nisan Ulusal egemenlik ve çocuk bayramının 22. inci yıldönümü yurdun dört bucağında olduğu gibi İzmitte de sevinç, kıvanç ve gönence kutlandı.

Saat on'da; Ortaokul, kız enstitüsü, kağıt spor, bir müf reze deniz erası, ilk okullar, ve binlerce izmitli kreolide gösterilen yerler alınıp bulunuyordu.

Tören, tunc yüzü ebedi Atanın anıtı önünde şehir bandosunun şeref direğine Türk bayrağı çekilerek başladı. İstiklâl marşıyla başladı. Bu nu takiben Yunus Nüzhət Unat 23 Nisanın önemini belirtirken bir nutuk verdi.

Bandan sonra Gençlik adına söz söyleyen arkadaşımız Avni Özlü ezcümle dedi ki; (22 yıl evvel bugün etrafı düşmanlarla çevrili iç anadolu Ergene komunda batmayan güneşin ışıkları bütün memleket semalarını aydınlattı. Bu nurlu ışığın aydınlığında yürüyen Atatürk Türkiye'si bu günkü müreffeh hayata şu yoldan varmıştır. Ya İstiklâl Ya Ölüm!)

(Arkadaşlar!..)

Atamın aziz ruhu şahidim olsun ki, günün geceye devröldüğü ufkı işaretleyen o nurlu parmak körfezin sularına pek yalonda ta karşı ufuklar.

Vilâyetimizin bugüne kadar görmediği çalışan bir Nahiye Müdürü

Öğrendiğimize göre Bağcıoğlu Yeniköy yanındaki sene-lerden beri bakımsız bir halde pislik içerisinde bulunan ve o civar halkının rağbet ettiği bu kaplıcanın çalışan Bağcıoğlu Nahiye müdürü Reşat Sodal tarafından kısa bir zaman içerisinde kullanılabilir bir hale sokulduğunu ve pek yakın bir zamanda umuma açılacağını müjdelere ve bu genç çalışan Nahiye müdürünü takdire alıyoruz.

Seğmende halk için yeni bir iskele yapılacak

Yine Bağcıoğlu Nahiye müdürü Reşat Sodalın gayretleri ve civar halkının yardımlarıyla Seğmende sahilden deniz içersine (60) metre uzunluğunda bir ahşap iskelenin yapılacağını ve iskele için 400 kayığın hazır bulunduğu diğer malzemesinde pek az zaman.

da tamamlanarak faaliyete geçileceği ve körfezde işleyen vapur seyri selati Seymen iskelesine temin edilecek olursa bu iskelenin uç kısmına (12) metre önünde daha (8) metrelik bir ilâve yapılmak suretile vapurların yanaşabileceği bir (Devamı dördte)

Körfezimizde

Büyük bir balıkçılık gurubu kurulacağını ve bu suretle şehrimizin balık ihtiyacı temin ve belki haricedabalık sevk edilecektir

Kıymetli ve çalışan genç Bağcıoğlu nahiye müdürü Reşat Sodalın gayretle civar halktan teşkil ettiği 20 kişilik bir balıkçı gurubu ile karşı sahlin taş ucu iskelesi mevinde bir dalyanın kurulacağı ve bu suretle körfez balıkçılığının yeniden ihya edileceği ve bu teşkilâtın dalyan için lâzım olan kazıkları, ağıları ve bütün levazımâtı tedarik edilmıştır. Bu gurup şehrimiz

İki Alenî teşekkür

Bir kulak hastalığı neticesi beyin iltihabına yakalanan kızmı ameliyat yaparak hayatını kurtaran müteahhas doktor Orhan Torosa ve marmara kliniği heyeti idaresine alenî teşekküratının taktirine cериde müteberenizi tevkil ediyorum.

Dr. Kâmil Varçık

Yüksek mühendis kimyager binbaşı Şevket Demirin ara-

Halk evinde bir temsil gecesinde gözümle çarpanlar

Hayli bir zamandır İzmit bir temâya hey'etinin yolduğu içinde, ona teşne bir durumla çarpmurken Sadi Tek turubunun halkevi salonunda temsillerine başlaması, memleketin tiyatroya olan ihtiyacı bir nebze karşılanmış oluyor.

Bu sıralarda darülbeyadin de iç anadolu turnasına çıktığı fakat gideceği yerler arasında temsil programında İz-

(Devamı dördte)

Bravo Türk kadını sana!

Akyazı:— İki buçuk ay evvel teşekkül ederek Nağışemizde işe başlayan yardımsever cemiyeti bu kısa zaman zarfında Türk kadınına has faaliyet ve enerji ile çalışarak vazifelerini geniş ölçüde ve tam manası ile yaptıklarını gururla görüyoruz.

Cemiyetin teşekkül tarihinden sonra fakir ve kimsesizlerin her derdine şafak ve he-

(Devamı dördte)

Kâğıt fabrikası mensupları sosy- yal yardımlı şubesine 50 lira verdiler

Şehrimiz Selliloz sanayii müessesesi mensupları İzmit halkevi sosyol yardım şubesine (50) lira teberrude bulmuşlardır. Selliloz sanayii mensuplarının içtimai yardım sahasında gösterdikleri bu anlayış ve taktire şayan hareketleri büyük bir memnuniyetle karşılanmıştır.

MILLÎ KÜTÜPHANE
ANKARA

Büyük bir balıkçılık gurubu kurulacağını ve bu suretle şehrimizin balık ihtiyacı temin ve belki haricedabalık sevk edilecektir

Kıymetli ve çalışan genç Bağcıoğlu nahiye müdürü Reşat Sodalın gayretle civar halktan teşkil ettiği 20 kişilik bir balıkçı gurubu ile karşı sahlin taş ucu iskelesi mevinde bir dalyanın kurulacağı ve bu suretle körfez balıkçılığının yeniden ihya edileceği ve bu teşkilâtın dalyan için lâzım olan kazıkları, ağıları ve bütün levazımâtı tedarik edilmıştır. Bu gurup şehrimiz

Raşit Rıza ve arkadaşları şehrimize gelecek

Reşat Rıza ve arkadaşları 4/5/942 pazartesi günü şehrimize gelecek halkevi salonunda temsiller vereceği memnuniyetle haber alınmıştır.

Raşit Rıza ve arkadaşları şehrimize gelecek

Reşat Rıza ve arkadaşları 4/5/942 pazartesi günü şehrimize gelecek halkevi salonunda temsiller vereceği memnuniyetle haber alınmıştır.

Ek-1.4: 1943 Yılı Türk Yolu Gazetesi 23 Nisan Bayramı

23 Nisan da en büyük va-
zifesi olan çocukları sevin-
dirir.

TÜRK YOLU
GÜNDELİK GAZETE

Yarın Ay
191 İnciye İsmi İsmi Etil-
diler ve Etilenler CEVDET
BAYKAL'ın gırtlak bir yaza-
rın ile çıktı. Mediterra okuyunuz.

SAYI: 1388 Nüshan 5 kuruş 23 Nisan 1943 Cuma Telefon: 66 14 18

23 NİSAN BAYRAMI KUTLU OLSUN

BUGÜN: Atamızı yürekten anarak, İnönü ve Vatan uğrunda ölmeğe olan ahdımızı tâzeliyerek Bayram yapıyoruz

İnsanlara ve insanlığa örnek olan Türkiye yirminci asır vahşilerine (insanlık) öğretiyor

Mîli Hâkimiyet Bayramına bu ruh hâ-
ti içinde kavuşmak bizim için gerçekten zevkli ve şevkli bir hâdisedir

Yer yüzünde sulh ve sükûn ülkesi olan Türkiye dünya mil-
letlerinin hayranlığını toplıyor

Dünya eşi ve mislini asla
görmemiş müthiş bir harp
fâkâti içinde yuvarlanıp du-
rurken, sulh ve sükûn ülkesi
olan mes'ûd Türkiye'ni mes'ûd
insanlar, yeni bir bayram da-
ha idâk etmenin, bu Bayra-
mı, olanca şevk ve şadımânle
hâdiminin sevinç ve heyecânı
kavuşuyor.

Mîli Hâkimiyet ve Çocuk
Bayramına bu şevk, bu saygı
ve bu ruh hâletini duya duya,
kavuşmak, bizim için gerçek-
ten zevkli ve şevkli bir hâdisedir

Çünkü, Büyük Millet Mec-
lisinin şerefli ve büyük bâti-
râtları anarak, Atamızı yürek-

Sulhun ve harbin kahramanı olan Türk milleti, vazife ve fedakârlığa hazırdır

Cevdet Baykal

ten yâdederek, gelecek zaman-
larımız için kuvvet bularak Bay-
ram yapıyor, İnönü ve vatan
uğrunda ölmeğe olan ahdimizi
tâzeliyerek bahırlanıyoruz.

Yirminci medeniyet âhrında
yaşamakta ölünen insanlar,
ilk vahşet çağlarındaki hemsin-
lerine rahmet okutacak bir ip-

tidâillik, honharlık ve canavar-
lıkta birbirlerini mahvetmekte
meğuldur.

Böyle bir âlemde Türkiye,
insanlara ve insanlığa örnek
olarak (İnsanlık) öğretiyor,
(Medeniyet) öğretiyor, (Mîli)
öğretiyor, (İyi münasebet) les
öğretiyor. Devamı 2 de

Kısa Notlar

Varakı Mihri Vefa

Halkevi radyosunun bir
nizam ve intizam konulması,
her neşriyat zamanı şaşmas
bir sadakatle açılması yo-
lunda bu saatlarda çok
nefes tutulup, çok diller
döldü.

Bakıyoruz aynı tas aynı
hanım devam ediyor,
Varakı mihri vefayı kim
okuyor, kim dinliyor ki.

Izmit Halkevinin bir eseri daha Filizleniyor

Memnuniyetle öğrendiğimiz
göre İzmit Halkevi köyçülük
gübeal yarı bir hareket hamle
yapmış bulunuyor. Köyçülük
gübeal bir çok bakımdan ös-
ründe çalışmasını tercih ettiği
Salaklar - Durhasan köyünd
Nümune köyü olarak kalıo-

Mîliye teşvik etmek kararını
vermiştir.
Bu cümleden olarak köyü
her bakımdan salâhiyetli kims
eler tarafından ettirdi yapı-
malık ve bir kalkınma pro-
gramı hazırlanmak üzeredir. Bu
— Devamı 2 de —

DÖŞÜNCELER VE GÖRÜŞLER

23 Nisan Mîli Hâkimiyet Çocuk Bayramı Yazarı Müzdat Tolun

Türk milleti mazî de çok
acı, ezili günler yaşadı. Zan
etmemelidir ki bir milletin ta-
rîhi sadece terakkiyle ve in-
kışlarla doludur. İnsanların
hâyatında nasıl ki bir çok in-
şar çabaları vîrâsı aynı mil-
letlerin hayatı da böyledir.
Atatürk 19 Mayıs'ta Samsun-

na çıktığı zaman büyük ümit
teşviyordu. Çünkü son günleri
ni yaygın Osmanlı imparator-
luğu lûtlâdan başka bir şey
değildi.
İste onun şuurunu çevreliye
yâğın kurtuluş çaresine An-
doluda doğabileceğini görmişti
— Devamı 2 de —

23 Nisan
M. Ali Kayman

Bugün kararlılıkları boğarak,
kaldırarak aydınlığa etti-
şime ile adının büyük günü-
dür. Vahşetler bu günümüz
başımıza aydın ve şen olsun.
Terakkiâtın hangi devrini
şevk ve şadımânle görürüz ki
bu kadar şevk ve şadımânle

İstiklâllimiz, insanlık ve Türk-
lüğümüzü yâdatmış. Daima da
hürriyetin, mertliğin şevki kal-
mış bir millettir.

Ne var ki bu büyük va-
zifemizi bildikleri halde Türk-
lüğün yok bilerek, öldürüş ana-
— Devamı 2 de —

Ek-1.5: 1947 Yılı Türk Yolu Gazetesi Milli Hakimiyet ve Çocuk Bayramı

YAKIN Başmühür ve yeni
işleri için idare eden:
KİFAT YÖCE
Başlıği yeri:
Türkyolu Matbaası - İzmit

Türkyolu

Vatandaş !
Kocaeli Verem derneğine
Bye ol

Sayı - 2617
Nusshan 7 Kuruş
Yıl - 22
GÜNLÜK SİYASİ GAZETE
23 Nisan 1947 Çarşamba
Telefon : İzmit - 1329

Millî hâkimiyet ve çocuk bayramı

Bugün yurdun her tarafında tezahüratla kutlanıyor

EBEDİ ŞEFİMİZ

Bayram, sevgili çocuklarımıza ve Türk milletine kutlu olsun

MİLLÎ ŞEFİMİZ

İşte bizim Zihniyetimiz

"... Herhangi bir işin mahiyetini realist bir görüşle ortaya koymak gerektir ki eksiklikleri ve aksaklıkları giderebilmek için isabetli bir yol tutulsun. Her müessesenin işlerinde düzgün ve bu-yuk taraflar bulunabilir. Pürüzsüz tarafları meydana çıkarak onları işle-meye çalışarak başlanmaz vaz-iyetimizdir.

"... Türk basını bizim fabri müfettişlerimizdir; gözünüz kulağımızdır. İleri teğri ve kuvvetleri-nde yarıda Türk basınına da dördüncü kuvvet ola-rak görüyoruz. Garazkâr-lıkla uğurlanmamış olan samimi teşkilatlar çalışma-yollarımızı aydınlatan de-ğerli yardımcılarımızdır,

İşte muhtelif vesilele-riyle Büyük Millet Meclisi bünyesinde gazeteler, a-lınlarından hastahaller-de aksettirilmiş olan ka-nunatimel iktidar partia-ları teşkilî karşılama ve basını gözönünde tutma düşüncesini bir kere de Pe-ker kabinesinin bir baka-rı tarafından böylece tekrar ifade edilmiş bul-a-yoruz.

İşte, bize topkılız işle-mede basının vazifesi.. Teşkilî sadece yıkma-k ve kültürlük için kulla-nan vazifesinin önemli

Bu gün Millî Hakimiyet ve Çocuk bayramıdır.

Hakimiyetin kayıtsız, şartsız Türk Milletine geçişi ve milli iradenin tecelli ettiği bu mutlu günün yıl dönümü, Yurdun her tarafında olduğu gibi şehrimiz-de de büyük ve güzel bir tören-le kutlanacak. Atatürk ve İnönü sevgisi, saygısı göklerine kadar yükselecektir.

Bu yılki Millî Hakimiyet ve çocuk bayramını çok müstesna şartlar içinde kutluyoruz.

Dünya henüz beklediği sulh, sükün ve huzur âlemine kavuşmamıştır.

Moskofların tahakküm ve istiklâ siyaseti, aziz vatanımız üzerindeki hâlin emelleri, her zaman-kinden daha fazla bu günlerde kendini göstermektedir.

Türk Milleti, bugün, yürek-ten gelen bir coşkunlukla milli hakimiyet bayramını kutlarken, Vatani ve istiklâ için her tür-lü fedakarlığa, ölüme hazır bu-lunmakta, Millî Kahraman İnönü'nün etrafında ve emrinde dimdik durmaktadır.

Bu gün göklere kadar yük-selen tezahürat, Türk milletinin bu değişmez kararını selimla-zmaktadır.

İç meselelerde akide ve dü-şüncesi ne olursa olsun, Vata-nın mukadderatı ve bağımsız-lığı bahanevzuu olduğu zaman, Türk Milleti tek bir irade halin-de şahlanaacaktır.

Sevgili Türk çocukları ve kahraman Türk Milleti! Bayramınız kutlu olsun!

Suadiye köyünde bir dikiş sergisi açıldı

Suadiye köyünde gecici Di-kiş kursu tarafından bir sergi a-çılmıştır. Serginin açılış törenin-de Millî Eğitim müdürü ile Ka-sanat Enstitüsü Müdür ve öğ-retmenleri, Suadiye Belediye Re-is Hüseyin Top, köy halkı ha-zır bulunmuştur.

Sergide köy kızlarının ken-dileri yaptıkları bir çok elbiseler, entariler, nakışlar teşhir e-dilmiş, çok alkış ve takdir to-planmıştır.

Kurs öğretmenisi sayın bayan Sühan'ın, köy kızlarının yeti-tirmekteki geniş bilgi ve iyi al-kış da ayrıca takdirle karşılan-mış ve tebrik edilmiştir.

YARININ BÜYÜKLERİNE

Türk devletinin temeli dört esas üzerine kurulmuştur:

Millî İman, Millî Toprak, Millî Egemenlik Ve Millî Hürriyet..

Bugün memleketin her bu-cağında Acun'un salan, aslı Türk egemenliğinin 27'nci yıl-dönümünü kutluyoruz.

Yakın bir zamanın, kara gün-lerinde kargımıza dikilen yılan bakiği doğan askerlerin Ha-rimî ismetine kadar giren sü-nü,

Bugün memleketin her bu-cağında Acun'un salan, aslı Türk egemenliğinin 27'nci yıl-dönümünü kutluyoruz.

Yakın bir zamanın, kara gün-lerinde kargımıza dikilen yılan bakiği doğan askerlerin Ha-rimî ismetine kadar giren sü-nü,

Soguk dalgasının yaptığı tahribat

Ankara 22 (Özel) — Son so-guk dalgasının yaptığı tahribat ve zararlar hakkında tetkiklerde bulunmak üzere Profesör Selâhattin Kuntay'ın başkanlığında bir heyet bugünlerde Ege böl-gesinde bir tetkik gezisine çıka-ktır. Heyet bütün bölgeyi do-laşacak, tahribatı tespit edecek-tir. Ayrıca gerek bu yıl, gerek gelecek yıllarda alınması lâzım gelen hususları da araştıracaktır. Hükümet, heyetle vereceği rap-or üzerine müstahale gerekli-yarın yapacaktır. İzmit, Men-i-se milletvekilleri bu husustaki takrirlerine ilâkâli Bakanlar bu hafta içinde cevap vereceklerdir,

Tasvir ve Demokrasi gazeteleri kapatıldı

Tasvir ve Demokrasi gazete-leri milletvekilleri seçimi et-rafında vatandaşları gülbeye dö-gürücü nesriyat yaptıkları için müyâzimet komitesiince ba-sılmakta oldukları matbasaları birlikte müddetsiz olarak kapa-tılmışlardır.

Bir Terfi

İlmi merkez Veteriner Feli-memuru Selâhattin Sâyerin ma-ası altmış liraya çıkılarak mer-kez Veteriner Müdürlüğüne ter-fi ettiği haber alınmıştır. Yeni müdürümüzü tebrik ederiz.

10 bin ton krom ihraç edildi

Son günlerde hariçten bir çok firmalar memleketimizden külliyyetli miktarda krom tale-p etmektedir. Bu durum piyasada büyük bir memnuluk uyandı-rmıştır.

Çünkü hayli müddettenberi krom stokları elde bulunmakta ve bir türlü satılamamaktadır.

Son bir hafta içinde harice 10 bin ton kadar krom ihraç yapılmıştır.

Kiraz kilo ile satılıyor

Şehrimizde kiraz kilo ile sa-tılmaya başlanmıştır.

Çarşı başında Mehmet Kur-şun'un dükkânında İzmitten Kâ-mil Çavuşoğlu İbrahim ile Ha-tip köyünden Kâmil'in getirdiği kirazların kilosu 60 kuruştan sa-tılmaktadır.

Londraya gidecek vekillerimiz

C.H.P. den 5 D.P. den 2 Milletvekilli seçildi

Ankara, 21 (A.A.) — İlgili tere Avam kâmarasının daveti üzerine Türkiye Büyük Millet Meclisi namına Birleşik Krallık aliyat için Londraya gidecek heyete C.H.P. den Amasya mil-letvekilli Esat Uraz, Antalya mil-letvekilli Nurullah Esat Sümer, İstanbul milletvekilli Hüseyin Ca-hid Yalçın, İzmir milletvekilli Sa-it Odysak, Kocaeli milletvekilli Nihat Erim, Rize milletvekilli Fuat Sirmen ile D.P. den İstan-bul milletvekilli Enis Akaygün, İstanbul Milletvekilli Fuat Köp-çüoğlu seçilmişlerdir.

Ek-1.6: 1947 Yılı Türk Yolu Milli Hakimiyet ve Çocuk Bayramı Kutlamaları

Türkyolu

Sahibi, Başmuharir ve yazı işlerini idare eden: RİFAT YÜCE
 Basıldığı yer: Türkyolu Matbaası - İzmit

Vatandaş !
 Kocaelli Verem derneğine üye ol

Sayı : 2618 Nispeti 7 Kuruş Yıl : 22
GÜNLÜK SİYASİ GAZETE
24 Nisan 1947 Perşembe Telefon : İzmit - 1329

apuya baş vuranların işi kolayca görüleceğine kani bulunuyoruz

Yazan : RİFAT YÜCE

İlimizde il idare amir-
rinde cumhuriyet dev-
rinin ilk gününden baş-
layarak bu güne kadar
ayran eden ahal için-
deki olup biten işlerle
ndan önce kısa süreli
tegratüyet devrinde de
hükümet kapularında
nık işleri nasıl görülü-
ordu. Ben bu yazımla
nları mukayeseli olarak
nalmak istiyecem.

Saltanat devrinde sim-
li şikâyet yolları açıldı
lerdi. Bununla mem-
n olurlardı.

İkinci meşrutiyet ilân
edilince halk bütün
serbest. Ve tam söyleme-
ğe ve istediği yere gi-
liyet etmeye başladı. Bu
sela da söz syğa düştü
lerdi isde eshabı me-
nâli her hangi bir işi
kolayla hükümete bağ-
vurdıkları zaman köylü
ve kentlilerin işleri görü-
mesinden memnun olu-
yorlardı. Cumhuriyet dev-
rine gelince tam manası-
le halkın hükümet ara-
sında karşılıklı bir mü-
asebet başlamıştır. Bu
münasebetin başlamasına
amili olan Cumhuriyet
halkpartisi ve onun kong-
relerinin dilekleri olmuştur.
Ve bu sebeple hükü-
metle halkın ihtiyaçları-
nın neler olduğunu anla-
mış ve onlar üzerinde el
koyarak incelemelerde bu-

Millî Hâkimiyet ve Çocuk Bayramı hararetle kutlandı

15 bin İzmitlinin iştirak ettiği bayram çok güzel ve heyecanlı oldu

Millî hakimiyet ve çocuk bayramı dün, yurdun her tarafında olduğu gibi şehrimizde de güzel ve coşkun bir törenle kutlanmıştır.

Bayram münasebeti ile resmi daireler, müesseseler ve binalar, dükkânlar bayraklarla donatılmış ve yeşil dallarla süslenmiştir.

Gece her taraf bol ışıklarla aydınlatılmıştır.

Çocuk Esirgeme Kurumunun seçtiği bir heyet sabahleyin saat 9 da Necatibey okulu bahçesinde toplanan öğrencilerin bayramlarını kutlamış ve şekerleme dağıtmıştır.

Saat 9.30 da okullar spor kıyafetleri, teğekküller ve sayı 15 bini bulan kesif bir halk tabakası Cumhuriyet alanını doldurmuştu.

Saat 9.45 de Valimiz Rüknettin Nasuhioğlu, komutanlar ve beraberindeki zevat okulları tefiş ederek bayramlarını kutlamıştır.

Bundan sonra törene askerî bandonun çaldığı istiklâl marşı ile başlanmış, direğe şanlı bayrağımız çekilmiş, bunu müteakip Lise öğretmenlerinden Nuri Özdoğan tarafından günün mânâsını tebarüz ettiren bir söylev verilmiş, öğrencilerde ateşli ve heyecanlı şiirler okunmuşlardır.

Söylev ve şiirlerden sonra valilik, komutanlıklar, Partiler, Belediye, Selûloz Sanayii Müessesesi, Çocuk Esirgeme Kurumu adlarına anıta çelenkler konulmuştur.

Çelenklerden sonra geçit resmi başlamıştır. Önde askerî bando olduğu halde Lise, Erkek Sanat ve Kız Sanat Enstitüleri ile ilkokul öğrencilerinin, Selûloz Sanayii Müessesesi Çırak Okulu öğrencilerinin ve Kâğıt-sportuların geçişleri çok canlı olmuş, temiz kıyafetleri, sevimli yüzleri ile geçen öğrenciler, halkımızın sevgi tezahürleriyle alkışlanmıştır.

Amerikan Ayânı yardımı kabuletti

Brazaville, 23 (Radyo) — Şimdi haber verildiğine göre, Ayân Meclisi, Türkiye ve Yunanistana yapılacak yardım teklifini kabul etmiştir.

Washington 23 (A. A.) — Amerikan Ayân Meclisi Türkiye ve Yunanistana yardım kanun tasarrısını kabul etmiştir.

Garip Tezat

Mürriyetsizlikten şikâyet edenlerin dükkân zihniyetleri

GÜNÜN ŞAKASI

Muhalliflere iş beğendirmek kabil değildir

Muhallif dedin mi kâfi, Çünki bu hususî mahliktir. Dünyanın neresinde olursa olsun, hepî birbirine benzerler. Biximkiler hükümete itiraz ederken çok kere Amerikada hürriyeti hakka riayet hissinî ileri sürerler fakat bir de Amerikada...

Gözleri pek açık iki sahtekâr!

Çakıl ve kumu şeker diye satmak istemişler!

Aukara, (Üzel) — Bundan bir müddet önce Osman Yılmaz, arkadaşı Mustafa Kara ile üç şeker sandığını kum ve çakılla doldurup üzerine bir tabaka şeker örtmüşler ve Hasan Arslan'a sattmışlardı. Hasan Arslan bunları köylerde satmak için yola koyulmuştur. Keçiören civarında arabada...

(Devamı 2. sahifede)

Fikra

Ortalıkta can mı kalır ?

Ek-2: 19 Mayıs Atatürk' ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı

Ek-2.1: 1939 Yılı Türk Yolu Gazetesi 19 Mayıs Kutlamaları

Kuruluş Tarihi 25 Eylül 1925
İşlevli Zmit Ortahan
No: 24
Her türlü yazılar, tasarımları
direktörlüğüne gönderilmelidir.
Telefon NO: 95
FAYDALI YAZILARI SAVVALLANIRIZ AÇIKTIR

Türk Yolu

(Yıl: 12 Sayı: 525)

Perşembe: 13 MAYIS 1937

(Fiyat)

Büyük Önderimiz Atatürk'ün Samsuna ilk ayak bastığı 19 Mayıs günü gençliğin SPOR BAYRAMIDIR

İZMİTTE Spora Alâka

İzmit gençliğinde hatırladığına nazaran yirmi beş sene yakın bir zamandır spor hareketleri görülmektedir.

Bu hareket ilk zamanlarda mahdud gençler arasında ve kendi çalışmaları ile kurumlarının mevcudiyetlerini muhafaza edebiliyorlardı. Teşkilatlarını kuvvetlendirebilmek için varidat menbaları yoktu. Hatta oynayacak sahaları bile mevcud değildi. Umumi meclis tarafından verilen tahsisat ile kendilerine, bir saha tesis edildi, bu sahada gençlerin kendi aralarında yaptıkları maçları seyir etmeye gidenler pek azdı. Bundan ötürü idarecileri çok sıkıntı çekdikleri görünüyor. Bu ciheti böyle olmakla beraber aralarında çalışma hevesiyle, bazen ayırdı, bazen birleşti nihayet en son İzmitte başlı başına iki kulüp mevcudiyetini görüyoruz. Bunun biri Akyeşil diğeri İdman yurdu. İzmitte bu iki kulüp okadar filizlendiği bütün çocuklar bu iki kulübden birine mensupdılar. Değil yalnız çocuklar büyüklerde de alâka uyanmıştır. Son İdman yurdonun İstanbul, spor kulübüyle oynadıkları, maçta seyircilerin sayısı bin beş yüz iki bin arasında tahmin olunmaktadır. Bundan evvelki maçlarda da bundan az değildi. Halkın bu alâkasına karşılıklı kulüplerimizin mali vaziyetlerinin ne olduğunu bilmiyorsa da bile varidatları sırf aidaata inhisar etmesi dolayısıyla müzayakada oldukları tabiidir. Bu kulüplerimize maddeten yardımda bulunmak lazımdır. Bu gençliğe yapılan yardımları, spora taalluk eden diğer işlerde yapacaklarında şüphemiz yoktur. Pazar günü bir taraftan sahada maç yaparken, pisikletçi gençlerinde kendi sahalılarında çalışıklarını görüyoruz. Hülâsa: Gençliğimizin spor hareketlerinde muvaffakiyetlerini temin için maddi yardımda bulunmalı. Onlardan da mukabilini beklemelidir.

Valimiz Ankarada

Perşembe günü ekspresle il-bayımız Hâmit Oskay Ankara'ya gitmiştir. Orada vilâyete ait bazı işleri takip etmekte olduğu işidilmiştir. Bu gün gelmesine itiraz olunuyor.

BELEDİYE MECLİSİ 15 gün temdit edildi

Belediye meclisi Nisan toplantısını 15 gün daha temdit etmiştir.

Temdide sebep belediye reisi Ankara'da belediye aile işleri takip etmesinden mütevellit olduğu anlaşılmaktadır.

BURSA orman mektebi TALEBELERİ ŞEHİRİMİZDE

Pazartesi günü Bursa orman mektebi 3 üncü sınıf talebelerinden 23 talebe şehrimize gelmişlerdir. Bu talebeler, kâğıt fabrikasında, Derince'deki Tirevet fabrikasında tatbikat tecrübesinden sonra diğer mahallerde gezmislerdir.

İLK OKULLARDA İmtihanlar başladı

Köy ve nahiyelerde Mayısın onundan itibaren ilk okul imtihanlarına başlanmış, ayın on beşinde sona erecektir.

Adliyeyi teftiş

Adliye müfettişlerinden B. Kasım şehrimiz adliyesini teftiş etmektedir.

Katil bulundu

Vaktile Halil oğlu Mehmedin karısını ve çocuğunu öldürmüş bulunan katil Ali çavuş on beş sene mahkûmiyetini ikmal ederek çıkmıştı. Bağcıoğlu üzerinde Mengen yaylasında, Halil oğlu çolak Mehmede rast geliyor. Her ikisi de tabancaya davranarak birbirlerine ateş ediyor. Ali çavuş beyinden kurşun yemek suretile ölüyor. Bu suretle eskiden beri gülmekte olduğu intikamı almış oluyor. Katil yakalanarak hapsedilmiştir.

İlbaş köylüler arasında

İlbaş ve parti başkanı Hâmit Oskay, üç Mayıs pazartesi günü yanlarında Nafia direktörü Bay İsmail, Encümeni daimi üyelerinden B. Rifat Yüce ve Bay Salih Kalemcioğlu halde lahakçılar köyüne gitmiştir.

İlbaş (11) divanın muhtar ve heyetleri ve halk köyün altındaki çayırda, kar-gılamışlardır. İlbaş eve gitmek yerinde halkla beraber çayırda halkın oturduğu veçhile oturmayı tercih etmiş, halkla uzun uzadıya görüşerek bütün derterini ve ihtiyaçlarını dinlemiş, bu ihtiyaçlar arasında yapılması mümkün işleri tespit ettikten sonra söz İzmit Kara Yakuplu şosasına intikal ederek bu yolun acile yapılması hakkında köylülerin yardım sekinde kendisi aralarında görüşürken, köyün suyunu, camisini köy evlerini teftiş ve bir evi geçerek Keten Bezinin nasıl dokunduğunu ve ilipik halkında kadından izahat almış ve bir fakir aileye yardımında bulunmuşlardır.

Bunu müteakip yola yapılacak yardımın şeklini köylüler kendisine arz etmişlerdir. Yardım şekli şu vechile olacaktır: Kağıtçı Himmetli divanları halkı fasıla ile iki gün taş çıkacaklardır ve diğer divan köylülerine de bu taşları konacak yere taşıyacaklardır. Ve bu çalışma işi köylünün kendi aralarında tenip ettiği günlerde işlerine hâle gelmekle şartile olacaktır diye tespit olunduktan sonra İlbaş köylülere veda ederek İzmit'e dönmüşlerdir.

BAY YÜCE geziden geldi

Bazı işlerini görmek üzere köye gitmiş olan, Bay Yüce beş gün sonra İzmit'e dönmüşlerdir.

ADAPAZARI ORTA MEKTEBİ ATATÜRK ANITINA ÇELENK KOYDU

Adapazarı orta mektebi talebesi İzmit'e gelmiştir ve mektep namına Atatürk anıtına bir Çelenk koymuşlardır.

İzmit orta mektebinin misafiri olan Adalılar, voleybol ve yarımarş saatlik iki devre futbol maçı yapmışlar, her iki oyunda Adapazarlılar kazanmışlardır.

Faydalı yağmurlar yağdı

Bu hafta içinde vilayetin her tarafına faydalı yağmurlar yağdı yağın bu yağmurlarla yaz mahsullerine ve bilhassa ekilen mısır tarlalarına çok faydan olmuştur.

KOCAE Bağ ve Bahçe

Çok yabancı olmadığı bu vilayetin mühim olan muntakalarında acele bir tetkik yaptım bağ ve meyve bahçelerimizin bu arada dutluk ve zeytinlikleri de dolaşım, gezdim, gördüm. Her hastalığın her hastalığın bütün ürünleri-mize yaptığı zararın esasını mevsim bakım ve timarların noksanlığında buldum bu acı bir hâlektir.

Bağcı bağına yalnız budamak, vakitli, vakitsiz bağdan savma kazmak nihayet birde özümü toplamak, meyveler ise ancak ve yalnız mevsimini devirmek için bahçesine uğrayor: Zail ve bakımsız, cılız insanlara nasıllı bütün hastalıklar musallat olursa can taşıyan, büyüyen, meyve veren nihayet bir hayvan gibi ölen meyve ağaçlarımızda timarazlık ve bakımsızlıktan, kurullarının ayıklanmasından yara ve berelerinin temizlenip kara boyalı sularla yıkanıp ağaç katranı veya macunla kapatılmasından dolayı bu gün çeşidi sayılamayacak kadar çoğalan böcek ve hastalıklarla buluşmaktadır. Meyve ve üzümümüz, emeğimizi horlamayacak kadar dertli ve azdır. Şu kabahatlarımızı yine uğradığımız yerler gibi hepimizin bağ ve bahçesine uğruyor pek açık misallerle öğreteceğim. Bununla beraber şu mevsimin en mühim işi olan bağ ilâçlamasına dair size kısa ve ameli bir ügüt vermeden sözümlü kesmi-yeceğim.

Bağcılar: biliyorsunuz ki geçen sene bütün bağlarda yağış fazlalığından mildiye ve külleme denilen hastalıklarla beraber ürünlerimizi çürüten salık güvesinin de çok zarar yaptığını unutmamışsınız. Geçimi üzümünden olan Tavşancıl bağcılarının yana yakıla bu dertten bana bahsettiklerini düşünerek size acele olarak ve el birliğiyle yapılması lazım gelen işleri 3 maddede toparlayacağım bu tedbirlere harfiyen riayet ederseniz bu sene bağdan yüzünüzü güleceğine çok inanınız.

1- Salık güvesine karşı ilk çare bağların budanmasını müteakip biç olmazsa iki sene bir bir çarşaf üzerine asma kütüklerinin kavlamış kabuklarını gebre gibi sert elliklerle ovarak toplayup ya-

Ek-2.3: 1941 Yılı Türk Yolu Gazetesi Gençlik Bayramı

Türk Yolu

SAYI 839	IDARE YERİ İzmit Ortahan No: 24	Nüshası 5 kuruş
YIL 16	TELEFON No: 95	Tel: Türk Yolu İZMİT
KURULUŞ TARİHİ 26 EYLÜL 1925		20 MAYIS -1941 SALI

SALI VE CUMA GÜNLERİ ÇIKAR CUMHURİYETÇİ HALKÇI GAZETE

MİLLÎ ŞEFİMİZ
İsmet İnönü

19 Mayıs spor ve gençlik bayramı, yurdun her tarafında olduğu gibi şehrimizde fevkalâde heyecanlı tezahüratla kutlanmıştır. Daha sabahın erken saatlerinde şehrin her tarafı bayraklarla ve vucizlerle süslenmiş caddeler süslü, temizlenmiş tartip edilen programa göre saat 9 da Mülki ve askeri erkânla halk ve mektepliler gençlik teşekkülleri Cumhuriyet meydanında toplanmışlardı. Vali Vekilimiz İsmail Vehbi, Be-

GENÇLİK BAYRAMI

Bu Büyük Günü, Türk Milleti Derin Bir Şevk ve imanla Kutladı

İzmit Halkı, Bu Mes'ud Günü Heyecanını Yudum yudum içerek Milli Şefe Olan sarsılmaz inan ve Bağlılığını bir defa daha Teyit Etti

EBEDÎ ŞEFİMİZ Kemal Atatürk

MİLLÎ ŞEF İSMET İNÖNÜNÜN

İzmit C.H.P. Ve halk Evine Armağan Buyurdukları

İmzalı Resimleri

Çoşkun Merasimle Şeref Mevkiine Tâlik olundu

HALK EVİ REİSİ
Mehmet Ali Kağıtçı

Büyük Milli Şefimiz İsmet İnönünün şehrimiz C. H. P. Vilâyet ve Kaza idare heyetleriyle Halkevine armağan buyurdukları imzalı resimleri cumartesi günü saat 15 de büyük tezahuratla izhar edilen şeref mevkiine talik edilmiştir.

Merasimde Valimiz Ziya Tekeli, Kolordu erkânı, C. H. P. ve Halkevi asımları, Belediye Reisi, Vali muavini, Kağıt fabrikası ve devair müdür ve erkânı, Menârif aleni, Gazetemiz sahibi ve bilâhase Halk buluşmalarıdır. Merasime istiklâl marşıyla bağlanmıştır. Bunu takiben Halkçı Reisi Mehmet Ali Kağıtçı, sık, sık alkışlarla kesilen nutkuyun İzmitlilerin hislerine şöyle tercümanlık etmiştir.

«İzmitte keşkin kılıcı, Lozanda altın kalemi ile cihan tarihine şanlı sahifeler yazıldı. İzmitte halkın talini

Nafıa Vekili

General Ali Fuad Cebesoy Şehrimizde

Vekil Şerefine Belediye Lokantasında 70 Kişilik bir ziyafet verildi

Sayın Vekilimiz bu gün tetkiklerini yaparak İstanbula gidiyor

Nafıa Vekili General Ali Fuad Cebesoy, dün akşam saat 7,30 da Göynük yolu üzerinden otomobille Şehrimize gelmiştir.

Sayın Vekili, Vilâyet bu-
dada delerinde Valimiz Ziya

Ziyafette Valimiz, Parti Müfettişi, Meb. usumuz Ali Dikmen, Bolu Valisi, Vali muavini, ve Belediye Reisi, C. H. P. ve Halkevi Reisleri, Gazetemiz sahibi ve rüesayı memurin ve bilumum

Necip Fazıl Kısakürek

Akyazı Sayfiyelerinde

Akyazı Muhabirimiz yazıyor:

Evvelki gün Necip Fazıl Kısakürek vilâyetimizin en güzel meşiresi olan kuzuluk köyüne evvelce gönderildiği efradı ailesinin Yanına gelerek dün İstanbul'a avdet etmiştir. Kendisiyle görüşmek kısmet olmadı; gibi Hoş a- medide bulunmadım garî efradı ailesi burada bulundukça bu emelime muvaffak olacağımı tahmin ediyorum.

Bu yazımdan maksadım bu değildir.

Dün Belediye kütüphanesinde oturuyorduk bir ar-

Akşam Kız sa- nat Okulunun

Ek-2.4: 1943 Yılı Türk Yolu Gazetesi Gençlik ve Spor Bayramı

ÖZET SEHAHATİN NOTLARI
Akıllı okuyucuların güzel bir yazı yazsın!
Yazar: CEVDET BAYKAL
30 kâğıt gün kadar...

TÜRK YOLU

GÜNDELİK GAZETE

VARDIM SEVENLER
CEMİYETİ dün akşam neş'yle sabahları güzel bir Balo vermeye...

SAVİ: 1311
Nişanı 5 kuruş
20 Mayıs 1943 Perşembe
Telefon: 96 Völ 118

GENÇLİK ve SPOR BAYRAMI

Şehrimizde Eşsiz Tezahüratla KUTLANDI

Valimiz Ziya Tekeli Çok Kıymetli bir Nutuk Söyledi

Kız Enstitüsü ve Ortaokulun beden hareketleri güzel oldu

Erzurum, Edirne ve Samsundan getirilen Armağanlar Milli Şefimize Takdim Edildi

19 Mayıs Spor ve Gençlik Bayramı, yurdun her yerinde olduğu gibi şehrimizde de fevkalade tezahüratla kutlanmıştır.

Bu müstakim gün münasebetiyle şehrin her tarafı süslenmiş Bayraklar ve vecdeler aşılmıştır.

Tarip edilen program muhtelice sabah saat 8,30 da Kız Enstitüsü, Orta Okul talebeleri İlk Okul ve Sporcular Akademi Anıtı önünde toplanmış. Bu arada binlerce halk da Cennet meydanını doldurmuştur. Vîlâyet, C. H. P. Halkevi, beden terbiyesi talebelerinden Anıta Gelenekler köşkünden sonra doğrudan Stadyuma gidildi.

Stadyumun önlerinde halikâdeki Milli Vali Ziya Tekeli başkanlığında Komutanlar, Belediyeler ve Parti Reaisleri, Maarif Müdürü olduğu halde, talibe ve Sporcuları teltik etti ve fevkalade mizaj ile münasebeti başlandı. Bu sırada şeref direğine şanlı Bayrakgülsü çekildi ve binlerce mizajla 19 Mayıs gününden tarihli kıymetli ve ehemmiyetli halikâdeki aavin Valimiz tarafından çok vecis güzel bir nutuk söylenerek Akademi ve Milli Şefimize miltetce duyulan saygı ve bağlılık bildirildi. Bunu müteakip çok şakile bir geçit rasmi yapıldı.

hareketleri yapıldı. Evvelâ kız, sonra erkek talebeler jimnastik hareketleri yaptılar. Hareketler çok güzel ve muvaffakiyetli oldu. Çocuklarımız uzun uzun alkışlandı.

Muntazam kıyafetler ve sevimli yüzleriyle talebelerimiz çok takdir, alkış ve sevgi topladılar.

Bu sene havanın güzel olması umumî neşe'yi arttırmıştır. Lâzım halkı alın halinde caddeleri doldurup, Türk çocuklarının muvaffakiyetini alkışlamak üzere Spor sahnesine koşmuşlardır.

Sporcuların geçit resmini yalnız Mağit sporcuları iştirak etmiştir.

Ankara'da Bayrak

Ankara (Telefönle) — 19 Mayıs Bayramı şakile tezahüratla kutlandı. Mukaddes anımlar, Genç Anıtları tarafından Milli Şefimize tevdi edilirken Ankara'da en büyük sevinç günleri yaşandı.

Bir düzeltme

İnönü Şehitliğinde yapılan ihtifale gazetemiz sahibi Rifat Vüce İsmail Halkevi adına iştirak etmiştir. Buna altı hacetler o zaman yazılarken bir sehv olarak Rifat Vüce'nin Halkevi adına iştirak ettiği iştirak etmiştir. Bu nakleli dâ-

Ekmek 42 kuruşmu?

Evvelki gün deflâk vasıtasıyla ilân edildiğine göre, şehrimizde bir fırında Ekmek 42 kuruştan satılacaktır. Güzel. Güzel amma diğerlerinde neden hâlâ 49 kuruş?

Eminönü Halkevi Temsil kolu geleceğimizi?

Eminönü Halkevi Temsil kolunun şehrimize geleceğini evvelce yazmıştık.

İsmite büyük alkış ile kargılanan bu haber, henüz tahakkuk etmemiştir. Halkımız Eminönü Halkevi Temsil kolu nua muvaffak varlığını göstermiş çok arzu etmektedir.

Almanya üzerine büyük hava akınları

Almanya üzerine İngiliz tayyareleri büyük bir akın yapmışlardır. İsanca vahim sayıktı. Mahne Eden baretleri hasara uğramış ve bu bölgeler sular altında kalmıştır.

İtalyada Heyecan

Londra 19 (a. a.) Bir iltihâ hareketi karşı İtalyada halk arasında heyecan artmıştır.

İşimdi İtalyada bir lumen halk tavireye gitmeğe hazırlanmaktadır. Yapılacak sulu teklif kabul edilmediği takdirde, Romanın da bombalan-

Toprak mahsulleri vergisinin esasları

Toprak mahsulleri vergisinin esasları hakkında şu malumat verilmektedir:

Herkes ne kadar mahsulü olduğunu bir beyanname ile hükûmete bildirecektir. Bundan sonra biri çiftçiden olmak üzere teşkil edilecek üç kişilik heyetle mahsulün tahmini yapılacaktır. Şayet zırra bu tahminin iltisaz etmek isterse civarda bulunan diğer bir tahmin heyetine müracaat edecek. Bu ikinci heyetin kararı kat'î olacaktır.

Tahminlerden sonra her hangi bir tabii afet ve felâket olursa, veya mahsulün bir kısmı tahrip edilirse, bu miktar tahminden indirilecektir.

Vergiye tabi topraklar mahsulleri arasında buğday, arpa, çavdar, yulaf, mısır, bakla, fındık, fasulye, pancar ve mercimek de vardır.

Armağan geçerken

Adapazarı Kaymakamının söylediği nutuk

Adapazarı (Husulî Mubahir) — Edirne'den gelenekte olan ve 19 Mayıs Gençlik bayramı günü Ebedî Şefin Milli Şefe ulaşacak 50 tane mukaddes vatan toprağına bağlı saat 9, 30 da lailit atletleri Adapazarı atletlerinin teslim olmuştur.

Mukaddes kâğıdı önünde toplanmış bulunan binlerce halk stektepiller başta kaza kaymakamı, Tümen komutanı ve diğer askerî komutanlar, hükümet memurları yerlerini almış bulunuyorlardı.

Adapazarı ile İsmail hududunda Adapazarı atletleri tarafından teslim alınan armağan Tümen bîndosunun çekildiği orl bir mizajla atletleri kaymakamının Refik Kuzum'un başkanlığında geldi. ve umumî teltikler oldu.

6 ay evvel 3500 lira çalan hırsız

Yakayı ele verdi

Dundan 6 ay evvel İstanbul'da Tashhüt Limitet şirketi sahibi Aziz Turelio kasasına anahit uyurarak 3500 lirası çalmıştı. Hırsızın meşhûr şirkette kâtip Ferruh Arda olduğu tesbit edilmiş ve beki tarafından yakalanmak üzere lilen kaçmıştır. Zabitâ hırsızın peşini bırakmış ve 17 Mayıs'ta Ankara Elapireline bîrlerken seyir Polis Rejîr Oğultürk tarafından yakalanarak edliyyeye teslim edilmiştir.

Kasabamız zürrainası mıdır tohumu tevziatı

Bâricâ (Husulî Mubahir) — Reşberletimizin alimiyâ matris kâimmaları ve hayvâ ilihyâlarını temin etmeleri için Cûmbüriyet hükûmetimizin şıvını çıkaran yârdımları tûmlealinden olarak kasabamız zürrainası 1200 kilo tohumluk mîsar verilmiş olduğu gibi bu defada 2000 kilo mîsar tohumluğu verilmiş olmaktadır. Bu husustaki tedviller tahmin edilerek kasaya gönderilmiştir. Vîlâyetimizin bu kıymetli yârdımı vaktinde iltisaz ve tevali etmek hususunda kasamızın genç ve faal zîralı memuru bay Cavidin göstermiş olduğu alâkâ ve gayretinden nâhiyyentâ-

Toprak mahsulleri vergisinin esasları

Toprak mahsulleri vergisinin esasları hakkında şu malumat verilmektedir:

Herkes ne kadar mahsulü olduğunu bir beyanname ile hükûmete bildirecektir. Bundan sonra biri çiftçiden olmak üzere teşkil edilecek üç kişilik heyetle mahsulün tahmini yapılacaktır. Şayet zırra bu tahminin iltisaz etmek isterse civarda bulunan diğer bir tahmin heyetine müracaat edecek. Bu ikinci heyetin kararı kat'î olacaktır.

Tahminlerden sonra her hangi bir tabii afet ve felâket olursa, veya mahsulün bir kısmı tahrip edilirse, bu miktar tahminden indirilecektir.

Vergiye tabi topraklar mahsulleri arasında buğday, arpa, çavdar, yulaf, mısır, bakla, fındık, fasulye, pancar ve mercimek de vardır.

Armağan geçerken

Adapazarı Kaymakamının söylediği nutuk

Adapazarı (Husulî Mubahir) — Edirne'den gelenekte olan ve 19 Mayıs Gençlik bayramı günü Ebedî Şefin Milli Şefe ulaşacak 50 tane mukaddes vatan toprağına bağlı saat 9, 30 da lailit atletleri Adapazarı atletlerinin teslim olmuştur.

Mukaddes kâğıdı önünde toplanmış bulunan binlerce halk stektepiller başta kaza kaymakamı, Tümen komutanı ve diğer askerî komutanlar, hükümet memurları yerlerini almış bulunuyorlardı.

Adapazarı ile İsmail hududunda Adapazarı atletleri tarafından teslim alınan armağan Tümen bîndosunun çekildiği orl bir mizajla atletleri kaymakamının Refik Kuzum'un başkanlığında geldi. ve umumî teltikler oldu.

Ekmek 42 kuruşmu?

Evvelki gün deflâk vasıtasıyla ilân edildiğine göre, şehrimizde bir fırında Ekmek 42 kuruştan satılacaktır. Güzel. Güzel amma diğerlerinde neden hâlâ 49 kuruş?

Eminönü Halkevi Temsil kolu geleceğimizi?

Eminönü Halkevi Temsil kolunun şehrimize geleceğini evvelce yazmıştık.

İsmite büyük alkış ile kargılanan bu haber, henüz tahakkuk etmemiştir. Halkımız Eminönü Halkevi Temsil kolu nua muvaffak varlığını göstermiş çok arzu etmektedir.

Almanya üzerine büyük hava akınları

Almanya üzerine İngiliz tayyareleri büyük bir akın yapmışlardır. İsanca vahim sayıktı. Mahne Eden baretleri hasara uğramış ve bu bölgeler sular altında kalmıştır.

İtalyada Heyecan

Londra 19 (a. a.) Bir iltihâ hareketi karşı İtalyada halk arasında heyecan artmıştır.

İşimdi İtalyada bir lumen halk tavireye gitmeğe hazırlanmaktadır. Yapılacak sulu teklif kabul edilmediği takdirde, Romanın da bombalan-

Ek-2.6: 1950 Yılı Hürsöz Gazetesi Gençlik ve Spor Bayramı

Ek-3: 30 Ağustos Zafer Bayramı Kutlamaları

Ek-3.1: 1929 Yılı Hür Fikir Gazetesi

Sayısı 5 kurustur

[perşembe günü çıkar]

29 Ağustos 1929

Telaş tarihi : 1924
 Valiği 3, altı aylığı 1,5 lira
 Bedeli peşin gönderilmediği
 ve abona kayı edilmemiş.
 Adı (İsmini) satırından 10
 kuruş alınır. 5 satıra kadar
 olan ilanların bedeli makta-
 an 1 liradır. Devamlı ilanlar
 için tenzilat yapılır. Banka
 ve büyük ticarethanelerle
 alım ve satımlar ilanı bu
 hususla ücreti tabiidir. Havadis
 sırasında yazılacak ilâhaların
 satırı bir liradır. Gazete ilân-
 lar yüzünden mesuliyet ka-
 bul etmez.

Hedefi : hürriyet aşkı ve f... tümün, fikir hürriyetini
 ve cumhuriyet a... : sabitendir
 Sinphonie

Hür fikir

(Cumhuriyet hâkim kanunudur)

SAYI : 277

[Dinim yaşamaktır]

YIL : 6

Müessesesi, sahibi, baş muharriri
Kılıçoğlu Hakkı
 Talir müdiresi
 Ri...
 Cumhuriyet...
 ve aydın...
 iması...
 husus...
 Şahsiyete dair...
 gayir münahabe ve mubahala-
 sahr için sâitlarımız ka-
 pildir.
 Yaza işleri için HürFikir
 tahrir müdürüetine mür-
 caat olunur.
 Adres : izmitte HürFikir

« Halâskâr ulu Rehberimizin izinde yürüyen : içtimâî, siyasi, edebî, inkılâpçı cumhuriyet gazetesidir »

**Asırlardır Türkiye'yi idare edenler çok şeyler düşünmüş-
 lerdir. Fakat yalnız bir şeyi düşünmemişlerdir: Türkiye'yi!
 Bu düşüncesizlik yüzünden Türk vatanının, Türk milletinin
 düçar olduğu zararları ancak bir tarzda telâfi edebiliriz:
 O da Türkiye'de, Türkiye'den başka bir şey düşünmemek..
 Ancak bu zihniyetle hareket ederek her türlü selâmet ve
 saadet hedeflerine vasil olabiliriz.**

G. M. K.

Gazinin en büyük eseri nedir? VE NİÇİN?

- İstanbul - Güzideler diyorlar ki! - Mentepe -

Neş'et Ömer beyin cevabı

« ...Bu eserlerin hepsinde bariz, parlak ve esaslı bir
 vasfı var: Yenilge, garbe, doğruya, yükseğe müteveccih
 bulunmak »

Büyük Gazinin içi başladığındanberi
 tecelli ettirdiği eserlerin hepsi müsel-
 sel, muazzam, metakip bir kâl, bir
 bîhâzîrdir. Bunları birini ötekine
 tercih etmek ve aralarında her han-
 gi bir fark tefavüt bulmak inkılabını
 tasavvur etmiyoruz. Yalnız bu eserle-
 rin hepsinde bariz, parlak ve esaslı
 bir vasfı var: yenilge, garbe, doğruya,
 yükseğe müteveccih bulunmak. Bu

esas vasfı ilk kademden son harf in-
 kilâbı salhasına kadar Gazinin her
 hamlesinde görülmektedir. Çünkü bu
 yüksek dahimî bîhâzîr eserleri muva-
 fakiyetinin, temaniyetinin devam
 bakasına sıraları ve tecellilerini o
 büyük rehberimiz seyyidinden, âzmin-
 den, kenallından almıştır.

Darülfünun emini
 Dr Neş'et Ömer

Fuat beyin cevabı

Gazinin en büyük eseri hangisi ol-
 duğunu tercih etmek çok müşküldür:
 Hepsini yekdiğerine tekallî etmemekte-
 dir.

Yalnız sualini cevapsız bırakma-
 mış olmak için şunu arzedeceğiz:
 Gazinin en büyük eseri fikir ve ruhla-
 rında husule gelen inkılâp sulâhıdır. Bu
 sulâh nesilden nesile inkılâp etkiye har-

isleri artarak, vatanın nuruna çoğal-
 tacaktır.

Bu şuleyi en büyük eser telâkî
 edilmiş büyük Gazinin eserlerinin eseri
 olduğu içindir.

Bu vesile ile hörmetlerini takdim
 eylerini elendim.

Kırkareli mebusu
 FUAT

Raif Necdet beyin cevabı

Gazinin en büyük eseri Türkiye
 şark medeniyetinden garp medeniyeti-
 ne geçirmek için dâhi bir sanatkâr
 maharetiyle idâle ettiği radikal tece-
 dâtı manivâladır.

Bu âleli manivellâ bîbîrin imân
 ve iktisâd eden müteveccih veçhe ve
 salihardan müterekkib bir kâl bir
 manumudur. Bu kâlân ve son, en
 (Altıncı Sayfa 2 Sütun 3de)

Kâzım Nami Bey Diyor ki

Gazinin en büyük eseri nedir ve
 niçin?

Gazinin her biri bir kahramana ge-
 ref veren bir hayvî büyük işleri var-
 dır ve bunları herkeş tanıır. Her keş

bilir. Fakat hence Gaziyi imnâsı tari-
 hin en büyük adanların biri yapan
 en büyük eseri, içtimâî inkılâbını
 yaratmıştır.
 (Altıncı sayfa 2 sütun 3 de)

30 Ağustos

30 Ağustos Türkân zafer günü, Türbin
 kurtuluş ve hayat günüdür. Biz bu günü
 bu günâyl dönümünü sevinç ve ne-
 seret hisleriyle tes'it ediyor, o günün
 yüksek doğuran, kurtarıcı ve yarat-
 ıcıların kahrimini en derin köşelerinde
 hürmet, tebelle yasıdıyoruz.

30 Ağustos Türkân tarihinde, Tür-
 kin hayatında bir dönüm noktasını
 teşkil eder.

Feyyaz, müşap bir dönüm noktası.
 Karanlıkta mura, yokluktan varlığa,
 esaretten hürriyete doğuş ve çıkış noktası.

Türkâ hâlelerinde ki zencir o gün
 kırıldı, vatanı malikâne, milleti esir
 addeden salâhat o gün devrildi. Kendi
 kanı ve kenâfite vâcudla getirdiği
 seraf ve şevket talâmı Türk milleti
 hissetti kendini o gün ictâ etti. Baş
 kumandanlık harbına salma olan
 Dumlupınar, 30 ağustos tarihinde
 bir münteha ve bir başlangıçtır.

Müntehadır: Çünkü, körlüğe masî
 o gün tekmelemedi; kâhredici tassup,
 meskenet mükket ve mağlubiyete o gün
 nihayet verildi.

Dışın mütefekki, hüsnâtin riya ve
 alâkâğün dostu, zulmetin yoldaşı, ko-
 kan, kokudan ne kadar çirkinlik eskî-
 likler varsa hep o günde bir dala di-
 rilmemek, kumdamamak üzere temel-
 lerinden sökülüp atıldı.

Başlangıçtır: Çünkü, bu günde me-
 deniyet âlemi içinden şerefle kay kal-
 dırabiliyor. kalbimizin hür eserlerini
 kurtuluşu haykırabiliyoruz.

30 Ağustos zafer ve hayat günüdür.
 İsmire buradan ulaştık. Güzel İsmire
 olduğu gibi yeşil Bursa'ya, cennet İstan-
 bula ve şirin Eğinceye buradan kavuş-
 tuk. Kapitülasyonlar buradan yutuldu.
 Lozan sulhu burada imzâ edildi ve
 şerefle yep yeni bir hayat içine bura-
 dan doğuş buluyoruz.

Bu gün bizim en büyük günümüz,
 Milli bayramımızdır. Her vatandaşın bu
 günün bütün kalbîle tes'it etmesi en
 büyük vatanı bir borçtur.

30 Ağustos günü tarihlerin kaydet-
 mediği zaferler, ulviyetlerle dolı bir
 günü doğuran Türk milleti bu günü
 ne kadar çok tes'it etse ve bu güne

Ovâster ve düşünceler.

Taşkın cür'et

Bâğlânde Belediye gazinosu
 bir tekâmül arz ediyor; Ye-
 nilik gösteriyor. Bir kaç ay evvel
 bahşyan bonik saun talamâil edil-
 mecz yagarasını sinema perdesi
 önünde umutlağa çabırken son
 günlerde de İstanbuldan bir şunöz
 getirildi. Ferde aralarında poltrâ-
 ların, stüdençer ortaya çıkın, gök-
 bek atan, bel kuvurun bu şunöz
 lanamın beşif Orjinal hareketle-
 rine sinâmus yok. O kadar ki gös-
 ler bakılmaktan iğreniyor, kalp bu
 asaklı şukattan dolay aşıyor, lıcap
 duyuyor. Bu bir terâkî mi, tared-
 di mi? Halk eğlendirilmek istenir-
 ken en hassas, nazik noktaların-
 dan yararlanıyor.

Halkın yüksek asalet, nezâhat
 ve selim zevkinin bu kadar sui is-
 timale oğratıldığı bir yer daha var
 mıdır bilmen?

Eğlenmek kastile zahirenlemek
 istemiyoruz. Bu girkin bir hareket
 ve taşkın bir cür'ettir.
 Bu asaklı hareket ve sulut önünde
 durulmuş, düşünelim. Telâkî ve
 ahlakî aksidelerimizin âzeden ağır
 keskin dişi bir silindiri gibi geçen
 bu zehir saçak rûskârın esmasine
 meydan vererek doğru olmas.

Cemiyet için bir yara, kangren-
 lemiş mikrop olan bu kanlı ve
 iğrenç cerehanın içinden sökülüp
 atılması bir zarurettir.

**Ahlak sulut: değil ilâ
 edilmelidir. Bu hiç bir vakit
 unutulmamalı hatırdan
 çıkarılmamalıdır.**

ne kadar çok ilâhar etse yeridir.

Ne saadet ki eserle müessir kar-
 şınızda, içimlele kutumiyne, onunla
 günyör, duyuyor, yaşıyoruz?
 Sonsuz şükran hürmet ve sevgi
 aziz quz!

R. Oruç

Ek-3.2: 1939 Yılı Marmara Gazetesi Zafer Bayramı

SAYI
63

SENE
1

İDARE YERİ
Demirözü - Yarız Sokak
Hasan Daire

Posta kutusu : İsmi 18
Tel : İsmi MARMARA
Telefon : İsmi 37

Negredilmeyen yazılar
lade olunmaz

Marmara

CUMARTESİ ve ÇARŞAMBA GÜNLERİ ÇIKAR ALTI OK İZİNDE GAZETE

ABONE BEDELİ
Seneligi : 250 ku
Altı aylığı : 125 ..

Çarşamba
30
Ağustos
1939

İLÂNLAR
Behar satırı 7,5 kuruş
Günü geçmiş sayıların
nüşan 15 kuruştur
Nüşan her yerde 3 ku.

Türkün Yükseliş ve Ünleniş Günü

30 Ağustos Baş Kumandan Meydan Muharebesi

Hür, ileri, mes'ud ve kuvvetli Türkiye'nin Büyük Başbuğu İnönü'ne, yenilmez yiğit ve kahraman ordumuza minnet ve şükran

Ebedî Şefimiz

Ebedî Şef Atatürke, Türk Nesillerinin Ezeli Tâzimi

Millî Şefimiz

15 Mayıs 1919 da medeniyet âlemi bir halle seyrine başlamıştı. Ne eski, ne yeni hiç bir traji di muharririn muhayyilesinden eşi doğmayan bu traji piyesi emperyalist bir kaç kafa hazırlamış ve sahneye vaz'ı da bir kaç megaloman bedbah-ta ismarlanmıştı.

Piyenin mevzuu yamandı, Türklüğün ve Türki-yenin ortadan kaldırılması fikrini ilhiva ediyordu. Megaloman artistler kendilerine yüklenen ağır rolleri körü körüne kabul ettiler, Piyenin birinci perdesini -kaydettiğimiz tarihte - İzmir rıhtımı na fırka fırka, asker çıkarak küme küme, Türk keserek oynadılar ve Avrupa 'nın bazı yerlerinde alloslandılar.

Fakat piyesin öbür perdesini oynamak o kadar kolay olmadı. Çünkü büyük harpten yor-gun çıkmış, fırtaklık ihtirasları yüzünden bir de-rece daha hırpalanmış ve en mühim kullandıkları sarayın ihanetine uğramış olan Türkler kendi mukadderatlarının yine öyle bir piyese mevzu ol-masını istemiyorlardı. İlâhi bir gururla ayaklanmış-lardı, megaloman artistlerin figüran diye ordu-ları silâhla karşıyorlardı.

Piyenin mürettepleri bu mukamefin ciddi olduğuna inanmamakla beraber megaloman ar-tistleri sevk etmek için bol para, bol malze-me veriyorlardı ve dekorasyon bakımından on-ları boyuna kuvvetlendiriyorlardı. Bu sebeple birinci ve ikinci İnönü harplerinde, sakarya mey-dan muharebesinde Türkerin piyesi alt üst et-melerine rağmen müstevli ordu Afyon karahisar ilerisinde siper kazıp yerleşmişti.

Bu ordunun başında Hacı Anestî adlı bed-baht bir adamcağız vardı. 1922 yılının ilk ba-harı içinde ona şöyle bir sual tevcih ettiler.

— Gazi Mustafa Kemal'i tanıyormusunuz ?
Bedbaht Anestî şü cevabı verdi.

— Böyle bir zattan bahsolutduğuna duyuyorum. Fakat kendisiyle henüz teşerrüf ede-medim !

Halbuki Mustafa Kemal, Türk milletini bütün kıymetleriyle bütün meziyetleriyle şahsında temsil eden dahi kumandırdı. Sakarya dan müstevli orduyu geri püskürtten, aylardan beri siperler arkasında gizlendiren de oydu. Hacı Anestî, mü-kadderolan akıbeti sezinsiyerek için için, telâşa düş-tüğünden böyle hezeyan savırıyordu.

M. Turhan Tan
Devamı 2 inci Sayfada

Zaferden Zafere

Düşman kumandanlarının An kara 'ya gidip gelme bile al-mağa yeltendikleri günlerdeyiz. Fethi bey ve arkadaşları Av-rupada sulh teşebbüslerine gi-rişiyorlar ve:

— Boşuna insan kanı dö-külmesin, siz araya girin de düşman, topraklarımızdan çe-kilsin.

Diyorlardı. Onları kimse din-lemedi. Hatta nazırlar kabul etmeğe bile tenezzül buyurma-dılar.

Avrupa gazeteleri, bizi ala-ya almışlar:

— Türk bitkin!
Diyorlar. Sulh heyetimiz işte o günlerde süklüm püklüm dö-nüyordu.

24 Ağustos sabahı, Anado-lu bütün merkezleriyle sustu. İstanbul postahanesindeki "ilk-tak-lara kimse cevap vermi-yordu. Millî hükümet, tehlikeli bir siper gibi sessizdi.

Dumanlı "Keşiş", in, İsmi te-pelerinin ardında neler oldu-ğunu bilmiyordu.

İki gün böyle geçti'

26 Ağustos sabahı daha safağ sökmeden, kılıç ve si-yazetin dahilleri Dua ediyor-lardı. Her şey hazırlanmış hiç bir tedbir gözden uzak tu-tulmamıştı.

Karşıda fırtıl hisarı Afyon kalesinin granit kaidesi gece-lerden daha siyah, daha katı bir karanlıkta yükseliyor, do-ğuda ince kılıç yarısını indiren bir kanlı yarık beliyordu.

İşte tam bu sırada, bütün cephenin topları gürledi. Sipe-riş' bu kuzl şimşeklerle do-ğandı. Karşıda tam isabetlerin Hakkı Süha

Devamı ikinci sahifede

Büyük Bayram Şehrimizde Hararetle Kutululanacak

Bu gün 30 Ağustos Zafer ve Tayyare Bayramıdır.

Hür, ileri, mesut ve kuvvetli Türkiye'yi yaratan, 30 Ağus-tos Başkumandan Meydan mu-harebesi olmuştur.

Bu büyük zafer, bugün yur-dun her tarafında muazzam bir törenle kutulunmaktadır.

Şehrimizde aynı coşkun te-zâhüratı içindedir. Her yer za-fer tağları, yeşil yapraklar ve şanlı Bayrağımızla süslenmiştir.

Tersane önünde ve Atatürk Anıtında büyük merasime gi-tmek üzere caddelerden sel ha-linde insan almaktadır.

İzmitliler bu zafer bayramın-da, yurda, rejime, Millî Şefe Devamı 2 inci Sayfada

Gebzedeki Üzüm Bayramı

Bir çok bağcılarımız mükâfat KAZANDILAR

Bu sene Üzüm Bayramı Gebzenin Eskişehir köyünde yapıldı. Bayrama iştirak eden-ler arasında Valimiz Ziya Te-keli, Parti Müfettişimiz Sam-sun Mebusa Zuhdi Durukan, Mebuslarımızdan Ali Dikmen,

İbrahim Tolun, Ağır Ceza Mah-kemesi Reisi Nail Töre, Müd-dei umumi muavini Bedri Öz-kaya, Vilâyet Parti Üyeleri, Gazeteciler, Gebze Kaymak-a-mı Fazıl Uybadın, Gebze Be-Devamı üçüncü Sayfada

DESTAN

Bu öyle bir Zafer ki Tarihlere şan olur
Türkün Zaferlerine en büyük Başkan olur.

Zaferlerin Zaferi 30 Ağustos adı
Bu milletin göksünde en büyük iman olur.

Karanlıklar içinde gaybolursa bahtımız
Yeni ufuklar çizen nur saçan bir tan olur.

Tarihten önce doğmuş taçlar tahtlar devrim
Bir ulusun gurduna nasıl yan bakan olur.

Eğer O gün gelirse korumak için Onu
Çelik siperler gibi göksümüz kalkan olur.

Yine eşsiz Zaferler yaratırız elbette
Milletlere ün olur Tarihe Destan olur.

Devletlere son verir devirler açarız biz
Başımıza gün olur ATILLA hakan olur.

Gün olur akin eder Fatihler, Barbaroslar
Baştığımız topraklar bir kutlu Vatan olur.

Ne kadar övünsende geridir elbet (BAYKAL)
Bu gün senin gurduna Dünyalar haysan olur...
TURGUT BAYKAL

Millî Kütüphane
ANKARA

Yeniden tarihi eserler bulundu

Çukubağ mahallesi tarafların da tarihi bir mahzen bulunmuş tur. İçinde büyük kalıntış di-rekler ve insan kemikleri çıkmaktadır. Buranın bir mabet olduğu zannedilmektedir.

Hafriyat ehemmiyetle devam etmektedir. Tarihi kıymetli olan bu mahzen tabii bir sığınak hâlinde.

Yeni Sihat müdürü geldi

Vilâyetimiz Sihat müdürü-lüğüne tayin olunun Dr. Şerif gelerek vazifesine başlamıştır. Yeni Sihat müdürümüze mu-vaaffakiyetler temenni ederiz.

Derince krom ihracatı tenakusmu ediyor ?

Derince «Marmara Muha-birinden» Derice İliman,Devlet Demiryolları tarafından idare edilen çok işlek bir limandır. Burada ecnebi memleketlerden cimonto, demirmalzeme, kömür ve saire gelir. Krom ve buğday ihraç edilir. Fakat son zaman-larda Krom ihracatının gittikçe azalmakta ve bu y ü z d e n hazinenin zarar görmekte oldu-ğunu öğrendik. ihracatçılarla temas ettik. Vardığımız netice şu oldu:

Ecnebi memleketlere ihraç Devamı 2 inci Sayfada

ZAFER ŞARKISI

Türk, Zafer Bayramları kutulamaya, zafer şarkıları söyle-meğe, Zaferler ve şanlar yaratmaya çok alışkın ve kâdirdir.

Türk Tarihi hep, böyle gelmiş ve gidecektir.

Tuna boylarında, Viyana öllerinde, Sakarya kıyılarında, Yemen çöllerinde, bu hep böyledir.

Türk, Vatanı, şerefi, haysiyeti ve namusu için, ölmesini çok iyi bildiği gibi, öldürmesini de pek alâ bilir.

Başımızda, bu Milletin mükûs talini yenen Milli ve aziz bir varlık var.

Vatan için, istesin, emretsin, ölelim.

Yeni yeni, Zaferler yaratıp, Zafer şarkıları söyleyelim.

Cevdet Yakub

Ek-3.3: 1941 Yılı Marmara Gazetesi 30 Ağustos Zafer Bayramı

GÜL

Kuvvei maneviye, bil-hassa ilim ve iman âli bir surette inkişâf eder. **AtaTürk**

Marmara

Çarşamba ve Cumartesi günleri çıkar altı ok içinde halk gazetesi

DİKEN

Medeniyet öyle kuvvetli bir ışıktır ki ona bigâne olanları yakar mahveder. **AtaTürk**

Sene : 3

Sayı : 197

Cumartesi 30 Ağustos : 1941

Sayısı her yerde 3 kuruştur

BUGÜN

30 Ağustos Zafer Bayramını Kutluyoruz

Millî Şefimiz

**ATATÜRK
İNÖNÜ
ÇAKMAK**

İşte Türklüğün varlığında ebediyetlere kadar yer tutacak, birbirinden hiç ayrılmıyacak üç isim !..

Bizde onlara, insanlık âlemi var oldukça, Türk kelimesinin yaşayacağını bütün iman ve güvenimizle tekrarlıyoruz ..

Ebedî Şefimiz

Büyük Şefim

On sekiz milyon göz, sana, tarihimizin büyük adamına bakıyor.

Tek bir ferd gibi her sahada emirlerini bekliyoruz. eserimize güveniniz. Biz, istenilenden fazlasını yapmaktayız. dün olduğu gibi bu günde hürriyetimiz, vatanımız ve milletimiz için dövüceğiz.

Ruhlarımızdan kopup gelen Millî his ve fikirlerin heyecanı içinde bu mufla günü idrak ederek kutluyoruz.

Bu vatan için idap ederse her zaman ölme sinî bileceğiz. mazimiz ve kanımız bize bunu emrediyor.

Tarih bize muhtaçtır, tarih bizsiz olamaz! Her sahada onu zenginleştirmek için, her an büyük bir hassasiyetle seni dinleyeriz.

M.Ö.

Atatürkün vecizeleri

Zafer " Zafer benimdir. " diyebilenin, muvaffak " Muvaffak olacağım. " diye başlayanın ve " Muvaffak oldum. " diyenindir.

Bir milletin ruhu zaptolunmadıkça, bir milletin azim ve iradesi kırılmadıkça o millete hâkim olmanın imkânı yoktur.

Senelerce evvel bu memleket, bu güzel ve kıymetli millet büyük bir felâket içinde bırakılmıştı. Ben memleket ve milleti düştüğü felâketten çıkarabileceğim kanaatla Anadolu'ya geçtiğim ve maksadın icap ettirdiği teebbüsata girdiğim zaman hiç te emrinde beş para olmadığımı beyan edebilirim. Fakat parasızlık benim milletle beraber hedefe atmağa muvaffak olduğum koca adımları tevkiif değil, zerre kadar tenkise dahi sebep teşkil edememiştir. Vürüdük, muvaffak olduk. Vürüdükçe, muvaffak oldukça maddî müşkilât ve mevanî kendiliğinden hallolundu.

Atatürk

Fevzi Çakmak

Dünyanın kan ve ölümle dolup boşaldığı, sefaletlerin en acı şekilde tecelli ettiği bir anda biz, huzur ve rahat içinde en kudsi bayramlarımızdan birini kutluyoruz.

Millî Şefimizin etrafında milli birlik halinde bugünün şuurlu heyecanını yaşarken hürriyet ve istikbalimiz için hududta bizi bekleyen şanlı ordumuza ve onun mensuplarına güven ve itimadımızı bildirir Ebedî Şef Atatürkün manevî huzurunda minnet ve şükranla eğilir, o günün şehitlerini hürmetle anarız.

Gece saat 12 de Adapazar muhabirimizin telefonla verdiği haberler 3. üncü sahifemizedir

Ek-3.4: 1943 Yılı Yeşil İzmit Gazetesi Zafer Bayramı Kutlamaları

YEŞİL İZMİT

Sayı : 3 Yıl 1 28 Ağustos 1943 Cumartesi Nushası 5 Kr.

İdare yeri: Demiryolu caddesi No. 213 Müessisleri Hakkı Gündüz-Cevdet Baykal Tel : Yeşil İzmit : Telefon : 61

MİLLİ Mədəfəaa Vekilimiz
dün şehrimize gelmiş ve
tekkiklerde bulunmak üzere
Gölcüğe gitmiştir.

Vledanına itaat etmek
insanın en büyük vaxife-
sidir.

Victor Hugo

30 Ağustos Zafer Bayramı

Büyük Tezahüratla Kutlanak

Şehrimize 30 Ağustos Zafer Bayramı için yapılan hazırlıklar sona ermek üzere-
redir.

Türk vatanına ebedi bir istiklal ve hürriyet veren 30 Ağustos Zafer Bayramı, yurdun her tarafında ve şehrimize layık olduğu emsalsiz törenle kutlanacaktır. İzmitte türen, Tayyare meydanında olacaktır. O gün büyük Kor Komutanımız Muzaffer Ergüder, her yıl söylediği güzel ve parlak nutuklarından birini verecek bütün kıtaat törene iştirak edecek, azı azam bir geçit resmi yapılacaktır.

Zafer Bayramımızın tezahürleri saf ve temiz vatan semasında akmak üzere bulunduğuşu sırada, bize

Kemal Öz'ün "Yeşil İzmit,,e mühim beyanarı

Izmitin Su derdine mutlaka çare bulunacak

Harp sonu Balaban Suyu Getirilecek

Şimdilik Sapanca Suyundan istifade imkânları aranıyor

Belediye Reisi diyor ki :
"Balaban suyunun getirilmesine engel olmuş olan adamların bu günkü susuzluk ızdırabı karşısında hala ve nasıl susuz kalmış insanların yüzüne bakabildiklerine hayret ve teessüf ediyorum..."

Susuzluk ızdırabı çekerken...
İktisat Vekilimize açık mektup
Yazan : Hakkı Gündüz

Halkın büyük bir kısmının ruh ve vledanına tercüman olarak Gazetamız susuzluk hakkında neşriyat yapmaktadır. Bu yazılarımıza devam için tevgik ve tesyi edici yüzlerce mektup almaktayız. Bunun üzerine Belediye reisi arkadaşımızla bir görüşme yaparak umumî efkârî tenvir etmek istedik.

Belediye reisinin beyanatı gazetemiz sütunlarında yazılıdır.

Bay Vekil! Belediyemizin bir çok teşebbüsler arasında şehirin göbeğinden geçen Sapanca suyu da vardır.

— Devamı 4 de —

30 Ağustos yaratan Ebedî Şefimiz

büyük ve hür bir vatan veren Ebedî Şef Atatürkün büyük hatırası önünde hürmetle eğilir, Kahraman Millî Şefimiz İnönüye, arslan Türk Ordusuna minnet ve şükranlarımızı arz ederiz.

Belediye Reisi Kemal Öz'ün makamında ziyaret ettim. Kendisi ile baş başa verip şehrin Su, Yol, temizlik, paahalılık, istiklal, ve imar işlerinin tellerine dokunduk.

Belediye reisi, bana bir hayli uzun izahatta bulundu. Uzunolan bu izahatı safha safha Yeşil İzmit okurlarına arz edeceğim.

Kemal Öz şehrin bu gün için en mühim derdi olan su meselesini şöyle anlattı.

"Şehir, dedi, maalesef ve hakikaten bir kerbelâ gibidir. 15 sene evvel Projeleri yapılmış olan paşa suyu 16 bin nüfus için düşünülmüş ve yıllık miktarda en asgari den yukarı bir miktar olarak hesaplanmıştır.

Halen gelmekte olan bu sudan istifade eden nüfus 35 bin kişiye baliğ olmuştur. Şehrimize için pek mesut bir vaziyet olan bu nüfus artışı karşısında getirilmiş Suyun kıfayetsizliği — Devamı 3 de —

İlkokul öğretmenlerinin kıdem zamları neden verilmiyor?

Hendek tütünleri
Satılmıyarak kaldı
Bunların mübayaası isteniyor
— Yazısı 3 de —

**Yeni nesil ellerine
tevdi ettiğimiz in-
sanları düşünmek
zorundayız.**
Kocaeli İlkokul öğretmenlerine yapılan zam
— Devamı 3 de —

VATANDAŞ !
İzmitte Türk olan, vatandaşların bazılarının Türkçe konuşmadıklarını hayret ve esefle görmekteyiz.
Türk vatanında doğup, Türk vatanında yaşayan ve ölen insanların başta gelen vazifeleri Türkçe konuşmaktır.
Vatandaş! Türksün, Türk evlâdısın, Türkçe konuş!

SUYA SABUNA DOKUNARAK

Yakayı ele veren Muhtekirler
Yazan: Cevdet Baykal

İzmitte alıp gürüyen ve ta arşadaya kadar yükselen paahalılık ve thikârin dizginleri, C. Müddetunmüliginin kudretli ellerine geçmiş bulunmaktadı.

Kaç gündür, lakam takam, sıra sıra leccize edilenler, bu şehrin âle bân-gesinde açtıkları derin yaraya öldürücü bir darbe vurmak üzere iken, yakayı ile vermiş bulunuyorlar.

Ve kaç gündür İzmit piyasasında görülen ferahlık, ortalığın sül ulman ve muhtekirin mum gibi olması, heptimizin gönüllerine sevinç, keselerimize ışık vermiştir.

Bu sebebedir ki, İzmit halkı ve Yeşil İzmit gazetesi şehrimize Adliyesine karşı tarifsiz bir hürmetle olanca minnet ve şükranı ile doludur.

Bu sıkı ve iyi takibin devamını dilemek hepimizin müsterek dileğidir.

Ek-3.5: 1948 Yılı Türk Yolu Gazetesi Zafer Bayramı Kutlamaları

İktisadi, Bayramı ve yarı
Türkiye İktisadi ve
ZİFAI YÖGE
Türkiye Basını
Yatırım Caddesi No: 8
Tel: 1329
Türkiye - İsmail

Türkyolu

31 Ağustos 1948
Salı
KURBAN 7 KURUŞ
Geçmiş Nispeti
25 Kurşun

Sayı: 3035 GÜNLÜK SİYASİ GAZETE Yıl: 25

ZAFER BAYRAMI HEYECANLA KUTLANDI

Kahraman ordumuzun geçit resmi çok güzel oldu

**Bayram şenlikleri
sabaha kadar
devam etti**

30 Ağustos Zafer Bayramı
gününde parlak ve he-
yecanlı bir 10-uncu kutla-
nıldı.

Bayram münasebetiyle ge-
ce bayraklarla ve zafer tak-
ımıyla yığı dallarla süslen-
miştir.

Sabah saat 9.30 da Kor-
nasyonlar karargahında kor-
nasyon Nurettin Baransel
ve Milletvekilleri, Belediye
Başkanı, askerî erkân, Selâh
Sancı müdürü ve müdür
mencisi ile diğer daire mü-
dür ve zevatın tebriklerini
kaldırmıştır.

Tebrik resmini müteakip
öğle yemeği yapıldı. Halkevi
ayrısında gelmiştir.

Konferansımız yanında va-
kıf Amal ve diğer zevat bu-
lunmuş halde kahraman asker-
lerini teflis ve bayramlarını
tebrik etmiştir.

Yığı Meclisler büyük
konferansına gün ve heyetli
maliye:

— Sağ el.
Diyar mukabele etmişlerdi.
Teflisin sonra istiklal mar-
şı çalın, direğe şanlı bayrağı-
nın çekilmesi, bunu müteakip
gün bir subay heyecanlı bir
şekilde 30 Ağustos zaferini an-
latmış.

Sevkiyatın sonra Keiko-
nasyon Baransel alkışlar ara-
sında kürsüye gelerek sık sık
tebrik alkışlarıyla keskin bir
şekilde söylemiştir.

Gece resmi çok güzel oldu.
Kahraman askerimiz uyan uyan
kürsüye. O kadar candan
ki gözünde lezizlik yapıldı
ki alkışlar bir türlü dinmedi.

Bayramda kâğıt fabrikası
işletiminin ve itfaiye, bekçi-
liklerin de çok güzel oldu.

Başbakan Atatürk anısına gi-
miş, anısına, komutanlık, vâ-
kıf, Anıtlar, Belediye Kâğıt
fabrikası, anısına adına şenlik
etmiştir.

(Devamı 2. Sayfada)

Bayındırlik Bakanı Nihat Erim

Uç Bakanın tedkikleri

Haber 30 (s.a.) — MUI E-
Yatın, Bayındırlik ve Çalgıma
Bakanları, yollarında Van Vaili
olduğu halde öle saat 17 de
buraya gelmiştir.

Bakanlarımız bugünde öle-
den önce yollarında Vaili ve Be-
lediye başkanları olduğu halde
Vaili-Makân yolu üzerindeki gör-
müştür, daha sonra idari erkân
Milletvekili devalerini geçerek in-
celemelerde bulunmuşlardır.

Tarım Bakanının Türkyolu'na beyanatı

Cavit Oral, Kocaeli'nin ziraî vaziyeti üzerinde geniş incelemeler yaptı

Türk köylüsü kera sapandan kurtarılacak

Tarım Bakanı Cavit Oral, be-
yânlerinde Bakanlık umum mü-
dürleri olduğu halde pazar gün-
ü otomobile İstanbula'dan Çob-
anaya gelerek Çayırözü tekele
bahçivânlık okulumu gelmiştir.

Okul müdürü Şenâat Eken
Bakana ikâmet vermiştir. Oku-
lun bütün tükatlerini geçen Tar-
ım Bakanı öle yemeyi okulu-
da yâni ve öğleden sonra ge-
hrimise gelmiştir. Tarım Bakanı
gehr 13 kilometre mesafede
Valimî Paşî Gölge ile refaka-
tında bulunan savat istiklal v-
miştir.

Tarım Bakanı Şenâat Eken
yılı mübârazasına gelerek kâğıt
fabrikalarını ve selâh fabrika-
larını gelmiştir.

Cavit Oral'a Mübârazası mü-
dür Arkan Berkay ikâmet ver-
miştir.

Tarım Bakanı Şenâat Eken
yılı mübârazasında görüldü mü-
bâz ve iyi mesâiden çok memnûn
olduğunu söylemiş ve faaliyet-
tini takdimle yâni okulu-
larına anlatmıştır.

Tarım Bakanlarımız Adapa-
sarın hareket etmiştir.
Sapancada Adapazarı Kay-
makamı ile Belediye Reisi ve
diğer ilgili savat tarafından kar-
şılanan Bakan Züvel Donkum
fabrikasında gerefine verilen zi-
yafette bulunmuş ve geneli A-
dapasarında geçirmiştir.

Cavit Oral ertesi gün sabah
erken saat istiklal fabrika-
sını görmüş bükere 30 Ağustos
Zafer Bayramı töreninde bulun-
muş ve Adapazarında hareket
aderek Anıya Tohum 1118

(Devamı 2. Sayfada)

Büyük Millet Meclisi ikinci Başkanı şehrimizde

Meclis İkinci Başkanı Sin-
güli milletvekili Feridon Fikri
Düşünceli şehrimize gelmiştir.
Feridon Fikri milletvekilliği
Ali Dikmen'de misafir kal-
mıştır.

Milletvekillerimizden Dr. Fa-
zi Şerefettin Borge de 4 gün-
dür seçim bölgesinde tel-
kikler yapmıştır.

Donanma komutanı Oramiral oldu

Marmara Anahis komutan-
lığını yaptığı aralarda, İsmet
halkın sevgisini taşıyan
(Devamı 2. Sayfada)

Koca Yusuf kemerli

İstanbul köylü kadında 29
ve 30 Ağustos günlerinde ya-
pılan yağlı güreşler, halkın
devam etmektedir. Güreşlerin
toplandığı alaka kâğıtla bu-
tunda heyecanlı olmuştur. Öle
güreşlerde büyük orta pakli-
vanları birleşmiş ve ikidüğü
paylaşmışlardır. Korkpasar büyük
orta birincisi Bektaşlı İsmail
İrfan tutuştur. Saygılarına hay-
esle takip ettikleri çok ha-
raketli güreşi İrfan kazanmıştır.
İsmail kıymetli güreşçi İrfan
gününden takdir ederek ya-
rın baş paklivanı olmaya
hakkı olarak tahakkuk etmiştir.

Ek-3.6: 1950 Yılı Hürsöz Gazetesi 30 Ağustos

Ek-4: 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı

Ek-4.1: 1930 Yılı Hür Fikir Gazetesi Cumhuriyet Kutlamaları

Sayısı 3 kuruştur [perşembe günleri çıkar] 30 Teşrinivel 1930

Te'sis tarihi : 1924
Yılı 8, altı ay 1,5 lira
Bedeli posta gönderilmekle
ge abonayı ödünce .

Adi ilanların satırından 10
kuruş alınıp, 5 satıra kadar
olan ilanların bedeli mak-
tulan 1 liradır. Devamlı ilanlar
için tesliat yapılır. Banka
ve büyük ticarethanelerle
alım ve satımlar ilanı im-
nualet ücreti tabiidir. Havadis
arasında yazılacak ilanların
satır bir liradır. Gazete ilan-
ları yuhünden mesu'liyet ka-
bul etmez.

Hedefi : hürriyet aşkını ve fazileti tāmim, fikir hürriyetini
ve cumhuriyet akidesini tahkimdir
B. M. M. Kütüphane

Hür fikir

(Cumhuriyetle hâkim kanundur)

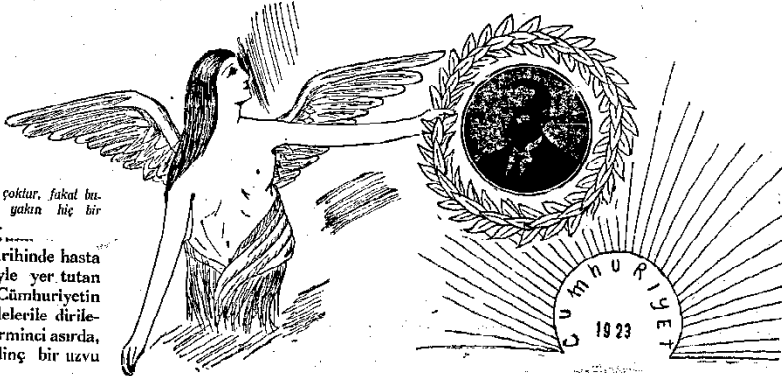
SAYI: 336 [Dinim yaşamaktır] YIL: 7

Müessesin ve Yayıncı Hakkında
Kısa Bilgi
Cumhuriyetin hürriyet ve fazileti tāmim ve cumhuriyet akidesini tahkimdir. B. M. M. Kütüphane. Şahsiyete dair ve edebe mu-
gayir mülahazeler ve mübaha-
salar için sütunlarımız ka-
buldür.
Yan işleri için HürFikir
tahsis müddüriyetine mura-
caat olunur.
Adres : İsmi HürFikir

« Halaskâr ulu Rehberimizin izinde yürüyen : içtimat , siyasi , edebî , inkılapçı cumhuriyet gazetesidir »

Milletimizin bu
en büyük bayra-
mı tarihin en
parlak bir sah-
fesinin çevrime-
sinden doğmuş-
tur. Her senenin
29 Teşrinivel
Türkân bediğini
saran çok kay-
metli bir gündür.
Tarihin bise oc-
vinmek için bu
güçlü günler çoktur, fakat bu-
nun kadar bize yakın hiç bir
günümüz yoktur.

Garbin tarihinde hasta
adam vasfıyla yer tutan
Türkiye, Cumhuriyetin
şuurlu hamleleriyle dirile-
rek şarkın yirminci asrda,
en canlı ve dinç bir uzvu
oldu.

YAŞASIN CÜMHURİYET

29 Teşrinivel CÜMHURİYET Bayramı Kendi Bayramımız..

Dün Türkiye Cumhuriyeti sekiz
yaşına girdi. Geçmiş yaşandaki bir te-
şekkül, sekiz yaşandaki bir teessüs
şüphesi ki tenize çocuk demektir.
Bu coşgun azamî dikkat ve ilân ile
büyülmek; beslemek ve kuvvetli ye-
tirmek için bu gânkâ neşil elinden
geldiği, gücünün yettiği kadar iş-
çisiyle çalıştırmak, bu anı fatih
olmuyor. Bu seheptendir, bu kükane
benimsenmelidir ki Cumhuriyetimiz
bu gün bütün tehlikelere, bütün arı-
salara ve muhtemel fenalıklara karşı
derin bir emniyet içinde bulunmakta-
dır.

Cumhuriyet bu devrin müessesidir.
Cumhuriyet bu neslin öz çocuğudur.
Onu bir evlat gibi büyütmeye
başladık, biseden sonra gelecek nesillerde
bu saf coşgun aynı seikat, aynı sevgi
ve samimiyetle göğüslerinde taşıya-
caklardır. Ve o nesilden nesile, sardın
sarı her gün biraz daha genç, her
gün biraz daha dinç ve kuvvetli inki-
lak edeceklerdir.

Cumhuriyeti bize getiren Gazî'dir.
Ve bise ilk sevel onu tanıtan yine
odur. Bunun için Gazî ile Cumhuriyet
(Arkası Sayfa 2 de)

Cumhuriyetin 8 inci yıl dönümü

Emsalsiz tezahürat ve neş'e içinde tes'it edildi

Belediyenin ve Tütün İhbarının elektrik tezyinatı
ve inşa ettikleri taklar bu sene çok cazip ve güzeldi

Mekteplerimizin müslereken yapıtları otomobil içindeki
«Cumhuriyet ünvanı» çok takdir uyandırdı ve alkışlandı.

5 inci ilk mektebin küşat merasimi - geceli fener
alayları - müsamereler - balo

Dün cumhuriyetin 8 inci yıl beş- | beş seherinde müzaman tezahürat
na başlıyıcı mezar güdüdü. Bu münas- | (Altıncı Sayfa 3 de)

Cumhuriyet, Cumhuriyetle uyumlanan tesislerin, zihniyetlerin, her ne
pahasına olursa olsun yok edilmeye var olur.

Milletimizin hedefi, Milletimizin mefkûresini bütün cihanda tam
manasile medont bir cemiyet içtimayla olmaktadır.

Türk milletinin içtimat nizamını ihlale müteveccih didimeler
buğulmaya mahkûmdur.

Anırlardır Türkiye'yi idare edenler çok sayılar düşünmüşlerdir.
Fakat yalnız bir şey düşünmüşlerdir. Türkiye'yi! Bu düşünceyi
yüzünden Türk vatanının. Türk milletinin duyar olduğu varlıklar
aneak bir tarzda telâfi edebiliriz. O da Türkiye'de Türkiye'den başka
bir şey düşünmemek. Aneak bu zihniyetle hareket ederek her türlü
salâmet ve saadeti hâlindeye varılabilir.

Gazinin Nutku

Ankara - 25 Gazî Hazretlerinin
medlâhı açılmasında irat buyuracak-
ları nutkun memleketin dahili yay-
yeti siyasetine temsa eden mühim
beyanattı ilktive cileceği tahmin olun-
yor.

Yeni Bütçe

Heyeti Vekile gece yarısına
kadar içtima ederek bütçeyi
tesbit etti..

Ankara, 29 - Bugün saat 10 da
içtima eden Heyeti Vekile şimal
dağıldı. Maliye Vekili Saray oğlu
Şükrü Bey bütçe mübakeratı hakkında
bana dedi ki:

— 931 seneki bütçeyi tesbit ettik.
Bütçe, mütevasıfındır. Ve geçen seneki
bütçeye nisbette (18) milyon lira nok-
sandır.

Adapazar belediyesinde

Adapazar 26 - (HürFikir) beledi-
inhalatını kazanan Cumhuriyet Halk
firkası temsilcileri ilk içtimasını yapıp
resliğe Kerim, azalıklara Hacı Nu-
man, Niyazi, Husan Bekir beyler se-
çildiler.

Ek-4.2: 1939 Yılı Marmara Gazetesi Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları

SAYI 70	SENE 2	İDARE YERİ : Demiryolu Yavuz sokak hususi daire Posta kutusu limit 38 Tel limit Marmara Telefon limit 37 Nispetiye meydanı yasalar içinde edilmez	MARMARA Cumartesi ve Çarşamba günleri çıkar altı ok içinde halk gazetesi	ABONE BEDELİ Senelik 250 Kuruş Altı aylık 125 Üç aylık 75 Günlük 3 Sayısı 3 kuruştur	Pazar 29 I. Teşrin 1939
-------------------	------------------	--	---	---	--

CUMHURİYETİMİZ 16 YAŞINDA

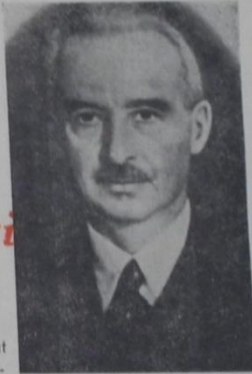

Ebedi Şefimiz Atatürk

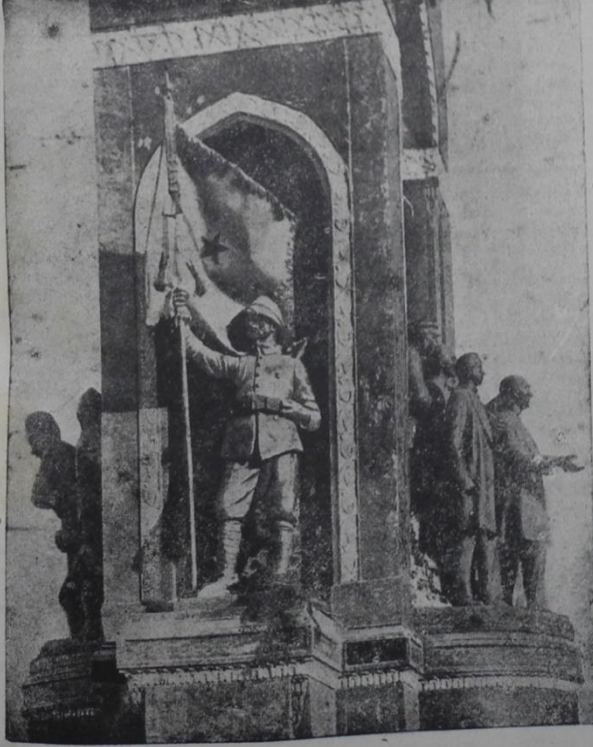
Cumhuriyetimizin 16 ncı yıl dönümü Kutlu Olsun

Türkiye Cumhuriyeti Nasıl Doğdu

Daima daha kuvvetli, daima daha refahlı, hür ve müstakil bir "Türkiye kurulurken, Bu gün onaltıncı yıl dönümünü kutluyoruz. Cumhuriyet ilk önce Atatürk'ün zihninde doğmuştur.

Milli Şefimiz İsmet İnönü

İstanbul'daki Cumhuriyet Anıtı

Cumhuriyet fikrinin telkâmülünü Monduros mü-tarekesinden itibaren Atatürk'ün hayatını adım adım takip ederek müşahide ve müfalea etmek lâzımdır.

Mütareke

Mustafa Kemal harb sonu İstanbul'dadır. — Ne yapacağız?

Soruyor, araştırıyor, kendilerinden vatan duyguları umduğu adamlarla müşavere ediyor. Elimiz kolumuz bağlı duracak mıyız?

Hakiki vatan perverlerin ümitleri yalnız ondadır. Ve onun ümidinde yalnız Anadolu'dadır. Kendisi Anadolu'ya geçmek istiyor. tertiplerini alıyor Babalide onun İstanbul'dan uzaklaştırmak istiyor. Büyük vatanperverle korkaklar bir noktada buluşmuşlardır. Anadolu'ya gitmek, Anadolu'ya sürmek.. Mustafa Kamal paşa, Yunanlıların İzmir'i işgal ettikleri 15 Mayıs 1919 günü İstanbul'dan Samsuna hareket ediyor, işte iki hareket Türkiye'yi boğmaya savaşanlarla onu kurtarmağa niyet edenin aynı günde işe başlamaları.

[Devamı İkinci Sahifede]

Marmara

2

Yaşına Bastı

[Yazısı 3 üncü Sahifede]

Ek-4.3: 1943 Yılı Marmara Gazetesi Cumhuriyet Bayramı

28.1. Teşrin 1943

arımızdandır.

amirinin sıralayacağı üzere)

e) Beden terbiyesi müesseseleri

f) Sülûz sanayi müesseseleri

sporcuları

g) Ulusal cemiyetler, Kızılay,

T. Hava kurumu

h) Esirgeme kurumu Ulusal

Ekonomi ve artırma Cemiyeti,

İtfaie (Belediye Fabrika)

altıba sarasıyla esas teşekkül

leri (Belediye tarafından ver-

ilecek direktif üzerine)

(Devamı var)

ri Satınalma

nundan :

Fiati	Terminatı
Kuruş	Lira Kuruş
440	750 00
440	750 00
440	750 00

2/1/1943

28-31-10-943

MİT

şu evi

Turşu bulunur

tübe kâfidir.

s salçası ve üzüm

ardır.

kende satılır.

ri karşısı No. 181

MARMARA GAZETESİ

Abone Bedell

Abone	Bedell
1 Sene	15
6 Aylık	8
1 Sene	30
6 Aylık	15

10 Kr.

Yavuz So. No. 10 Tel. 37

hişi ve Nesriyat müdürü

Dr. Hasan Ömer Erim

Baskıldığı yer

Marmara matbaası: İzmit

dilmiştir.

ihhüt Eder.

Cuma 29. I. Teşrin

Sayı: 466-1943

İdare yeri: Yavuz sokak No. 10

İZMİT

Telg. Marmara - Tell. 37

Yıl: 6

Gündelik Siyasi Gazete

Fiatı 5 kuruş

Marmara

Kemalizm Güneşinin Doğduğu Gün

Bütün Türk Milletine Kutlu Olsun

Gittiğimiz Yol KEMALİZM Yoludur

Kemalizm; milli kurtuluş hareketleri manasındadır. Garp emperyalizminin sinsi gizli ve fakat tahripkâr müdahalesine karşı insanlığın layımlı ifade eder. Çünkü; kemalizm milletini insanlığın şerefli bir uzuv yapmak gayesi yolundadır.

Marmara gazetesi de, intişar başladığı günde beri bu güne kadar kendine çizdiği yol itibarıyla tamamiyle kemalizm izinden yürümüş; onun mefkûreyi manevisine verdiği heyecanla hayırlıdır. Haksızlıklara, yolsuzluklara mani olmak istemiş masrafları, israfları müstisnâları ihbar etmiş; memleket menfaatlerine müzir her teşekküle mücadele halini devam ettirmiştir.

Çünkü kemalizm; yurttaki sülh cihanda sülh parolasını tahakkuk ettirmek için icap ederse, mücadeleden çekilmeyen bir cesarettir. Biz kemalizmin yurttaki sülh, cihanda sülh prensibini tahakkuk ettirmek için mücadeleyi bir vaziyetiz.

Çünkü Kemalizm, yurttaki sülh düsturunu tahakkuk ettirebilmek için, herkesi iktidarınca çalıştırır ve fakat çalıştırmaya göre kazandırır. İşte bizim Marmara gazetesinin üzerinde durduğu en mühim mesele budur. Bu mesele tahtı tesirindedir ki biz memleketi ihisarçı vaziyetinde bulunmuş müesseselerle, memleketi bir malikâne gibi görmek isteyen şahsiyetlerle; kanun benim diyen zavallılarla, başkasının sırtından geçinmek isteyen; çalışmak iktidar ve ehliyetinde bulunmayan bileslerle ve onlara haddini haddunu bildirmiş maksadıyla mücadele ve mücadele halindeyiz.

Kemalizmin yurttaki sülh prensibini tatbik ettirebilmek için neşriyatımız, milli gelirini artırma tevezzülünden başka milli ahlakın gelişmesi üzerinde çalışmaktayız. Rüşvet a-

Türklüğün Büyük Kahramanları

20. ci Yıl

M. Saim Sözeri

Bu gün, karanlık bir dünya ışırap çöken beşer ve kudrumuş medeniyetin içinde tarihi günlerimizin en büyük heyecanını yaşayarak Cumhuriyetimizin 20. ci yılını idrak ediyoruz.

Ben; beylik kelimelerle mutad nutuklarını tekrar eden meydan hatipleri gibi, bu şaheser inkılabı tılsımı bir masal çerçevesinde mütalea edecek değilim.

Bu inkılâp; ne propaganda harbi, ne siyaset oyunları ne esrarengiz entrikalarla elde edilmiş mihaniki ve zahiri bir zafer değildir.

Tarih ve felâket enkazile parçalanmış bir vatan kucagında yaralanmış ve kâireye serilmiş büyük milletimizin müstevli kuvvete karşı, bütün cihana karşı şehit kanlarıyla yarattığı bir mucizedir.

Öyle bir mucize ki; bu; bütün tarih boyunca hükmetmiş bütün Türk milletinin ruhudan kopan ebediyet firtınası ile lâhâ yumrukları, topa süngü ile

20. ci Yaşında Cumhuriyet

Halit Önen

Yirmi sene evvel, bugün, Ankara ufku aşkının ilk karanlıkları ile örtülürken, toprakları heybetli sesleri ve sevinç avazlarıyla göklerin ebedi boşluklarına yükselen Cumhuriyet yirmi yaşına girmiş bulunuyor.

29 ilkteğin, Türkün ulu tarihinde hiç bir zaman solmuşacak zafer çiçekleriyle taçlanmış mutlu bir yıldönümüdür.

29 ilkteğin, asırlarca devam eden kötü bir istibdat boyundurduğundan kurtulan milletin yüz yıllar boyunca sürececek muazzam şahlanışının başlangıcı gündür.

Cumhuriyet; hukuki manasından muayyen bir siyasi ve idari rejim olarak dar bir kalıp, fakat Türkün yirmi sene evvel kurduğu cumhuriyet, kemalizmin undeleri ile titreyen kafalarının ve kalpletimizin, onun yanında yürümeye and içtiği bir fikir ve his atmosferidir. Bu canlı ve zinde atmosferdir

İnkılâp Kadını

Meliha Aksel

Ne mutlu sanaki böyle kutsal bir günde ilâ bayramı birden kutluyorsun: Vatanın kurtuluşu, senin kurtuluşun.

Bugün cemiyet hayatımızda ki kadın üç gurupta toplamak mümkündür:

1 - Evinde hakikî bir ana olan kadın.

- Devamı 2 de -

Tarihle Yaşlı Genç Bir Millet

Necati Temel

Bu günkü dünya medeniyetinin ilk banisi, Asyanın asil evlâdları, Anadolu'nun öz Türk yiğitleri bu gün Cumhuriyetin yirminci doğum yılını kutluyorlar. Yirmi yıl evvel Türk semalarını kaplayan kara bu-

- Devamı 2 de -

GÖRÜŞLER:

Cumhuriyetin XX. Yıldönümü

Avrupalıların mucize dedikleri büyük zafer, Türk'ün eşsiz kudret ve kuvvetinin bir tezahürüdür.

CIHAZ SAVAS

Büyük kurtarıcı vatan kahramanı "KEMAL ATATÜRK"ün aziz hatıralarını şükranla anar ve saygıyla selamlarız. İstiklâlimizin muhafazası ve gurt bütünlüğü için can veren şehitlerimiz bizim için ölmüşümüzü unutmayalım.

Devrimler garatan büyük Türk milleti, her alanda yüksek bir kapasiteye sahip olduğunu bütün dünyaya bir kerre daha göstermiştir.

- Devamı 4 de -

ANKARA

Ek-4.5: 1950 Yılı Yeni Zurna Gazetesi Cumhuriyet Bayramı

palel 42

Yeni Zurna

«ZURNADA PEŞREV OLMAS NE ÇIKARSA BAHTINA»
HAFTALIK SİYASİ MİZAHİ GAZETE
Tafını dudaktan, gözünü budaktan sakınmaz. Tarafsız patavatsız dik ve tok konuşan gazetedir.

Sene 1 - Sayı 6 Cumartesi - 28 EKİM 1950 Fiyatı 15 Kuruştor

28 Yaşındaki Cumhuriyet delikanlısı
S. SÖFÜOĞLU

Yirmi seldiz yaşına giren Cumhuriyet delikanlısı, diye adınların dövdüğü yurt top raldarı bu günde seneler övünürsek en az senin kadar bayram yaparız.

Can renkli, kan renkli güzel bayramın senin omuzların üstünde tektik duran silâhının varlığı ile semalarda dalgalanıyor. Bugün de milletçe kurdüğümüz, millette sahibi olup yaşatacağımız Cumhuriyetimizin sevinç içinde birbirimize gülersek, se-verek buluyoruz.

Yirmi seldiz baharı göğsünde toplayan, hayatını baştan başa renk ve ısk dünyasında geçiren genç Cumhuriyet co-cuğu, Seni bu güne getirebilmek ruhunun ve vücutunun eşsiz istidatlarına en iyi gelişme imkânını vermek uğrunda bu milletin temel parçası olan haban, deden canını verdi. Millet te canla başla çalıştı. Sen yarın tarihin emek me-li olan eseri halinde devirle-ren devirleri teslim olacağın.

Sert adimlarla üzerinden geçtiğin meydana aarsın top-luluğa bak! Gurbüz vücutu-nu, asil ruhunu doya doya seyredebilmek için hasretle sokakları dolduran kulaba-lığa bir bak! Herkese bir sefakat, her göğüste bir gurur şiklindili göreceksin. Aiyon sırtlarında Sakarya, İnönü meydanlarında Dumlupınarın eşsiz zaferlerin yadigarı oldu-
(Devamı 2 de)

İzmit Peşkeş Çekiliyormuş

Eşkiya Lefter böyle dalavere yapmamıştır

İzmit'in bir süne tarafın - Bağlanmamız belediye - binasında lediye reisi İsmet Özün adeta y- dan peşkeş çekildiğini, keyfi men- yaptığı basın toplantısında bir - faatlar yolunda idare edildiğini lan hikâyesine benzeyen emlak sa- dosyadan nakden ifade ederek geh- herkes gibi bir izmitli olara'x bilic- rimizin en güzide bir cadisinde- Kendisi ile vasiye gören bir gazete- dik. Yalnız geçen hafta Belediye salâhiyetine dayanarak sahik be-
(Devamı 2 inci sahifede)

Bayramımız kutlu olsun

Yarın Cumhuriyetimizin yirmi seldizinci yaşını bütün yurta kutluyoruz. Bilhas- sa yarınki bayramımız Cumhuriyet kelimesinin tam mânasını fiilen yaşayan demo- ratik bir devrin ilk bayramı olarak kutlandığınan, daha önemlidir.

Bugün Türk milleti, tek bayrak altında toplanmışsa bunu temin eden Cumhuri- yet rejiminin ruhudur.

Bizi (Bir) vee (Kuvvetli) yapan bu kutsal Cumhuriyetçilik ruhudur. Bu ruh ol- masaydı dünyayı sağa sola sürükleyen cereyanlara göğüs geremezdi. Bu inanış imanı olmasaydı (barış cenneti) olan vatanımızda huzur ve sükûn içinde, rahat ve mesul bayramı edemeyiz.

Örnek bir rejim olarak yaşayacak olan, Cumhuriyetimize (Yaşamı) diye gönlü- den haykırız.

İsmet Yelkenci bize şantaj yapıyor

Kandranın meşhuru olan Yel- kenciler namı ile anılır orda- ta mihnas ile tagulup nühunı yayat- mak heven ve emeli ile ömrü sal- tanat süren bugün 45 yaşındaki adak- İsmet Yelkenci oğlu Yeni Zurnadan kendini kurtarabilmek için adice bir şantaja kalktı. Bir dostumuzla bizim de bir mahkeme- lik iğmiz olduğumu flaitle basın - de bize duyurarak ötedenberi züm- resinin temsil ettigi ve başardığı sanatına bağ vurdu.

Yok mu ya suasın, Nerelerden ve nasıl kazandığını bilmediğini milyonlarına yalanan İsmet efendi, Sans bu satırları bu güne ka- dar yazan ve Cennat Hakkın izni ile yayacak olan genç, senin ser- vetinin değerinin çok bulundu- olan perer, hayiyet, namus deni- len hazineye ve onların cem oldu- gu kamlara yadlanmaktadır.

Bundan tem en sana evvel sa- dıce patiluk kaatı ile huzuru ada- fete hüsnü kaiple çıkıştı. Bu gün- se kadar açılı olup neticem beraat dahi olarak adaletin suçlu parmak- lığı olan bölmesinde yer almadık. İşte biz senin faillitini mahni'ni- leri unumiyenin ötünde cevap- landırıyoruz.

Bu iddiamızın akamı isbat eder ötürü bu gerekl mesleğin silâhı olan kaleminizi bir daha kullan- masak üzere kırıacağız.
(Devamı 12 ci sahifede)

Şehrimiz Gözetecileri Belediye Reisine bir ziyafet verdi

Geçen pazartesi günü Belediye başkanının basın toplantısından sonra şehrimiz gazetecileri Belediye Reisi Şehrin Belediye gazime- sunda bir lade ziyafeti vermisi-
(devamı 2 da)

Gölcük orta o'ulu te' reli atıldı

Geçen hafta Gölcük Orta- kulun temel atıldı. Uzun sene- lerdenberi yapılyordu, yapılacak- ta hikâyesi ile uzamakta olan Gölcük Ortaokul inşasına Gölcükli- ler fiilen başladılar.

Temel atma töreninde Veli, Gölcük kaymakamı Tersaneler Müdürü Müdürlü Reis ve sevdia da- vettiller bulundular. Okulun inşasının bir yolda biteceği ümit- edilmektedir. İmkanisizlikler için- de Gölcükte bir eser olacak olan ortaokulun yapılmasında müte- gebis olanları tebrik ederiz.

Okuyucularımız Dileği

Ticaret Bakanı Müdürlüğün- den bir istek

Gölcükte Yeniçarışa batıcılık yapan Ömer Altıör - isimli bir o- kuyucumuzdan aşağıdaki mektup- bu alarak Kıymetli Ticaret Bakan- ı Müdürlüğün nazarı dikkatiniz- sunarız:

(Gölcükte bir seneden beri emar- lık yapılmaktadır. İzmit Ticaret Odaında kayıtlı olduğum halde İzmit emarları gibi Ticaret ban- kasından kredi alamamaktayız. Bu- lerin de diğer emarlar gibi kredi- den faydalanmamızı temin için gazetenizin vasıta olmasını rica ederiz.)

Türedi Aile

Bahar erken sokaktadır türedi ha- nım. Gece geçmez koyunda bir erkek derlerdi.

Beyi gittinler, Komşunun oğluna İlerdi İlerdi

Der: Canım Beni kimler latemedi, Yenginler, beyler, papalar,

Dün ağam bizim eşek gene ca- akti, Bizimki de memur ama çok kerr, saçmalar

Gönlüm sende yavrum, bu herif- beni yikti, Kızığında ne olacak kalbe kızı -

Oğlan atıldır. Tükennarak sürür. Yaşı henüz on sekizinde bir talebe. Yataga alınmaz o gece. Bahar e' -

Digerrinin yaşı bilmesiz ütüncü. Velede geb- öper güder.

Sorarsanız o, bu eve ilâk dâğılmış. İşte bu dağınık saçlı, sabahlığına önl sokt.

Kör olan halası, kendi de pek ca- hılmış, Dözeri çapaklı ama, tirakları boyah kaplı,

Bahası yüksektir, Büyük hala- Bir evin kadını iki çoçunun anası- at hele; dir.

Ama, anası lorkından sonra kac- Sorulursa namusludur, O, yama- mış bir celeba- aadır.

Ahi Annemi bir görseniz reydi. Ona mahallati geldiğinde bu adı- Der.

Büremli gözlerinde bir ömür bağ- Ana hepünün bilimin neresine ki- lar, biter na yakınıp

Ona mahallatin gülli, kaymaklısı
(Devamı var)

Korfezin Bataryasından

Daire odaların da dikilme

Daire kapılarına pek iğmiz düğmez. Geçen gün bir nua- mela için yükeşke bir daire amirliğine gittim. İçeriye girdiğinde muhterem amir bi- menuruna direktif veriyordu.

Biz de karşısında direktiflerin ar- dı gelmiyecek kanaati ile usul- ca iğmin takibinden vasıge- mek kararını verip makamı ter- kettim. Bu terkediğin zarfına varan veya varılınan sayın Sa- mir baa merdivenlerden çevir- ti. Oturdun. Uzun uzun, dinle- di, Kibar kibar cevap verdi.

Fakat biz her göyden, evvel ve sonra vatandaş. Hüplüman müsavv muamelelere tabii olma- nızı arzu ediyoruz. Bu şikâi- yeti özlüyoruz.

BATARYACI

ZURNANIN DİLİ:

Meğer ifşaat bilinirmiş

Geçen salı günü Belediye re- isinin mutlak bir hayli salırdık, zira bir kaç gün evvel be- lediye reisi ile toplantı gününü kararlaştırdığımızda, bize mü- him bir istisnai ifşaatında bu- lunacaklarını söylemişlerdi.

Şehrin gazetecileri ile beledi- yenin nihâh oadaındayız. Be- le diye reisi gehir baldında be- yanatta bulunduğundan sonra e- vünden getirdiği bir dosyayı a- çarak komşusuna bağışla. Ar- kadaglayınca bir komşudan ka- ranınan kız kardeşinden de Be- lediye reisinden evvel bahset- -mez mi? Bir diğer arkadaş ta- 10 sayfa tutan ve benim dak- tulo ettiğim müdafaayı da oku- yun demes mi?

Meğer ifşayı bu Halk Par- tili arkadaşlar çoktan biliyorlar- mıştı şikâti emandan gaste- -tiklerine devam etmekte.

Ek-4.6: 1950 Yılı Hürsöz Gazetesi Cumhuriyet Bayramı

HÜR SÖZ

Cumartesi
28
EKİM 1950
Sayı 2 Sayı 39

SELÂHATTİN FİLSER
Başlıdır
İsmi : Telli 4245
Fiat (3) Kuruş

HAKKIN, HÂLKIN, DEMOKRASİNİN KUVVETLİ MÜDAFİ GÜNDELİK SİYASİ GAZETE

Biz bu Tenkidi beğenmedik

Tanrısal Hürsöz

Hangi delege tara fından yapıldığını öğ renmek dahi istememiz Ankarada yapılan icapari kongredeki Kocazlı delegesini yapt ı tenkidi ne biz ne de Kocazlı beğenme dik

Bay bakan yardımcısı Samed ağa oğlunun ka ya biraderinin falen gere neden vali yaptı rıncı tenkid edilmiş. Bu tenkidin kuvvet ve alığı mesaden hangi fikir olduğunu ve ne maksatla söylendiğini bilmiyoruz. Bildiğimiz bir şey varsa yalnız Samed Ağa oğludur.

Samed ağa oğlu De mokrat partiye büyük bir feragatle bağlan mış bütün arkadaşları millet vekili iken ken din Genel idare kuru lunda kendi emeğiyle kazanarak gitmiş gel miş Kocazlı'nın Demek renk gelişmesinde bil fil hizmeti bulunmuş bir kimsedir.

ocun Demokrat par tideki fiil ve meriyetini biz biliriz o bizimle iz mitin Kocazlı'nın dağ larına tarlalarına güt miş ve 63 vilayetin muhtelit yerlerinin inkişafı için feragatle çalışmış tarhana tatlı dli diyenmiş leymorum benin canlı şahidi bizzat benim.

Bizden alaylı velleki kayın biraderini vali yapmış peki Halk par tili birini yaparsalardı neçke emniyetli itimat la öyle damatlar akra balar olsada vali yapıl sa her vilayet evve- lü neden şikâyetci bu un anlayamadıkları kal diki bir çok hizmetle- re layık kimseler C. H. P zamanında ekar tı edilmiştir bunlar er

Cumhuriyetimizin Yirmi yedinci Yılıni İdrak ediyoruz

Bu Bayram Aziz Türk Milletine Kutlu Olsun

EY TÜRK GENÇLİĞİ

Birinci vazifen Türk istiklâlini Türk Cumhu riyetini ilelebet muha faza ve müdafaa etme ktir. Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne te- meli budur.

Bu temel senin en kıymetli hazinendir . İstikbalde dahi seni bu hazineden mahrum etmek istiyecek dahi li ve harici bedhva hların olacaktır.

Bir gün istiklâl ve Cumhuriyet müdafaa mecburiyetine düşer- sen vaziefeye atılmak için içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şer- rahtını düşünmeyeceks in Bu imkân ve şerait çok na müsbet bir mahiyette tezahür ede bilir İstiklâl Cumhuri yetine kast edecek düşmanlar bütün dünya da emsali görülmemiş bir galibiyetin müma- allı olabilir Cebren hile ile aziz vatana bütün kaleleri zaptedilmiş ve toranahelerine girilmiş bütün orduları dağıtıl- mış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir Bütün bu şeraitten daha el- im ve daha vahim ol- mak üzere memleketin dahilinde iktidara sa- hip olanlar gaflet ve dalalet ve hatta hiya- net içinde bulunabilir- ler hatta iktidar sahip leri şahsi menfaatleri- ni mesuliyetlerin siya- si emellerile tevhit e- debilirler Millet fakru zaruret içinde harap ve hitap düşmüş ola- bilirler Ey Türk gen- çliği istiklâlinin evladı ipte bu ahval ve şera it içinde dahi vazifen Türk istikbal ve Cum huriyetini kurtarmaktır muhtaç olduğun kudret damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal

NUFUS SAYIMININ NETİCESİ BELLİ OLDU
NUFUSUMUZ 20,902,628 ZE ÇIKTI
İZMİRİN NUFUSU 35,564 OLDU

Nüfus sayımı neticeleri belli olmuştur. 18,790, 174 oldu. Nüfusumuz 20,902,628 e çıkmıştır sen- elik artışı 21,5 bini bulmaktadır. Türk milleti nin ömrü uzun ve nesli bol olsun derken De- mokratik hayatımızın daha büyük artış ve saa deti için dua edelim.

BİR İSTİFA

Bayındırlık Bakanı Bolu Millet Vekili Fahri Belen istifa etmiş yerine Çalışma Bakanı Ha san Polatkan gelmiştir. İstifanın sebebi Bele n'in rahatsızlığı olduğu bildirilmiştir.